

د. عارف حیتو

رۆمان
خۆدیکا زيانییه

خواندنیڭ شروڤه کارى یین دەر وونی - جفاکی
بو رۆمانا دهڤهرا بهه دینان

بهرکی ئیک

رۆمان خۆدیکا ژيانییه

خواندنیین شروقه کاری یین دهروونی - جفاکی بو رۆمانا دهقهرا بههدینان

د. عارف حیتو

رۆمان خوډیکا ژيانیه

خواندنیښ شروع کارى ییښ دهر وونی - جفاکی بو رۆمانا دهقه را به هدینان

به رگی ئیکى

پیشگوئن

بیگومانہ کو کریارا رهنی تہمامکرا دهقی ویزہیی یه و لایہنہکی دی یی دایہناییہ ل سہر دایہنانا نفیسہری دہیتہ زیدہ کرن. رهنہ یا نفیسی دگہل ہہبوونا بہرہہمین نفیسی ہہبوویہ و مل ب ملی و ہرارا ہزری و جفاکی و مؤرالی و رامیاری و ہرار کریہہ. بہری نفیسینی ژی رهنہ یین شروؑہ کاری و ہہلسہنگاندنہیی ہہر ہہبوویہ. ب فی چہندی ژی بہرہہمین رهنہیی و ہکو ہہفکویف و تہمامکہرین فہریژین ہزری و ویزہیی ہہبوویہ و مینا سنسلہ کا پیکفہ گریدایی یین و ہرار و گہشہ کرنی گہشہ کرینہ. بہری نہرستوی رهنہ یا ویزہیی ب خوہیی بہرہہمیفہ گریدایی بوو، ہہمی تہرکیزا رهنی ل سہر لایہنین جوانکاری و مؤرالی یا بہرہہمی یا چوارچوؑہ کری بوو. لی نہرستوی ہہقبہندی یین گیاندارین دنابہرا ہونہری و ہونہرمہندیدا دانہ بہر بہحس و فہکولینان. ہہرچہندہ فہلسہفہیا نہرستوی ب خوہ، فہلسہفہیہ کا کھن بوو، ب پیشہری دہرئہنجامان د ہاتہ پیقان و ب شیوہیہکی رہایی سہح دکرہ باشی و خرابیی. لی نہؤ ئیشارہتا بلہز یا نہرستوی ژبو ہہقبہندی یا دنابہرا نفیسہری و دہقیدا، کومہ کا ناسو یین بہریخودانہ کا گہلہنہریتر ژبو ہہلسہنگاندن و شروؑہ کرنا بہرہہمی نہدہبی فہ کرن، کو مروؑہ بکارت سہرہدہریہہ کا بالہرانہ دگہل دہقی بکھت و خواندنین جودا جودا بو بخونیت.

نہ دوورہ نہرستوی ب خوہ دگہل خواندنین جودا جودا نہ بیت، چونکول گورہی ہزرا وی و ہہقالین ہہقدہمین وی، ہہمی ہہلسہنگاندن ل گورہی پیشکی راستی یا دہرئہنجامان د ہاتہ پیقان. لی نہم دکارین فی بہریخودانی بکار بینین کو رهنہگر بکارت ب شیوہیہکی ہہملہلایہنی ہیفکہتہ دہقی و لایہنین دہروونی و جفاکی و جوانکاری و مؤرالی و ئیدیولوژی و روخساری بابہتی ژی ہہلیقریت و پاشی فان لایہنین تیکرہس و ہہؤ تہمامکہر ب ژیان و دہردورا نفیسہریفہ گریدہت، یان

بهريخودانا وان فاکتور و کاودانين کار کرييه سهر ژيان و تيگههين نقيسهري و بووينه نه گهري داهينا بهرهمي هونهری.

ناشکرايه کو ههقبهندی يا دناقبهرا ويژه و ژيانا دهروون-جفاکی يا نقيسهريدا پيدفي ب چ گروڤين بهرچاڦ نينه کو باوهريي پي بينين، چونکو چ کهسهک نينه في ههقبهندي ماندلا کهت. لي پرسيارا بو دهمه کي دريژ رهخهقان ئيخستينه دناڦ گيژه فانکه کا هزري و شروڤه کريدنا نهوه کا ويژه فهريژا دهرووني مروڤيهه، يان دهروون بهرهمي ويژهيه کا پایه بهرز و جوانه؟

ژ سهربورين نقيسهري و ويژهقان و هزرمهندان خويا بوويه کو دهروون و ژيانا جفاکی يا مروڤي پالدهره کي کاريگهري چيکرن و داهينا ويژهيه کي جوانه. ئوو د ههمان دهمدا ژي ويژهيه کي پایه بهرز دهروونه کي ههڤسهنگ و ژيانه کا مشت شههنازی و نارام بو نقيسهري پهيدا دکهت.

ما دهم نه دى بهحسي بابهتين دهرووني و چه مکين جفاکی بين دناڦ رومانيدا کهين، فهري ئاوره کي، خوه نه گهر بلهز بيت ژي، بدهينه روخسار و نافهروڤي. ت. س. ئهليوت وهسا دبينيت کو روخسار و نافهروڤي ب ههڤرا و د ههمان دهمدا وهراري دکهن و کا چهوا روخسار کار دکهته سهر نافهروڤي، ههروهسا نافهروڤي کا ديارکري ژي پيدفي ب روخساره کا ديارکري دبیت کو پيکفه ههڤگونجايي د بن و هاوکيشهيه کا ههڤسهنگ دروست دکهن. ب في چهندي نه د کارين روخسار و نافهروڤي مينا ههردوو لا بين تهرازوويه کا ههڤسهنگ دانين“ ههردهمي گرنگيهه کا زيدهتر ب لايه کي تهرازوويي بهيته دان دي ل سهر حسيبا دالهقاندنا لايي دي بيت و د ههردوو حالهتاندا ههڤسهنگي دي هيته ژ دهستدان. نهڤجا ژبو راگرنا ههڤسهنگي يا دهفي ويژهيه، فهري د ههمان دهمدا گرنگي ب ههردوو لايين روخسار و نافهروڤي بهيته دان.

ب کورتي نه د کارين بيژين کو نافهروڤي کومه کا پهيفين ب ئاوايه کي دهسنيشان کري ريکخستينه کو رامانه کا سايکولوژي يان جفاکی ددهت و دهلالهته کي ژبو ههبوونا خوهيبي مروڤي و ههلويستين وي بين ههقبهند ب جفاکيهه پيشکيش دکهت.

روخسار ژى بكار ئینانا كۆمه كا پەيغىن دەسنیشان كرىنه، ب ئاوايه كى سەلىقەيى ھاتىنە
ھوناندن كو جوانى و سىمايه كا وىژەيى ددەتە سرۆشتى بابەتى.

رۆمان ژى، وەكو پىرانيا بەرھەمىن وىژەيى ژ روخسار و ناقرۆكە كا گونجايى دگەل
روخسارى پىك دەيت. گەلەك نقيسەر و رەخنەقان وەسا ھزر دكەن كو رۆمان كچا
شەرعى يا جفاكى بوجوازە و ل چاۋ ھونەرىن دى يىن وىژەيى يىن مينا ھەلبەست و
شانۆيى ھونەرەكى نوويه، نە تنى ل دەقەرا مە، لى ل ھەموو جىھانى. نەمازە ئەگەر ئەم
رۆمانى ژ حىكايەت و چىشانۆكىن فولكلورى جوداكەين، كو پشكە كا گرنگە ژ
كلتورى كوردى. ئەقجا ئەم دكارين بىژين كو رۆمان بەرھەم و ھونەرى باژىرىيە.

ل دەقەرا بەھدىنان دەسپىكا رۆمانى ل داوى يا سالىن ھەشتيان ب دوو رۆمانين
پىشەنگ دەست پىكرىيە "دەراقى تەنگ" يا چىرۆكنفيس كەرىم جەمىل بيانى و
"بوھژين" يا نقيسەر و ھەلبەستقان د. نافع ئاكرەيى. ھەرچەندە دبىت ھندەك رۆمانين
دى ژى د قى سەردەمىدا ھاتبەنە نقيسەين، لى بەرھەمى چاپكرى رۆمانى تنى ئەۋ ھەردوو
رۆمانە بوون. گەلەك چىرۆكىن ھونەرى يىن كو ئەيۆن رۆمانى ب خوۋقە دگرتن،
ھەبوون، لى وەكو رۆمان نە ھاتبوونە چاپكرن. پاشى د سالىن نۆتاندا ھزرا چاپكرن و
نقىسىنا رۆمانى سەرھەلدافە، لى ژبەر نەبوونا دەزگەھىن چاپكرنى و كەسادى يا بازارى
كتىبان كۆمە كا رۆمانين دەسنقىس رۆناھى نە دىتن. ئو پىشتى سالا ۲۰۰۰ى كۆمە كا
رۆمانان ژ لايى ھەلبەستقان و چىرۆكنفيسەين دەقەرىقە ھاتنە چاپكرن و رۆمانى ژى وەكو
ژانرىن دى يىن وىژەيى جەيى خوە دناۋ قادا رەوشەنبىرى يا دەقەرىدا كر.

پىرانيا رۆمانين نقيسەرىن پىشەنگىن دەقەرا مە د چوارچۆقى كەتوارى يا جفاكى و
رەخنەيا جفاكىدا دزقرن و بابەتىن رۆمانسى دگەل بابەتىن ھشيارى يا جفاكى تىكرەس و
تىكھەلكرىنە. ئەقە ژى بو كۆمە كا سەدەمىن ھەقەند ب خوھىيى رۆماننقىسى و رەوشا
جفاكى يا ھەيى و داخباربوونا ب ئاراستە يىن دەرقەبىقە د زقرن، نەمازە داخباربوون ب
رۆمانا ەرەبى.

پیکهاتەیی نه هه‌سه‌نگی جفاکی کوردی“ هەر ژ موزاییکی یا جفاکی بگره و هه‌تا د گه‌هته هه‌فرکی یین سیاسی و ئابوری و جفاکی یین کوردی و چیبوونا باژیری یین بورجواز و ئورستکرات دنا‌ف گونده باژیرین کوردستانیدا، به‌ری پ‌رانیا نفیسه‌ران دایه که‌تواری یا جفاکی و که‌تواری یا ره‌خه‌یی، چ ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ بیت یان نه راسته‌وخۆ. هه‌روه‌سا خه‌باتا نه‌ته‌وه‌یی یا ل دژی داگیرکه‌ران و ساقاتی یا ئەزمونا خوه‌سه‌ری یا کوردستانی، به‌ری رۆمانی دایه چیرۆکه‌کا مشت ئیدیولۆژیا و ره‌خه‌ و شیره‌ت و گۆتارخواندن و چاکسازی یا نه هونه‌ری.

رۆماننقیس به‌رۆفاژی نفیسه‌ری چیرۆکا هونه‌ری یا کورت، کۆمه‌کا په‌هله‌وانین دنا‌ف بویه‌راندا بکار دئینیت و گرنگی دده‌ته‌ ل‌قین و ره‌فتارین وان کو ده‌ربرینی ژ ره‌وشا جفاکی هه‌می بکه‌ن. کۆمه‌کا هه‌ست و هه‌ز و پالده‌ر و هه‌ل‌چوونین ده‌روونی یین په‌هله‌وانان د که‌نه هه‌قیینی شرو‌فه کرنا که‌ساتیی و چوونا دنا‌ف ناخی عه‌قلی کۆمیدا. هه‌رچه‌نده بابه‌تی رۆمانسی، خوه‌ل نه‌زه‌ییین که‌سوکی و پیشبینی یین خوه‌یاتی یا نفیسه‌ری دکه‌ته خودان. لی ژ ئەنجامی هه‌فرکی یین نافخوی یین نفیسه‌ری د ناقه‌ه‌را شو‌پیاریری و نووکرنیدا، دنا‌فه‌ه‌را هه‌زین ئیدیالی و بویه‌رین که‌توارکیدا، به‌ری وی دایه که‌تواری یا جفاکی و ب خۆ ویستی یان خۆ نه‌ویستی به‌ر ب بابه‌تین جفاکی و دۆزین سیاسی و ئابوری و سنجی یین کلتوری جفاکیفه هاتیبه راکیشان.

هه‌روه‌سا پاشخانا کلتوری یا رۆماننقیسی و ره‌وشا وی یا ده‌روونی رۆله‌کی کاریگه‌ر د ده‌سنیشانکرنا سیمایی رۆمانا ده‌فه‌ریدا هه‌بوویه. دی بینین کو بابه‌تی هه‌زاری و گوندیاتی پ‌رانی یا رۆمانین کوردی یین فی سه‌رده‌می فه‌گرتینه و گرنگی ب پید‌اچوونا له‌هه‌نگی و پشتگوه هافینا سایکولۆژی و ئاراسته‌یی چه‌مکی جفاکی داینه. فی چه‌ندی ژ ب هه‌زرا من، رۆمانا کوردی هه‌لایه دنا‌ف بیافه‌کی گرتی و دائی‌خستیدا.

ب شیوه‌یه‌کی گشتی، به‌حسکرن و فه‌گیرانا ره‌وشا هه‌زاری د هه‌می رۆمانین کوردیدا به‌رچافه، هه‌روه‌سا هه‌ز و ره‌فتارین گونداتی ژ، وه‌کو کلتور و ئیدیولۆژی یا سنجی یان جفاکی جهه‌کی گرنگ و مه‌زن د رۆمانا کوردیدا گرتیبه، خۆ ئەگه‌ر جهی

قہومینا بویہران ل ئہورؤپا بیت و بہحسیٰ بابہتہ کی؁ باژیروی و باژیریان ژی بیت؁ سیمایی؁ ہزرا گوندیکانی؁ ب فہگیرانا رفتارین پہلہوانانفہ منارہیہ۔ ئہفہ ژی ب ہزرا من بو ہندی؁ فہدگہریت کو نفیسہر ب شیوہیہ کی؁ سہرہ کی فہگیرانا سہرہورین خوہ یین کہسوکی یان سہرہورین دہدؤرا خوہ یا مشت دہردہسہری و کارہسات ددانہ سہر کاغہزی؁ ئوو ئہگہر ئہم ب ہووری ل رؤمانا دہفہری؁ ب نیړین؁ دی؁ ساخلہتین کہتواری یا جفاکی و تیگہہین گونداتی؁ ب کہلواشی؁ پړانیا رؤمانانفہ بینین؁ ہہروہ کو موئہیہد تہلال د بہحسکرنا ساخلہتین رؤمانا عیراقیدا بہحسکرین؁ رؤمانا کوردی یا دہفہرا بہہدینان ژی ژ فان ساخلہتان نہ زربہہرہ:

* زالبوونا ہشیاری یا ساکارا ئیدیولؤژی؁ ل سہر بہرہمان کو ب تبعہتہ کی؁ کؤما خہلکی؁ جفاکی و دلینیہ کا ساویلکہ سہرہدہری؁ دگہل دؤزین سیاسی و جفاکی و سنجی و ئابؤری دکہن۔ ہہروہسا ب ئاواہ کی؁ رؤمانسی؁ ئیدیالی سہرہدہری؁ دگہل ہہقبہندی یا دناقہہرا مرؤقی و جفاکیدا دکہن۔ ئانکو خوہ کوور نا داہیلنہ ناؤ گہوہہری؁ فان ہہقبہندیان و ل رہہ و پاشخانین سہدہمان و بہرژہنگان نا گہریین کو گہورینین ژ رہہوریشالانفہ بکہن یان بخوازن؁ لی؁ ب ئاواہ کی؁ سہرفہسہرفہبی لی؁ دنیړن و گہورین ژی ل سہر ئاستین کہسوکی یین پہلہوانان د ہیئہ خویاکرن۔

* زالبوونا گیانی؁ چاکسازی و شیرہتکرنی؁ ل سہر چہمکین ہزری یین نافہرؤکی؁ ئانکو ل شوینا نازادی یا پہلہوانان و ہلیفترتا رفتاران ل گورہی سنسلا بویہران بہیئہ کرن؁ نفیسہر وہ کو شوپیہ کی؁ ترؤمیلا خیر و شہران یی؁ زالہ و مینا واعزہ کی؁ جفاکی و سنجی ہزرا خوہ پیشکیش دکہت۔ نہ دوورہ ئہفہ ژبہر وی؁ چہندی؁ بیت کو دووراتیہہ کا بہرچاؤ دناقہہرا ژییاتی یا کہتوارہ کی؁ ہہبی و ژییاتی یا کہتوارہ کی؁ چافہریکریدا ہہیہ۔ ئہفجا ژبو گہشتنا کہتواری؁ چافہریکری؁ نفیسہر وہسا ہزر د کہت کو ئہرکی؁ سہر ملی؁ وی ئہوہ بیئہ ریہر و رینیشاندہری؁ خہلکی؁ ہہچکوہہبی بہر ب خہونا ژ ہزر و باوہری یین وی ہاتیہہ راجاندن؁ بہت۔

* ههژاری یا بهریخودانین فلهسهفی ژبو ههبوونی و ژیانئ و دیرۆکی. د پرانیا جاراندا ژبهه حهشاندا کومه کا مهزن ژ بویهه و هزرین کلتوری و رهخه یین کولانکی و فلاشباکین سهردهمی رژیمی و ئیدیولۆژی یا بهرگری و ههقهه رکرنا خهبات و بهرهه مان، نقیسه نهچار بوویه کو بهر ب هزر و فلهسهفه کا فالیکیفه بچیت و گهلهک گرنگی نهدهته کووراتی یا بابهتان. ژ لایهکی دبهه ژی نه دووره ژبهه ئاستی خواندهفانی کورد بیت، کو ههتا نهۆ ژی رهوشهنبیری و فلهسهفی ب زمانین بیانی دچیترین. لهوا دی بینین کو د پرانیا روماناندا ههقهه رکرین ئاسویی ژبو لقینا دیرۆکی و وهرا را جفاکی د هینه کرن. ههمی ههقهه رکرین ئاسویی ژی ب دلینی یین فیرهای و رومانسیهته کا ههلهچوویی بارکرینه، ئوو وهرگری ههچکوههیی پتر حهز ژی دکهت، چونکو پیدتی ب هزرکرنه کا کوور و لۆژیکی و ههلهسهنگاندنهیی نا بیت.

ههژی گوتهه کو د فی سهربورا کورت و ساقادا و سههرا ی کیماسی و خالین نیگهتیه ژی کومه کا خالین پوزهتیه و جوانی یین ویرهیی د هندهک بهرهه ماندا ب ئاشکرای د هینه دیتن کو ب راستی دبهه جهی شههنازی و گهشینی. ب فان بهرهه مین ژ لایی چهنداتیقه کیم و ژلایی جوراتیقه تا راددهیه کی سهرنجراکیش، د بنه بهرهه مین پیشهنگین رومان کوردی ل دهقهه بههدینان.

لی جاره کا دی دی زفرین و بیژین کو نهگهه ویره راستی یین ژیان رۆژانه ب نازرینیت و شروقه بکهت و بیته خودیکا جفاکی دهردوری مروقی، دهروون کوما وان حهز و پالدهه و نهزعه و رهفتار و رهوشت و پیحهسیانین بهرههست و نه بهرههستن د ژیانیدا. ئانکو ههرسی پرۆسه یین عهقلی و ههلهچوونی و بزاقی ب خوقه دگریته. رهفتارا مروقی کو ساخلهته کی دهروونیهه، ب بویهه و تیگهه و نورمین جفاکیفه د هینه پهروهده کرن و ههقهه ننگرن. ژیان رۆژانه یا دیتی و نه دیتی یا جفاکی د ههرا مروقیدا هیقینی سههه کهیی دارشتنا ویرهه. ب فی چهندی ژی ویره و دهروونی مروقی پیکفه د هینه گریدان. دهروون وه کو ساخلهتین ژیان کهسی یا مروقی دبته ژیدهه چیکرنا ویرهه، ویرهه کی ههژی و جوان ژی قولچکین فهشارتی یین دهروونی مروقی روهن و

ئارام دكەت. ھەژى ئاماژە پېدانىيە كو بۆيەرى ئەڭ بابەتە مەزن كرى و كرىيە رىيازە كا رەخنە يا ويژەيى، قەكۆلن و بەرھەمىن سىگموند فرويد بوون، نەمازە پشتى پشكىن مەژىي مەرۆقى خوياكرىن و ب تايبەتى دەمى بابەتى نەھشيارى يا مەرۆقى ئىخستىيە دناڭ بابەتەن زانستى و ويژەييدا. ئەڭ ئافراندە زى ب گەشەسەندن و دەرکەفتنا بىردۆزا شرۆڤەكارى يا دەروونى ھاتە جھگىر كرن. ئوو ژبو ئاڤا كرنا تيورا خوە يا شرۆڤەكارى يا دەروونى، فرويد مفايەكى مەزن ژ كەساتى يا ھاملىت يا وليەم شەكسپىر دىت بوو، ھەروەسا شەكسپىرى زى ژبو نقيسنا شانۆ يا ھاملىت، مفا ژ ليكۆلينا برايت ئەوال سالا ۱۵۸۶ى ل سەر رەشينيى چىكرى دىت بوو. ب قى چەندى زى خويا دبىت كو ھەر ژ كەفتنا ويژەقانان مفا ژ ليكۆليني دەروونى ددىتن كو كەساتى يا پەھلەوانىن بەرھەمىن خوە پى ئاڤاكەن، د ھەمان دەمدا زى د شياندايە كو بەرھەمىن ويژەيى بىنە بياڤى ليكۆلن و تەجرۇبە يىن دەروونزانان.

ھەر كەسەك د ژيانا خوە يا رۆژانەدا تۆشى كۆمە كا داكەفتن و سەرکەفتن و ھەلوپىستىن ھەمەجۆر دبىت، بىگۆمانە كو ئەڭ بۆيەر و كرىارە ب شىوہ يىن بالبەر يان نە بالبەر كار دكەنە سەر دەروون و كەساتى يا مەرۆقى. ئەڭ كارتىكرنە زى ب شىوہيى رەفتارا مەرۆقى ل ھەمبەر كەسپن دى دەردكەڤىت. چونكو كەساتى يا مەرۆقى بەرھەمى بەرىخۆدانىن يى بەرانبەرە و ل گورەي ھەلسەنگاندنا يى بەرانبەر د ھىتە پىقان. ھەلبەت پەھلەوانى رۆمانى زى وەكو ھەر كەسەكى دى يى دناڭ ژيانا راستەقىنەدا تۆشى كۆمە كا ئارىشە و ئاستەنگىن ژيانى دبىت و كەساتى يا وى ب رەفتارا د بۆيەراندە د ھىتە دەسنىشانكرن.

ھەر رۆمانەكى كۆمە كا پەھلەوانىن سەرەكى و لاوہكى ھەنە و ئەڭ پەھلەوانە د كۆمە كا ئاستەنگ و بۆيەراندە د بۆرن. ئوو ل گورەي ھەز و خواستىن نقيسەرى چارەنقىسى وان د ھىتە دانان. ئەگەر ئەم رۆمانى بدانىنە جھى ژيانى و پەھلەوانى يان نقيسەرى بدانىنە جھى دەستەلاتا جفاكى، بىگۆمانە كو وەرگر وەكو كەسى بەرانبەر دى شىت ھەلسەنگاندنا پەھلەوانان كەت. ئەم زى وەكو وەرگر د قى نقيسنا كورت و

پوختدا دی ههولدهین کو کهساتی یا پههلهوانین هندهك ژ رومانین دهفهره بههدینان ژ لایی جفاکی و دهروونیقه شروقه کهین و خواندنه کا شروقه کاری یا دهروونی و جفاکی بو کهتوار و نفیسهری رومانی ههردووان پیشکیش کهین. ههلبهت نهف خواندنه ل گورهی هزر و دیتن و تیگههشتنا کهسوکی یا منه ژبو فهگهراندنا پههلهوان و بویرهین فهگیرایی یان چیکری یین رومانی بو خوهیی و دهردورا نفیسهری کو ههردوو جهمسهر“ خوهیی (نفیسهر) و بابهتی (دهردور) ب ئاوایهکی ئالوگور کار دکهنه سهر ئیک و ههر لایهکی جهمسهری گرنگی و رولی خوه ژ لایهنی دی یی بهرانبهر وهردگریت.

گهلهك رهخنهفان, نهمازه ماموستا یین زانینگههی و رهخنهفانین ئە کادیمی, وهسا هزر دکهن کو فهره رهخنهفان ل سهر ریپازه کا دهسنیشانگری یا رهخنهگرتنی بچن و ل گورهی بنهما یین تاییهتین ههر ریپازهکی, رهخنا خوه یا ئافاکهر ژبو دهقین ویرهیی ئافاکهن. لی من (کو نه رهخنهفانهکی ئە کادیمی), خوه ل چ ریپازین رهخنهیی یین دهسنیشانگری نه کرییه خودان و نه دووره کومه کا ریپازان تیکههل کر بن. ههروهسا من ئامازه ب چ ژیدههرین زانستی و باوهریپگری (مینا ههمی لیکولینین زانستی) نه کرییه کو بکهمه گروقی ههلویست و دیتنین خوه, بهلکو نهف هزر و ههلسهنگاندین ههیی فهریژا خواندنا کومه کا کتیب و ژیدههرین زانستی دهروونجفاکی و ویرهیی و نوژدارینه. ههمی ب ههفرا د فان دیتنین من یین کهسوکیدا خرغه بووینه. ههمی ههولا من نهوه کو خواندنه کا ههلسهنگاندنهیی یا ویرهیی بدهمه دهقی ول گورهی تیگههشتن و هزر و ههلویست و رهوشا خوه یا دهروونی یا د سهردهمی خواندنیدا, دهقی پیشکیشگری ب خواندنه کا دهروونجفاکی شروقه کهم. ئەم دبیژینی دهروونجفاکی, چونکو سهردهریی دگهل ههردوو ریپازین دهروونی و جفاکی ب ههفرا دکهن.

جفاکناسی (سوسیولوژی) و دهروونناسی (سایکولوژی), دوو زانستین مروّقایهتینه و ههر ئیک ژ وان کومه کا تیور و زانا و شروقه کرنین تاییهت ب خوفه ههنه. زانستی سایکاتریی ژی کو سهردهریکرنه دگهل ئیشین دهروونی ل دهف مروّقان رولهکی مهزن

ههيه ددهسنیشان کرن و چارهسهر کرنا ئیشین دهرروونیدا. ئە گەر سایکولۆژی کەساتی و ناخ و ههست و نهست و رهفتارین مروۆفی شرۆفه کەت، سایکاتری ئیش و پیشیلبوونین دهرروونی ددهسنیشان دکهت و چارهسهریی بو دبینیت. پسرۆرین تازه و ههشچهرخین بیافی سایکاتریی و هسا ددهنه خویاکرن کو زانستی سایکاتریی، یی کاملان نا بیت ههتا کو ب ههر دوو زانستین سوسیولۆژی و سایکولۆژییقه نه هینه گریدان. دبیت سروشتی بیت بو جفاکناسه کی یان دهررووناسه کی کو بیی زانینا زانستی سایکاتریی، د بواری خوویی پروفیشینالیدا چهلەنگ و زیرهك بیت، لی نه یا بههۆز و سروشتیه کو نوژداره کی دهرروونی بیی ههبوونا پیزانینین سوسیولۆژی و سایکولۆژی بکارت یی زیرهك و چالاک و کاریگەر بیت. سایکولۆژی و سایکاتری تا رادهه کی زۆر پیکفه گریدایی و تیکره سن. لی سوسیولۆژی زانسته کی خوهره و ته مامکه ری فان ههر دوو زانستانه. ل گورهی فه کۆلین و تیورین نوو یین د واری نوژداریییدا هاتینه کرن کو خزمه تین باشتر و کاریگه تر پيشکیشی نه خووشین دهرروونی و خه لکی جفاکی بکه ن، بابه تین دهرروونجفاکی هاتنه دناؤ قادا نوژداریییدا. پشتی نوژدارین دهرروونی ب سهر رۆلی کاریگه ری چارهسهری یا دهرروونی ههلبووین و وه کو ریکه کا چارهسهر کرنی ژبو نه خووشی یین دهرروونی یین هه مه جور بکار ئیناین، ئەؤ زانستی ب ناخی دهرروونجفاکی بهرچاقتر لی هات و سهره ده رییه کا بهر فره هتر دگهل هاته کرن. ئەفه ژی ژبه ر وی چهندی بوو کو تۆرا جفاکی یا ههر کسه کی ژبو چارهسهر کرنا وی د هاته بکار ئینان. ئوو ماده م مروؤ کوری جفاکییه و ژ ئە گه ری ناله باری یا جفاکی تۆشی هندهك حاله تین دهرروونی دبیت، ب هه مان جفاک دی چارهسهری یا وی ژی هیته کرن.

رهخنه فانین و یژه یی مفایه کی مهزن ژ زانستین سوسیولۆژی و سایکولۆژی دیتینه و ژبو ئافاکرنا ده فین خوه یین رهخنه یی بکار ئیناینه. لی زانستی نوژداریی دهرروونجفاکی ههتا نوکه ههر د بیافی نوژداریییدا ل کاره. ئەم ژی دی ههولدهین کو فی سیتکی زانستان (سایکاتری، سایکولۆژی و سوسیولۆژی)، ئەوی کاریگەر د بیافی نوژداریییدا دانینه سهر و یژه یی (ب نه مازه یی رۆمانی) و خواندنین خوه یین رهخنه یی و

ههلسهنگاندنهي پي ئافاكهين. ل بهري مه، هندهك سايكولوژيست و رهخهفانان ههولداينه كو زانستهكي تيكههله ژ جفاكي و دهرووني بكار بينن و ب نافي ريبازا دهرووناسي يا جفاكي (علم النفس الاجتماعي) ل قهلم داينه، لي نهؤ تيكههلهيه نه گههاندويه ئاستي تيكههسي و ههروهسا خوه ل نوژداري يا ئيشين دهرووني ژي نهدايه.

د فان خواندين ههلسهنگاندنهييدا، نه م دي سههدهريي دگهل ئيش و حالهتين دهرووني، دهردورين جفاكي و پاشخانا رهفتار و پيكهاتهيي كهساتي يا دهرووني كهين.

ئوو دي بوهر و ههلويسين پههلهوان و فهريژين جفاكي بين ئافاكرا قهوماندي پي شروفه كهين. ژ لايه كي ديفه ژي، دي ساخهلهتين پههلهوانان، سنسلا بوهران و چهمكن هزري بين فهزايي روماني ب پاشخان و ههلويست و تيكههين نفيسهريفه گريدهين، كو ل داويي بيته خواندنه كا شروفه كاري يا دهقي ويژهيي. ب في چهندي ژي، دي دهقه كي دي يي دهروونجفاكي ژ دهقين ويژهيي بين داهينه ر هيه ئافاكرن كو مفاداريه كا ئالوگور دناقههرا خواندين دهروونجفاكي و نفيسينين دهقين ويژهيدا بهيته كرن. كا چهوا نفيسهه ر مفاي ژ زانستين دهرووني و جفاكي و سايكاتري وهردگرن كو دهقه كي داهينه ر ئافاكن، ههروهسا نهؤ خواندنه ژي دي مفايه كي مهزن ژ دهقين ويژهيي وهردگرن كو كوورتر و هوورتر د جفاكي خوه يي كوردي بگههين. هيقيدارم نهؤ ههولدانه بيته دهسپيكهك ژبو خواندنه كا گهلهنپهري يا جفاكي كوردي و خواندهفاني كورد بكاريت مفايه كي دهروونجفاكي ژي وهرگريت.

ههژي گوته كو نهفه بهرگي ئيكييه و بهرگين دي ژي، دي ددويفدا هيئ.

د. عارف حيتو

ههولير - ۲۰۱۱

ههوانامه كئبئر

پانوراما ژيانى و چييونا كهونى د چيروكا
□ "يان نهز يان هيچ" دا

□

□

۲. ئەز يان هيچ: ئەز - هيچ, كو (ئەزى) رولەكى ديار كرى هەيه و (هيچى) ژى
 ھەمان رول ھەيه, ئانكو د شياندايه ئەز بکەفته جھى هيچى و ھەمان مەرەما فەرھەنگى و
 رامانى وەرگريت, مينا ئەز يان تو دى چينه ئاھەنگى, ئانكو ئەز بچم يان تو بچى چ
 جوداھى ناکەت.

ھەر چەندە (ئەز) و (تو) دوو كەسپن خوسەر و ژېكجودانە, لى وەزيفە يا چوونا
 ئاھەنگى, چ گوھورينى د ئاھەنگيدا ناکەت.

دەمى كرىارا نە ديارا ھەقوكى مەرەما سەرەكى بيت, ھينگى (يان) رولى وەكھەقى
 دگيريت (نە وەكھەقى يا من و تە), لى وەكھەقى يا رەوشا بويەرى - ھەقوكى. ئوو دەمى
 مەرەما سەرەكى يا ھەقوكى پەيقين بەرى و پشتى (يان) بيت, ئانكو رولى سەرەكە بو
 وان بزفريت, ھينگى (يان) دى رولى ھەقوڭى گيريت "ئەز دى چمە ئاھەنگى يان تو دى
 چيھە ئاھەنگى, ئاھەنگى كەسەكى ب تنى پى دڭيت و مونافەسەيا من و تە دى ل سەر
 چوونا ئاھەنگى بيت. ھەر كەسى بچيت ئەو سەر كەفتيھە, ئەو ب تنى (بىي يى دى) دى
 خوشيى بينيت.

لى نقيسەرى چيرۆكى (يان ۱) نە راكريبە و كريبە پشكە كا گرنگ و وەزيفەدار د
 ھەقوڭىدا. ھەقوڭ كريبە دوو پشك: يان ئەز + يان هيچ. ل فيرە ھەردوو پشك دكەڭنە د
 دوو چەپەرپين ھەقوڭدا. د ھەموو زماناندا پەيقين ھەقوڭ ھەنە مينا (رەش / سىي, تارى /
 روناھى, ھەبوون / نەبوون, خيىر / شەر, ئەز / هيچ.... ھد). ئەقجا ئەگەر ئەم ھەردوو
 (يان) ان راكەين ژى, ژلايى فەرھەنگيھە دى دوو پەيقين ھەقوڭ پەيدا بن (ئەز / هيچ) "ئەز
 وەكو بونە وەرەكى ھەيى, خودان لەش و مەژى, ھەبوونە كا مينەقى و گيتيكي ل ھەمبەر
 (هيچ) ھەيه, لى (هيچ) پەيقە كا روت و مينەقيھە, چ ھەبوونا خوە يا گيتيكي ل ھەمبەرى
 ئەزى نينە.

ھەبوونا ئەزى ل سەر حسيبا (هيچ) خورت دبیت و ھەروەسا ژى (هيچ) گرنگى يا
 خوە يا فەرھەنگى و مينەقى ژ نەبوونا ئەزى وەردگريت. لى داکو ژبابەتى دوور نە كەڭين
 و نە كەڭينە دناؤ پرسە كا فەلسەفیدا, د. فازل ھەردوو (يان) دانايىنە سەر تايىلى.

ب هزرا من هه‌بوونا فان هه‌ردوو (يان)ان, هه‌قوڤ ژ قالبي فهره‌نگي ده‌رئ‌خستيه و رامانه‌كا ئيحايي دايي.

ئه‌گه‌ر ئەم ل کلتوري خوه يي کوردي, نه‌مازه کلتوري بزافا رزگاربخوازي يا کوردستاني فه‌گه‌رين, دي بينين کو هه‌قوڤا (يان کوردستان يان نه‌مان) گه‌له‌ك مشه و ناقداره... ئوو دناؤه‌مي جين و ته‌خين جفاکيدا به‌ربه‌لافه.

له‌وا ده‌مي ئەم هه‌قوڤا (يان ئەز يان هيچ) دخوينين. يان کوردستان يان نه‌مان د هيتيه به‌رچاڤين مه. ئانکو ئەف تايته ئيحايي درووشمه‌کي سياسي دده‌ته مه. بکارئینانا درووشمين سياسي ژي ژبو دوو مه‌ره‌مين سه‌ره‌که بکار د هين (دبيت بو هنده‌ك مه‌ره‌مين لاوه‌کي ژي بهينه بکارئینان):

۱. په‌سندان و پشتگيري يا وي درووشي ب ئاوايه‌کي هونه‌ري کو خوانده‌فان ژبلي مفايي ئەپستمي, خوشيه‌کي ژي ژي وه‌رگريت, د نه‌جامدا درووشم ب تيگه‌هفه دي پتر د مه‌ژيي خوانده‌فانيدا چه‌سپيت و دي ل به‌ر وي که‌هيتر لي هيت .

۲. ره‌خنه‌ليگرتن و شروقه‌کرنا خواندنين دي يين دگه‌ل درووشي نه‌گونج. ژبلي فان هه‌ردوو مه‌ره‌مين سه‌ره‌که ژي, مشه جارن نفيسه‌ر و ويژه‌فان درووشمين سياسي د تيگه‌هين خوه‌دا بکار دئینن ژبو چيکرنا موفاره‌قه يين جفاکي, سياسي و ئەپستمي, يان ژي ب کيمي بو خوياکرنا ديتنين به‌رانه‌ر و پاشي هه‌قه‌به‌رکرنا ديتنين نوو دگه‌ل درووشي هه‌يي ژبو کو خوانده‌فان هزرا خوه بلقينيت و مه‌ژيي خوه بده‌ته کاري و هزري د پراکتيزه‌کرنا درووشميدا بکه‌ت.

چيکرنا موفاره‌قه يين جفاکي د هه‌ر کاره‌کي ئەده‌بیدا, ژبلي خوشيي, داخووزنامه‌يه‌کا په‌ر فه‌کرييه ژبو تيهرين و شروقه‌کرنه‌کا دي يا ده‌قي, يان ژي خوياکرنا شيوازه‌کي دي يي تيگه‌هشتنیه.

د پراڻيا جاراندا, موفاره‌قه شيوازه‌کي پيکه‌نوکی يان يي خه‌موکی و مشتي گري ب خوڤه دگريت.

د تایتلی څی کورته چیروکی - رومانیدا، نفیسهری یا هولدای کو نه چ شیوازیڼ
 پیکه نوکی و نه چ شیوازیڼ خه موکی ب خوځه بگریټ، نه غرور بیت و نه خوه
 ته سلیمکون بیت. ټیکه له بیت ژ هردووان و د هه مان دهمدا ژی روت بیت ژ
 هردووان. دوو ټیکه هین ټیکه رس و ژهه فچودا، ټیکه گرتنه کا دلینی یان گیانی دنافه را
 تایتلی څویا و یی څه شار تیدا هه یه، د هه مان دهمدا ژی ژهه فچودانه.

نه گهر هم نافونیشانی څی چیروکی څه گهرینه څه نه له مینتین پیکه اته یی دی نه څه خسته یی
 ل خواری بو مه په یدا بیت:

یان	یان
کوردستان	نه ز
یان	یان
نه مان	هیچ

نه گهر هم (یان) ین پیکه گریدانی و یین شهرتی ژی راکه ین دی دوو دووانی یین ل
 هه مبهری ټیک بو مه په یدا بن:

کوردستان	نه ز
نه مان	هیچ

ب شیوازه کی دی ژی هم دکارین بیژین (نه ز/ هیچ = کوردستان/ نه مان). نه ز، مینا
 نه زه کی ټاک و هه بوونه کا به ره هست د جفاکیدا هه یه و د که څیته ل به رانه ری په یفا
 کوردستان کو په یفه کا مینه څیبه و هه بوونه کا به ره هست و مینه څی ل سهر خه ریته یا
 جو گرافی هه یه، د هه مان دهمدا ژی ټیکه هه کی گه له نپه ریبه دمه ژیی خه لکیدا.
 نانکو نه ز و کوردستان هردوو به ره هستن و مه هه بوونین فهره نگی و دیروکی و
 مینه څی هه نه، هردوو په یقین دی ژی (هیچ و نه مان) په یقین روت و نه به ره هستن،

جوداهی یا وان ب تنی ب لایه نی لثوکی یان جیگریته ههقبه نده. هیچ د نه زهدا هیچه و نه مان هیچه که پشتی ساخله تین هه بوونی ژده ستداین. ههردوو حالت ژی دئه نجامدا ئیکن.

ئه ز ب خوه, وه کو خوانده فانه کی بهره وامی هه موو نقیسینین د. فازی عه مەری ههردوو ئیحایینی (یان) یا نافه راستی د فی تایتلیدا دینم. ئه ز یان هیچ, دبیت ب مه رهما ئه ز کوردستانم و کوردستان ئه زم, ههروه سا ئیحایا کریاری ژی کو ئه ز نه ئه و ئه زم یی دنا فان ئه زین کوردستانیدا دژیت. لی ب هه بوونا (یان) یا ده سپیکی بوچوونا مه یا دووی کتر لی دهیت و ب فی چهندی ژی ئه م دکارین بیژین کو تایتل دبیته یان کوردستان یان نه مان.. ئه فه ژی وه ل مه دکهت کو بچینه دنا ف بویرهین فی کورته رو مانیدا و سه حکه یینی کا نقیسه ر دی بهری مه کیفه دهت و دی کیش سه متی که ته ئارمانجا بهری خودانی.

پانوراما ژیانی و هه بوونا کهونی

هه رده می مروژ چیرۆکه کی دخوینیت, هنده ک ئه له مینتین سه ره کی بهرچا ف دبن و سه ره ده ریی دگه ل دکهت. لی چونکو چیرۆکا هونه ری چیگری یا هزر و ئاشوپ و دلینی یا نقیسه رییه و ئه ف سیگوشا پیکهاته یی مروفی د هه موو که ساندا نه وه که هه فه, هه ر ئیک وه کو خوه د نقیسیت. ئوو چونکو چیرۆکا هونه ری کریاره کا ئافرنده یی یه و ئافراندن پروسه کا که سوکییه, ب سه ربوزا ئه پستمی یا نقیسه ریقه ههقبه نده, ئه فجا هه ر چیرۆکه کی یان هه ر ده که کی ویزه یی ساخلهت و تایه تمه ندی یین خوه هه نه کو د ئه نجامدا دبنه خودیکا که ساتی یا نقیسه ری. چ ب ئاگه بیت یان نه ئاگه, نقیسه ر ل گوره ی هزر و دبیتین خوه یین که سوکی جفاکی وینه دکهت, پرسیاران د ئازرینیت و پیشنیازا چاره سه ری یین گرییان (ب ریالیستی, ب ئاشویی, یان ژی ب شیوازه کی

تراجیدیہ کا تیکھہ لکری ب کومیدیائیٹھ (ددانتہ سہر میڑا وەرگری و وەرگری ل گورہی شیانین خوه یین کہ سوکی ہلدبژیریت .

ئەگەر ھەر چیرۆکەکی جھەکی دیارگری یان چەندین جھ ھەبن و ددەمەکی یان چەندین دەمین دیارگریدا بۆیەرین خوه لی تۆمارکەت و پەھلەوانەک ھەبیت کو دبیزنی قەھرەمانی چیرۆکی، ب ھەمی بۆیەرەن رابیت و د سەرپۆرە کا سنسلەیی یا چیکریدا بۆریت، ھینگی دی چیرۆکەک پەیدا دبیت کو قەھرەمان ب ھندەک کریاران (بۆیەرەن) رادبیت یان پشکداریی تیدا دکەت. ئوو ئەڤ بۆیەرە ب دەم و جھەکی دەسنیشانکریٹھ ھەقەبەندن. لی نفیسەری فی چیرۆکا ل بەر دەستی مە ھەر ژ دەسپیکا چیرۆکی، وەرگری ئاگەھدار دکەت کو ئەڤە نە چیرۆکەکا ھەچکۆھەیی یە، چونکو وەرگری نەشیت دەم و جھەکی چیرۆکی دەسنیشانکەت. ئوو ئەگەر بۆیەر ل چ سەردەمان و ل چ جھان نە قەومی بن دی چەوا شیین سەرەدەرییەکا پۆزەتیف و گەرم دگەل کەین!؟

ھەلبەت نفیسەر ژ فی خالی نە خافل بوویە، فەرە ئیشارەتەکی بدەتە وەرگری یان سەری بەندکی بکەتە ددەستیدا دا بزانت کا دی چەوا ل دویف دەوسی چیت:

"دەم: ژ ئەزەلا مروفی تاکو ئەبەد.

جھ: ھەر جھەکی مروفی لی ھەبن.

قەھرەمان: ھەر کەسی ھەبت."

ب فی چەندی نفیسەری پانافەکی بەرفرەھتر دایە وەرگری، کو ھەر وەرگری د ھەر سەردەمی تیدا بیت و ل ھەر جھەکی لی بیت، سەحکەتی کا چ ب سەری مروفی ھاتییە، نەمازە کو ناھی فی چاپتەری ب "مروفەک" ھاتییە ناڤکرن. ئانکو ئەڤ مروفەکی بیت و چ بیت! دی بیتە پەھلەوانی فی چیرۆکی.

ئەڤە ژی مروفی رادگیشتە بەریخودانەکا کوورتر و بەرفرەھتر، کو ھەرچەندە ب شیواز و ھژمارا پەیف و دەنگین ھەیی د چیرۆکیدا، میناکی کورتە چیرۆکا ھونەری ددەت، لی ب ناڤەرۆک و سنسلە یا بۆیەرین بارگری یین پیکڤەگریدایی و جھ و دەمین لاستیکی و ژبەرئیک کیشایی، میناکی رومانی ب خوڤە دگریت.

رومان.. چيروکه کا دريژه، هه می هوورهورکين بويه ران و لايه نين که ساتی یا قههره مانان و هزرين د پشت ريژکين ب تيروته سه لی خویا کرين و دلینی یا گوهورا دهريژکری ب خوفه دگريت. نه گهر پيچه کی کورتز بیت و کيمتر هزر و دلینی دهربریت و پهرين ناشوپي بهر ب ناسويه کی فرههتر نه قه کری بن، ديپژنی نوقلیت. چيروکا هونه ری ژي هه مان هزر و ناشوپ و دلینی ب خوفه دگريت، لی ب ناويه کی خهستز و کورتز لی پرسيارا هه ره گرنگ نه وه کا نه ری "يان نه ز يان هيچ" رومانه يان کورته چيروکه؟ بو بهر سفدانا فی پرسياری ژي فره ل دهسپيکين به لاقبوننا چيروکی قه گهرين.

ل دهسپيکا به لاقبوننا وی د پاشکوی یا نه دهب و هونه ردا (ههفتيناما نه قرو هژمار ۴ ل روژا ۲۰/۸/۲۰۰۳) ب نافی رومانه کا گه له ک کورت ب نافکرييه و پاشی ل سالا ۲۰۰۵ ی وه کو کورته چيروکه کا هونه ری دناڤ هنده ک چيروکين ديذا به لاقکرييه. نه ری نه م دکارين بيژنه فی کورته چيروکی رومان؟!

هه رچه نده هه تا نهو چ که سان نافی رومانی ل سه ر چ کارين ب فی شيوازی نه دانينه و نه گهر هه بوو بیت ژي، ب نافی چيروکا هونه ری یا سه رکه فتی ل قه له م ددهن، يان نهو چيروکا گه له ک خواندن و گه له ک بياڤان ب خوفه دگريت، يان ژي نهو چيروکا نابوري د په يڤاندا دکه ت، هاتيه نياسين. لی نه گهر مه چ بهر سفين ره هایي فی نه بن ژي، ب کيمي نه م دکارين بيژين کو چيروکه که بابه تين رومانه کا گه له ک دريژ ب خوفه دگريت. لهوا دبیت گه له ک جارن دناڤ په ره گرافين فی نقيسينيدا ب رومان ل قه له م بدهم، دوور نينه گه له ک ژ نقيسه فانين ده قه ری دگهل من نه بن ژي.. لی نه ز هزر دکه م کو رومان نه تنی بهر دانا هه قساری په يڤانه و ريژکونا هه قوکانه، به لکو بکاريئانا ناشوپه کا بهر فره و ئافزه دگهل نازراندنا پرس و گريکين هه قه بند ب ژيان و هه بوونيغه کو وهرگر زيده باری خوشی یا تاما ويژه یی، مفايه کی نه پستمی ژي ژي وهر گريت.

دهمی فی رومانی، هه ر ژ نه زه لا مروقی دهست پی دکه ت و هه تا نه به دی قه دکيشيت، د پشت فی هه قوکا کورت و فيلبازدا چهندين قوناغين وه رارا مروقينه،

چهندین گوهورینین جفاکی یین بووی و ئهویڤن دی بن و ئهویڤن کو فەر بوو بن ب خوڤه دگريت. جهی رومانی، هەر بهوسته کا جهی (چ هسک یان تهر) ل سهر روو یی گویا زهمینی بیت، گوره پانا بویه رین فی رومانیه و قههره مانی بویه ران مروڤه (هەر مروڤه کی بیت). مروڤل هەر جه و ههردهم ب غه ریزه یین خوه یین سهره کیفه گریدایه (پایه داری، ژیار، ئوو سیکس). ئوو کیفه راتا مروڤی و ههڤر کی یا وی دگهل سروشتی ههیی و دهووروبه ران کو ههڤر کییه کا ئاسوپی یه و دهه مان دهمدا ژی ههڤر کییا وی دگهل سروشتی بوژی و هزرین کهفن وه کو دابونه ریت و باوه ری یین جفاکی یین رهسهن (دینی ژی ب خوڤه دگريت)، کو ههڤر کییه کا ستونی یه، ژبو تیر کرنا فان ههرسی غه ریزه یین سهره کینه. ژییاتی یا مروڤی ژی ل سهر شهنگستی تیر کرنا فان ههرسی غه ریزه یان دهیته دهسینشان کرن. ژلایه کی ديقه ژی، نه گهر ئهم ب شیوه یه کی گشتی ل رومانی بنیرین، دی بینین کو پیقاژویا و هه رارا مروڤی ب خوڤه دگريت و ههر ههفت چاپته رین رومانی قوناغین و هه رارا مروڤانی خویا دکهن:

۱. قوناغا زارو کینی: ب چاپته ری (۱) ئهوی ب ناڤی "مروڤهك" هاتی، دهیته خویا کرن، زارو که که ژنوو دی ژ دایک بیت و دی کهفته دناڤ گیله شوکا ژیانیدا، کو نیشانا دهمی ئیمن و ئارامه د ژیانا مروڤیدا.

۲. قوناغا سنیلاتی: ب چاپته ری (۲، ۳) ئهویڤن ب ناڤی "دهر گه هی دوژه هی و سروش" هاتین، دهینه خویا کرن. مروڤه که و ل خوه دگه رییت، هه می تشتین دهر دورا وی دیباینه و ری ل پیشکه فتنا وی دگرن، ههروه سالیکه ریا نا رازی کرنا به ریخودانین جفاکییه.

ههژی گوته کو گرنگترین بویه ری دبیته نه گه ری ئالوژی یا مروڤی د قوناغا سنیلاتییدا دوو فاکتورن: نهو ژی پرسیارین هه بوونی و رهزامه ندیا جفاکییه. هه می حهز و پینگاقین سنیله ی نهون کو دناڤ جفاکییدا یی قه بوولکری بیت و بهرسقان ژبو پرسیارین خوه یین بی بهرسف ببینیت. دهه کی ئالوژ و مژدار و مشتی هیزه.. دهه کی نه ئیمنه.

۳. قوناغا پېنگه هشتى: ب چاپته رين (۵, ۴) نه وين ب "كاروانى سهرئه قرايى و شه هيانه" هاتين, ده يتته خويا كرن. مروث ب كارى و بهرهميغه مژووله, تير كرنا هز و خواستين ب جم نه هاتيه و نه جامدانا پلارين گيرو كرينه (دوا ئيخستينه), ههروهسا باوهرى ب خوه هاتنه و ژيانه دناؤ جفاكه كى رىاليستيدا, بكارئينانا هزر و هيزا زه قله كانه ل جم ئاشوپه كا دهوله مه ند, ده مه كى مشتى كار و هزر كرنه.. دناقبه را ئيمنى و نه ئيمنييدا.. مژدارى و نه مژدارييدايه, دهسته لاتداره و بندهسته, نازاده و ب قهيدين جفاكيغه گريدايه.

۴. قوناغا پيرى و گه هشتنا نارمانجان: ب چاپته رى (۶) نه وى ب نافي "ئه زى تو و نه وى دى" هاتى, خويا كرينه. مروث ژ كار دكه قيت و بهرهمى كارى خوه بكار دئينيت ژبو مانى و بهرده و اميى.. يان بهرف خرفتنيقه دچيت, يان بهرف ژيرمەندى و حكمه تى.. يان دبته كه سانه كى دهسته لاتدار و جه قهنگه كى پيروز, يان دبته گيانه كى بى مفال هيغى يا مرنى. ده مه كى ئيمنه و قه گه ريانه بهرف ئەزا زاروكينى. ل ده سپيكا وه رارا ئەزا زاروكى, ژ هه مى ئەزين دى ب هيزتره و نزانيت ريزى ل ئەزين دى بگريت.. يا ژ ويغه هه مى تشت بو وى و ژ وى چيپووينه و چى د بن.

گه له ك نفيسه ر هه نه, قوناغا مرنى و قه گه ريانى بو نه ديارى ژى دادن. كا چه وا قوناغا پيرى قه گه ره بو زاروكينى يا ئيمن, ههروهسا قوناغا مرنى ژى قه گه ره بو وى تاريستانا د زكى دايكيدا, ئانكو خاترخواستنه ژ قى سه فه را دريژا ژيانى. لى نفيسه رى چيروكى چ ئيشاره ت نه داينه مرنى و خاترخواستنى, هه رچه نده دبیت چاپته رى (۷) ئيشاره ته كا نافخويى بيت بو نه مانى, لى ئەه ئيشاره ته ب شيوازه كى مژدار و بهرده و ام دايه خويا كرن: "دبيژن دكتاتور دژى ئەزانه چونكى ئەزى وى ژ ئەزى هه ميان مه زنتره." فرمانا نا ته و او (ه), ئەوا ب (مه زنتره) قه نيشانا ده مى نه وى بهرده و امه, ئەگه ر هه مى قوناغ بو رى بن, قوناغا مرنى و نه مانى يا بهرده و امه و هه مى دكتاتور دى مرن, كه سه ك نه شيت دونيايى ل سهر نافي خوه تاپو كه ت. ئەه ژى بهرده و امييه كى دده ته چيروكى و مروث دكاريت د قى دو ماهييدا ده سپيكه كى چي كه ت.

گوهورينه کا بچووک د ههڅوکیدا کړييه، نهو ژي دهمی ل نهدهب و هونهر بهلاڅکری، نفیسی بوو“ ” دبیژن سهدام دژي نهزانه ... ” لی دهمی دناڅ پهرتوکیدا بهلاڅکری، نفیسیه“ ” دبیژن دکتاتور دژي نهزانه”

دبیت کهسهک، نهمازه عیراقیهک، وه هزرکهت کو ما چ جوداهی دناڅهرا ناڅی سهدام و دکتاتوریدا ههیه؟! د راستیدا بو نهڅرو یا مه دبیت گهلهک جوداهی نه بیت، چونکو ههردهمی نه م بهحسی دکتاتوره کی بکهین، ئیکسهر سهدام د هیته هزرا مه. لی چونکو چیروک یان ههر بهرهمه کی دی یی ویزهیی یی داهینهر نه بو جه و سهردهمه کی دیارکری ب تنی د هیته نفیسین، لهوا فهره نه م ب چاڅه کی دی لی بنیرین، چاڅی مه یی دی ژي گهلهک جوداهیان تیدا دبیت. جاری ل دهسپیکي ”سهدام“ یهک مروڅه، ژیورهی دکتاتوری پیڅهیه. لی دکتاتور ههر مروڅه که نهڅ ژیوره پیڅه بیت، ئانکو سهدام ئیکه و دکتاتور گهلهکن.

ل څیره ژي نفیسهری څیايه، ژ پاناقه کی بهرتهنگ بچيته دناڅ فهزایه کی بهرفرهتر و بهردهوامتردا، دوور نینه نهڅ ژیوره ژ ریڅه بهره کی، زیرهڅانه کی، دکانداره کی یان ههر کهسه کی دی کو بهردهستک ههبن، ب خوڅه بگریت. دکتاتور گشتیکرنه و سهدام تاییه تکر نه. ههر نفیسینه کا گشتی بیت ژیی وی و بیایي خواندنا وی ژي پتره. ژ لایه کی دیڅه ژي، هه بوونا ناڅی سهدام، دبیت ئیشاره تهک بیت بو قوناغا مرنی. نفیسهری د چاپا دوویدا نه څیايه څی قوناغی بهحسکهت و څیايه بهردهوامی بدته بویهرین چیروکی.

نهو ب خوه ژي ل داوی یا چاپتهری (۶) چیروک ب دوماهی دهیت:

” هه کهر هوون ههمی نهز بن پا نهز چمه؟ نابت نهزه کی دی ههبت.“

”چیفه کی بینن

شیره کی بینن

توپه کی بینن

ژ نهزی من پیڅه نابت چو نهز بمینن.“

ھەر ھەقۇكە كا دی یا پشتی قى، چ واتایە كا دی نادەت و چىرۆك ب دومامى دەھت. ئەگەر ھندەك بىژن ژبو داكۆكى چاپتەر (۷) زىدە كرىيە، نقىسەر د شىا ھەر ھەمان داكۆكى د چاپتەرى (۶) دا بكەت و د پراىنا جاراندان رىژكىن داكۆكى ب بىن بەرى خۇقە گرىداينە. داكۆكى ب خوە ژى چ تىشتىن دى ل سەر ھزرا سەرەكى زىدە ناكەت، ژبلى خویاكرنا حالەتى ھەلچوونا نقىسەرى ددەمى دارىژتانا ھزرىدا. ئەگەر ۋەرگەر ب ھەمان ھەلچوونا نقىسەرى نە خوینىت (د پراىنا جاراندان ژى ۋەسانە)، رىژك يان ھزرىن دووبارە كرى چ بەھايى خوە يى ۋىژەيى يان ئافرەندەيى نا بىت. ئەگەر چاپتەرى (۷) لادەين، چ ژ راما نا چىرۆكى نا ھىتە گوھورىن و چ ژى كىم نا بىت ژى. لى ھەرۋە كو مە ل دەسپىكى گۆتى كو د. فازلې عەمەرى نقىسەرى كى داھىنەرە و سەربۆرە كا دەۋلەمەند دۋارى نقىسىنىدا ھەيە، نەمازە چىرۆكا ھونەرى، ئەقجا چەۋا كەسەكى خودان سەربۆر دى قى دووبارە كرىن د دەقەكى ھونەرىدا كەت! ھەلبەت قى چاپتەرى ژى مەرەمەك پى ھەيە!

نقىسىنا داھىنەر، چىكرنا لەشەكى نوۋيە ژ كوما ئەلەمىتتىن ھەيى، يان ئافراندا تىشتەكى نوۋيە. كا چەۋا خودى كەون ئافراندىيە، ھەرۋەسا نقىسەر ژى دەقى دئافرىنىت. ئەگەر مروژ ب ھەبوونا گىانى، يى جوداكرى بىت، دەق ژى ب ۋىنە و قەرىژىن پەيىقى و مەزىقە يا ھەقۇكان گياندار دبىت.

ب ھزرا من، ئەق ھەفت چاپتەرىن قى چىرۆكى حالەتەكى ھەقتەرىيى ئافراندا كەۋنىيە. د مېتۆلۆژى يا كوردىدا دبىژن: "ل بەراھىيى خوداۋەند ھەبوو، ئو چ دى نە.. خوداۋەندى بو خوە كەشتىيەك چىكر و ل سەر دەريايان دگەريا، پاشى دورەك بو خوە چىكر و بو ماوى چل سالان دگەلدا بو.. پاشى پىنەك لىدا و دورە پەقى، ژ كاديا ۋى ئاسمان پەيدا بو.. ژ پرتىن ۋى ستىر و چيا و عەرد پەيدا بوون. ئو پاشى ژ رۆناھى يا خوە شەش خوداۋەندىن دى ل بەر ميناكى خوە ئافراندىن" يى ئىكى (شمس الدىن) بو، ل رۆژا ئىكشەمبى رۆژ چىكر. يى دوۋى (دردائىل / فخرالدىن) بو، ل رۆژا دوۋشەمبى ھەيى چىكر. يى سبى (مىخائىل / امادىن) بو، ل رۆژا سېشەمبى ميناكى فەلەكى چىكر.

يى چوارى (اسرافيل/ ملك تاووس) بوو، ل روژا چوارشه مې ستيړا سبه هي چيكر. يى پينجى (سجادين) بوو، ل روژا پينجشه مې رووهك و بهرهمين عهردى چيكرن. يى شهشى (شمخائل/ نصرالدين) بوو، ل روژا ههيني هه مې ساخ و مرى نفيسين. ئو ل روژا ههفتى/ شه مې خودى (نورائيل) بوو، هه مې كهون ته فاككر و ئه و ب خوه ئيزيده...."

ب فى چهندي خوداوهندي ب ههفت روژان دونيا ته فاككريه، ب شهش روژان چيكره و ل روژا ههفتى ل سهر عهرشى روونشتيه و بيهنا خوه فهدايه. نفيسه رى مه زى ب شهش چاپتهران چيروكا خوه ته فاككريه و ل چاپته رى ههفتى ههفسارى چيروكى بهردايه نا خوانده قانان و ل سهر عهرشى روونشتيه.

گه لك نفيسه ر و هزر مه ند و هسا هزر دكه ن كو ويژه قان دهر برپي زيانا جفاكي دكه ن و جفاك ب خوه زى رهنگدانه شه و مينا كه كي نه خشاندي سرؤشتى دونيا ييه، نه دووره ئه فه بيت سه ده مې وي هزرا كو ديپزيت ويژه چاقليرنا چاقليرنييه. لى كا چهوا ئا فرنده ي كهون دانايه و ب دونيا يى رانايه، ههروه سا زى چيروكنفيس يان ههر ويژه قان كه ي دى دده مې ده فه كي هونه رى دنفيسيت چاقليرنا ئا فرنده ي دكه ت د خولقاندا جيهانه كا بهر فرها مشت هه فركى و دهر ده سه رى و خوشى و كيفه راتا ژبو مانى و بهر خودانا ژبو پاراستنا خوشى يا زيانى. ل فيره زى چيروكنفيسى يا هه ولدابى جيهانه كي ئا فاكه ت كو هه مې مروؤ و بويه ر و رهوش و ئه تموسفيرين دانابى ل بن كونترولا نفيسه رى بن و ب ئيرادا وي په هله وان رولين خوه بگيرن. ئو نه دووره پيشوه خت زى چاره نفيسى بويه ر و په هله وانان يى ديار كرى بيت. ب فى چهندي زى ئه م دكارين بيژين كو كرياتين ئا فراندا كهونى و ئا فراندا چيروكى تا رادده يه كي زور وه كه هفن و ل بهر يك هاتينه چيكرن. ئه گه ر ئه م چاخشانده كا بله ز د قوناغين ئا فراندا ههردوو كرياتاندا بكه ين، دى شيين ب فى شيوه يى ل خوارى هه فه رى هه فه كه ين:

ميتولوزيا	چيروك
-----------	-------

۱	ل بهراهی خوداوند هه بوو، چ دی نه..	ل بهراهی نقیسەر هه بوو، چ دوق نه بوون..
۲	خوداوندی بو خوه کەشتیهک چیکر و ل سەر ده‌ریایان دگه‌ریا..	نقیسه‌ری بو خوه کەشتی یا هزره‌کی چیکر و دناؤ جفاکیدا دگه‌ریا..
۳	پاشی دوره‌ک بو خوه چیکر و بو ماوی چل سالان دگه‌لدا بوو..	پاشی ئامانه‌ک بو هزرا خوه چیکر، بو دهمه‌کی نه‌دیار هزر د ئامانیدا دکه‌لی و دفیریا..
۴	پاشی پینه‌ک لیدا و دوره‌ په‌قی ..	هزر د سەر ئامانیدا چوو، نقیسه‌ری ئامان ژ مه‌ژی خوه ده‌ریخست و هافینه ناؤ خه‌لکی..
۵	ژ کادیا وی ئاسمان په‌یدا بوو، ژ پرتین وی ستیر و چیا و عه‌رد په‌یدا بوون..	ژ ئاشویی فه‌زایه‌کی به‌رفره‌ه په‌یدا بوو، ئوو ژ رامان و په‌یقین هزری میناکی بویه‌ر و حه‌ و قه‌هره‌مان و دهمین چیرۆکی په‌یدا بوون.
۶	ئوو پاشی ژ رۆناهی یا خوه شه‌ش خوداوند ل به‌ر میناکی خوه ئافراندن..	ئوو پاشی ژ سه‌ربۆرا خوه یا نه‌پستمی شه‌ش چاپته‌رین خودیکا ژیا نا جفاکی خوه چیکرن .
۷	ل رۆژا ئیکی: رۆژ چیکر..	ل چاپته‌را ئیکی: زارۆکه‌ک بیناؤ ژ دایک دبیت و چافین وی ب دبیتنا رۆژی هاتنه‌ نقانندن..
۸	ل رۆژا دووی: هه‌یف چیکر..	ل چاپته‌را دووی: قه‌هره‌مان ژ ئاریشین رۆژی دره‌فیت و سینگی ژنا وی گه‌رمترین تیرۆژکی هه‌یفی بوون..
۹	ل رۆژا سیی: میناکی فه‌له‌کی چیکر..	ل چاپته‌را سیی: قه‌هره‌مان د فه‌له‌کا جفاکیدا د زفریت و پلانی خوه رزگار کرنی دادنیت..
۱۰	ل رۆژا چواری: ستیرا سبه‌هی چیکر..	ل چاپته‌ری چواری: ل به‌ر رۆناهی یا ستیران کاروانی سه‌رئه‌فرازیی داری..
۱۱	ل رۆژا پینجی: رووه‌ک و به‌ره‌مین عه‌ردی چیکرن..	ل چاپته‌ری پینجی: ب به‌ره‌مین پلانا خوه شه‌هیانه کرن و خوه تیرکری دیت..
۱۲	ل رۆژا شه‌شی: هه‌می ساخ و مری نقیسین..	ل چاپته‌ری شه‌شی: خوه ساخ دیت و بین دی هه‌می مری..
۱۳	ل رۆژا هه‌فتی: ل سەر عه‌رشى روونشت..	ل چاپته‌ری هه‌فتی: چیرۆک ته‌فاکەر و ل سەر عه‌رشى په‌یفی و رامانی روونشت..

خودیکا جفاکی

هەر ژ کهښدا، مروښی ههولدايه کو بویهران ل دویف ژيانا خوه یا روژانه شروښه کهت و ل بهر میناکی خوه وینه کهت، ههروهسا د سهردهمی میتولوژیا بیدا ژی ههډرکی یین خوداوهندان و پیکښه ژيان و نهښینی یا وان ژی ههەر ژ ژيانا جفاکی مروښانی هاتبوونه هوناندن.

هندهک دبیژن کو نهښ پرسه بهرهښاڙه، نانکو نافرندهی جیهان و جفاک ل بهر میناکی خوه چیکرینه. ههەر چهوا بیت، مروښی دهسپیکي، ب سادهیی یا ژيان و هزرا خوه بویهر شروښه کرینه، خوداوهند ژی د قوناغین وهرارا مروښیدا بوړینه، دگهل ژيانا مروښی ساده بوینه و پاشی دگهل مروښان گرچن و گرچنتر لیهاښینه. مروښان خوداوهند نه ددیتن لی د هزر و دهروونی خوه دا میناکیښ وان ناڅا دکرن و مروښ سهردهریی دگهل تښتی دیتی دکهت، پتر ژ تښتی گوتی. هههرچهنده نهوا گوتی (پهیښا لیښکری- نه تقانندی) ناکامه کا زور دکهته سهر بیروباوهران، لی دیتنی سیحره کا دی یا کاریگه رتر ههیه.

چیرۆک ب شیوهیه کی سهره کی سهردهریی دگهل پهیښی و هزرا گوتی دکهت، پاشی قی هزری ب شیوهیه کی هونهری دنیخته دناڅا قالبی ژيانا جفاکیدا، داکو بیته خودیکا روژانین خه لکی ههژار و ههچکوههیی. نازراندنا ههەر بابهته کی یان هزره کی، نه گهر چ لښینی نه نیخته سهر ژيانا هه نوکهی و ناییندهیی یا خه لکی مینا تفهنگین داوهتی یا دی ببهر بای کهښن و ب تنی دی جبهه کی دیارکری ژ فهزای گهرمکهن و بهره بهره سار دبنهښه. نفیسه ژ بلندا هیی یان ژدهرهښی جغزا گونه هی ل جفاکی دنیښیت، نهوا نهو دینیت، یین دی نهشین بیژن یان نزانن بیژن، چونکو بیای هزر و دیتنا وان بهرتهنگتره ژ یا نفیسه ری دایه نهر. نهښجا دهمی نفیسه ههولدهت کو چاښین خه لکی فه کهتهښه و ژیان ل بهر روهنتر لی بکهت و ژ قوناغه کی پالدهته قوناغه کا دی، مه رهم پی نهو نینه کو هه می خه لک بینه کهسانین

داهينەر و ئافرندە و ھەمان ساخلەتین ئافرندەیی وەرگرن. لی چونکو مروؤ ئافرندەیی ب ئاوايەکی مەزنت و پاکتر دادنیت، لەوا چەند خەلك هشیارتەر و چاؤ فەکریتەر بیت، نموونەیی وان یی ئافرندە ژیی، دی مەزنت و ھەژیتەر بیت. جفاک چەند پيشکەفتیتەر بیت، نقيسەرین وی مەزنت و ھەژیتەر.

نقيسەر و جفاک دوو ئەلەمیتین ژھەفجودا و تیکرەسن، ھەفدژ (بو دەمەکی بەروەخت) و پیکفەگریدایی (بو دەمەکی جیگر و دومدریژ)، تشتی نە جیگر د فی پروسیدا کریارا ھزرکرنی و گوونی و رەفتاری و شیوازی بەرھەمەیان و ژیانییە.

بیناؤ و ئەجنە

بکارئینانا بیروباوەرین جفاکی د ھەر دەقەکی ویزەیی یان رەوشەنبیریدا دوو مەرەمیین سەرەکی پی ھەنە و دبیت ھندەک مەرەمیین دی یین لاوەکی ژیی پی ھەبن: یا ئیکی“ نیشادانا کلتوری وشەھنازیکرن ب ھزری یان باوەری یا ھەیی، مینا شەھنازیکرنا عەرەبان ب سەربوری حاتەمی تەیی کو گروفتی مەردینی بوو، یان شەھنازیکرنا کوردان ب سەربوری عیسی دەلا کو یاوەرەکی ژیرمەمەندی حاکمی میرگەھا بادینان بوو... ھتد. یا دووی“ لیدان و رەتکرن، کو ئیدی فەرە ئەف بیروباوەرە دناؤ جفاکیدانە مین، چونکو نیشانین پاشکەفتن و فەمانا جفاکینە، مینا عەرەبان کو دیاردا فەشارتەنا ب ساخی یا کچان رەت کرن و ب پاشکەفتن و نەزانین ل قەلەم ددان. د ھەردوو حالەتاندا ژیی رەھین ئان بیروباوەران ب شیوہیەکی راستەوخو یان نە راستەوخو دناؤ خەلکیدانە مین و ب شیوہ و بەھانە یین جوداجودا سەرەدەری دگەل دکەن. دوور نینە بو ھندەک مەرەمیین دی یین جوانکاری و فەریژین رامانا ھەفوکان ژیی بەینە بکارئینان. ئەگەر چ مەرەمیین ل سەلال دیارکری پی نەبن، دبیت تەوزیفکرنان ئان دیاردان یان باوەران ژبو ھندی بیت کو خواندەئان ب شیوازەکی مودیون ھزرا خوہ تیدا بکەت و بیافی رەتکرنی

يان گهورينى بو وەرگرى بدانيت. ئەفە ژى شيوازه كى دى يى ريزگرتنا وەرگريه كو پشكدارىي د پروسا داهينانا دهقى و قهرپژا رامانى يا دهقيدا بكهت.

د قى چپروكىدا.. ئوول گهلهك جهان, نقيسهري هندهك بيروباوهرين كوردهوارىي بكارئيناينه و چ ئيشارهت نه داينه باشى و خرابى يين قان باوهران, بهلكو ژبو خواندقانى هيلائنه كو ئو بريارا داويى ل سهر بدهت و ب قى چهندي ژى وەرگر دى بيته كهسانهك كو ب بزقاندنا مهژيى خوه گههشتيه باوهره كا نووتر, نه ب شيرهت و گوپالى ئاراسته كارى نقيسهري.

"روژه كى وه كى هه موو روژين ژيى خوه, ئهو كهسى دايكوباين وي چو ناؤ نه ديتين لي بكهن يان ب پهيفا بيناؤ ژ نه جنان قهشارتى,..."

ئه گهر ئه م قى هه قو كى ژلايى كه قنه باوهرين جفا كى كوردهوارينقه شروقه كهين, دى بينين كو د جفا كى مه دا ناكرنى گرنگيه كا تايبهت هه يه. هه ردهم دايباب هه ولددهن كو ناغه كى هه ژى و جوان ل زاروكى خوه بكهن, ئوو چونكو مي رانى و دهسته لات و ئايىنى بياقه كى مه زن ژ مه ژيى كهسى كورد داگر تيبه, لهوا ناقين مي رچاك و ئاغا و به گلهر و كه سانين ئولدار و دينپه روه ر ل زاروكى خوه د كرن. ل وي هزرى بوون كو ناؤ دى بيته پالده رهك دا ئەؤ زاروكه ژ ناقيى خوه شهرم بكهت و بيته كه سانه كى مينا خودانى ناقيى.

ههروه سا ژلايى دينيقه ژى كورد وه سا هاتينه تپگه هاندىن كو زمانى دينى, زمانه كى پروزه و ل روژا حه شرى خودى ب زمانى دينى دى دگهل خهلكى ئاخقيت. لهوا گهلهك ژ كوردان ناقين ئاخره تى ل زاروكين خوه دادنان, ناقين ئاخره تى ژى مه رهم پى ناقين عه ره بينه. ههروه سا هندهك ژ كوردان هزر دكرن كو ناقين خوش و پايله دار و هه ژى دنبه ئە گهرى مرنا زاروكان, چونكو زاروك نه شيت ناقيى خوه هلگريت, لهوا د مریت. ئە قجا دى ناغه كى كریت يان پيس داننه سهر, مينا ناقين: كریت, ريخو, مشكو, جردو, ... هتد. ل وي هزرى بوون كو ئەؤ جورى ناقان زاروكى ژ نه جنه و چاقان د پاريزن "ب پهيفا بيناؤ ژ نه جنان قهشارتى,..."

دایابین زاروکی د فیّ چیروکیدا، نه ویراینه چ نافیڼ ههژی و کوردی داننه سهر زاروکیّ خوه و دل نه هیلاینه ناهه کیّ بچووک یان ییّ کریت داننه سهر، ژلایه کیّ دیفه ژی چونکو ههمی ناڅ (ب خیر و گونه هغه) د هیڼه نفیسین، نه فجا بینافی یا فی زاروکی دی ژبن سانسوری هیژین سنوربر و نه جنه یان دهر که فیت. ل فیړه ژی (ب هزارا من) نفیسهری هه ولدایه ل ده سپکیّ مروّقه کیّ نازاد و خو سهر چیکه ت کو خه لکی و جفاکی ژ قهید و زنجیران قورتالکته، نه فیه ژی گازی یا نه په نا نفیسهرییه ژبو رزگار کرنا خو هییّ که سی و ئیشاره ته که بو گرنگی یا بهاییّ خو هییّ که سی (قیمه تا زاتی) د پیقارو یا جفاکیدا. نه دووره نافیّ "بیناڅ" ئیشاره ته ک بیت کو ههمی زاروکیڼ نو بووی ب خو فیه بگریت.

نفیسهری نه فو زاروکیّ بیناڅ ئیخستییه د به هه شتییدا، به هه شت ژی وه کو په یقه کا مینه فی یا خو شیّ ئیشاره تا نازادییه، نانکو ژیا نا نازاد و خو سهر به هه شته. لیّ چونکو به هه شت پاناهه کیّ خوداییّ دووره جفاک ب خو فیه دگریت و نفیسهر نه شیّ یان نه فیّ د ئاشوییّ ب تنیدا بژیت و فهره فه گهر ته فه مهیدانا بازاریّ متاییّ خوه، نه مهیدانا هزر و رهتار ژی رو لیّ خوه لیّ دگیرن.. به هه شت دبیته خهون و دوماهی یا ههر خهونه کیّ ژی هشیار بوونه.

"... ههر که چ و ژنه کا دلیّ وی چو بتیّ ههمی د بوونه راستی و پیّ مهست و به نگیڼ د بوو تا نه به د... کهس دلیّ خوه نه بنیّ، نه به د ژخه و رابوونه." نه فو ژخه و رابوونه ژی بهر ب دهر گه هیّ دوژه هیقه دچیت و کریارا ژیارا مروّقانی یا خوه نه نجامددهت، نانکو ژیان دناڅ جفاکیدا د سهر ههمی ئاسته ننگ و نه خو شیاندنا کریاره کا مروّقانییه و ههر لادانه کا ژدهر قهی جفاکی و دوور ژ مروّقان، خوه نه گهر خو شی بیت ژی، خهونه و دبیت دوور بیت ژ ژیا نا مروّقانییّ. د فیړه دا ههر سیّ خهونین بینافی، قوناغین کور په ییّ و زارو کینیّ و پیگه هشتنیّ نیشا ددهن. خهونا ئیکیّ به هه شتا زکیّ دایکییه و ژخه و رابوون، بوونه که بهر ب ژیا نا که توار ی یا مروّقانه. د خهونا دوویدا، زارو که کیّ بیگونه هه دناڅ خیرانه کا

مهزن و ژبه ریځکیشایدا دژیت کو (دایک، باب، باپیر، داپیر)ن، ئوو نهؤ ژبانہ ژى بى
ئاستهنگ و بى ئاریشه و ب تہناہى دبوریت، هہ تاکو کاسو دبیت و ژخہو ہشیار دبیت.

"کہنہی زارو کہ کی ساڤا کر و نفس ته ڤه..."

کہنہی زارو کی ساڤا، دوو رامانان دگہینیت، یا ئیکى "کہنہیہ کا بیگونہہ و بى
رامانہ کو نیشانا پاکڑى و بیلاہ نییہ، یان ژى نیشانا لیگہریان و دیتنیہ. یا دووی"
دہمی زارو کین ساڤا دکهنن، نیشانا وەرارا وان یا جفاکیہ، ئانکو نهؤ کہنہیہ نیشانا ب
خوہہسیان و ب سەرہلبوونا دهوروبہرانہ. نهؤ کہنہیہ زارو کی ژ بونہوہرہ کی گیانداری
گریدایى ب سینگى دایکیڤه دکهته بونہوہرہ کی جودا و هہبوویہ کی ماددى د ژیاریدا.
ئانکو مہرہم ژى نهو ہشیار بوونہ، نهوا بہر ب ژبانا جفاکیڤه دہیہ ہاژوتن. لی چونکو
ہہردہم مروڤ ژ نہ دیاری دترسیت و حہز ژنارامى یا بوری دکهت. ئوو دہمی دکهفته د
تہنگافیہ کیدا، ب ریکا ئالافین بہرگری یا مہژى، پاشڤه دزڤریتہ ڤه سہر دہمی نارامى و
تہناہی.. دہمی نارامی ژى ل دہف وی بہہشتہ، نهو بہہشتا د خہونا ئیکى و یا دوویدا
دیتی.. نفس ته ڤه.

خہونا سى "ہہرچہندہ چ ئیشارہ تین ئاشکرا نہداینہ ڤى خہونى، لی دہمی مروڤ
دنڤیت، خہونى دبینیت. نفس تہنا وی یا پشتى کہنى یا زارو کینى، ئیشارہ تہ کہ کو دبیت
خہونہ کا سى ببینیت. دوور نینہ ژى ژ خہونہ کی پتر ببینیت:

"ل بہرى سپیدى خوه زه لام د خهونه کیدا دیت..."

خہونہك شیوازی نہناسى پەیقیہ، دبیت خہونا سى بیت و دبیت ژى خہونا سپردى
بیت، دیار نہ کریہہ کا خہونا چہندیہ، لی مادہم پشتى خہونا دوویہ، نهم دکارین بیژینى
خہون یان خہونین سى، نهؤ خہونہ ژى پیگہہشتنا ویہ و نیاسینا بیروباوہرین جفاکینہ.
چونکو دہمی وی زہلامى هہ ب زہلامہ کی روژہلاتى ددہتہ نیاسین، دانپیدانہ ب
ہہبوونا زہلامین روژنآڤایى ژى، ئوو دنآڤہرا روژہلات و روژنآڤییدا، ئیکى
ہہلدبژیریت و دکهته ہیڤینى ئاشوڤ و بوہرین چپروکا خوہ. ہلبژارتن ژى رامانا نہ
وہکھڤى یا ہہردوو بہر بژاران ددہت.

رهفتارا مروڤی د چاقین بی دی دا

ب دریژاهی یا ژیی خوه، مروڤ کومه کا رولین جودا و تیکرهس د گیریت و نهڤ رولین هه گرنگی یا خوه ژ هه بوون و بهریخودانین بی بهرانهر و هر دگرن. ههر رهفتاره کا مروڤ نهجمدهت، نه گهر پروسهیه کا نازراندنی بیت، کاردانهوه و بهرسقدانا وی رهفتار و ههلسهنگاندنا بی دییه. ل گورهی بیردوژا کارو کاردانهوهی یان نازراندن و بهرسقدانی ههر کاره کی کاردانهوهیهک ههیه. ههروهسا ژبو ههر نازراندنه کی بهرسقدانهک ههیه. لی دجفاکیدا نهڤ بیردوژه بهردهوامیه کی ب خوڤه دگریت، بهرسقدانا ههر نازراندنه کی دبیته نازراندنه کا دی و فی نازراندنا دووی بهرسقدانه کا دی پی دڤیت. نهڤه ژی دبیته نه گهری بهردهوامی یا گوهورینا ههلهزونی یا رهفتارین (نازاندی) و رهفتارین (بهرسقدانی). ب فی چهندی ژی رولین تیکرهس و ههمه رهنګ د هینه دهسینشانکرن.

نو و نهڤ پروسه یا نازراندن و بهرسقدانی، ب شیوهیه کی راسته وخو یان نه راسته وخو دچپته دناڤ پیکهاته بی خیزانیدا ژی. خیزانی، وه کو یه کهیه کا کاریگه را پیکهاته بی جفاکی گرنگیه کا تایهت و بهرچاڤ د ناراسته کرنا رولین کهسیدا ههیه. کهس یان کهساتی یا مروڤی دهرنهجماتا تایهت کومه کا عدهت و عورف و ساخلهت و هنر و بوچوون و رهفتارانه کو ب ههڤگونجان و کارتیککرنی یه کهیه کا دینامیکی پیک د هینن و د بنه پیناسه یا کهساتی، کو شیانین خوگونجانی و سهردهری یا دگهل کاودانان ل گورهی سهربورین کهسو کی پهیدا دکهن... لی د هه مان دهمدا ژی هیچ رامانهک بو فی چهندی نا بیت نه گهر ههلسهنگاندنا بی بهرانهر ل بهر چاڤ نه هیته و هرگرتن، چونکو هیژداری و بیهیزی یا کهساتی ب چاقین کهسی بهرانهر دهیته پیشان.

ژبو ب دهسقهئینانا فی چهندی ژی زاروک ژ خیزانی دهست پی دکهت و پرانیا ساخلهتین کهساتی یا خوه ژ شیواز و سیسته مین پهروهدهی و جفاکی خیزانی

وهر دگریت. نفیسه‌ری ب شیوه‌یه‌کی داهینه‌رانه ئیشاره‌ت دایه‌ ئی سهر‌بوژی و ب ری‌کا وینه‌یه‌کی و یژه‌یی جوژی خیزانا د‌چیرو‌کی‌دا ده‌سنیشان‌کریه. خیزانا کوردی هه‌روه‌کو د. بدرخان سندی د‌بیژیت: ژ گه‌له‌ك جوران پیک د‌هیت "مینا خیزانا نافکو‌که‌یی, گرچن, پیکفه‌ گری‌دایی و ژبه‌ری‌ک‌کی‌شایی. ئەو خیزانا د‌چیرو‌کی‌دا خیزانه‌کا ژبه‌ری‌ک‌کی‌شایی یه (Extended), نانکو دایاب, زارو‌ك, مام و مه‌ت, باپیر و داپیر.... هتد. هه‌می پیکفه د‌خیزانه‌کی‌دا د‌ژین: "ژ هه‌می‌زا دایکا خوه د‌چوو یا بابی خوه, باپیری د‌گوتی: قه‌بو قه‌بو! و داپیری د‌گوت: پا کا ئەز؟ کانی به‌هرا من؟ و بیناؤ تا‌کو د‌ناقبه‌را هه‌رچاران دا کاسو نه‌بووی ژخه‌و رانه‌بوو..."

ب هزرا من, ب‌کارئینانا ئی جوژی خیزانی د‌چیرو‌کی‌دا ئیشاره‌ته‌که‌ بو قه‌گه‌هاستنا بیرو‌باوه‌ران یان عورف و عه‌ده‌تان ژ رفیشته‌کی بو ئیکی‌دی. هه‌رچه‌نده‌ د‌بیژن کو هه‌ر که‌سه‌ك کوری سهر‌ده‌می خوه‌یه و هه‌ر سهر‌ده‌مه‌کی بیرو‌بو‌چوون و عورف و عه‌ده‌تین خوه‌ هه‌نه. لی هه‌بوونا زارو‌که‌کی د‌ناؤ دوو سهر‌ده‌مین پیکفه‌ گری‌دایی و ژه‌ه‌ق‌جودا دا, بی‌گومانه‌ کو دی د‌بن ئاکاما هه‌ردوو سهر‌ده‌ماندا په‌روه‌رده‌ بیت.

ژلایه‌کی دیکه‌ ژی, ئە‌گه‌ر ئە‌و شیوازی خیزانی پالپشتیه‌ك بیت ژبو ب هیزئێخستنا ژییاتی و په‌یدا‌کرنا هیزا ئیک‌گرتی, د‌هه‌مان ده‌مدا ژی ری‌که‌که‌ ژبو گری‌دانا که‌سی ب کو‌میکه‌ و د‌ئه‌نجامدا که‌رافتنا مافین ئازادی یا وی یا که‌سو‌کیه. ئە‌و جوژی خیزانی نه‌ تنی د‌ناؤ جفاکی کوردیدا, به‌لکو د‌ناؤ پ‌رانی جفاکین روژه‌لاتیدا هه‌نه, جفاکین روژه‌لاتی ژی ب ئۆل‌داری و دین‌دارییه‌ گری‌داینه. ما نه‌ پ‌رانی ئاینین ئاسمانی ل‌قی د‌ه‌فه‌ری په‌یدا بووینه و به‌لا‌قبو‌ینه‌!

ئوو چونکو ئاین ئارامیه‌کا ده‌روونی د‌ده‌ته‌ مرو‌قی و ری‌ک‌خستنا خوه‌رسک و سروشتی وی د‌که‌ت, خه‌لکی بقیت یان نه‌ قیت پیغه‌ د‌هیته‌ گری‌دان, یان ژی ئە‌م د‌کارین بیژین کو ب کیمی مرو‌ق ژيانا خوه‌ د‌بن بان‌دورا ئاینیدا ب ری‌قه‌ د‌به‌ت. "زه‌لامه‌کی روژه‌لاتی, نه‌ خودی هیلای وه‌کو خوه‌ ب‌ژیت, نه‌ مرو‌قان, نه‌ سروشتی...." ئە‌و په‌ره‌گرافه‌ مرو‌قه‌کی گری‌دایی و زنجیر‌کری, بی‌ی‌ه‌زا خوه‌ د‌که‌فته‌ د‌ناؤ

کو میڊا و مینا که ری پھزی ل گورہی ناراستہ یین شقانی یان شقانہ کی پیٹاژویا ژیانہ د ہاژوت.

پشتی نفیسہر ہمی ساخلہ تین پہلہوانی خویا دکہت و ئەم ب دروستی دگہل کہہی د بین و د نیاسین، ب ناوایہ کی زیرہ کانہ مہ دکیثیتہ فہ ناؤ جفاکی مہ یی نہو... ئانکو دقیت بیژیت کو ئەؤ پہلہوانی ژ نہو پاشقہ دناؤ جفاکی فی چیرو کیدا رەفتاری دکہت، کہسہ کہ ژ ناؤ کہتواری ہمی خواندہ شان و وەرگراندا ہاتیہ و ہمان باکراوندی ہزری و کلتوری ہہیہ. د پشت ریژکان را دیژتہ مہ، مادہم چ ژ مہ چینہ بوویہ، ما کہسہ کی ہوسا (قہرمانی چیروکی) دی چ کہت و دی چ ژی چی بیت؟! بیگومانہ کو دەوروبەر کارتیکرنہ کا کاریگەر دکہنہ سەر ریروہوا کہسی، ئەقجا ئەگەر دەوروبەر شوپاریژ بیت و ہەردەم ل سەر بەہا یین جفاکی یین ہہی و کہہی ب ہیتہ دۆماندن، بیگومانہ کو کہسی جفاکی ژی نہشیت چ بکہت و نہشیت چ داہینانی د گوہراندا ژیانیدا بکہت. لی د راستیدا مروقی شیانین بی سنوور ہنہ و ہەردەم دکاریت شلقہ کی ب گوما مہندا جفاکی بیخیت. خو ئەگەر ژ پاشخانہ کا چوارچوقہ کری بیت ژی، ئەگەر حەز بکہت، د کاریت خوہ د گہل دەوروبەرین گونجایی و ئەکتیف بگہوریت و ئەکتیف بیت. لی نفیسہر ب فی ناشکراییی خوہ ناہاڤیژتہ دناؤ بابہتیدا، بەلکو ب وەسفکرنا رەوشا جفاکی بیافی ہزرکرنہ کا ئەکتیف ددەتہ وەرگری: " .. و زمانی ئەو و ریڤہبەری خوہ پی تیکدگہن سزایہ، و ہەردەما د گہہشتہ ئەوا دیژنی مال، ژ داخوازان پیڤہ چو د فەرہنگی دا نینہ...

— ناؤ نینہ!

— کارەڤ نینہ!

— تەلەفون نینہ!

— جوکا کولانی ب گلیشی یا خەتی..."

ناؤ، کارەڤ، تەلەفون، پاڤزی و... ہتد. ژیوہرین تەناہی و ساخلہمی یا کہسی و خیرانینہ د باژیریدا. نہبوونا فان خزمەتین ساکارین باژیرقانیی نیشانا رەوشہ کا نہ

بازیرقانی ددهن، نانکو نه بوونا وی بیاقی کو مروژ هزری د باشر لیکنییدا بکته. لی
 نه گهر هوسا بیت، چهوا کهسه کی کاریگهر و بیرتیز دی شیت سهره ده ری د قهل جفاکی
 کهت؟ د زانستی دهروونناسییدا، ده می مروژ توشی بویه ره کی گشتی جفاکی دبیت،
 دی شیت خوه دگهل ناله باری یا رهوشا جفاکی ژی بگونجینیت. مادهم هه می کهس
 وه کو وینه و مادهم هه موو تشت و کهس وه کههشن، نهفه دبیته نیشانه کا نورمالی و ههر
 تشتی نورمال بیت د هیته قه بوولکرن. ب فی شیوازی مروژین داهینه ر ژی دکارن
 سهره ده ری دگهل جفاکین خوه بین مه ند و راه ستایی بکه ن.

گشتیکرن - نورمالکرن - قه بوولکرن

نوو هوسا که ری پیزی کاملان دبیت، په زین زه عیف و بین قه لهو، بین نه خوش و
 بین لقو، بین سپی و بین رهش و بین به لهک.. هه می پیکفه دناؤ که ری که تی ته نا و ئیمندا
 د خون و قه دخون و زاووزی دکهن و دبنه خوارن و پیخوارنا مروژین ب هیز.

سه میان یان مالخوی مالی

دجفاکی مه دا، سه میانی مالی یان مالخوی مالی ده ستلاته کا ره های هه یه و هه می
 نه ندایین دی ب هه می ساخله ت و که ساتی و هزر و دلینیفه وه کو هه می تشتین دی بین
 نافمال سامان و مولکی وینه، وی چهوا بقیت دی وه سا ره فتاری دگهل که ت. د پرا نیا
 جاراندا فهره ره فتار دگهل بایی جفاکی بگونجیت دا کو خه لکی دی بکارن وی دناؤ
 خوه دا قه بوولکهن. نه م دکارن بیژن کو نه ؤ سه میانه دکتاتور ه کی بچوو که دناؤ فی یه که یا
 بچوو کا جفاکیدا.. ههر ماله کی سه میانه ک/ دکتاتور ه ک تیغه هه یه و تشتی که سرؤشتی یه
 کو نه ؤ کوما دکتاتوران بکارن سهره ده ری دگهل دکتاتور ه کی ژخوه مه زنتر بکه ن.
 نه گهر دکتاتورین مه زن نه بن ژی، خه لک نه چار دبیت کو بو خوه ل دکتاتور ه کی
 بگه رییت و په یدا که ت، دا کو ب نارامی بژین.

خه لك ب سروشتیّ خوه حهز ژ ساناهيكرنا ب ريڤهبرنا ژيانیّ دكهت و دهمیّ مروڤ
 دبن كارتیكرن و ئاراسته یین هیژداره كیدا بیت، گه لك مهژیّ خوه بكار نا ئینیت /
 توڤشی ئالوژیّ نا بیت، ئەفه ژی دبیته ئەگه ری هه بوونا خوڤشی و ئارامیه كا دهروونی.
 نه مازه ئەگه ر دكتاتور راسته و خو زه رگه هان نه گه هینتی! هه می كهس وه كو ئیكن
 (گشتیكرن). پیگیكرن ب ئاراسته یین دكتاتورى و یی پیگیتر باشتره (نورمالكرن).
 كاركرن ژبو ب دهسقه ئینانا ره زامه ندیی و ئەنجامدانا كریارا خوه دیاركرنی دناڤ جفاكیدا
 (قه بوولكرن).

ئەڤ تیگه هین هزر كرنینه وه ل كوردان كری كو بیژن: " ل بهر سیبه را شیرى به، بلا
 شیر ته بخوت" یان "ئەگه مهزن بینه كهه و مروڤ لی سوار ببیت، فهره پی یین خوه ل
 سهه نه هژینیت!"

ژلایه كیّ دیقه، قه بوولكرنا دكتاتورى ژبو هندیه كو هه می كهس شاشی و بیهژییا
 خوه بو وی ڤه گه رینن، هه ر كهسه كی مینا كه كی كاملان و جوان بو خوه د ناخیّ خوه دا
 چیکریه ههروه كو (د. علی الوردی) گوئی، ئەڤجا ژبو هه ڤسه نگیكرنا ئالوژی یا خوه یا
 ژ ئەگه ری ئاسته نگیڤ ژيانی پهیدا دبیت، سه مه دی هه می ئاریشه یان دكه نه دكتاتور.
 دبنه كو كا خوه دا، ده می ب دلخوڤشی دكتاتورى قه بوول دكه ن ژبو هندیه كو ل جهیّ
 وان هزر كهت و هه ر داكه فتنه كا هه بیت بناسین وی بن، نه یین خه لكی بن. ده می
 پرسیارا خه لكی دكه ین كا بوچی ژيانا خوه ب ژيانه كا خوڤشتر نا گوهورن یان ب كیمی
 هه ول نادهن نووكرنه كی بیخنه دناڤ پیقاژویا ژيانا خوه دا، د پرانیا جاراندا به رسڤ
 هه بوونا ئاسته نگانه (چ جفاكى بن، دینی بن، یان دهسته لاتی بن)، لی چ جارن كه سه ك
 هزری دخوه دا ناكهت كو به لكی پشه كه كا كیماسی ژ مروڤی بیت: " .. ژنا وی گوئی:
 تو ماخووی! ما كی گوئی ته به ماخووی!؟"

ماخووی، دهسته لاتداره، د كاریت هه می كاران بكهت، هه می تشتان دزانیت و فهره
 بشیت هه می بابته تان تی بگه هیت!! ل شوینا هه می ئەندامین مالی هزر كهت و كار كهت و
 بهر پرسه ژدابینكرنا خوڤشی یا خیزانی.

ژ څی تفتانی ژى ههمی کهس (ئەندامین مالی) دی ههولدهن کو ههمی حەز و پالینه‌رین خوه د ریکا ویدا و ب وی ئەنجامدهن. ما کی گوتیی بیته بهرپرس، کا چهوا نه ناریشا په‌زیبه کو شغان یی نه‌خوش بیت، ههروه‌سا ژى نه ناریشا خه‌لکیه کو بهرپرس یان سه‌میان مروژ بیت و شیانی وی دچوارچوڤه کری بن. خه‌لک ب چاقین وی ل ههمی بابه‌تان دنیریت، ب تنی ب چاقین وی ل رهوشا وی نا نیرن. له‌وا چ جارن سه‌میان کهسه‌کی نابینیت کو بیته هه‌قالی وی.. دلی خوه بو‌قه‌کهت و ب سه‌ره‌ده‌ریه‌کا مروژانه و هه‌فته‌ریب دگه‌ل باخفیت. لی د پراڻیا جارن‌دا خه‌لک ژ سه‌میانی دترسن یان ژى ژى شه‌رم دکهن، د هه‌ردوو حاله‌تاندا ژى دووریه‌ک دکه‌فته دناقه‌هرا واندا.. د هنده‌ک رهوشین دی دا سه‌میان ب حورمه‌ت و چریسه‌تی و پایه‌داری یا خوه یا جفاکی دبته کهسه‌کی چیت، یان باشتر ژ مروژین هه‌بی. ئوو ئە‌وه‌ره‌وشا ریزگرنا سه‌میانی دبته پشکه‌ک ژ که‌ساتی یین هه‌ردوو لایه‌نان و د ئە‌نجامدا ئە‌وه‌ه‌قه‌ندی یا فه‌رمی یا دوور ژ سه‌ره‌ده‌ریکرین هه‌قالینی و مروژانی دبته زنجیر و هه‌ردوو لایه‌نان قه‌ید دکه‌ت و هیلین سو‌ر د ئیخته دناقه‌هرا سه‌ره‌ده‌ریکرنا واندا، ئە‌وه‌ ژى ده‌سته‌لات و زالبونا که‌سی دکتاتور موکمت لی دکه‌ت.

هنده‌ک دده‌نه خویاکرن کو سه‌ره‌ده‌ریکرنا دگه‌ل سه‌میانی یان ده‌سته‌لاتداری، ل سه‌ر شه‌نگستی دوو فاکتورین هه‌ره‌ گرنگه د ژیا نا مروژیدا:

یا ئیکی“ چونکو مروژ ب قیان یان نه قیان ب سه‌میانیقه د هیته‌ گریدان و ده‌سته‌لاتا وی قه‌بوول دکه‌ت، ئە‌ه‌جا دترسیت زه‌رگه‌هه‌ک ژى بگه‌هیتی، له‌وا ژبو پاراستنا ده‌سکه‌فت و ته‌ناهی یا ژیا نا خوه دی پیگیری ب ده‌سته‌لات و فه‌رمانین وی که‌ت (خو ئە‌گه‌ر ب دلی نه بن ژى)، دی هه‌ولده‌ت کو خوه دگه‌ل څی رهوشی بگوئینیت، چونکو ژ سه‌میانی دترسیت و ژیا نا خوه ب پیگیریکرنا و ته‌سلیمبوونی د پاریزیت.

یا دووی“ سه‌میان خوه‌دان ده‌سته‌لاته و هه‌رده‌م ده‌سته‌لات ب سامانی ماددی و مینه‌قیقه‌ گریدايه، ئە‌ه‌جا خه‌لک هه‌ولده‌ت کو خوه نیژیکی سه‌میانی بکه‌ت ژبو ب ده‌سقه‌ئینانا مفا یین پتر و سامانه‌کی ماددی یی زیده‌تر، جار ژى ژبو وه‌رگرنا ده‌سته‌لات

و پایه‌داریه‌کا پتره دجفاکیدا، مروژ و هسا هزر دکهت کو گریدان ب دسته‌لاتیقه دسته‌لاتا مروژی ژی موکتر لی دکهت“ ال بهر سیبه‌را شی‌ری به، بلا شی‌ر ته بخوت“ گه‌له‌ک زانایین جفاکناسی و هنده‌ک زانایین نایینی ژی و هسا هزر دکهن کو پیقه‌گریدانا مروژی ب خودیقه ژبه‌ر هه‌مان نه‌گه‌رین ژی‌گوتیه. ب تنی گروپین سو‌فیان تی نه‌بن، چونکو نه‌و و هسا هزر دکهن کو فهره مروژ ژبو ذاتی خودی حه‌ز ژ خودی بکته، نه ژ ترسا دوژه‌ها وی و نه ژبه‌ر ته‌ماهی یا به‌هه‌شتا وی تاعه‌تی بکته، لی فهره تاعه‌ت ژبو مه‌زناهی و کاملانی یا خوه‌یی خودی بهیته کرن.

ئیمپاسی و سیمپاسی

هه‌روه‌کو مه‌گوتی کو خه‌لك ب چافی سه‌میانی ل هه‌موو تشتان دنی‌ریت، ب تنی ب چافین وی، ل ره‌وش و هه‌لچوونین وی نا نی‌ریت. له‌وا چ جاران سه‌میان که‌سه‌کی نا بینیت کو دگه‌ل وی بی موته‌عاتفیت بیت (empathy)، هه‌رده‌م فهره نه‌و ته‌عاتفی دگه‌ل خه‌لکی بکته، نه خه‌لك دگه‌ل وی بکه‌ن! نوو خه‌لك بی فی‌ره کو دلی نه‌وین دی، بی بسوژیت و نه‌و ب خوه‌ ژی ژبلی دل بی سو‌تنی (sympathy)، چ شی‌واژین دی یین هاریکاری و سه‌ره‌ده‌ری تی ناگه‌ن. سه‌ره‌ده‌ری یا دناقه‌را سه‌میانی و هه‌فه‌ولاتیاندا، سه‌ره‌ده‌ریه‌کا دل پیقه‌مان و دل بی سو‌تنیه، چونکو خه‌لك و هسا هزر دکه‌ت کو خودی ته‌عالا ب ئیرادا خوه سه‌میانان دکه‌ته دسته‌لاتدار و هه‌فه‌ولاتیان هه‌ژار دکه‌ت. نوو ل گوره‌ی پاشخانا نایینی یا خه‌لکی کو مافی هه‌ژارانه و نه‌رکی دوله‌مه‌ند و دسته‌لاتدارانه کو نه‌فه‌ه‌ه‌بندی یا دلپیقه‌مان و دل بی سو‌تنی ژبو هه‌فکاری هه‌بیت. لی د راستیدا و ژلای ده‌روونیقه، تیقه‌لییه‌کا ئاشکرا دناقه‌را هه‌ردوو تیرماندا (ئیمپاسی و سیمپاسی) هه‌یه.

یا ئیکی (ئیمپاسی) نه‌وه کو مروژ دی به‌رامبه‌ر بگه‌هیت و بکاریت خوه دگه‌ل ره‌وشا وی بگونجینیت و خوه دانته ل شوینا وی. لی یا دووی (سیمپاسی) ب تنی

دلپيٽه مان و روندك باراندنه ژبو داکهفتنا يی بهرانبر و د پړانیا جاراندا کهسهك خوه نا دانته ل شوينی (وی ژخوه کیمتر دبینن یان ژی ههست ب داکهفتنا وی دکهن و دلی وان پیټه دمینیت، چونکو د کاری خوه دا یی داکهفتی یان یی ههژار و لاوازه....)"

"بو جارا ئیکي، دلی ژنا وی پی سوټ و ل پیش چاځین مالی سهری وی دانا سهرسینگی خوه...."

ئیشاره ته کا دی یا جفاکی دځی ههڅو کیدا ههیه! نهو ژی نهو کو دجفاکی مه دا ژن نه شیت ل هه مبهری خهسی و خه زوورین خوه موغازه لا میړی خوه بکته، چونکو نه څو کریاره شهرمه و زهلام پی کیم دبیت. لی دهمی ژن سهری میړی خوه، مینا زاروکان ددانته سهر سینگی خوه و ل بهر چاځین ههمی نه دمامین مالی ځی کریاری نه انجامددهت، دانپیندانه ب بیټی و داکهفتنا میړی. چونکو جفاکی کورده واری، جفاکه کی کولله کتیغه و خه لک ب موکمی پیکفه گریداینه و د خیر و شهراندا هاریکاری و پشته څانی یا هه څو دکهن. نه څجا نه څو کریاره ژی پشکه که ژ کریارا هاریکاری د خیرانیدا. لی نه هاریکاری یا مروڅه کییه بو مروڅه کی وه کی خوه. به لکو هاریکاری یا کهسه کی ب هیزه بو کهسه کی بیټی، هاریکاری یا کهسه کی مفادار و ب بهایه بو کهسه کی بی مفا و نه بهادار.

نه څجا هم دکارین بیژن کو کریارا سیمپاسی دنا څه لکیدا به لاڅتره ژ کریارا ئیمپاسی، نانکو خه لک حهز دکته هاریکاری یا ئیکودوو بکته داکو حهزا خوه یا چیټری تیر بکته و ههست ب مهزنتری و کاملانتری بکته. دوور نینه نه څو کریاره ژ بهرمایکین فلهسه فیهیا هاریکاری یا ههژاران بیت، نهوا پړانیا ئینان داکو کی ل سهر دکهن. ههر کهسهك خوه ژ ههمیا مفادارتر و ب بهاتر دادنیت، نه څجا ژبو خویا کرنا ځی راستی دی پیدځی ب کریاره کی بیت کو جهی خوه یی هیژدار دنا څه لکیدا بکته. ل شوینا هندي کو ب شیوهیه کی ههڅته ریسی مروڅانیانه هاریکاری و پشته څانی یا کهسه کی دی بکته، دی ب شیوهیه دلپيټه مانی و خیرپیکرنی هاریکاری کته، چونکو مه رهما سهره کی خوه ده ریځستن و خوه مه زن کرنه دچاځین جفاکیدا، نه بابته یی هاریکاری ب

خوهيه، كورد (يان پرانيا جفاكین دیندار) ب چاقه کی مшти هورمهت و ریژگرتن سهح دکهنه کهسی هاریکار. ژبه رقی چندییه ههمی خهلك هز دکهن کو د هاریکار بن و ژبیر ناکهن کو هاریکاری یا پیشکیش کری ژبو ههمی خهلكی دی یی جفاکی فه گیرن و نه دووره ژیا کری پتر پیتهنن ژی.

د عورفین عهشیری یین جفاکی گشتوکالیدا، نهوی هاریکاری ددهت مهزناهی و شههنازییه، نهوی وهردگریت کیماتییه و بیهژییه. ئوو چ کهس هز ناکهن یان قهبول ناکهن کو د بیهژی بن، لهوا ب ههمی شیانان دی ههولدهن کو ساخلهتی هیژداری ب خوڤه کهن و ساخلهتی بیهژیی ژخوه دوور بیخن. کورد دبیزن: "بلا خهلك بیژته ته هارو، کهس نه بیژیت ژارو"، یان ژی دبیزن: "فهره تو گورگ بی، دا گورگ ته نه خون"

نانکو پرانیا خهلكی گورگن و فهره مروڤ ژی گورگ بیت دا بشیت دناڤ گورگاندا بژیت. ل ڤیره ژی جفاکه کی گورگ و د ههمان دهمدا ژی پهز پهیدا دبیت. خهلك ددهمی ههڤرکی و خوه دیارکرنیدا ل ههمبهری ئیکو دوو دبنه گورگ و ل ههمبهری دهستلالت و عدهتان ژی دبنه پهز. نانکو ژلایی ستونیغه پهزن و ژلایی ئاسوویغه گورگن.

دبیت ب قی دووانی یا ههیی، ئهم بکارین ساخلهتی هندهك ژخهباتکارین چه کدار شروڤه کهین دهمی شهرین خیله کی و ناقخویی دکهن دبنه میر و قههره مانین بی وینه، ئوو دهمی شهری دوژمنه کی بیانی دکهن دبنه ترسینو کین رهڤینوک.

"هیژ ژ بیهژییا بهرامبهر پهیدا دبیت"

"پندقییه خهلك ههمی ژمن خرابتر بن داکو ئهز ژههمیان باشتر بم ..."

ل گورهی سیانیی (گشتیکرن، نورمالکرن و قهبولکرن) کو ژبو پهیدا کرنا شیانیین خوگونجانی و سهره دهریکرنی ل کاره. ژبو خوه دیارکرنی و گههشتنا کاملانیی ژی فهره مروڤ دچاقین یی بهرانبهردا کاملان و ب هیژ بیت. ئه گهر ههموو کهس وه کههڤ بن

دڪهريي پھريدا يان د رھفا گورگاندا، فھرہ ھندەك بيھيتر لي بهين داکو هيژداری يا
كەسە كي ديارتر لي بهيت.

دبيت ئەڤ چەندە بيت ببيتە ئەگەري ھندي ڪو دەمي ڪەسەك پوستانە كي ريقەبەريي يان
بەرپرسیي ۽ ۱۰ ھەردگريت ھەولددەت ھەموو ستافي زيرەك و ژيرمەند ڦەگوھيژيت يان دوور
بيخيت و كەسانين بي سەرپور و نە ژيرمەند ل خوە خرڦە كەت، داکو ھەردەم ئەو بيت
ژيدەري ھەمي پيشنياز و برياران.

د جفاكە كي غەيبی مينا جفاكي ڪوردە ھواربيدا، گرنگترین تشت ئەوہ ڪو مروڤ ب
ديتن و ئەزمانی خەلكی كار بکەت. بو ڦي چەندی ژي پەھلەوانی چيروكي د ڪارتا خوە
يا پلاندانانيدا ژبو بەر ب ڦيرا گەھشتنا ڪاروانی سەرئەڦرازيي، ڦان عورف يان پيروزي
يين جفاكي بكار دئينيت:

۱. باوھري ب ڪراسگھوريني:

ڪراسگھورين نانكو گیانہ كي چاك دەيت و دكەفتە دناڤ گیانہ كي دي يي نەچاكدان.
چاكي و نەچاكي يا مروڤان ژي، ب عورفين جفاكي دەيتە دەسنيشانكرن. ما دەم ھەمي
كەسان باوھري ب ڦي پيروزي ھەيە، فھرہ پەھلەوانی چيروكي ژي باوھري بي ھەبيت،
داكو يين بەرانبەر بكارن داخوazi يين وي قەبوولكەن. ھەتاكو مروڤ بكاريت ئاكامي
بکەتە سەر يي بەرانبەر فھرہ ب ديتن و باوھري يين ھەيي يين جفاكي دگەل باخفيت.
ڪورد دبیزن: "تباي عامي دي چينە شامي"

۲. نقيژ/ مزگەفت:

گەلەك جارن من گوھ لي دبیت ڪو ئولدار و ديندارين جفاكي مە شەھنازيي ب وي
چەندی دكەن ڪو مللەتي مە بي شەر دينداربوويه (ھاتيبە دناڤ ئيسلاميدا)، ھەرچەندە من
باوھري ب ڦي چەندی نينە، چونكو چ جفاك ب سانھي و بي شەر دەست ژ باوھري
يين خوە (خو ئەگەر شاش بن ژي) بەر نادەن. لي ئەگەر وەسا بت ژي، رامانا وي ئەوہ
ڪو جفاكي مە بي ھزر ڪرن، بي دانوستاندن، بي شەرەنيخ و ھەڦرڪي، بي پاراستنا ميرات
و ڪلتوري ھەيي ... يي ديندار بووي.

ئەقە ژى ب ھزرا من تەسلىمبۈونە، نە دىندارى يا ب قىانە. ئەقە بەحسى دەسپىكىيە، نە بەحسى نھوۋ يە كو گەلەك زانا و ژىرمەند د زانستى ئايىنىدا ديار بووينە و ئايىن وەكو پىدقئىيە كا پاىەبلند و فەرا جفاكى ھاتىيە خويماكرن... مەرەما مە ل قئىرە نە نافەرۈكا ئايىنى يە، لى مەرەما مە پاشخانا ھزرى و كلتورى يا جفاكى كوردىيە. خەلكى ھەچكۈھىيى (ب نە زان و بسپورىن ئايىنىقە) ل گورەى پاشخانا خوە يا ھزرى، پتر گرنگىي ددەنە ئايردە يىن ئايىنى ژ نافەرۈك و گەوھەرى ئايىنى. "پىن وى بو جارا ئىكى پشتى دەھسالىي پىناف راخوشانده مزگەفتى...". ئانكو نە ب ھزر چوويە، پىن وى ئەو راكىشايە. ئەقە ژى ئىشارەتەكە بو روومەتئىي، بو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكى (نە ئايىنى). د پىرانيا جاراندا ئايردە يىن ئايىنى ژبو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكىيە! بو نمونە، دەمى كەسەك نەخوش دكەفیت و نە كاریت ب روژى بيت، ھەمى ھەولدانىن وى ژبو ھندىنە كو بى روژبوونا خوە ل خەلكى فەشپىریت و دناۋ خەلكىدا خوە ب روژى بدەتە نىاسىن. ئەگەر بىژنى كو نەخوشە و دكاریت يى بى روژى بيت، ب شەھنازىقە دى بەرسقى دەت و دى بىژىت كو چ نەخوشى وى ژ روژى يىن وىقە ناكەت. ئەو ب خوە دزانیت ئەقە درەو، گەلەك خەلك ژى دزانن درەو، لى درەو د ھزرا ویدا نە گرنگە، ئەنجامدانا ئايردەيى پىروژ و قەبوولكرى (درەو بيت ژى) گرنگە.

ئەقە جوژە ھزركرنە ل دەف خەلكى مەزن دىت ھەتاكو دىتە پشكەك ژكارىگەرى يا كەساتىي، ئەقجا دوور نىنە، كرىارىن دژى ئايىنى بكەت ژبو تىگەھاندانا خەلكى كو دىندارە!.. "بى دەستقئىز نقيژە كا ب جەماعەت كر و ژبىر نە كر خوە نىشا ھەمىان بدەت..". ئانكو ل قئىرە ژبو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكى بەرھەقە كو ھندەك كرىارىن ل دژى ئايىنى بكەت، چونكو مەرەما سەرەكى نە تاغەتە، بەلكو رازىكرنا جفاكىيە.

ھەژى گوئە كو ئايىن نە تنى ئەنجامدانا كومەكا ئايردەيانن، لى تىگەھەكى گىانىي پاقژ و پاىە بلندە، ژبو ھندى ھاتىيە كو مروقى ژ تارستانى فەگوھىزتە روئناھىي، ژ نە زانىنى فەگەرینتەقە زانىنى، ژ بى باورىي بكەتە دناۋ باورىيدا. لى خەلك ھزرا قى ھەمىي ناكەت، چونكو خەلك ئايىنى ب ئايردەيان دنىاسىت "خەلك لى كومبون و

پيرو زبانهه کا ژ دل ليکرن کو خودی ب هيدايهت ئينافه.. " ل وی دهمی وی بریارا خرابیی دای, د هه مان ده مدا بریارا هيدايهتی ژی دا, بریارا خرابیی بابهتی نافهروکا وی یا راسته و بریارا هيدايهتی ژی بابهتی شیوازی وی بی هه خهلتانندییه دناؤ جفاکیدا. نه ژ دووانی یا باش و خراب, ب شیوهیه کی ئاشکرا د نافهروک و شیوازی که ساتی یا جفاکیدا خویا دبیت.

تیگه هشتنا گه وهه ری ئایینی (نافهروک) ل نک خه لکی هه چکوهه بی کیمه, نه گه نه بیژین نینه, چونکو خه لک خوه پیقه زه جهت نادهت و مهژی خوه پیقه مژوول ناکهت. تداره کا مروقی ب نهجامدانا ئاییره یانقه (شیواز) زوره, نه گه نه بیژین هه می تشته, چونکو ساناهیه و چ پیدقی ب مژوولکرنا مهژی و هزرکر نیقه نینه. ژ بهر قی چه ندی یه دی بینین کو بازارگانین بازاری ل سه ر نهجامدانا ئاییره یان د مجدن و د هه مان ده مدا ژی ب نا قی بازارگانیی خوینا خه لکی دمیژن. زیده باری قی چه ندی ژی چه ندین جاران ژ دره و سووند دخون (کو گونه هه کا مه زنه د ئایینیدا), داکو مفایه کی دونیایی ب ده سقه بینن.

نه گه نه هه ولدهین قی رهفتاری شروهه کهین, دی بینین کو نه و فان هه ردو رهفتارین هه فدژ مینا ته رازیی دده نه بهریک, هه ر گونه هه ک ل به رانه ری نهجامدانا ئاییره کییه.. پراپا که سان قی راستیی دزانن. لی هه ر نهجامددهن و ل سه ر د به رده وامن, سه مه د ژی نه وه کو پاداشتا عیاده تی یا گیرو کریه بو روژا هه شری و پاداشتا ئاییره ده یان یا هه نو که بی یه و ده ملده ست جفاک دده تی. نه قجا ماده م خه لک پاداشتا ئاییره بی ل سه ر عیاده تی دچیترینن, رامانا وی نه وه کو خه لک پتر گرنگیی دده ته رازیکرنا جفاکی ژ هه ر تشته کی دی.

ل داوی یا قی خالی, فه ره بیژین کو نه نه قه یه راستی یا ئایینی (ههروه کو هنده ک کهس هزر دکهن), لی راستی یا ئایینی عیاده ته کی پاک و دروست و روهنه, هه ر که سی د گه وهه ری ئایینی نه گه هیت, نه شی ت قی راستیی ژی تی بگه هیت.

۳. ناموس:

په يښه کا جفاکييه و نيشانا پايه داري يا مروڅي ددهت. نهو نامانه يي مروڅ نه سب و له قه ب و پايه داري يا خوه تيدا هلدگریت. په يښه که دبیت همی رهفتاران ب خوڅه بگریت و دبیت يه که رهفتاري ب تنی ب خوڅه بگریت. د پرانیا جاراندو.. ل گورهی هزرا جفاکي مه، ناموس ب ژنی، کچی، دايکی يان هر ميه کا دی د بنه ماليدا هه قبه نده. نه فجا گرنگييه کا تايهت ب فی نامانی د هيته دان، هر ده می شاشيه که هاته کرن يان نهو نامانه پيس ببيت، راما وی نهوه کو نافه روکا نامانی ژی يا پيسه. نهو تفتانه يه دبیته نه گه ری کوشتنا که سا می، چونکو کوشتن د فی بيا فیدا.. نانکو تافيلکرنا نامانی بنه مالی يه ژ پيساتی.. نه هيلا نا بی روومه تی يه و خويا کرنا پاقریيه. لهوا خه لک ب شهنازيغه فی کرياری نه نجامددهن (نه نجامد دان!!).

مروڅ شهنازيی ب رابردووی خوه، بنه مالا خوه و هه یی خوه يي پايه بهرز دکهت. نه گه نه م ب هووری ل فی دیاردی بنیرین، دی بینین کو هه قدزه دگه ل کريارا بهری خوه. د کريارا ئيکيدا خه لک ب ناگه يان بی ناگه جو داهيه کی دئخيته دنافه را شیواز و نافه روکيدا. لی د فی کريارا ناموسیدا شیواز و نافه روک هه قدگرن، پيسوونا شیوازی، پيسوونا نافه روکيه. نه گه ری سه ره کی فی هه قدژی ژی جفاکه، چونکو بابه تی ناموسی گرنگترین بابه تی جفاکيه، لهوا ژلايی خه لکيه ژی گرنگييه کا ژ هه میا پتر بی دهیته دان و خه لک مه ژی خوه ب نافه روکا ويغه مژوول دکهت.

— چ ل فی زه مانى هاتيه!

— پيدقيه بکوژت!

— دا کهس چاؤ لی نه کهت! برا مه ژی که چ و ژن هه نه!

— ما بو مه چ مايه؟! نهو پچا ناموسی بو نهو ژی نه ما!

— گه له که خوشمروڅه بهس بو ناموسی پچه کی سسته!

— نابت نه فه ل تاخی مه بقهومت، نابت!

نه فه همی هه څو کين نازرينه رن ژبو نه نجامدانا کريارا کوشتنی. دوور نينه هنده که دهنگين نازراندی و نازرينه نه ژ بنه مالی بن ژی، لی د فی بابه تيدا همی خه لک دبنه ئیک

بنه مال، چونکو تافیل کرنا ئامانی بنه مالا یی بهرانبهر، ریکه کا پاراستنا ئامانی بنه مالییه و د نهجامدانا دبیته ریکه کا پاراستنا عورف و عده تین جفاکی بی خهش و پاقر. لی پرسیارا هره گرنگ نهوه، نه ری هیچ ئاریشه یهك ب کوشتنی چاره سهر دبیت؟ یان کوشتنا کهسه کی، نامووسا بنه مالی، گوندی، جفاکی .. فه دگه رینیت؟! یان ژی به لاقتر لی دکهت؟! بهرسف بلا بو خوانده فانی بمینیت.

۴. بهرتیل:

ناخفته کا کوردی هه یه دبیتیت: "بهرتیل بهرا نهرم دکهن"، ئانکو ئیشاره ته که بو هیژ و کاریگه ری یا بهرتیلی.

بهرتیل وه کو تیرم، رامانا وی نهوه کو مروفل بهرانبهری تشته کی یان دراقه کی کاره کی نه یاسایی ب دهسته لاتداره کی بده ته کرن، یان ژی نهجامدانا کریاره کا یاسایی بله زتر و ساناهیتز بیخیت.

د باژیرفانییدا یان د سیسته مین یاسا سهروه ردا، بهرتیل.. کریاره کا چهوت و دووره ژ سنجی پاک، لی د سهر هندی را ژی بهرده وام بهرتیل د هینه دان و وهرگرتن. نه گهر مروفل هزرا خوه د بهرتیل وهرگرتنییدا بکهت، دی وهسا هزرکهین کو مه ره ما سه ره کی یا بهرتیلدانی یان وهرگرتنی ژبو خوشترلیکونا باری ژیا نا که سوکییه، لی نه گهر نه م ب کووری هزرین خوه د پاشخانا کلتوری یا فی دیاردیدا بکهین، دی بینین کو دبیت مه ره م پی ژباشترلیکونا ژیا نا که سوکی و یقه تر یان دوورتر بیت. دوور نینه فی دیاردی هه قبه ندی ب ژیا نا جفاکی و پاشخانا کلتور یقه هه بیت.

* وهرگرتنا دیارییان

دجفاکی کورده وارییدا ئاغای یان شیخی جهه کی تاییه تی پایه دار هه یه، نه ف پایه داریه ژی جهی ریژگرتن و چافللیکونا هه می خه لکی هه چکوهه یی یه. کوچکا ئاغای جهی دهسته لاتی و وهرگرتنا دیارییانه، نه وی دبیته ریقه بهر ژی چافللیکونا ئاغای دکهت و ب

دخوشی دیاری یا وهردگریت (خو نه گهر نه پیدئی بیت ژی)، لی وه کو ساخله ته کی دهسته لانداری یا جفاکی کورده واری دیاری یا وهرگریت. دبیت نه فه ئیک ژ سه ده مین وهرگرنا دیاری یا و بهرتیلا بیت، نه مازه ژلای وان که سین نه پیدئیفه.

* ژبیر نه کرنا قهنجی

پشکهک ژ کلتوری جفاکی دهره به گاتی یان کوچهراتی / گشتو کالی نه وه کو قهنجی ژبیر نه کهن. نه فه قهنجیه چ جوره قهنجی بیت و د چ کاوداندا بیت، ب چاقه کی پیروزی سه د که نی. بابه تی قهنجی ژ رفیشته کی بو ئیکی دی د هیته فه گوهاستن، دوور نینه بگه هیته رفیشتی سی و چواری ژی کو دبیت نه وه که ساین نوو هه فه نه ناسن ژی. لی وه کو بنه مال ئیکی یا بو یی ددویف خوه دا گوتی و نه فه منه ته یا مای و ههرده می پیک بیته دهر دی نه وه قهنجیه ساخ بیته فه (دوور نینه بابه تی قهنجی چ بهایی خوه نه ما بیت ژی، لی رامن و قهریژا وی ههر یاساخه).

* خوتاسین / پایه داری یا جفاکی

ل گوره ی تهخین جفاکی یین جفاکی کورده واری و پایه داری یا بنه مالان د جفاکیدا، گه لهک جارن دبیت هندهک کهس حهز نه کهن دیاری یا / بهرتیلا وهرگرن، لی جهی وان دجفاکیدا و ژبه ر پایه داری یا بنه مالی ب نه چاری و ژ نه دل وهردگرن. نه فه دیاریه ژی دبیت نه گه هنه مالا ریقه بهری یان بهرپرسی، چونکو هیژ ب ریقه دی ده ته ئیکی دی (چ شوفیر بیت، بهرده ستک بیت، یان ههر کهسه کی دی بیت).

لی نه فه دیاری یا وی ژ نه دل وهرگرتی ل سهر دبیته مال و نه چار دبیت کو کارین بی بهرانبهر (یاسایی بن یان نه یاسایی بن) ب ریقه بهت. نه فه ژی هه می ژبه ر هندیه کو خه لک نه بیژن یی هاتییه گوهارتن، یان یی ژ پی بابی خوه دهر کهفتی. ههرده م مروؤ د وی هه ولدانییه کو خوه دنیا سیت و ناهییه گوهورین، چونکو ل نک وی پایه داری یا وی ره سه ناتی یا وییه و نه فه ره سه ناتییه پایه داری یا وی دپاریژیت.

لیٰ ئەم دکارین ژ خوه پرسیار بکهین، ئەریٰ ما نه ژیان بهردهوام د گهورینیٰ دایه؟! ما نه مروڤ ژی د پیتاژویا ژیانیدا د هیته گهورین؟! ما نه ئەڤ گهورینهیه ههقال و دیتن و بوچوونین مروڤی دگهوریت؟! پا بوچی ئەم دانپیدانیٰ ب گهورینا خوه ناکهین؟!..

۵. زرتەك/ میړانی

جفاکین ئەهلی ژ کومه کا گوندان پیک دهیت کو بنه مال و خیل و عهشیره تی پیک دهین، پاشی کوما فان عهشیره تان ب حهزه کا ههلبژاردهیی و ههقهبه رژه وهندی ههقدگرن و جفاکیٰ ئەهلی پیک دهین. ههر یه که یه کی ژ فان یه که یان ژی ساخلهت و دیتن و عورفین خوه هه نه کو د چوارچوڤی عهرده کی ديار کريدا مومارسه دکهن، ژبو هنديٰ کو بهره مه کی باشتر و ههژیتز پهیدا کهن. ههروه سا ژبو پاراستنا بهره مهی و ناڤ و ناسنامه یان فی عهردی پیدتی ب هه بوونا مروڤان دبیت و ئەڤ مروڤه پیدتی زرتەكان/ شهركهران دبن.

ئوو هه بوونا زرتەكان یان شهركهران نیشانا پایه داری یا جفاکیه، ههر بنه ماله کا پتر زرتەك تیدا هه بن بهایی وی ژ ئیکا دی پتره، چونکو زرتەکی.. ئیشاره ته که بو میړانی و میړانی ژی د جفاکیٰ کوردیدا ساخله ته کی بالبه و گرنگه. چ جار ان که سیٰ کورد شهرم ناکهت کو که سه کی دی یی کوشتی، لیٰ شهرم کرنا وی یا هه تا هه تا یی ئەوه ده میٰ ترسینو کیی نیشا ددهت.

بابه تین خوینداری و تۆلقه کرنی ژی دهرئه نجامیٰ ساخله تی میړانیینه، چونکو چ کهس خوه ژ چ که سین دی کیم میړانیتر دانان، ههر ئیک شههنازیی ب میړانی یا خوه و یا مروڤین خوه دکهت. ئەڤجا هه رده میٰ کریاره کا کوشتنی ل ههر بنه ماله کی بقهومت، ئەو بنه مال دی هه می کار و کریارین خوه هیلیت هه تا کو تولا خوه فه دکهت. ئوو دوژمین کوردان باش د فی ساخله تی گه هشتینه و هه رده م بکار ئیناينه کو دووری و هه قذزیی دناقهه را عهشیره تین کوردیدا پهیدا کهت.

ههستكرن ب بهرپرسیاری

ههستكرن ب بهرپرسیاری، ئیکه ژ سیما یین پیشكهفتنی، نهمازه پیشكهفتنا باژیران. لی د جفاکی كوردهوارییدا، ئەو ههستكرنا ب بهرپرسیاری نه ل ئاستهکی پیدای و کاریگهردایه. نه دووره ئەو ساخلهتی ههنی ژبو ههلووستی ل هههمبهری حكومهتین داگیركه رین كوردستانی فهگه ریت. ههردهم كورد ل دژی حكومهتان بوون و نهوژی وهكو پشكهك ژ كهساتی یا وان و نههوشی وان، خوه ب بهرپرسیاری هههمبهری حكومهتا خوه نا بینن. دبیت ئەو چهنده ب دووانی یا كور و بابی یان ههفهولاتی و سه میانیه ههغه بند بیت، كو ههمی بهرپرسیاری ئهرك و کاری سه میانیه و ههفهولاتی ههچكوهی چ ههغهندی پیغه نینه. لی ئهگر ههستكرن ب بهرپرسیاری دناو خیزانیدا ههبت و ژ زاروکینی دگهل مروقی مهزن ببیت، بهره بهره دی بته پشكهك ژ پیکهاتهی كهساتی و دی بته عورفهکی جفاکی كو ههمی كهس ب وهكهفی و کاریگهری سهردهری دگهل بکهن. ئوو كا چهوا بی هزر كرن بهرهقانیین ئایینی جفاکینه، ههروهسا ژی دی بهرهقانیی ژ دهسهفتین جفاکی ژی كه و دی خوه ب خودانیین وهلاتی دانن.

د قی چیرۆکییدا، نفیسهری ئیشارهت دایه وی چهندی كو پههلوهوانین چیرۆکا وی ژ قی ههستا باژیرقانیی دشووشینه و كهسهك خوه ل كهسهکی و چ تستان ناكهته خودان، د نهجمدا ژی بوویه نهگهری پهیادا بوونا دكتاتورۆ د چیرۆکییدا/جفاکییدا:

- نازاد بی روومهت بوو، كهسی نه گوت: بوچی و چاوا؟
- ناوازی شوو ب فهلیتهکی كر و هندا بوو، كهسی نه گوت: بوچی و چاوا؟
- ئالان پشتی ژكاری هاتیه دهركن كهسی نه گوت: بوچی و چاوا؟
- بهزادی پشتی پیران كوشتی بیست سالان هاته زیندانكرن و كهسی نه گوت: بوچی و چاوا؟

دهمی ناگر بهر دبیته رهندهكهکی و پیچهکی ژ مالا مروقی دوور بیت، بیگومانه كو روژهکی دی ناگر كههته مالا مروقی ژی. هه ر ئاریشهیه كا پهیادا ببیت، ئهركی ههمی

ئەندامىن جفاكايە كۆل سەدەم و ھۆكار و چارەسەرى يىن وى ئارىشى بگەرىين، ئەگەر نە، دى ھەمى جفاكى فەگريت، وى چاخى ژى گلەيى يىن ژ دەستەلاتى و روندك باراندن چ مفای نا گەھىنتە كەسى. خەلك وەسا ھزر دكەت كو پرسیارین بۆچى و چاوا... ئەركى دەستەلاتینە، چونكو ئەۇ دەستەلاتە ل جھى خەلكى ھەمى كار و پېشنياز و بېراران ددەت. ئانكو خوە تەسلىمكرنە كا ھەلبژاردەيى نیشاددەت و ئەۇ خوە تەسلىمكرنە دبیتە عورف و نۆرمین جفاكى و خەلك ھەمى پېگىرىي پى دكەت. لەوا ھەر كەسەكى ژفى عورفى دەردكەفیت دى ب شىنى و سەرداچوونى ھیتە نیاسین "پشتى جازى ژ سۆتنى قورتال بووى، یا ل مالا بابى خوە و خەلك ھەمى ھزر دكەن یا دین بووى. ئوو ھندى پتر بیژت: بۆچى؟ چاوا؟ كى؟ كەنگى؟ دیناتیا وى پتر دبت ..."

ئەۇ ئالاقىن پرسیار كرنى بەرەژەنگین لقاندنا مەژى و ھزر كرنینە، ھزر كرن ئالۆزىي بو مروڤى پەيدا دكەت و د ھەمى جھ و سەردەماندا، مروڤ حەز دكەت خوە ژئالۆزىي پپاریژیت.

دبیت ھەستكرنا ب بەرپرسیارىي دناۋ جفاكین گوندىدا خورتتر بیت، لى ئەفە ژى ژچوارچوڤى بنەمالى و گوندى و عەشیرەتى نا بۆریت. ژلايەكى ديفە ژى، ھەقبەندى یا پېكفە گریدانى د گوندىدا موكمترە ژ جھین دى و پېكفە گریدان فى ھەستى پەيدا دكەت. ھەژى گۆتە كو یاسا ژیدەر و سەرەكانى یا پېفە گریدانا ھەمى جفاكايە، لەوا ئەۇ ھەستە ب رىكا یاسايكرنا جفاكى پەيدا دبیت و چەند ھەستا بەرپرسیارىي خورتتر و موكمتر بیت، ژییاتى یا مروڤى ژى دى ب ھیزتر بیت.

پرسیار ل ڤیرە ئەو، بۆچى ژییاتى یا مروڤى ژبو عەشیرەتى ب ھیزترە ژ یا نەتەو، مىللەتى، جفاكى .. ھتە.

ژبو بەرسقاندانا فى پرسیارى ژى فەرە مروڤ ل تیركرنا غەریزە يىن سەرەكى يىن خوە بزڤریت. ھەرۆه كۆل دەسپىكا فى نفیسینی مە داىە خویاكرن كو ھەر مروڤەكى د ژيانا خوە دا سى غەریزە يىن سەرەكى ھەنە و تیركرنا فان غەریزەیان ئاراستە یا ژییاتى یا وى دەسنيشان دكەت:

أ. غهریزه یا ژپاری: کو خوارن و فخورانی ب خوڤه دگريت, هندهك دبیژنی غهریزه یا برسی. دهمی مروڤه ههژار و برسی دبیت, کی دی دهستی هاریکاری بو دریژ کهت؟! ههلبهت که سوکار و خزمین مروڤی! چونکو چ سیستمین کاریگهر و کاملان ژبو دادپهروهی یا جفاکی د جفاکی مه دا نینن, یان هیشتا ساقانه. نهڤجا خهلك نه چاره کو خوه ب خزمین خوه فه گریدهت و ژییاتی یا وان ژبو بنه مالی یان عه شیره تی بیت.

ب. غهریزه یا سیکیسی: ل گورهی نایینی ئیسلامی (کو نایینی پرانیا جفاکی مه یه) تیر کرنا غهریزه یا سیکیسی ب ریکا ژنئینانی تیر دبیت. ئوول گورهی عورفین جفاکی ژی ژنئینان یهك ژ بنسترین چیکرنا خیزانی و کاملانی یا مروڤییه. نهڤجا دهمی کهسهك ههوجهی ژنئینانی دبیت, کی دی دهستی هاریکاری دریژ کهت, ههلبهت که سوکار و خزمین مروڤی! دهوله تی یان جفاکی چ یاسا یین ناشکرا و جیگر د فی واریدا نه داناینه. خاله کا دی یا گرنگ ههیه دبابه تی ژنئینانیدا, نهو ژی نهوه کو نایینی ئیسلامی ل گورهی نایه تی قورنانا پیروژ و فهرمووده یین پیغیه مبهری“ ههمی بیاقین پیکئینانا خیزانی خوشکرینه, لی ل گورهی عه ده تی جفاکی نهڤ بیاقین نایینی خوشکرین, مشتی ئاستهنگ بووینه. نهڤه ژی خاله کا دی یا دووانی یا کهسی کوردن.

ج. غهریزه یا پایه داری: کو مروڤی ب بها و پایه دار بیت. کوردان گوئییه: "به ر ل جهی خوه بی ب قه دره", نهڤه نیشانا وی چهندییه کو ههر کهسی دناڤ مروڤین خوه دا بیت, دی بهایی وی پتر بیت و دی بیته نه گهری تیر کرنا فی غهریزه یا سیی ژی.

نهڤجا نه گهر ده سته لاتا دهوله تی / ملله تی – جفاکی, بکاریت غهریزه یا پایه داری ب ناشی وه کهه فی یا نهرك و مافان, ریژگرنا بی دی, دیمو کراسیکرنا جفاکی و... هتد, بههانه کهت (کو نهڤه ژی ناخفتین روژنامه و کوڤارانن, چ شوین تبلین وان د کهتواریدا نینن). لی ههر دوو غهریزه یین دی دی ل بن چ ناڤ بههانه کهت.

ب تنی, ریکا ب هیژنیخستنا ههستا نه تهوی ههولدانه که ژبو ههڤسهنگرنا فی هاوکیشی. لی ههستا نه تهوی ژی ب شیوهیه کی راسته وخو یان نهراسته وخو دکهفته

دجغزا فی تیر کرنیدا. ئەفجا سروشتییە کو ژییاتی یا مروقی بو لایەنەکی بەرتەنگتر بیت ژ ئەوامە دقیت.

رێکا هەرە کاریگەرا ب دەسڤه ئینانا ژییاتی یا جفاکی / نەتەوہیی، تیر کرنا فان غەریزەیانە، تیر کرن ژى فەرە د چوارچوڤی وەکەهفی و دادپەرورەری یا جفاکیدا بیت. ئەڤ رێکین داوی ژى ب جفاکی مەدەنی و پرسین یاسایی و دیموکراسیڤه هەڤبەندن. هەمی تشت پیکڤه گریڤداینە، مروڤ نەشیت هزرەکی یان تیگەهەکی ژ یین دی جوداکەت.. هەمی پیکڤه یەکەبەکا دینامیکی یا کەساتی یا جفاکی یا مروقی پیک دەیین.

ئەزى ناڤاندار

دەمی چ ئەز ل مەیدانی نەمین، ئەزى من دی باشترین ئەز بیت. ئەڤە یە فەلسەفا سەرەکی یا دکتاتوریی. نەهیلانا ئەزان ژى ب پاشڤه مانا جفاکیڤه گریڤدایە، چەند جفاک پاشکەفتیتر بیت، ئەزین خودان دەنگ و پیژن دی کیمتر بن. ئەگەر ئەڤ پرسە ل دەف دکتاتورى، پرسەکا چارەنقیسی وى بیت، ل دەف نقیسکاری تیگەهە دژ چارەنقیسە. نقیسەر فان بابەتان دئازرینیت داکو خەلک مەژى یین خوە بلقین و هزرکەن.

خەلک ب نەهۆشی یا کۆمی سەرەدەریی دگەل بابەتین گەرم دکەت. دەمی ئەوی ناڤاندار هەمی ناڤین دی ب وەکەهفی ژناڤ دەت، هەڤرکی دی ل سەر رازیکرنا ناڤاندارى بیت. ئەڤ هەڤرکی یا دیرینا خوە چیت دیتنی یا بەردەوامە و ناڤاندار / دکتاتور فی زەمینەیی خوشتر لی دکەت:

"— تو پیژى چەند دابته ئەفی کابرای.

— بیدەنگ بە! دی مە ل توپەکی دەى."

دفی لەحزەیا دیروکی یا جفاکیدا، هەمی ب وەکەهفی هزر دکەن و ب وەکەهفی رەفتاری دکەن، یی باشتر ئەوہ کو بیدەنگتر و رازیتر بیت. خو ئاین ژى، ئەگەر هیلا

سوڙا پيروڙي يا وان نه هيٽه ليدان خواه ل ڦي ههرايي ناکه نه خودان و ل دويف بايي
 دونيائي ددهنه ري: "مهلايهڪ رابو: پشتي پيغه مبهري, بهس نه زي ته حلاله!!"

قهر اڦوش

ديڙن جاره کي پرسيار ڙقهراقوشي هاته ڪرن ڪا بوجي دڪتاتورِي دڪت, د
 بهرسيڦدا گوت: نه ز نه دڪتاتورم, لي خهڪ بهلا خواه ڙ من ڦهناڪت. د دهمي نه مانا
 نه زاندا, نه زي ڙ هميا مهزنتر و ب هيتر و جوانتر و ناقلتر دي نه زين دي
 ڪونترولڪت, نه گهر مهڙيهڪ بلقيت زي يان دهنگي نه زه کي ڙ قولچه ڪا تاري بيت,
 دي ب هيتر هيٽه ته پهسه ڪرن

"چيڦه کي بينن

شيره کي بينن

توپه کي بينن

ڙ نه زي من پيغه نابت چو نه زمينن"

چيڦ, شير, توپ... نالافين ترساندن و پاشقه برنا خه لڪينه, ههري ٽيڪ نالافي
 قوناغه ڪا ديروڪي يا وهرا را مروڦانييه, نه ڦه زي وي چهندي دگه هينيت ڪو ههري
 ڙ نه زه لدا نه ڦ رهوشه هه بوويه و تا نه بهد زي دي ههري ههبت. ل ڦيره زي نفيسهري ب
 شاره زايانه دهسپيڪ و داوي يا چيروڪي پيڪفه گريڊاينه و ڪرييه ڪه ڦاله کي ريڪخستي
 هزره ڪا پهرفه ڪري. ههروه سا ڙبير نه ڪرييه ڪو روڻي نفيسهري زي بهرچاڦڪت.

دهمي همي چاڦ دهينه نقانندن و همي ڪهس مينا پهيڪهري ب مال و رهوشين خواه
 قاييل دبن, بهري هميا دڪهفته هونه رمهند و نفيسهري. لي پشتي ڪهنگي؟! پشتي ڪير د
 گههته سهري ههستي و ڪومه ڪا مهڙي بين ڦالا و رهفتارين توتوماتيڪي بين چاڦليڪهري و
 دليني بين سار دبنه نه له ميٽين ناهي نفيسهري" ل دوماهي هونه رمهنده کي پانوراما
 پهيڪهري نيشادا... ڙ نفستي و ريتي بگره تاڪو خوارن و ڪرني"

ئەقە ژى روئى كارىگەرى ھونەرمەندان نىشا ددەت، كو ھەردەم دكارن ھزرىن داھىنەر و كارىگەر پىشكىشكەن و دكارن پىشەنگى يا پىقاژوئا جفاكى بكەن. لى د پرائيا جاراندا خەلك درەنگ ب گرنكى يا نقيسەران د ھەسىين و ھەردەم سەرەدەريە كا نيگەتيف و دوورە لوژيك دگەلدا دكەن. ئەقە ژى دبىت قەگەرتەقە وى پاشخانا ھزرى يا ھەقەند ب ميرانى و مەردىنى و نە ھزر كرنىقە.

ل دەسپىكى مە گوٲ بوو كو خەلك ب نە ھزر كرنى ئارامن و ھزر كونا نقيسەرى يان ئازراندنا ھزر كرنى ژ لايى نقيسەرائقە وان ئالوز دكەت. دەمى تەنگاڤ د بن ھزرى دكەن و ئازراندنا نقيسەران د ھىتە بىرى.

ل قى دەمى دىروكى بەرھەمدار و كارىگەر ژى ھەمى يىن بوينە پەيكەر. لى ئەقا ھە رامانا وى ئەو نىنە كو ئىدى چ بياقېن گوھورىنى نىن يان نەماينە، ھەبوونا ئومىدى فاكٲورەكى گرنكى بەردەوامى يا ژيانى و خەباتىيە.

سەدام دكتاتورەك مەزن و بى وينە بوو، چوو.

ئوو ھوسا ھەمى دكتاتورىن دى ژى.. دى چن.

خودیکا ژيانی د رومان "گولستان و شهف" دا

گولستان و شهؤ

گولستان و شهؤ“ کورته رۆمانه که (نوقلیت)، د ۷۴ لاپه ره یین قه باره نافجیدا ژلایئ
نقیسه ری هیژا حه سه ن سلیقانه بی فه هاتییه نقیسن. چاپا ئیکئی ل ساللا ۱۹۹۶ ی ب تیپین
لاتینی ل دهوکی هاتییه به لافکرن و چاپا دووی ل ساللا ۲۰۰۰ ی ب تیپین عه ره بی
به لاقبوویه. ههروه کول دوماهی یا رۆمانی هاتییه ئاشکراکرن کول ساللا ۱۹۸۷ ی هاتییه
نقیسن، لی جه و بویه رین رۆمانی به حسی چند ساله کی به ری ده سپیکرنا نقیسن
دکن. هه چهنده ئه م نه کارین ساللا دروست یا بویه رین رۆمانی ده سنیشان کهین، لی
دکارین بیژین کو د سهرده می شه ری دنابقه را عیراقی و ئیرانیدا هاتییه نقیسن.

رۆمانی په هله وانه کا سهره کی یا هه ی، کو ب شیوه یه کی مونولوگی بیره وه ری یین
خوه و هه قزینی خوه "دلشادی" فه دگیریت. د چوارچوئی قی فه گیرانیدا ئه م ب سهر
که ساتی یا دلشادی و قوناغین ژيانا وی یا جفاکی هه لدین. قوناغا فه رمانه ری کو د
قی قوناغیدا ژيانا هه قزینی پیک دهینیت و دوو زاروک بو پهیدا دبن، قوناغا چوونا سهر
ئه رکئی خوه یی عه سکه ری د سهرده می شه ری دنابقه را عیراق و ئیرانیدا، ل داویی ژی
قوناغا بریاردانی کو دگه هته ناؤ ریزین بزافا رزگارینجوازی یا کوردستانی و هه بوونا
گه شینییه کا موکم کو دی ب سهرکه فتن فه گهریت. "گولستان" کو په هله وانه
سهره که یه د رۆمانیدا دناؤ خیزانه کا سرۆشتیدا د ژیت کو ژن و میر و دوو زاروکن،
دگه ل دایابیین هه قزینی خوه دخانی و انقه ل باژیری مویسل دژیت.

جه د قی رۆمانیدا، قادا شه ری مالویران و باژیری مویسله. ئه هه ردوو جهه د
پروسه یا فلاشباکین گولستانی و بهرپه رین دلشادی دا خویا دبن. جهه ک جیگره کو مالا
وییه ل باژیری مویسل، جهی دی ژی گه رۆکه (لفوکه)، ل گوره ی بریار و فه رمانین
ئه فسه رین له شکه ری د هیته گهورین. هه لبه ت ژبو جهی جیگر نقیسه ر د شیا باژیری
زاخو یان دهوکی بکار بینیت، (نه مازه باژیری زاخو) چونکو ئیشاره ته کا بله ز ژبو
گوندین ده ردورین زاخو تیدا به لی دبیت، ب تایبه تی ده می فلاشباکین زاروکینی د

بیردانکا پهله وانیدا د بۆرن یان ژى ده می به حسی ژناقبرنا په یکه ری خانى دکه ت ل زاخو). لى هلبزارتنا باژیری مویسل نه دووره مه رمه کا نه پهن پى هه بیت. د قیا بده ته خویاکرن کو کورد ل باژیری مویسل هه نه، نه تنى مشه ختین بهروه ختن، لى خو جھین وارینه و کار و مال و ئافه ی بین مولک ژى هه نه. هه لبه ت ئه فه ژى ئیشاره ته که ژبو پشکدارى یا ملله تی کورد د باژیری مویسلدا.

ئه گهر ئه فه کاره ژبو سه رده می مه یی نه و کریاره کا سر و شتی بیت، د سه رده می رژیما چوویدا دلینی و هه ستین نه ته وه یاتی پى دفیریان. ژ لایه کی دیفه ژى نه دووره ئه فه رۆمانه سه ربورا رۆمانقیسی ب خوه بیت و ب شیوه یه کی ئه ده بی، راستی و بیره وه ری بین ژيانا خوه دوکیومیت کر بن. د هه ردوو حاله تاندا ژى جوانیه کی دده ته ده قى، د حاله تی ئیکیدا“ هه ستا وی یا نه ته وه یی و پیگیری یا نقیسه ری ب دوزا گه لی وی و دا کو کیکرنا ل سه ر هه بوونا کوردان ل باژیره کی ب نا فه عه ره بی خویا دکه ت. حاله تی دووی ژى راستگویی یا نقیسه رییه دوا ری دوکیومیتکرنا دانانگه هین ژيانا خوه و داریتنا بویه رانه ب شیوه یه کی ویره یی کو وه رگر بکاریت خو شیه کی ژى وه رگریت.

سه رنا فه یان تایتل

ناقونیشانین هه ر بابه ته کی ویره یی گرنگیه کا کاریگهر و سه رنجرا کیش هه یه. مشه جاران تایتل یان ناقونیشانا بابه تی دبیته کلیلا ده رگه هی ئافه یی ده قى. هنده ک جاران نافى بویه ره کی یان بابه ته کی دیارکری دبیته تایتل، جار ژى نافه کی سه یر ژبو سه رنجرا کیشانا خوانده قانی بو د هیته دانان، هنده ک جاران ژى گفاشتنا بابه تی هه مییه و ب پیناسه یه کا یه کریزی ده قى ل هوندرد هیته پیناسه کرن. هه لبزارتنا نافى گولستان و شه فه بو قى کورته رۆمانا ژیکوتی، ئیشاره ته کا بله ز دده ته نافه رو کا ده قى. ئه گهر ئه م بین و ب هووری ل سه رنافى رۆمانی میزه که ین، دى بینین کو ئه فه تایتله ژ دوو په یقین ساده بین پیکفه گریدایى پیک ده یت. هه ردوو په یف ژ جو ری ساده و به رجه سته یینه کو ب

ئالاقى "و" پىكفە ھاتىنە گرىدان. د ھەمان دەمدا تەفاقەرىن ئىكن و ھەقكوفىن ژى، ھەقالن و ھەقدژن ژى.

گولستان ژ پەيڤا "گول+ستان" پىك دەيت، ئانكو مەرەم ژى جھى گولانە، ھەرۋە كو ئەم دىيژن كوردستان كو جھى كوردانە و لورستان كو وارگەھى لورانە. لى دەمى پىكفە دەيتە نقيسین رامانا بەخچەھى گولان دەت، يان ھەر جھەكى دى كو گول لى شىن بن و جھى گولان بيت. د جفاكى كوردیدا گولستان مینا ناڤەكى كەسین مى دەيتە بكار ئینان، ئانكو دەمى ئەم ناڤى گولستانى دېھسین میناكى كەسە كا مى دەيتە بەر چاڤین مە. زیدەبارى شى چەندى ژى د سەردەمى شورەشى و بزاقا رزگارچوۋازى يا مللەتى كورددا ژى، پەيڤا گولستان ھەقكوفى و ھەڤرامانا پەيڤا كوردستانى دەت. چونكو كوردستان ژ جفاكەكى موزايىكى فرە ئاين و فرە نەتەو و مەسەب پىك دەيت، لەوا مینا بەخچەھىكى گولین ھەمەرەنگ د ھاتە پىش چاڤین كوردپەرۋەران، لەوا جارنا گولستان ل جھى ناڤى كوردستانى د ھاتە دانان. نە دوورە خوڤەئىتى يا پەيڤا گولستانى ژ رامانا وى يا مەعنەوى يا كوردستانى ھات بيت. ئەڤجا نقيسەرى ب زانپوون يان ب نەھوشى ناڤى گولستانى ژبو پەھلەوانا نۆڤلىتا خو ھەلبىژارتىيە. پەيڤا دووى كو شەڤە، ڤەريژەكا عشقى (سىكىسى- ڤيانى) و تەنيايى و چاڤەريڤكرنى و بىدەنگى و ھىمىنى و تىپرامانى ب خوڤە دگريت. ژلايەكى دىڤە ژى ڤەريژەكا ترسى و نەديارى و راوہستانى و مەندبوونا ژيانى و خيانەتى و خەوى و بى بەرھەمى ب خوڤە دگريت. ئەڤ ھەردوو ڤەريژىن بالبەر و نە بالبەر ل گورەى شىۋازى بكارئینانا د ھەڤو كىدا د ھىنە دەسنىشان كرن.

گولستان وە كو ناڤەكى كەسى يى مى، دەمى ب شەڤىڤە دەيتە گرىدان، ئىكسەر بەرى مروڤى دەتە چاڤەريڤكرنى و عشقى و خەربىيى. ئوو دەمى ئەم دچىنە دناڤ ناڤەرۋكا بابەتیدا سەرھاتىيە كا مشت ژ عشقى و خەربىيى و چاڤەريڤكرنى و ئىشارەتپن مەرەمدار ژبو شىۋازى ژيانا جفاكى يا كوردى و چەواتى يا سەرەدەريكنا دگەل ھەڤسوويپن خو ىن عەرەب دەمى ب ھەڤشىكى د ھەمان باژىردا دژيان، دەيتە بەلىكرن.

ناڤه روک

ناڤه روک و بویه ریښ سهره کی د ښی نوڤلیتیدا، سهرهاتی یا خیزانه کا ساده یا کوردییه (ژن و میړ و دوو زاروک) کو دگهل خیزانا میړی د ژین. ههڅژین فهرمانبهره کی سرۆشتییه ل فهرمانگه هه کا باژیری و زیده باری ښی چهندی ژی نفیسهره یان ویزه دۆسته. د شهری دناڤه را عیراقی و ئیرانیدا ناڤی وی بو سهر بازیی دهیت و ئه و ژی خیزانا خوه دهیلیت و دچیته سهر ئه رکی خوه. پاشی ژبهر کو باوهری ب ښی شهری سه پاندى نینه، د رهښیت و بهره ف ناڤ ریژین بزافا رزگار یخوازی یا کوردستانیه دچیت و دگهل سهر کهفتنا ښی بزافى فه دگهریتنه فه ناڤ خیزانا خوه یا گه له ک ژى خه ریب. جهی بویه ریښ رومانی“ باژیری مویسل و قادا شهریه.

سهرده می قه ومینا بویه ران“ دناڤه را سالین ۱۹۸۱-۱۹۸۷. لی د چوارچوښی فه گیرانا سهرهاتییدا ژى، ههروه کو که کی چیرو کنښیس عیسمهت محمدهد به دهل دبیزیت: ههرسی سهرده میښ هه نوکبه یی و رابردووی و ئایینده یی ب خوڤه دگریت (کوڤارا رمان، ژماره ۱۳“ ۱۹۹۷).

— سهرده می نوکبه: مونولوژا په هله وانى ده می به حسی ره وشا خوه یا مشت خه ریی د شه فه کیدا دکهت.

— سهرده می بوری: بیره اتن و بهرپه ر و نامه یین پیچایی یین ههڅژینی په هله وانى دگهل فلاشباکین کو ژ نشکافه د هاتنه دناڤ مونولوژا په هله وانیدا.

— سهرده می ئایینده یی: هیقی یا هاتنه ښی ل ده ف ههردوو په هله وانان، یی سهره کی کو گولستانه و په هله وانى لاره کی یان ته فافکر کو دلشادی ههڅژینی ویه.

نوڤلیت ژ ۱۶ په ره گراف و چوارده بهرپه ریښ بیره اتنان و سی نامه یین پیچایی و چوار پارچه هه لبهستان پیکهاتییه. ژبلی په ره گرافی ئیکى و یی داویى هه می په ره گرافین دی ب سهرده کا مونولوژی یا په هله وانا نوڤلیتی گریداینه کو ب عه شق و خه ریسیه کا

دژوار چاقه رییا ههڅزینی خو ه دکهت. د پهره گرافى ئیکیدا وهسا خویا دبیت کو پهلههوان یی دناؤ ریژین شوره شیدا و هیڅیا هاتنهڅی ددهته پهلههوانا سهره کی کو گهلهك یا خهریبه. ل څیره ژى ئیشارهتا خهریبى ب دانوستاندنا وانقه منارهیه:

– وه دیاره کو تو گهلهك خهریبى؟

– ما ههما خهریبم.. خهریبى په یقهك مری یه.. ئەز دینا دیتنا تهمه... بپ ۳.

ههروهسا ل پهره گرافى داوبى ژى وهسا دیاره کو ههڅزینی پهلههوانى یی ل ناؤ ریژین شوره شى و مزگینی یا هاتنهڅی ددهتی، لى ئەڅجاره نه تنییه لى دگهل ههڅالان دى څه گهریت، ئەڅه ژى ئیشارهته کا ئاشکرایه کو دى ب سهرکهفتن دگهل ههڅالین ریکا رزگاریی څه گهریت.

– دى هیى، نیریک دى هیى، ب ههڅالڅه دى هیى... بپ ۷۴.

– من دزانی نیرگز و بهیوون و سویسنا تو یی کیشای دهف خو... بپ ۷۴.

– چ مزگینهك خوښه هاتنا وه، چهند ژیهاتینه ئەو خاکین لهشکهرى ل بهر ته... بپ ۷۴.

ههچهنده د څی پهره گرافیدا ژى گولستان ناخفتنکهره و دگهل هاتنا دلشادی یا ژنشکافه بو ناؤ بویه ریڼ رومانى تیکههل دبیت. لى ئەم دکارین وه کو پهره گرافى ئیکى حسابکهین کو خو هلدانه ژوورا خوهیى نڅیسهریبه بو ناؤ ئاڅهیی دهقى کو ب دريژاڅی یا ههمى چيروکى مینا سهرهاتى وه کو شاهد و حیکایهت بیژه کى بیلايهن سهرهاتى یا خو ه ب مونولوژا پهلههوانا سهره کی څه دگيریت.

شعر دناؤ چيروکیدا

هه بوونا پارچين ههلبهستان دناؤ ئاڅهیی دهقه کى دى یی ویزه ییدا، مه رهم بی ههڅگونجان و ههڅتهریبى یا دهقین ویزه یی ددهت. گهلهك چيروکنڅیس و رومانڅیس څی

شیوازی کۆلا جکرنا ژانره کی وێژهیی ب ئیکی دی یی ههفریبازدا بکار دئینن. لی ب
 هزرا من نقیسه نهچار بوویه کو فان پارچه ههلبهستان یان پهخشانه ههلبهستان بکهته
 دناؤ نافهروکا دهقیدا، ژبو هندی کو جوړی نقیسهفانی یا دلشادی خویا کهت. مشه
 جاران بهحسی ههزا کتیبان و وێژه دوۆستی و کریارا نقیسهینی ل سهر زاری گولستانی
 هاتییه کرن، لی نه دهاته دهسپشانکرن کا دلشاد چ جوړی نقیسهینی نهنجامدهت. د
 بیرهاتین خوهدا، دهمی گولستان و ههفرینی خوه ل ناؤ باخچهیی نیفا باژییری، نهو ژ
 ههفرینی خوه پرسیار دکهت کا وی چ تشتی نوو نقیسییه، ئیکسهه بو وی پارچه
 شعره کا نوو دخوینیت. نهفه ژی ئیشارهته کا گومانپه کو دلشاد زیدهباری فهرمانبهری
 یا میری و سهربازی یا لهشکهری عیراقی، ههروهسا شاعره ژی. چوار جاران پارچه
 شعر بکار ئیناینه و پهههک ژ ههه چوارده بهرپهیرین دناؤ نافهروکا روومانیدا شعره که.
 زیدهباری فی چهندی ژی د گهلهک پههه گرافاندا زمانه کی شعریی فههایی ژ سوژ و
 دلینی ب سهردا چیرۆکیته دیار دبیت.

— بو من تشته کی نوی بخوینه

نهو چافین

نه وهک وان چ چاؤ

نورها ل دوؤرا بهلاؤ

زهردهخه نهی خوناؤ

چمال من نا کن سلاؤ؟

نهو بسکین

هو زهر زراؤ، داؤ داؤ

ل سهر رویکی ته بهلاؤ

بیریفانا بی ناؤ

نی نهز برم ناؤ و ناؤ بپ ۴۱-۴۲.

ئەڭ پارچە شعرە کو شعرە کا وسفی یا سادەیه (مەرەم پی سادەیی یا وینەیانە), ژ
 دلینیە کا مشت خەریبی و تامەزرویی دەردکەڤیت. ئەڭ خەریبی یا دناڤ شعریدا ژ
 رەنگفەدانا خەریبی یا پەهلەوانییە. چونکو بیگۆمانە کو دلشادی کۆمە کا هەلبەستین دی
 ژى هەنە, لی ژبەر کو گولستان گەلەك ژى خەریبە و دناڤ دەریایە کا خەریبی و هەستە کا
 عاشقانه دا دژیت, لەوا ئەڭ شعرە ژ هەمی شعرین وی هاتنە بیرى. ژ لایەكى دىڤه ژى ئەم
 دكارين بیژین کو مروڤ ب هەست و هزرکرن و رەفتارین خوە, کەساتی یا کەسین دی
 ژى دینیت. ئەگەر مروڤ عاشق بیت, ب چاڤه كى عشقاوی دى هیڤ دكەتە خەلكى
 دی و ئەگەر خەریب بیت, دى وەسا هزرکەت کو یی بەرانبەر ژى خەریبە. کورد
 دبیژن: "یا ژ دزیڤه هەمی خەلك دزن", ئەڤجا ئەم دكارين بیژین کو یا ژ عاشقیڤه ژى
 هەمی خەلك عاشقن.

هەلبەت ئەم دكارين ژ خوە پرسیار کەین, ئەرى ما دا جوداهى چ بیت ئەگەر ئەڤى
 نڤیسەرى بابەتین زانستی بوماوەیی ل کۆڤاره کا زانستی نڤیسی بان, یان نڤیسەرى
 دیروكى یان زمانى یان شیرەتین ئایینی با؟ ئەگەر نە شاعر با دا ریرهوا رۆمانى بەر ب
 کیزان ئاقاریڤه چیت؟ ئوو ریژەیا خەریبی یا گولستانی, دا کیمتز لی هیڤ؟!

نڤیسەرى هەولدایه کو ل دویف حەز و ئارەزوو یا پەهلەوانا خوە بچیت, ئەڤه ژى
 شیوازه كى نوو یی نڤیسینا رۆمانییە کو نڤیسەر نە واعزى مزگەڤتییه و سەرھاتی یا
 سەحابیان ڤەدگیریت, لی پەهلەوانە کا هەى و ئەو پەهلەوانە یا بیرەوهرى یین خوە
 ڤەدگیریت, پاشى ژ نشکە کیڤه وە کو دەسپیکا رۆمانى دەیتە دناڤ قادا بۆیەراندە و ئالایی
 خوە دادنیتە سەر لەشى رۆمانى. ڤەگیرانا بیرەوهرى یین مشت خەریبی ژ لایی پەهلەوانا
 سەرەكەڤه, بەرى دلشادی دایە وی چەندی کو هەلبەستین ئەڤینی و پر خەریبی
 پیڤه کەت, ئانکو ل ڤیره نڤیسەر یی نەچار بووی خوە ل دویف ئاراستە و هەستا
 پەهلەوانى بەردەت, نە هەست و رەفتارین پەهلەوانى ل گورەى پلانا خوە یا دانایی
 بگوهوریت و ئاراستە کەت. ئەگەر دلشاد مەلا بایه یان نڤیسەرە كى گۆتارین ئایینی و
 شیرەتکاری یا جفاکی بایه, بیگۆمانە کو هەست و رەفتارا گولستانی ژى دا بەر ب

ناقاره کی ديقه چیت. یان ژى دروستره بیژین کو دبنه رتدا گولستان دا ب شیوهیه کی دی رهفتار کهت و دا ریازه کا دی یا هزری هه بیت و ب شیوهیه کی راسته و خو دا کار کهته سهر قافارتنا بیرهاتن و بیره وهری یین دلشادی ژى. وی چاخى ل شوینا ههلبهستان, دا هندهك هزر و بوچوونین دی یین ههقبه ند ب سرۆشتی تیپهزینا دلشادیقه کهقنه دناؤ رۆمانیدا. ئەقه ژى رهوشه کا سرۆشتیه کو ب ریکا سهردهری و ژیان و ئولفته دناقههرا ژن و میراندا, ب هزر و رهفتار و ئارهزوو یین ههؤ داخبار دبن. ده می ژن ژ میرى خه ریب دبیت (یان بهروفاژى), هه می هوورهوورکین رهفتارا کهسی ژى خه ریب بووی دهینه بیرا کهسی خه ریب. ئوو کهسی خه ریب هه ردهم هه ولددهت کو بویه ر و ههلوپستین خوش بینته بیرا خوه. ئەقجا ما چ بیره وهری ژ خواندنا شعره کا وه سفی دی بو په هله وانا رۆمانی خوشتر بیت؟ ئەگه ر نفیسه رى ب ته قافی خوه ژ رۆمانی قه کر با و تنی دگه ل هه ست و هه لچوونین پر خه ریبین په هله وانی چووبا, بیگۆمانه دا ده فته رکا هه می ههلبه ستین دلشادی دانته ل شوینا ناقه رۆکا رۆمانی.

رۆمان خودیکا ژیانیه

گهلهك نفیسه ر و ره خنه قان وه سا دده نه خو یا کرن کو رۆمان هونه ری باژیرانه و ب نوو کرن و پیشکه فتنیق ههقبه نده. هونه ره که سهرده ری دگه ل ژیانى و که توارى و کلتورى دکهت, لی شعر هونه ری نه هوشى و خه یالى و ئیدیا لیبیه. هه رچه نده هه ر دوو هونه ر و هونه رین دی یین و یژه یی ژى هه مان ئەله میتان ب خو قه دگرن, لی مه رهم پی ئەوه کو رۆمان زیده تر ب که تواریق ههقبه نده و شعر پتر ب خه یالیقه گریدایه. ئەگه ر نه, مشه رۆمانین خه یالی هه نه و به روفازى یا وى ژى شعرى (ویژه ی ب گشتی) ریازهك هه یه ب ناقى ریازا ریالیستی. ئەوا مه مه رهم پی ئەوه کو بیژین د پرانیا جاراندا رۆمان سهرده ری دگه ل ژیانا رۆژانه یا که سان و جفاکی دکهت. خو چیرۆك و حیکایهت و داستان و ئەفسانه یین کلتورى ژى ل بهر خودیکا که توارى ژیانى دهینه هوناندى. ئەؤ

چهنده ژى ژبو هندييه كو وهرگر (هر وهرگره كى ههبيت)، ل گورهى ئاستى خوه يى رهوشه نيرى بكاريت تامه كى ژ دهقى ويژه يى يان فولكلورى وهرگريت و ل گورهى تيگه هشتنا خوه شروقه كهت. نهم ژى دى ههولدهين هندهك لايه نين جفاكى يين ژيانا روژانه يا نفيسه رى ب ئاگه يان بيئاگه ئيشارهت داينى دانينه بهر دهستى خوانده فانيى قى نفيسينى و وهرگرين دهقى روماني:

۱. سه رده رى يا ژن و زه لمان: ژن و زه لام دوو جيهانين ژهه فجودا و ته فافكه رين ههفن، هه ردهم زه لام چهز دكهت د ژيانا ژنى بگه هيت و ژن ژى چهز دكهت هه مى پيدفى و ناره زوو يين زه لامى بزانيت و تى بگه هيت. گولستان ل ججه كى ديپژيت: "ژن چهز دكهن زه لامين وان په سنا وان بكهن... بپ ۴." ههروه سا زه لام ژى چهز دكهن كو د چاين ژنيدا په هله وان كى بى وينه بيت و جهى رهامه ندى و سه رنجرا كيشانى بيت. د ژيانا روژانه يا ژن و ميرينيدا د شياندايه كو پيكهاتنه كا نه ئاشكرا كرى ژبو قى چهندي ههبيت، لى ژ دهرفه ي قى حاله تى ته نسيفه جلكا و ئه تيكيتين سه رده ريكرنى روله كى كاريگه ر د كريارا سه رنج راكيشانيدا دينيت. ههروه سا ل دهف ژنان په سنا جلكين وان كرياره كا گرنگ و كاريگه ره ژبو كرپنا دلى ژنى. هه ردهم ب فان په يقين په سندانى دلخوش د بن: "پا جوان و ژيهاتينه.. چهند ژ به ژنا ته دهين.. هه ر ساخ بى به رخا دلى من، ئوو گه له كين دى ل به ژنا خوه ب خه ملينى... بپ ۵." ئه فه يه ئه وا نهم ديپژينى خوديكا ژيانى ئه فه په سندانه چ راست بن يان دره و بن، هه ر كه يفا ژنى پى دهيت و وه كو ئه تيكيت دهينه هژمارتن و پيدفقيه كا فه را سه رده ريكرنيه.

۲. ژيانا روژانه: هه رچه نده گولستان په هله وانا سه ره كى يا قى كورته رومانييه، لى ب ريكا بيره وه رى و نامه يين پيچايى يين دلشادى، ته ركيزا هه ره سه ره كى ل سه ر ژيان و كار و خه ون و گوټنين دلشادى يه. ههروه كو كه كى نفيسه ر په هله وان دانايه ل شوينا خوه و سه رى و ه ريسى كريبه دده ستاندا كو چيرو كا په هله وانى ل پشت په ردى (دلشاد) فه گيريت. ده مى عه زيه كى مروقى دمريت يان سه فه ره كا دريژ دكهت، ب شيوه يه كى نه ئاگه ي مروقه ناؤ و به حسى وى د ئينته دناؤ هه مى سوحبه تين خوه يين هه فه بند و نه

ههڤهڤهڤه دا و مشه جاران ژى چاڤليکړنا رهفتار و گوټين وى دکهت. ب تهڤاڤى گولستانا پههلهوان نهڤ روله وهرگرتييه و ب شيوهيهکى نه راستهوخو کهساتى و سهبرورين خوه بين تاييهت دناڤ ژيانا عهزيزى خوهدا بوهرژاندييه. نهڤ چ ژ کهساتى و پاشخان و تاييهتمهڤندى بين گولستانى نزانين، تنى نهو ساته وهخت نهبن نهوين دگهل دلشادى بوراندين يان بو دلشادى تهرخان کرين. خو دهى بهحسى ژيانا روژانه يا خوه و دلشادى ژى دکهت، بهرى کاميرى ددهته ژيانا کارى دلشادى، ههرچهنده گولستان خواندهڤانه و پاشخانهکا زانستى ههيه. د بيرهوهريهکا خوهدا ديږيټ: "بو من بو مهروق، نهڤ ژ جهى خوه رابووم و من قهستا ويږى کر... من باش بهريخوه دايى، نهڤ ل دور زڤريم، نهو نفيسينال سهر من خواند... بپ ۴۳." لى نهڤ نزانين ناستى خواندنا وى چييه و چهنده؟ نهرى کار دکهت يان ژنا بهرمالييه؟ يا نهڤ دزانين تنى نهوه کو خواندهڤايه و دگهل دلشادى کار ناکهت. چونکو نهگهر دگهل دلشادى کار کربا، پيدڤى نه دکرب ناڤى دلشادى بهحسى کارى وى بکهت. دلشادى ل فهريمانگهههکا ميرى کار دکر" وهکو ههڤى فهريمانگههين ميرى بهرپرسهکى دفن بلند و نه دووره گرنگ د پارتا دهستهلاټيدا، دگهل کومهکا فهريمانبهريه ههڤگرتى و ب دزيکيڤه دژى بهپرسي:

— لهيلا فهريمانبهريهکا نه پيگيره و ههر روژ درهنگ د هيتنه دهوامى و ههردهم ناريشين هاتن و چوونى دکهته بههانه ژبو گيروبوونا خوه" چو گرينگ، ژ گرپکا هاتن و چوونى ئالوزتر نينه و نهڤ باوهر ناکهڤ نهڤ ئالوزييه زوو چارهسهر بت، نه ههري .. نه، نه... بپ ۶."

— سوهام کچهکا جوان و بلند و نافتهنگ زرافه (دارتيل)، ژيى وى سيه سالن و هيشتا کچه. گهلهک دبهر خوهرا دچيت و مکياجهکى سهرنجراکيش دادنيت و "دونيال بهر چاڤين سوهامى لى لى وهسويه... بپ ۷."

— سهردار نهڤه دوازده ساله گوندى خوه يى بچووک هيلاى و هاتيهه ڤى باږيرى، هيشتا يى دخانييهکى کريڤه و ههردهم گرفتارى يا کريدارى ههيه: "ههڤ هاور.. ههڤ هاور.. کى بهيستيه کولکهکى دوو ئوده و بى سهرشوو ب سهڤ و دهڤ

دیناران؟... پ۷. "ههلبهت داهاټی وی یی کیم و دیارگری (سه د و سیه و ههشت دینار و چهند فلسهک)، وه لی کرییه کو نهؤ کیسه ههمی ژینا وی پرکته و بیافی چ هزر کرنین دی نهبیت: "هوون ب خودی کن نهفه ژینه نهز دژیم؟ تف ل ژینا ژاری و بیواری... پ۷."

— هه موود بهرپرسی دهسته کییه و وه کو ههمی بهرپرسی سهردهمی رژی می دفن بلند و ژ خواه رازییه. پرانیا فهرمانبهران ههز ژی ناکهن و تیکههلی یا وی ناکهن. ههروه کو وژدانا ههقالا وان دگوت: "نهم ب کوتهک و زوری دهمی خواه دگهل نهفی شوشوی شهلهولهو دبورینن، خودی هاریکاری ژنا وی بت، پا نوکه حالی وی چی یه ددهستی نهفی دفن فهجی ده؟؟... پ۸." ههلبهت د فی دانه نیاسینا فهرمانبهرین فهرمانگهها خواهدا چ بهحسی وژدانی نه هاتییه، کا چهوایه و ههقهندی یا وی پیقه دگهتهه چ رادده، لی ههقژینا دلشادی گرداری تنی ژ وژدانی رادکته، چونکو ب مشهیی ناخی وی د رووی ژنا خواهدا دئینیت کو نهفه ژی دبیته نهگهری پهیدا بوونا دلگرانییه کا فهشارتی دناؤ سینگی گولستانیدا. نهفه ژینا روژانه یا دلشادی بوو. لی ژینا روژانه یا گولستانی نه ناشکرایه و نهم چ ژی نزانین.

دهمی بهحسی دهرو جیرانان دکته و ئیشارهتی ددهته ههز ژیکرنا جیرانان بو ئیکودوو، یا فهرو بوو پتر تهرکیز کربا سهر ههلویست و رهفتارین گولستانی، لی د قیرهدها ژی بلهز د سهر بویرهیدا د بوریته و بهرسفا وی بو ههمی گلهو گازندین گولستانی ژ جیرانا وان "دایکا جهباری" رهقین بوو، جیرانا وان ژی پیرهژنه کا هار و شویم بوو، ههردهم دلشادی د فیا کو رهوشا وان دگهل جیرانین وان تیک نهچیت: "نهفی پیره بوکی بهیلن، دی دحالی خواهدا رزت، خواه تیکهل نهکن، بلا بهلا وی سهری وی بخوت... پ۹." ب راستی ژی تنی جیران بو مروقی دبنه مال، چونکو نئزیکترین که سوکاری مروقی ددهمی تنهنگا فیاندا ههر جیرانن. ههز ژیکرنا جیران و ههفسوویان بهری ههر تشته کی دبهرژه وهندا مروقی ب خواهدا یه، چونکو پرانیا دهمی مروقه نه ل ماله و ههر جیرانن دبنه زیرهقان و هاریکارین مالا مروقی.

لی کا چہوا کہسائین د خانیه کیفه د ژین, حهسوودیی ب ژيانا ساکارا ههؤ دبهن.
ههروهسا نه دووره جیران ژی حهسوودیی ب ههؤ بیهن و کورد ب سروشتی خوه ژ
چافان دترسن. ههردهمی کارهساتهك ب سهری مالہ کی بیٹ, دی بیژن ئەفه ب چافان
چووینه, یان دهوروجیرانان سهر لی خوارن:

– ئەو حهسوودیی ب مه دبهت.

– حهسوودیی ب چی یی مه دبهت؟ ب خانیی مه یی مهزن و ماقویل و پر دار و
بار؟! ئان ژی ب رەز و جنیکین مه یین بی توخیب.... هه ی مال دوشافی.

"من دقیت بیژمی, حهسوودیی ب ئیان و شادیا دلین مه دبت, لی ئەز نهویروک

دیم.....بپ ۹."

ئەؤ ترسیانا ژ نه دیاریی و دناؤ باز نهیی بابەتی حهسوودییدا بهرجهسته بووی, ترسه که
هه می مالان فه دگریت, ب کلتوریفه گریدایی یه و مینا ژيانا روژانه یا خیرانان د هیتە ل
قه لهمدان.

۳. ب خودانکرن و پهروهردە کرنا زارۆکان: ههردهم دایباب حەز دکەن کو
زارۆکیی وان وه کو وان بهینه پهروهردە کرن و ل سهر شوپا وان ژيانا خوه ب هازۆن.
ئەؤ پرسه, ئاریشه کا ئەزهلییه و ههردهم سهدهمی سه ره کیی ههفرکی یین دناقههرا
جیلاندایه. ئیمامی عهلی دیبژیت: "زارۆکیی خوه ل سهر ساخلهتین ژيانا خوه پهروهردە
نه کهن, چونکو ئەو زارۆکیی زه مانه کینه, نه زه مانئ هنگویه". لی ئەفه رامانا وی ئەو نینه
کو مروؤ زارۆکیی خوه بهیلیت کو ئەو ب خوه ژيانا خوه ئاراسته کهن, لی فه ره مروؤ
هندهك ریکیی دروست نیشا بدهت و پاشی ئەو ب خوه دی ریکا گونجایی ژبو خوه
ههلبژیرن. ئەو ب خوه تا رادده کی زۆر زارۆک ب ژيانا دایبابین خوه داخبار دبیت,
چونکو یهك ژ پیرینه یین فیروونا زارۆکی چاقلیکرنا مهزنین ل نافمالییه. لی ده می پی
دگههن و دکارن باشی و خرابیی ژیک قافییرن, ههر ئیک ئاراسته یا ژيانا خوه ل گوره ی
تایبه تمهندی یین جفاکی هه بی دهسینشان دکهت.

د فئ کورته رۆمانیدا په هله وانی څه شارتی ژ زارده څی په هله وانا سهره کی یا ناشکرا، گرنګییه کا مهزن دده ته سه خبیری و راهینانا زاروکان: "ب چاقد پریه کا موکم، گوھی څوه دده ت هردوو زاروکیڼ څوه، مینا وان څوه دکت بچو وکهک، بیست سال ژ ژبی څوه دکوشتن و څوه دینا ریژا وان، یاری ب ئەزمانی وان دکرن.... بپ ۱۱." یاریکرن دگهل زاروکی ژبلی ئیمناهی، خو شیهه کی ژی دده ته زاروکی، ههروهسا شاره زایی بین دلینی و جفاکی و لهشی و تیگه هشتنا زاروکی ژی پتر لی دکهت و دئه نجامدا ب وهاره کا نورمال گه شه دکهت و دیته که سانه کی شارهزا و بهرهمه پهنه ر دناؤ جفاکیدا. لی ههروه کو مه گوئی کو دایاب ههردم ههولدهن زاروکی ل سهر هز و ناره زوو بین څوه پهروه ده کهن: "هیژ نهو ههردوو هیکرینه فیانا جیهانا کتیا، نه خاسم نهوین وینه دار و تایهت ب زاروکان.... بپ ۱۲." ئە څو چاندنا فیانا کتیا ل دهف زاروکی شیوازه کی پهروه ده کهنه کا دروست و رهوایه کو زاروکی ب چیروکیڼ رهنگاورهنگین کتیا فیری گهلهک ژ شاره زایی بین ژیاڼی دبن. دکلتور و فولکلوری هه می جیهانیدا چیروکیڼ زاروکان هه نه و زاروکی ب څه گیرانا چیروکان هاویش دبن. ئە گهل ل گوندان دایاب رولی چیروکیڼ یان حیکایه تیبیژی وهرگرن و چیروکان بو زاروکیڼ څوه څه گیرن، ژیا نا باژیران چیروکیڼ وینه دارین نفیسی ژبو څی مه رهمی بکار دئینن. ئە جفا ئه رکی دایابانه کو څان چیروکان بو زاروکیڼ څوه بخوینن و دانوستاندنې دگهل بکهن: "هه ر هه یامه کی دئ هندهک کوڅارین رهنگین ژ وانرا ئینت و خوینت ب بیهن فرهیه کا وهک ئەسمانی.... بپ ۱۲-۱۳."

زیده باری څی چهندي ژی د گهلهک په ره گرافین رۆمانیدا ب ئەزمانی زاروکان د ناخفیت و د نفیسیت. هه رچهنده ژبو وهرار و فیروکنا زمانی ل دهف زاروکان، فره ب ئەزمانی دروست (نه یی زاروکان)، دگهل زاروکی باخفن، داکو بکاریت په یقان ب شیوه یی دروست ب لیقهکتهت و فیرو بیت. لی ب هزرا من نفیسینا ب ئەزمانی زاروکی (هه رچهنده ئەز دگهلدا نینم)، ژبو هنديیه کو وهرگر بزانت ئەڅی دناخفیت زاروکه. ژبلی څی چهندي ژی کومه کا رینمایي و ناراسته بین فیروکنا زاروکی دناؤ بهر په رین

رۆمانیدا هه‌نه (د پهره‌گرافه‌کا دی دا ب درێژی دی به‌حسکه‌ین). هه‌رچه‌نده‌ نفیسه‌ر ژ ده‌سته‌لاتا جفاکی خوه‌ نه‌ رازییه‌ و نه‌ دووره‌ دژ بیت ژێ، لی زارۆکین خوه‌ فی‌ری یاسا و رینمایی یین هه‌یی دکه‌ت و ئیشاره‌تی دده‌ته‌ کۆمه‌کا شیره‌تین رۆژانه‌ یین هه‌قه‌ند ب فی‌رکنا زارۆکانفه‌.

٤. زانستی شه‌یتانی: د کلتوری موسلمانه‌تییدا (نه‌وی دناؤ جفاکی کوردیدا به‌ربه‌لاؤ!)، وه‌سا ده‌یه‌ته‌ گۆتن کو هه‌می زانست و مه‌عریفه‌ت دناؤ قۆرئانا پیروژدا هه‌نه‌ و هه‌ر که‌سی بقیته‌ خوه‌ ره‌وشه‌نبیرکه‌ت، فه‌ره‌ ب به‌رده‌وامی قۆرئانا پیروژ بخوینیت. هه‌روه‌سا ژبو ب جه‌ئینانا فی‌ مه‌ره‌می و هی‌لانا گه‌نجی کورد دناؤ تارستانا نه‌زانین و نه‌خوینده‌واریی‌دا، مه‌لا یین کوردان وه‌سا خویا دکرن کو زانستی خواندنگه‌ه و کتیبان زانستی شه‌یتانییه‌ و زانستی قۆرئانا پیروژ زانستی دونیایی و ئاخه‌ره‌تییه‌. نفیسه‌ری هی‌ژا عه‌بدولره‌حمان مزوری د نفیسه‌ینه‌کا خوه‌دا دیبژیت: "ده‌می نامه‌یه‌ک گه‌هشتیه‌ عومه‌ری کوری خه‌تتایی کول میسری کتیبخانه‌یه‌کا گه‌له‌ک مه‌زن و ده‌وله‌مه‌ند هه‌یه‌، د به‌رسقییدا گۆت" نه‌گه‌ر زانستی وان کتیبان تشته‌کی باش بیت، هه‌می د قۆرئانا پیروژدا دی هی‌ته‌ دیتن، ئوو نه‌گه‌ر نه‌ دگه‌ل باوه‌ری یا مه‌ بیت، مه‌ چ پیدفی پی نینه‌.. نه‌فجا بریارا سۆتئا وی کتیبخانه‌ی دده‌ت... / کۆفارا هاقیبوون" نه‌فچه‌نده‌ بو مه‌ خویا دکه‌ت کو دژاتیکرنا زانستی کتیبان ژ ده‌رفه‌ی زانستی قۆرئانا پیروژ، په‌یامه‌کا باو بوو. ئوو ل ده‌ف جفاکی کوردی یی که‌فن ژێ، خواندنا ل خواندنگه‌هین میری، ژ کریارین حه‌رام د هاته‌ هژمارتن. نه‌م وه‌سا هه‌زر دکه‌ین کو خواندن دگه‌ل ب دوماهیک هاتئا خواندنگه‌هی ته‌فاؤ دبیت و فه‌ره‌ ددویفدا مرۆف خو ته‌رخانکه‌ت ژبو خواندنا قۆرئانا پیروژ: "نه‌و چ کتیبین شه‌یتانیه‌ تو دخوینی؟ ما ته‌ مه‌کته‌با خوه‌ خلاس نه‌کر و چوو؟ قۆرئانا خوه‌ بخوینه‌ کوری من، نه‌فه‌ هه‌می ژ خو‌نه‌... بپ ١٣."

نه‌ دووره‌ هه‌نده‌ک که‌س هه‌بن بیژن کو نه‌فه‌ سه‌رده‌مه‌ نه‌مایه‌ و نوکه‌ هه‌می خه‌لک گرنگیی دده‌نه‌ خواندنا خواندنگه‌هان و هه‌ز دکه‌ن زارۆکین وان باوه‌رنامین هه‌ژی و بلند ب ده‌ستقه‌ بینن. لی هه‌ژی گۆته‌ کو سه‌ره‌ده‌ری یا به‌ره‌هسته‌ رۆژانه‌ کو ژ پشکا

ئاگاھا مروۇقى دەردكەڧىت، جودايە ژ باوھرى يىن كىلتورى يىن مروۇقى، كو ژ پشكا نئاگاھا مەژبى مروۇقى دەردكەڧىت.

ھەتاكو جفاكى كوردى ھىلاى كچىن وان بكةڧنە بەر خواندى د كۆمە كا قوناغىن دريژدا بۆرى و د ھەر قوناغە كىدا، ل گورەى پىدڧى يىن سەردەمى رەزامەندى ل سەر دەتە دان. ل دەسپىكى ھەمى زانست ژبلى قورئانا پىروژ زانستى شەيتانى بوون، ھەرامە كەسەك زارو كىن خوە فرىكەتە خواندنگەھى. دەمى خەلكى دىتىن كو ئەفسەر و نوژدار و ئەندازيارىن بالادەست دەرچوو يىن فان خواندنگەھانە، برىاردان كو زارو كىن وان يىن كور ژى ڧى زانستى بخوينن (نەمازە خواندن ب ھەررە - بەلاش بوو). پشتى دىتىن كو كچ ژى د كارىت ڧىرى زانست و زانىنى بيت و شيانىن ڧىركونى ھەنە، برىاردان كو كچ ژى بچنە خواندنگەھى، لى ڧەرە ژ كوران جودا بان. ل داوىى ژى وەكو پىدڧىيە كا ڧەر ژبو ڧىركونا كچىن ل بەر خواندى و سەردەرىكنا دگەل ژنان (مىنا نوژدار و پەرسىتاران) نەچار بوون كو رەزامەندى ل سەر تەمامكرنا خواندنا كچى ژى بدەن. ب ڧى چەندى كچ شىا بگەھتە ئاستى خواندنا زانىنگەھى و د چوارچوڧى زانىنگەھىدا كچ و كور نەچار بوون كو تىكەھل بن و نەپىنى يىن ژيانى ل ھەڧ بگورھورن. ھەلبەت ھەر قوناغەك ژ فان قوناغىن ئاماژە پىكرى چەندىن سالىن دريژ و پر ھەڧركى خەرچكرىنە و ئاستى رەوشەنبىرى و پەروەردەبىى خىزانى رۆلەكى بەرچاڧ د ڧى پروسىدا دىتتە. ھەر چەوا بيت، زانستىن نوو دى ھىنە دناڧ جفاكىدا (مە بڧىت يان نەڧىت)، چونكو پروسا گورورىن و نووكرنى پروسەيە كا ھەتمىيە و ھەمى بىاڧىن كىلتورى و جفاكى ڧەدگرىت.

۵. خىزانا بەرڧرەھ و خىزانا ھارىكار: خىزان بچوو كترىن يەكەيە كو جفاكى پىك د ھىنىت. ھەر جفاكەك ژ كۆما خىزانىن كو ب ھندەك ھەڧبەندى يىن رەوشەنبىرى، ئابۆرى، ئەتنى، ئايىنى، مەسەبى، زمانى، نەتەوھىي و كىلتورى، پىك دەھىت و ل سەر جھەكى يان ھندەك جھىن جودا جودا خرڧە دبن و جفاكى پىك د ھىنن. خىزان ژى ھەررە كو د. بەدرخان سەندى د كىتتبا "سروشتى جفاكى كوردى" دا دىڧىرت: "خىزانا كوردى ژ چوار جۆرىن سەررەكە پىك دەھىت" خىزانا نافكۆبى كو ژ ژن و مېرەكى پىك

دهيت، خيزانا جو مگه بي کو ژ ژن و مير و زارو کين وان پيک د هيت، خيزانا به رفره ه کو ژ داياب و زاروک و دايابين ميری يان ژنی پيک دهيت و خيزانا ژيکفه کيشايی کو ژ چند خيزانين نافکويی پيک دهيت و پيکفه دناؤ چوارچوئی يهک خيزاندا د ژين " هه لبت وه کو جفاکه کی گشتوکالی خيزانا کوردی ب خيزانين دی بين هه فسويقه گريداينه و د خوشی و نه خوشی بين هه فدا پشکدار د بن و هه می پيکفه جفاکه کی کولله کتيف پيک دهين کو بهرژه وهندا تايهت ب بهرژه وهندا کوميقه هه فبهنده و کهسی تاك دناؤ کوميدا دحلييت.

خيزانا رومانی، خيزانه کا به رفره هه، داياب و زارو کين خواه دگه ل دايابين دلشادی ل باژيري مووسل د ژين. د کورده واريدا ده می کچهک شوو دکهت خيزانه کا نافکويی پيک دهيت و ئیدی نهو ژنه د بيته پشکهک ژ خيزانا نوو چيوويی: "هه تا دايکا من نهوا نهز ژي بوويم و ب شيری زه لالی سينگی وی مهزن بوويم، هيدي هيدي نهزا ژبير دکم... پ ۱۲." د فيردها گولستان دقیت هه می هه فبهندی بين خواه ژ خيزانا خواه يا کهفن بريت و دناؤ خيزانا خواه يا نوودا بيوه ژيت. چونکو خيزانا نوو د بيته خيزانا وی و نهو د کاريت خيزانا خواه ل گورهی دلی خواه و باوهری يا خواه ناراسته کهت. د خيزانا ئيکه مدا نه ندامه و د خيزانا نوودا دهسته لاته. لی د نه نجامدا ههردوو خيزانين ئيکه م و دووه د بنه خزم و بهرژه وهندی بين هه فدا پاريزن و ب هه فبهنديه کا جفاکی (نه يا خونين) پيکفه دهينه گريدان. فی هه فبهنديی ژي گرنگيه کا تايهت ل دهف پرايا خيزانان ههيه و ژبهر فی چهنديه کريارا زه واجی د جفاکی مهدا ب ههردوو کهسين پهيوه نديدارفه نه گريدايه، لی پيدفی ب بريارا کوما کهسين پهيوه نديدارفه ههيه. کا چهوا نه ف شيوازی خيزانی کار دکهته سهر نازادی يا کهسوکی يا کهسی تاك، د هه مان ده مدا ژي مفا بين خواه بين هاريکار يکرنی و پشته فانیی ژي هه نه.

نهو ب خواه هه ژيتی و پايه داری يا مروقی ب چنداتی يا خزم و کهسوکارين ويقه هه فبهنده. چند خيزانا مروقی به رفره هتر بيت، پتر ريز لی د هيتته گرتن، چونکو د کاره سات و تهنگا فياندا، باشترين پشته فان و هاريکارن بو مروقی. زيده باری فی چهندی

ژی داپیر و باپیر، ئەگەر نەبیژم مام و مەت، ھاریکاری یا مینەقی و بەرجەستەیی یا خیزانا
نافکۆیی یان جۆمگەیی دکەن و ھەروەسا ھاریکاری یا ب خودانکرنا زارۆکان ژی
دکەن. ب ئیشارەتە کا بلەز نقیسەر قی کریری بەرچاؤ دکەت:

– تو دزانی ئەگەر دایکا تە نە با، من نەدزانی ئەزی چەوان فان ھەردوو زارۆکان
ھاویشکەم....بپ ۱۶.

– کچا من، ناقتی خودی بینە و رەحمی ب خوە ببە و بیھنەکی بنقە، چو نەمایە بو
سحاری.. یی تە ب فی سەرۆبەری بیینیت دی چ بیژیت... بپ ۷۲.

– دا رابم جلکین خوە بگۆھورم و دەست و چاقین خوە بشۆم و مزگینی بگەھینم
مەتا خوە.. ئاھ پا دی کەیفای هیت...بپ ۷۴.

حاله تین دەررونی د "گولستان و شەؤ" دا

ب ھزرا من، ھەر رۆمانە کا ھەبیت، یا چەوا بیت و ب چ شیواز ھاتبیتە نقیسین، ب
شیۆبەکی راستەوخۆ یان نە راستەوخۆ کاردانەوہ یین دەررونی یین نقیسەری ل سەر
دیار دبن و د ئەنجامدا دبنە پەيامین جفاکی کو وەرگر زیدەباری خوۆشی یا ھونەری
مفایەکی ئەپستەمی ژی ژی وەرگریت، یان ب کیمی بییتە پالەدەرەک کو پتر ھزری
دجفاک و کەساتی یا تاکی جفاکیدا بکەت و تیگەھشتنە کا دی بو پەیدا بییت.

ھەروە کو مە ل گەلەک جھان خو یا کری کو رۆمان خو دیکا ژیانییە و رەنگدانەقە یا
بۆیەری راستەقینە یین کەتوارینە. ئوو نقیسەر مینا سەرکیشەکی ھەفساری بۆیەران
رادکیشیت و جفاکی ھەبی یان ئەوی وی دقت ھەبیت ب پەیف و سەرپۆرا خوە یا
ئەپستەمی رەسم دکەت. ئەفجا پەھلەوانی، رۆمانی ژی مینا کەسانین راستەقینە یین دناؤ
جفاکیدا تۆشی دوودی و ئالۆزی و خەمۆکی و حالەتی، دی یین دەررونی دبن. ئوو
کا چەند نقیسەر د فان بابەتاندا شارەزایە، دی جوانتر و ژیوارکیتر رەسمکەت. مشە
جاران دەررونیاس مفای ژ کاراکتەرین قەھرەمانین چیرۆکان دبینن کو رەفتارا مرقانینی

پي شروڤه كهن، ههروهسا رومانقيس ژي مفاي ژ زانستي دهرورنناسيي دبينن كو پههلهوانين خوه پي سالوخهتدهن.

د في رومانيدا ژي كومه كا حالهتين دهروروني، چ ب ناگهها نقيسهري يان ب بي ناگههي يا نقيسهري هاتينه دناؤ بويهاندا و دهربريني پي ژ ساخلهتين پههلهوان و كهسانين دناؤ رومانيدا دكهن. نهؤ حالهتين دهروروني بين ل خواري ل دهف هندهك ژ پههلهوانين في روماني دهيته ديتن.

۱. ههلنگفتنا دهروروني (تروما):

ههلنگفتنا دهروروني (تروما) ئيکه ژ وان حالهتين پيشيلبوونا دهروروني كو ناکامي د کهته سهر ريباز و ناراستهيا ژيانا مروفي و د نهنجامدا کار دکهته سهر رهفتار و دليني و هزرکرنا مروفي. نه د کارين تروما يا دهروروني پيناسه کهين کو ههر بويهره كي دهره كي يان نافخويي يه ب مهرجه كي گهفي ل ژيان و رههتي يا مروفي بکته. سهدهمين سهره که بين في حالهتي د سي فاکتورين سهره کيدا خرڤه دبن“ سهدهمي ئيكي توندوتيزييه“ ههر کهسي توندوتيزي دگهلدا بهيته بکار ئينان (چ بهرجهستهبي بيت يان مينهفي)، يان ب چافي خوه بينيت کو دگهل کهسه كي دي د هيته بکار ئينان، يان ژي گوھ لي بيت. سهدهمي دووي ژيکفهقهتيانه يان ژههؤ دووربوونه“ مهرهم پي نهوه کو مروؤ ژ کهسه كي عزيز يان ژ جه و کاره كي گرنگ فهقهتييت و ژي دوورکهثيت. سهدهمي سي ژي ژ دهستانه“ مهرهم پي ژ دهستانا کهسه كي عزيزه يان کار و جهه كي گرنگه. ههلبهت ل گوره يان سهدهمان پرانيا کهسين دناؤ جفاکيدا د زين، د قوناغه کيدا ژ قوناغين ژيانا خوه توشي ههلنگفتنا دهروروني بووينه يان توش د بيتي. لي في ههلنگفتنا دهروروني ناکامين نيگهتيث ل سهر ههمي کهسان ب وهکههفي نينن، چونکو ناکامين ترومايي ل سهر هيژا کهساتيي و دژواري يا بويهري ترومايي رادوهستيت. ژ لايه كي ديقه ژي کريارهك ههيه ديپژني سهرهدهري يان ريرهوا سروشتي يا ترومايي“ ل گوره يان في پروسسي، بي مروؤ ههست پي بکته کريارا ترومايي د چهند

قوناغه كين پيگه گريدايدا دبوريت و مروڤ پي ڦه دگه ريتنه ڦه سهر دوځي ځوه يي سروشتي و نهو ترؤمايه دبته سهر بوره كا هه لگرتي كو كه ساتي پي ب هيږ بكه ڦيت و ل هه مبه ر بويه رين ددويفدا كي متر ئا كامدار دبته.

لي نهوي ئا كامدار دبته، كومه كا نيشانين جودا جودا لي پيدا دبن و كار د كه نه سهر كه ساتي يا وي يا جفاكي و ژيانا وي يا روژانه. هه لبه ت نه گه ر نه م ځوه به ردهينه دناڤ بويه رين رؤمانيدا دي بينين كو هه رسي سه ده مين ترؤماداريي تيدا هه نه، لي چونكو نځيسه ري گرنگيه كا مه زن نه دايه به رژه نگين زانستي يين ترؤمايي (ژبه ر كو هه مي ته ركيزا وي ل سهر فير هانا دليني و خه ريبسي بوويه)، لهوا نيشانين ترؤماداريي ب زه قي ناهينه به رچاڤ كرن. لي سهره راي ڦي چهندي زي د هنده ك ديمه نين كورتدا نيشانين ترؤماداريي ل ده ف په هله واني يان هه ڦريني وي ځويا دبن:

أ. ژ ده ستدان:

ژبلي هندي كو دلشاد كاري ځوه و ځوشي يا ځوه و خه ونين ځوه يين ئا ڦا كرنا ماله كا ځوه سهر و ته نا ژ ده ستده ت، هه روه سا هه ڦاله كي ځوه يي عه زيز زي ژ ده ستده ت. هه ڦالي وي نه جده ت ب گولله يين هنده ك هه ڦالين ځوه د هيته كو شتن. زي ده باري خه ما كو شتن، خه ما وي چهندي زي د هيته سهر كو ب ده ست ي هه ڦالين ځوه (ب شاشي) د هيته كو شتن. هه لبه ت ژده ستدانا ڦي هه ڦالي دبته ترؤما و هنده ك نيشانين ترؤمايي ل كه ساتي يا وي و دناڤ ري ره وا بويه رين رؤمانيدا پيدا دبن.

حساب نه كرنا ژ ده ستدانين دي يين مينه ڦي كو نهو زي بويه رين ترؤمايينه، ژبه ر وي چهندي بوويه كو سه رده مي ڦه گيرانا بويه ران نهو بابه تين ترؤمايي يين سفك ژ كريانين گشتي و سروشتي يين روژانه يا ژيارا هه مي هه ڦوه لاتييان بوون. هه ر بويه ره كي گشتي بيت و ب وه كه ڦي ل سهر هه مي خه لكي ب چه سپيت، دكه فته د بازنه يي سروشتي بوونيدا. ئوو هه ر تشته كي گشتي و سروشتي بيت، ب ساناهي ده يته قه بوولكرن و نا بيته ترؤما. لي ژ ده ستدانا سه ره كي د رؤمانيدا مرنا نه جده ته، نه ڦه زي چهنه نيشانه كين ڦي بويه رينه.

– نیشانین قهدهری و خه مۆکی، وه کو: "نافچاقین وی بیون خهریتا کۆفان و ژانان.. یی دیتبا دا بیژیت باری ههمی دونیایی ل سهر ملی فی مرۆفی یه.... بپ ۴۸".

– نیشانین رهفتاره کا نه سرۆشتی کو دبیته ئه گهری سهرنجراکیشانا دهر دۆر و ههفالان، وه کو: "نه دئاخفت و نه دقیا کس باخیفیت، دلی وی ژ زادی رهش بیوو... لاواز بیوو مینا ئیکی ئیشه کا کریت گرتی.... بپ ۴۹".

– ماندلا کرنا بویهری کو ئیکه ژ نیشانین ههره گرنگ و سهره کی یین ترۆمای و نهخۆش ل دهسپیک دحاله ته کی شوکیدا دژیت و باوهر ناکهت کو ئه فا قهومی یا قهومی، وه کو: "هندی ئه زام پیقه، کا چ چپیوو یه، چ قهومی یه... نه ههری قهت نه دئاخفت... بپ ۴۹".

– دلدهریژ کرن، ههروه کو مه گۆتی کو کریارا ترۆمای د چهند قوناغه کین پیکه گریدایدا د بۆریت و دهمی نهخۆش دلی خوه قه دکهت و کریارا دلدهریژ کرنی دهست پی دکهت، هینگی ئارامیه کا دهروونی بو ئه وی ترۆمادار پهیدا دبیت و دبیته دهسپیکا چاره سهری یا دهروونی. پشتی گولستان د مینته پیقه و دکه ته گری کو نیشانا ته عاتوفیه و پشته فانی و هاریکاریه کا دهروونی بو دکهت، دهفی دلشادی قه دبیت و دبیزیت: "نه جدت چوو.. هه فالی خواندن و جاددین مۆسلی و وهزیری و پرا ناسنی و شه فین شه مهنده فری و تیه لیقین هه فالان.... بپ ۴۹".

– رهشینی و نه مانا باوهری ب ئایینه یی خوه، ئه ف نیشانه دبنه ئه گهری وی چهندی کو مرۆفی باوهری ب چ تشتین خۆش و جوان نه مینیت، د ئه نجامدا هزری د مرنا خوه دا دکهت، یان ژ ی زهر گه هان دگه هینته خوه (ژ ئه گهری ههستا ب گونه هکرنی)، کو تۆشی قه خوارنا مه یی و ب کارئینانا ماده یین بیهۆشکه ر دبیت. ئیشاره ته کا بله ز و سه ربی ژ فی جوړی نیشانی دکه فته بهر چاؤ ده می دبیزیت: "کهنگی ئه ز دی مرم! نوکه، ژ بهری ئه ز په یفه ک دی باخقم، ئان ژ ی پشتی گافه ک دی، دا ئه ز ئه وین ل پیشیا دمرن بینم!... بپ ۵۶". هه لبهت د قیره دا حاله ته کی دلسوژی نۆستالزیایی دده ته خویاکرن کو ژ هه فالین خوه یین چووی خهریه. ئه فه ژ ی ئیشاره ته که ژبو کۆما وان ههمی

کارهسات و مرین د پیئاژویا ژيانا خوه دا دیتین. هر ب ههمان کوفان و حنینا
 فه گهریانی بو سهردهمی نه خوش کو پتر تی بگه هیت یان پرتین ژیک به لاقین بویه ری به ته
 بهرینک نه فاشباکین دلسوژ بو پهیدا دبن: "ناه چهند نه خوشه نهز تهرمی هه فاله کی
 خوه پرت پرت کری بییم؟! چ شانوهک هوفانهیه!!... بپ ۵۶."

ب. ژیکفه قه تیان:

ههروه کو مه ل دهسپیک گوتی کو ژیکفه قه تیان ژ کهسه کی یان ژ جهه کی دیته
 نه گهری ترؤمداری. وه کو بابه تی ژ دهستدانی، دووربوونا دلشادی ژ مال و دائیره و
 هه فالین خوه تشته کی سرؤشتیه د حاله تی شه ریدا، لی دووربوونا وی ژ هه فزینا وی یا
 گه لهک ههز ژی دکهت و گه لهک ژی خه ریب، ترؤمایه کا فه شار تی بو پهیدا دکهت کو
 تنی د هندهک رهفتاراندا پهیدا دیت. لی ل فیره نه دووره ترؤمداری یا په هله وانی
 دژوار تر و ب مه ترسیتر بیت "چونکو نهو ب تنی ل ژفانی هاتنه فی دمینیت و ههروه کو د
 رؤمانیدا خویا بووی کو هه می خهون و ئومید و ههزا گولستانی نهوه هه فزینی خوه
 بینیت. ههز ژ دهسپیکا رؤمانی دهمی دبیزیت: "نه ف شه فه سالا مه یا پینجی دی ته فاف
 بیت... بپ ۳." ناشکرایه کو دووربوونا دلشادی ئاکامه کا نیگه تیف و دژوار ل سهر
 دهروونی په هله وانی کریه. لهوا نهو ب خوه رهوشا خوه یا دهروونی ددهته ناشکرا
 کرن و دبیزیت: "به ری نهز ژ تارپی نه دترسام.. لی نوکه، ب تنی نوکه نهز دترسم، ب
 راستی دترسم... بپ ۶۰." ژ فی مونولوگی دیاره کو رهفتارا ترسیان ژ شه فی
 رهفتاره کا نوویه و پشتی ژ هه قدووربوونی ل دهف په هله وانی پهیدا بوویه. لی دا کو کیکرنا
 وی ل سهر وی چهندی کو تنی نوکه دترسم، راما نا بهرده وامی یا سهردهمی نهو ددهت
 (نهو سهردهمی نهو مونولوگه تیدا د هاته کرن). ئانکو ترسیانا وی ددهمی هزر کرن و
 فلاشبا ککریندا زیده تر لی دهیت، نهفه ژی پتر ترؤمداری یا وی دچه سپینیت.

ههروه سا په هله وان ژبیر ناکهت کو هزری د نهوی بهرانه ردا ژی بکهت و وه سا
 هزر کهت کو نه تنی نهو یا ترؤمداره، هه ردهم مروقی خه ریب وه سا هزر دکهت کو بی

بهرانبر ژى و هسا خهريبه. ل گورهى قى پيشهري ژى ئهوى ترؤمادار هزر دکهت کو يى
 بهرانبر ژى (ئه گهر ههمان ساخلهت ههبن و د ههمان بويهردا بؤرى بيت) ترؤماداره.
 لهوا پيڤه دچيت و دبېژيت: "ئهز دزائم چ تاريستانه مالا خوه ل ناف دلى ته فهداى...
 ئهز دزائم ههر شهؤ، دههبه و کاپيس ته دهنجنن و خهوى ژ ته ددزن... بپ ۶۰". پاشى
 جاره کا دى فه دگهريته فه سهر سهردهمى خوه يى هه نوکهيى بهردهوام و رهوشا ههر دوو
 ههستان ته فلييهؤ دکهت. ههروه کو دبېژيت تو ژ بهر دوورى و خهريبي يا من وه لى دهپى
 و ئهز ژى ژ بهر ته يا ترؤمادارم: "شهفه... شهفه کا تارى يه... تاريستانه کا مال
 و پړانه... بپ ۶۰". ئهؤ مونولؤگا ته فلييهه فکرنا ههر دوو ههستين بهرانبر ب شيويه کى نه
 ئاگهه هاتيه دارشتن و پههلهوانى، نفيسه ل دويف ههز و ههستين خوه بين گهرم
 کيشايه. ههر کهسه کى ترؤمادار ب مشهپى ئالافين بهرگريکرنا مهژى بکار دئينيت و
 پتر د خه ياليدا دژيت و ژبو رهفينى ژ کهتواري ههپى نه ب دل، نه ئاگهها خوه
 دبزقينييت.

فهر بوو نفيسهري پتر سهردهرى دگهل توندوتيزى يا ل عهسکهريى (چ وهك سهر بؤر
 يان ديتن يان ژى بهيستن) کربا، داکو بازنهپى ترؤمادارى يا کهساتى بين رؤمانى
 ئاشکراتر ديار ببا. لى گرنگيدانا ب رهوشا دهروونى يا خهريبيى و بهردانا ههفسارى
 پههلهوانى کول دويف ههزا خوه نفيسهري پاژؤت. گهلهك بويهرين گرنگ د نههشى
 يا نفيسهريدا هيلايينه نه تومارکرى، ئهفه ژى دبنه کوکا خوهدا نيشانه کا دى يا ترؤماييه.
 نه دووره نفيسه ب خوه ژى يى ترؤمادار بيت و ئهؤ رؤمانه دلدهريژکرنه کا
 چاره سهرکارى بيت!!

۲. ئالوزى و دوودلى:

ههر ژ رؤژا دلشادى جلكين خوه بين فرههين مينا گوينىكا ئينايه مال، سهروسيمايى
 ئالوزيه کا فهشارتى پيڤه دديار بوون. ئهفه ژى تشته کى سروشتيهه کو مروؤ توشى
 ئالوزيى بيت. چونکو نا چيته سهيرانى، لى دى چيته مهيدانا شهپى و دى کهفته

هه‌مه‌بری کوشتن و مرنی (یان دی ئیکی کوزیت یان ژى دی هیته کوشتن). د هه‌ردوو حاله‌تاندا ژى هه‌ردوو بیگۆنه‌هن. چونکو وی باوهری ب ره‌واتی یا دۆزا جه‌نگی نینه, له‌وا ب کریتی ل قه‌لم دده‌ت: "ئه‌فه‌یه جه‌نگ, مال و پیرانی و تالانکره... کوشته, کوشتنا چوپچک و کوترانه... بپ ۵۶". هه‌رچه‌نده چ نیشانین زه‌قین ئالۆزیی د ره‌فتارا رۆژانه یا په‌هله‌واناندا (چ په‌هله‌وانی سهره‌کی بیت, یان لاهه‌کی) ب ئاشکرای دیار نا بن. لی ژ سوحه‌تین په‌هله‌وانی و بیره‌وه‌ری یین دلشادی دیار دبیت کو هه‌ردوو د ئالۆزییه‌کا به‌رده‌وام و کوزه‌کدا د ژین "په‌هله‌وان ژ خه‌ریبی یا دلشادی و ئه‌و ب خوه ژى زیده‌باری خه‌ریبی یا مال و وارگه‌هی خوه, ژ غه‌ریبی یا بۆیه‌ر و جهی لی د ئالۆزییدا دژیت. ئه‌ف ئالۆزییه ل ده‌ف گولستانی ب به‌حسکرنا رۆژانین ژيانا خوه یا مشت خه‌ریبی دیار دبیت, مینا" "تو دزانی ئه‌گه‌ر دایکا ته نه با, من نه دزانی ئه‌زی چه‌وان فان هه‌ردوو زارۆکان هاویشکه‌م... بپ ۱۶". ل قیره دانپیدانا گولستانی ب هه‌بوونا ئالۆزیی ئاشکرایه, لی د هه‌مان ده‌مدا ریکا چاره‌سه‌ریی ژى بو خویا دکه‌ت کو دلی وی نه مینته ددویف را. ئه‌و ب خوه دده‌می سروشتیدا دکاریت زارۆکین خوه هاویشکه‌ت, لی ژبه‌ر دووری یا هه‌قزینی و هه‌بوونا ئالۆزییه‌کا فه‌شارتی ئه‌ف شیانه ژده‌ستداینه و په‌نا بریه به‌ر هاریکاره‌کی کو خه‌سیا وییه.

ژ لایه‌کی دیفه ژى ئالۆزی ل ده‌ف گولستانی ئاشکرا دبیت, ده‌می هزر ده‌ت کو نه دووره میری وی هه‌قه‌ندییه‌کا ئه‌فینیی دگه‌ل هه‌فالا خوه وژدانی هه‌بیت: "هه‌ما کورت و کرمانج, ئه‌ز دترسم نه‌کو ئه‌و هه‌ز ژى بکه‌ت! ما بوچی هنده نافی وی د رووی مندا دبیت؟!... بپ ۲۱". ئه‌ف ئالۆزییه ژ ئه‌گه‌ری خه‌ریبی نینه, لی وه‌کو ئالۆزی یا ژيانا رۆژانه‌یه. ئه‌فه ژى وه‌کو حاله‌ته‌کی ئالۆزی یا سروشتی ده‌یته هژمارتن و د بابه‌تی گپردارییدا دی پتر به‌حس ژیکه‌ین. ئوو ل ده‌ف دلشادی ئالۆزی ب به‌حسکرنا بۆیه‌ر و رۆژانین جه‌نگی د هیته خویاکرن. به‌حسکرنا رۆژانین جه‌نگی دوو مه‌ره‌میسه‌ره‌کی پی هه‌نه" مه‌ره‌ما ئیکی دلده‌ریژکره ژبو دانانا ئه‌و باری ژ ناخی وی پی یاخی ژ جه‌نگی که‌فتیه سهر ملی و فالاکرنا ده‌روونی خوه پی ئازاردایی یه. مه‌ره‌ما دووی ژى

بهانه کرنا ئالۆزی یا خوهیه: "هندی جهنگه, ژیان هر یا ب خهمه, ب ژهنگه... شالویل نفستی یه, مته بیدهنگه. هندی جهنگه, چ ریژ و رهسما نزانیت... یاریا ب روحا دکهت, مینا یاری بین زارۆکان ب شیشۆقان.... بپ ۴۶."

ژ لایه کی دیفه ژی دهمی مروقی باوهری ب کریاره کا دیار کری نه بیت و ژ نه چاری نهجامدهت, دی کهفته د ئالۆزی و دوودلییه کا کوژه کدا کا بهردهوام بیت یان بهیلیت, ههلبهت ههر دوو حالت (مان و چوون), وی ژ ئالۆزی یا متبووی یا ههیی رزگار ناکهن. چونکو بابتهی سهره که یی رۆمانی (کو خهرییی یه), پی چاره سهر نا بیت. لی دهمی مروق هه مبهری حالته کی هۆسا دبیت, ههروه کو کورد دبیزن: "دهمی مروق دکهفته دنابهرا نال و بزماریدا", بیگۆمانه کو دی پیدتی ب بریاره کی هه بیت و ل گورهی فی بریاری دی حالته ک ل سهر یی دی هیته چیتراندن: "نیزیک, نیزیک... ئەز ژی دی قهستا کانی یا نازادیی کهم.... بپ ۶۲." یان دهمی ب ئاشکرای دانپیدانی ب ههبوونا دوودی و شه رهنیخا دناؤ ناخی خوه دا دکهت و دبیزیت: "ئەز دی فی دیواری ترسی ههرفینم, دی پهنه کی ل فی دوودلیا خوه دهم و قهستا واری نیزگزا کهم... بپ ۷۰." بهری بگههته فی بریاری کو رهفینه ژ ناؤ قادا شه ری سه پاندی و چوونه بهر ب شه ره کی دی یی کو ب کیمی وی باوهری پی ههیه و ب شه ره کی رهوا دزانیت. د مونولۆگه کا بیزاردا نه رازیوونا خوه ژ فی شه ری سه پاندی خویا دکهت کو دبیته دهسپیکا چیتراندنا لایه نی چوونی ل سهر بهردهوامبوونا دناؤ قادا شه ریدا: "ئەف چ رووباری خوینی یه ئەم تیدا دگه فزین, ئەفه چ ئاگری دژواره, کورین دیهلا هه لکری و مه تیدا دسوژن.... بپ ۶۲." ئەفه رهوشا ههیی یه, ژی یاخیه و نه رازیوونه کا ئاشکرا خویا دکهت. وه کو لایه نی هه فسهنگ ژبو رزگار بوون ژ فی نازاردانا ههر روژ و بهردهوام فه ره لایه نه کی دی یی شونگر بو بینیت.

ئەف لایه نی شونگر ژی چوونه بهر ب کانی بین نازادیی کو مه ره م پی بزافا رزگاری یا کوردستانییه, هه رچهنده ئەو ژی ههر شه ره, لی ب بهرخۆدان و کیهه راته کا دلسوژه د هیته حساب کرن, یان ژی ههروه کو مه گوئی, ب کیمی وی باوهری ب وی شه ری ههیه

و تۆشى قى ئالۆزى يا ههیی نا بیت. د حاله تی دوویدا ئەگەر بهیته کوشتن ژى، کوشتنه کارهوا و ههژییه کو مروژ ژ پینخه مهت رزگار کرنا وهلاتی خو ههید بیت. دیسا ژبودانا قى بریاری و پتر ئاشکر کرنا مه ره ما خو ه یا نه په ن، هه سوو دی ب سه ره سته یا "سه" یان دهت.

د جفاکی کورده واریدا، هه رچه نده سه ب گیانداره کی ب وه فا و هه قاله کی مفادار د هیته هژمارتن، لی د هه مان ده ما ژى ساخله تی سه ی ژبو کی مکرنا یی به رانه ر د هیته بکار ئینان. ل هنده ک جهان خو ده سکرنا سه ی ژى حه رانه و فه ره مروژ بچیت ده ستین خو ه تافیلکه ت. هه له به ت ئە ژ دووانی یا هزر کرنا جفاکی کور دی ده رباره ی بابه تی سه ی پید قی ل سه ر را وه ستانه کییه، لی ئە ژ نفیسه نه جهی شو ژفه کرنا قی بابه تییه. ئە وا مه د قیت بیژین کو سه ره رای قی هه لو یسته کورده واری، یی نه داد په روه رانه ل هه مبه ر سه ی، نفیسه ر ب مونولۆگه کا پر یا خیبوون و نه رازیبوون هه سوو دی ب ره وش و ئازادی یا سه ی ده ت: "چه ند من د قیت ئە ز ژى ئازاد بام وه ک فان "صا"، ب دلی خو ه بچم و بیم و یاریا بکه م و ب به زم.... هووو سه یینوو، ل من نه گرن، ئە ز هه سوو دی ب سه ره سته یا وه دم.... بپ ۶۲.

۳. گپرداری:

گپرداری حاله ته کی جفاکی نۆرماله، د هه می جفاکاندا هه یه و هه ر ژ ئە زه لدا هه بوویه. لی ده می ژ رادده یی خو ه زیده تر لی ده یی و ب هه لچوونه کا دلینیدار د هیته ده ربراندن وه کو حاله ته کی ده روونی د هیته حساب کرن. ئاشکر اتین گپرداری یا د رۆمانیدا ئە وه ده می گولستانى کهر ب ژ کتیبن هه ژینی خو ه فه دبن، چونکو هه رده م ب کتیبن خو فه مژووله و چاقین وی ژ یقه نابن: "وه سا کهرین من ژ وان کتیبان فه دبوون، کو ژ نیفا دلی من د قیا مشك بکه قی و هنج هنج بکه ن و په ری ل سه ر په ری نه هیلن و دلی من هینکن.... بپ ۱۲." هه رچه نده ژنان تنی گپرداری ژ ژین دیت هه نه و ئە ژ کهر بقه بوونه ژى د پرانیا جاراندا ژبو سه رنج راکیشانییه.

ههردهم ژن حهز دکهت کو زهلامی وی پهسنا وی بکهت و نهفینی یا خوه بو
 دهربرپیت. ههردهمی ب تشته کی دیقه مژوول بیت، خو نه گهر کاری وی بی ژیانندی
 بیت ژی، دی وهسا هزرکهت کو زهلامی نهو یا ژبیر کری یان ب کیمی یا پشتگوه
 هافیتی: "ژن حهز دکهن زهلامین وان پهسنا وان بکهن.. لی زهلام نهفینی یا خوه دهرپژ
 ناکهن.... بپ ۴-۵." نهفه ژی ژهر وی چهندیه کول دهف جفاکی مه ژيانا ژنومیرینی
 وه کو کریاره کا مولکدارییه. ژن هزر دکهت کو زهلام مولکی وییه، ب ههمی ههست
 و نهست و خهون و سهربور و کارین خوڤه. زهلام ژی وهسا هزر دکهت کو ژن وه کو
 ههمو تشتین دی بین مولکی وی، نهو ژی مولکی وییه و نهفه مولکی هه ههستداتر و
 گرنگنتره، چونکو نهفه مولکدارییه نیشانا ناموس و شهرفا وییه. نهفجا کا چهوا خانی،
 جلوبه رگ، زهفی و تشتین دی مولکی زهلامینه، وهسا هزر دکهت کو ژن ژی پشکه که
 ژ کوما تابو بین ل سهر نافی وی هاتینه تابو کرن. ههلبهت نهفه کریاره ب درپژاهی یا
 دیرۆکی هاتییه پهسه نکرن ههتا کو بوویه پشکهک ژ کلتوری باوره پیکری ههیی. د
 نهنجامدا ژن ب خوه وی هزری دکهت کو مولکی زهلامیه و ب دلخوشی فی
 مولکدارییه قهبول دکهت و د پرانیا جاراندا شههنازی پی دبهت: "ژن بی ماخوی مالی
 داره کا شکهستی یه، سسته، نهشیت خوه ل بهر بابهلپسکین ژینی بگرت.... بپ ۱۵."
 ب فی چهندی ژن دبته پشکهک ژ ژيانا بهرجهستهیی و مینه فی یا زهلامی و پشتبهستنی
 پی دکهت. نانکو نهه دکارین بیژن کو ژن بی ماخوی خوه وه کو ماسی یا ژدهرفه
 نافییه. نهفجا ههر بویره کی فی پیکفه گریدانی تیکدهت یان گه فی لی بکهت، خو نه گهر
 ب هیزا زلکه کی کایی بیت ژی، ب ههمی هیز و شیانین خوه ژن بهرگریی ژی دکهت
 و ههولدهت کو پاراستنا فی پیکفه گریدانی و پشتبهستنی بکهت.

نهوا زانا و باو نهوه کو ژن گرداریی ژ نهه کا دی رادکهت و گرداری ژ کتیان نه
 کریاره کا ساخلم و باوه دناؤ ژناندا. لی گهلهک جاران کتیب یان ههر تشته کی دی د
 بنه هیما یان سهدهم ژبو دهربراندا گرداریی: "ههر کتیبهک ژ کتیپین وی، ل بهر چاقین

دگهته وی بریاری کو زهلام نه جهی باوه ریته: "زهلام نه بین باوه ریته، بلا هند ههفساری وان نه بهردین.. بپ ۲۱." نهفهیه نهو پاشخانا کو ترسا خوه ل سهر ئافا دکهت، ئوو چونکو چ بهلگهیین بهردهست نین کو ل نافچاقان بدهت و گرداری یا خوه پی دهریژ بکهت. نهفجا ب میکانیزما ئالافی فهگوهاستنی کو ئیکه ژ ئالافین بهرگریکرنا مهژی، فی گرداری بهر ب کتیین و یقه فهدگوهیزیت.

ب راستی ژ ل گورهی تیگههی جفاکی و کلتوری یی کوردهواری، وی ماف ههیه کو بهرگری ژ خیزانا خوه بکهت، چونکو ههموو خوشی و نهخوشی بین خوه بین تاییهت، بین کرینه دتورکه کیدا و داناینه بن ستیرکی نهفینی و نهختوباری یا وی. کا چهوا وی خوه ب ژيانا و یقه توند گریدایه، فهره نهو ژی وهسا بیت. ما نه نهو ب خوهیه دیژیت: "ههتا دایکا من، نهوا نهز ژی بوویم و ب شیری زهلالی سینگی وی مهزن بوویم، هیدی هیدی نهزا ژبیر دکم... بپ ۱۲."

ههستا نهتهوهی ل دهف نفیسهری

ههروه کو مه د گهلهك جهاندا خویا کری کو نفیسهر داردهستی فهگیرانا بیرهوهری بین پههلهوانا سهره کییه. نهفجا ئیشارهتدانا ب بابهتین نهتهوهی، نه ههشوکرنه کا زیدهیه نفیسهری ب زانیوون و پلان هاقیتیه دناؤ بازنهیی بویرهاندا، بهلکو پشکه که ژ مهنزومهیا تیگهه و باوهری بین نفیسهری کو وه کو نوزی ب پشتا ژيانا وی یا روژانهفه گریدایه و چهمکی وی یی هزری پیک دئینیت.

د فی کورته رومانیدا کو بابهتی وی یی سهرهکی عشق و خهریبی و غهریبی یه، مشه جاران ب شیوهی راستهوخو یان نه راستهوخو ئاماژهیی ددهته ههبوونا فی هزرا نهتهوهپاریژ و بویرهین رومانی پی د خهملینیت. نهؤ خهملاندنه ژی ژبو تیرکرنا ههز و پیدفی بین نهزا نفیسهریه. ل گورهی تیگههشتنا خوه دی هندهك ئیشارهتین نهتهوهی د بیقارژویا خهریبی یا گولستانیدا بهرچاقکهین:

١. ههلبژارتنا باژیرهکی نیف کورد و ب فهرمی نه باژیروی کوردان، ئیشارهته کا گرنکه کو ئەڤ باژیره مستی کوردن و کورد لی ژدایک دبن و لی دژین، گهلهک ژ کوردان ل فی باژیروی ههتا مرنی ماینه و گورستانین کوردان ژی لی ههنه. ئەڤه ههمی بهلگهنه کو باژیرهکی کوردنشینه، خو ئەگه پیناسه و سهروسیمایی باژیروی نه کوردیهکی پوخت بیت ژی. ههلبژارتنا فی باژیروی ئیشارهته کا ئاشکرایه کو نقیسهری دقیت ههبوونا نهتهوه یا خوه د فی باژیریدا بهلیکته و بکهته دوکیومیت بههرا نهتهوا کورد ژی د باژیریدا ههیه.

٢. زیدهباری فی چهندی ژی ههلبژارتنا عهرفاتین نهورۆزی ژبو برنا دیاری و چهژن پیروژ کرنی و موکمکرنا ئەقینی، وه کو ههسته کا نهتهوهیی د هیتته هژمارتن، نهمازه کو فولکلۆری مه یی مشتته ژ فان جوړه کریاران کو د روژا جهژنا رهمهزانی یان قوربانیدا د هینه ئەنجامدان. گوهارتنا فان بوون و بیرهوهرییان بو عهرفات و روژا نهورۆزی ئیشارهته کا دی یا ههستا نهتهوهیه.

٣. دهمی دگهل ههفالی خوه "هیمن"ی دچنه سهیرانگهها سهلاحهددین و ل بنارا چیایی سهفین رادوهستین کو چاقین خوه ب دیتنا چیایی بلند و خوړاگر کلدهن: "ئهز ههردی ته رامووسم.. نه ئیرو، سوبههی.. سوبههی نه، دوزبا.. ئەز بیدهنگ نا بم ههتا ته نه رامووسم... پ١٠". ئەڤ مونولۆگا شاعرانه و دایالۆگا دگهل چیایی سهفین، ئەگه ژ ههسته کا کوورا مشت باوهری ب نهتهوهپاریزی و وهلاتینی نهدهرکهفیت، چ رامانین دی بو نین. چیا وه کو سیمبولی خوړاگری یا مللهتی کورد و ههروه کو بارزانیی نهمر گۆتی کو تنی ههفالین کوردان چیا یین کوردستانینه. ههرد ژ ئەزهلدا کهسی کورد ههفالینه کا ب وهفا و پر ئەختوباری دگهل چیای ههبوویه و ههیه. ل سهردهمی بهری سهرههلدانا پیروژا ١٩٩١ی، ههردهمی نقیسهرهکی دناڤ دهقی خوه یی نقیسینییدا بهحسی چیای کربا، ئیشارهتهک بوو بو وهلاتینی و کوردینی. مل ب ملی چیای کهو ههبوو" چیا و کهو دوو سیمبولین سهرهکی یین ئاماژهپیکرنا کوردینی بوون. لهوا کا چهوا شاعرین ئەقیندارین ههمی جیهانی (ب ههمی ریباژین خوڤه)، دگهل ههیقی د ئاخفن

و وهسفا جوانی یا وی دکن. پرانیا شاعر و نقیسه‌رین کورد ژی دگهل چیا و کهوی د ئاخفن و پی دبیزن و د که نه جه‌فهنگین هزرا خوه یا ل پشت ریژکین دهقی: "سه‌فین ب که‌فر و لات و زنار و دار و بار و ته‌یر و ته‌والین خوه, ب ئەزمان کهت و گوته من: ئەگەر ئەز بی دل بم, دی چه‌وا گول و نی‌رگز و گو‌هیژ و هه‌ژیر ل دۆرین من شین بن و فه‌بن..... چه‌وا دی کانی و سیلاژ که‌فرین من زین و چنه‌ خوار؟ ئوو ب شادی تیه‌نا شقان و شوره‌شگیان شکین و هیزه‌کا نوی ژ وانرا په‌یدا کت؟! دا کاروانی ژینی به‌ره‌ف ژینه‌کا بی ژان پاژۆن..... بپ ۱۰."

ئه‌وه‌ دانوستاندن و وه‌سفین شاعرانه, نقیسه‌ری پتر نیژیکی شعرێ دکن ژ نقیسه‌ری رۆمانی یان فه‌گی‌ری چیرۆکه‌کا ب سه‌ره‌اتی. فه‌ره ژبیر نه‌که‌ین کو د بنه‌کو‌کا خوه‌دا نقیسه‌ری گولستان و شه‌ف, شاعر بوویه و ب نقیسه‌ری شعرێ هاتییه‌ قادا ره‌وشه‌نیری یا کوردی. ئوو چونکو شعر ب دلینییه‌ گریدایی یه و د سه‌رده‌می به‌ری سه‌ره‌هلدانی‌دا, هه‌ستا نه‌ته‌وه‌یی یا پرانیا ره‌وشه‌نیر و وه‌لات‌پاریژان هه‌سته‌کا دلینی بوو, ئە‌فجا ده‌ربراندنا فی هه‌ستا فه‌ره‌ایی یا نه‌ته‌وه‌یی ژ پتر ب شعرێ ده‌یته‌ ئە‌نجامدان.

۴. د په‌ره‌گرافی ئیکیدا کو په‌هله‌وان دگهل هه‌فژینی خوه د ئاخفت و خه‌ریبی یا خوه بو ده‌ریژ دکه‌ت (چ ب ته‌له‌فۆنی بیت یان روو ب روو بیت), خویا دکه‌ت کو هه‌فژین دناؤ ریژین شوره‌شیدایه و ئومیدین هاتنه‌فه‌یه‌کا ب سه‌رکه‌فتن دلدیایه. ئە‌وه‌ شه‌هنازی پیکرنا په‌هله‌وانی کو هه‌فژینی وی د ناؤ ریژین شوره‌شیدایه, هزرا نقیسه‌ری ب خوه‌یه‌ ل سه‌ر زاری په‌هله‌وانی هاتییه‌ ده‌ربراندن. چونکو هه‌روه‌کو رۆلی سه‌ره‌که‌یی په‌هله‌وانی ده‌ریژ کرنا ئە‌فینی و خه‌ریبییه‌, ئوو ده‌می مروژیی خه‌ریب بیت, هه‌ز دکه‌ت ئە‌وی ژێ خه‌ریب بوویی ب زووترین ده‌م فه‌گه‌ریت (ئه‌وه‌ فه‌گه‌ره‌ چه‌وا بیت و ب چ ریك بیت!). لی مه‌رجداری یا فه‌گه‌ریانی ب سه‌رکه‌فتنییه‌, ئیشاره‌ته‌که ژبو نه‌ته‌وه‌پاریژی یا خوه‌یی نقیسه‌ری.

۵. ده‌می خیزانا خوه ده‌ردئییخت و دچنه‌ باخچه‌یه‌کی گشتی (سه‌یرانگه‌ه). دچنه‌ وی باخچه‌ی, ئە‌وی په‌یکه‌ری فرۆکفانین کوشتی یین بومبه‌بارانکرنا بارزان لی هاتییه‌

دانان. ئەفە ژى ئىشارەتەكە كۆ دىقەت دىرۆكە بزاڧىن رزگارپىخوۋازى يا گەلى كوردستانى بو ھەقزىن و زارۆكىن خوە شروڧەكەت. ل سالا ۱۹۳۲ى شۆرەشا ئىكى يا بارزان دەست پىكرىيە و د ئەنجامى شەرى رزگارپىخوۋازىدا ھندەك ئەفسەرىن حكومەتا ھىرەشكەر د شەرىدا ھاتنە كوشتن و حكومەتى پەيكەر ژىرا چىكەرن, ئەگەر ئەڧ پەيكەرە ژبو داگىر كەر و ھىرەشكەرىن كوردستانى نىشانا شەھنازى و رىزگرتنى بن, بو مللەتى كورد بەلگە يىن گۆمانەرن كو مللەتى مە ب درىژاھى يا دىرۆكى بەرخۆدان كرىيە و بەرەڧانى ژ ئاخ و ۋەلاتى خوە كرىيە. بو وان مەزارگەھە و بو مللەتى مە جەھى نەعلەت باراندن و ھزر كرىيە: ئىكسەر من گۆت: "نەعلە ل تە بت سەيى نەمر, تول كىرى و بارزان و كورد ل كىرى!! ب كەرب و كىن ئەز ڧەگەرىام...بپ ۴۳." ھەبوونا پەيڧا نەمر دگەل نەعلەت باراندنى ئىشارەتەكە ژبو ھندى كوى ھاتىيە نڧىسىن "شەھىدى نەمر!"

۶. راكەرن و نەھىلانا پەيكەرى ئەھمەدى خانى ل زاخۆ كو ژ نىشكە كىڧە و يى كەسەك پى بزانىت ژلايى دەستەلاتا وى سەردەمىڧە ھاتە لادان. ل سىپىدەھىەكى خەلكى زاخۆ ژ خەو رادىن كو ئەھمەدى خانى نەمايە ل باژىرى. ئەھمەدى خانى ۋەكو ئىكەمىن نڧىسەرى نەتەۋە پارىزى د ھەلبەستىن خوەدا بكار ئىنايى, ھىمايەكە ژبو نەتەۋە پارىزى يا كورد. دانانا پەيكەرى وى ل ناڧ جەرگى باژىرەكى كوردى, نىشانا وى چەندىيە كو ئەڧ باژىرە شەھنازى ب كوردىنى يا خوە دبەت و ب نەتەۋى خۆڧە گرىدايە. د لىگەرىانا خوەدا, پرسىاران ژ گەلەك كەسىن ھەچكۆھىي يىن باژىرى دكەت. ھەمى بەرسڧ ب پىترانكىيەكا باركرى ب نە رازىبوون و بىزارىڧە گرىدايى بوون. ئەفە ژى ئامازەيەكا ڧەشارتى و ب توفىكل ددەنە رەۋشا نالەبارا سىاسى يا دەڧەرى: "ژ ۋە سل ببوو, چو ئىدى نا ئىتەڧە.. ل بەر چاڧىن ھەمىا بەرى سى سالان دەستى وى شكاندن, كەس نە ئاخڧت... چ دۆل و نوھالان دەنگ نە ڧەدان, ڧىجا ما نە ھەڧە بچت و بچت.. نى ما بو بى خوەيى و خودان...بپ ۶۴."

ئەڧ بەرسڧا نە ڧالا ژ گازندە يىن بىدەنگى و خاڧىي كو مللەتى كورد خوە تەسلىمى دەستەلاتا رزىما وى سەردەمى كرى, ئىشارەتەكە كو ئەگەر ب ڧى شىۋازى بيت, نە

دووره بویه رین خرابتر ژی ب سه ری گه لی کورد بهین. نانکو هر کریاره کا بهیته کرن
 فره کاردانه و هیه کا بله ز ژبو هه بیت، هه می د زانن پهیکه ری خانی هیما بی چ بوو، نوو
 چ لی هات. نه قجا نه بوونا کاردانه و هیه کا ب هیژ یا نه رازیوونی بی ئومیدی یا خه لکی
 موکتر لی دکه ت و بیژاری و بی باوهری یا ب هه نوکهی و ناینده یا جفاکی پتر لی
 دهیت.

د فان حاله تاندا ژی خه لکی هه چکوهی و هه ژار په نا دبه نه بهر نوکته و
 ترانه پیکنی کو ب شیوهیه کی نه راسته و خو دهر برینی ژ کهر ب و کینا خوه یا فه شارتی
 بکن. نه ژ ترانه پیکنا ب بویه ران و جفاکی و که سان، بهره بهره هه می ته خین جفاکی
 فه دگریت، هه تا که سانین دین ژی فی شیوازی دهر برینی بکار دینن. د پرانیا جاراندا
 ناخفتین دینان (نهوین خه لک هزر دکه ت دینن، چونکو مه رج نینه دین بن)، ژ لایی
 رایا گشتی یا خه لکیفه وه کو تفهنگین داو هتانه. لی ل دهف هزر مه مند و ناقلمه ندان
 په یامین مجد و هه ژی تیهر ریننه: "نه ز ب روحا دار چناری کهم نه و هیه خالو.. باوهر نه که
 لاوو.. ب سه ری سمیلین ته، ل شه فه کا بی نفیژ، نه جنه یه کی ب قیژه و یژ و دهه ده ژ و
 ددان ئاسن هات و سهیدایی ته دا بهر له قا و داعویرا... مامو نه گهر هوین ئیکودوو نه
 گرن، دی وه هه میا دن بهر له قا... وی بابی ل وه بدن... وه ناهیلن، هه هه... روژی
 هه ره، چیاوو و هره... روژی هه ره، چیا هه ره... سهیدایی من، چما مرن پاشایی فی
 چه رخی یه... بپ ۶۵."

۷. ئیکگرنا که سین کورد ل عه سکه ری. چه ند که سه کین کورد پیکفه ل
 عه سکه ری هه فدگرن و پتر پیکفه گریداینه ژ که سانین دی یین نه کورد. د پرانیا
 جفاکین مرو قانتییدا ب شیوهیه کی سر و شتی، ده می کو مه کا که سان ل جهه کی غه ریب
 خرغه دبن حه زا وان یا فه گه ریانی بو ره هی نه ته وی و نه تنی و نایینی و عه شیر ه تی
 موکتر لی دهیت. ژبلی هندی کو سه برا وان پیکفه دهیت، چونکو هه ژ زمان و هه ژ
 کلتور و هه ژ باوهرینه، ههروه سا دته نگا فیاندا ژی هاریکاری یا هه ژ دکه ن و هه ست ب
 ئارامی و ئیمنییه کا دهروونی ژی دکه ن. یه ک ژ سه ربازان فی چه ندی ئاشکرا دکه ت و

دیپژته دلشادی: "تو باوهر دکهی, هه که ئەم ئەو شەش هەفت کوردە پیکهه نه بان, ئەز دا ژ بیهن تهنگی مرم....بپ ۳۳."

زیدەباری قی چەندی ژی, نه زانینا زمانی عەرەبی ئیشارەتە کا مەرەمدارە کو زمانی کوردی زمانە کی خوەسەرە و خەلک ل کوردستانی ب زمانی کوردی د پەیفن. هەبوونا زمانە کی خوەسەر فاکتۆرە کی گرنگ و کاریگەرە ژبو هەبوونا هەستا ژییاتی یا نه ته وهی. هەر وەسا زمان وە کو ئالاقە کی سەرە دەریکرن و تیکگە هشتنی ژی رۆلە کی کاریگەر د بیاتی پیکهه گریدانا کهسانین هەزماندا دبیینت, نه مازە ئەگەر زمانی کیمینی بیت و ل هەمبەر زمانە کی دی بی زالدەست بیت. خوە جودا دیتن ژ کهسی بەرانبەر, گرنگیه کی ددەتە هەیی مروقی. هەیی وان شەش هەفت کهسین کورد ل عەسکەریا وان باوهری پی نه, نه ته وه و زمانی وانە:

– هادا لویلیکین مال مەدفعە زد تەیارات... بپ ۳۱.

– نه هەری, ئەقە نه شۆلا مەیه, هەتا قیجاری دچم مالی دی بوخووە سەحکم سەر و بەرە کی دیت... هۆسا نا قەتت قەت.. ئەزی چەوا دناؤ فان تازیکین ئەرەبا دا ژیم....بپ ۳۳.

– وەرە هەر رۆژ دەه پازدە تەمەنا بو کوری عەمشا رەشکی بکه!!... تەلم عەرەبی, تەلم گونی بابی تە!!...بپ ۳۳.

۸. د پەری دەهیدا ژ پەری وی یین ب بویه رین رۆمانیقە هاتینه کۆلا جکرن, ئیشارەتە کا بلەز و ب تویقل ددەتە کریارا ئەنفالان (یان ب کیمی ئەم وەسا تی دگەهین), لی باشترە بیژین کریارا هیرشا جاشان بو سەر دەقەرین هەژارین گوندان, چونکو هەر وە کول داوی یا کتیبی خویا کری, رۆمان ل سالا ۱۹۸۷ ب داوی هاتییه و کریارا ئەنفالان ل سالا ۱۹۸۸ هاتینه ئەنجامدان. ئەقە ژی رامانا وی ئەوه کو نه دووره نقیسەری بەری چاپکرنی پیداجوونەک د رۆمانا خوەدا کر بیت و ئەو بابەتی ل سەردەمی رژیمی نەشیای بیژیت, پستی پیداجوونا بەری چاپکرنی ل دەسپیکا سالین نۆتان ب

زانیبوون و ههسته کا فیرهایی و ئازراندی یا نه ته وهیی ل هه مبه ر کریارا نه نغالان کریه
تیدا.

گریمانا دی ژی ئه وه کو مه ره ما وی پی هیرشین به رده و امین جاشان بیت کو ئه رکی
سه ره کیی فه وجین جاشان هیرشکرنا سه ر گوندین هه ژار و مه فره زین شه ره شگیران
بوون. لی هه بوونا فه وجین جاشاتیی د بنه رتدا ژبو ته په سه ر کون و ریگرتنا بزاقا
رزگار یخوازی یا کوردستانی بوو. ب فی چندی ژی ئه م دکارین بیژن کو ئه ژ کریاره
مینا هه وین بچوو کیی نه نغالکرنه کا به رده و امن ل سه ر گوندین کوردستانی. هه ر چ بیت
و چه وا بیت, ئه ژ هه لوسته ژ ههسته کی نه ته وهیی و وه لاتینیی دهر که فتیه و هه ژی ئامازه
پیکرنیه.

ژ لایه کیی دیقه ژی نفیسه ری مینا کی فی بویه ری ل ده فه ره کا کوردین دیالیکتا
سورانی دانایه وه کو ئیشاره ته ک ژبو هه بوونا دوو دیالیکتین سه ره کی ل کوردستانی و
ههروه سا ئیشاره ته که ژبو هه ماههنگی و هه فگرتنا فان هه ردوو دیالیکتان د چوارچوخی
زمانی ره سه نی کوردیدا:

– ل جهی ترؤمبیل لی دراوه سن, راوه ستا... ب گرانی و ته حلی به ری خوه ددا
وان نیف مروؤ و زه لامین چه کدار... بپ ۶۵ - ۶۶.

– دایه لو ئه م سوپه یه کون نه بوو وه ک سوپه ی خومان کاتی ئه و پیاوه ی رهنگ
گامیش گولله یه کی لیدا... بپ ۶۶.

– سه ری خوه بلند کر ئاسمانی گهش و ده ری ترؤمبیل ب نیف روح فه کر و سوار
بوو... پاتکا خوه دا وان جاشین مینا میشال وارا به لاؤ... بپ ۶۷.

۹. نه رازیبوون ژ کریارا ته عریبکرنی. هه لبه ت رژیما داگیر که را کوردستانی ب پلان
و زانیبوون هه وا ته عریبکرن پرایا ده فه رین کوردستانی د کر, نه مازه ئه و ده فه رین
هه فسوی دگه ل ده شتی و نیزیک ژ چه روانه و ره شمالیی عه ره بین کوچه ر.

ل ده سپیکی ب هیجه تا چه روانی و پاشی ل گوره ی پلانی هه ر ژیهه ل د هاتن هه تا
گه هشینه هنده ک ده فه رین پوختین کوردان. ده می نفیسه ر فه دگه ریته فه زاخو و ل

دەرۆکی گهلیی سپی هندهك رهشمال یان مالین عه ره بان ل ویری دبینیت, ههست ب دلتهنگییه کی دکهت و هزرا وی فه دگهریته فه سهرده مین پاشقه زفراندنا لهشکه ری زهینه فونی. ئەف ههستا شونگر ب دیرۆکا رابردوو یقه ههولدانه که ژبو ههفسهنگرنا ئالۆزی یا خوه, ئەوا ژ ئەگه ری ئیشاندا ههستا وی یا نه ته وهی پهیدا بووی: "ل ده ری گهلیی سپی زهینه فونی د گوهی مندا بانگدا..."

– مخابن هوین نه فی بین وان میرخاسان بن, ئەف ئه ره به ل سه ر خاکی وه چ دکهن؟.... بپ ۶۳."

ژبلی فی بیزاری یا زهق ژ عهسکه ری و زمانی بیانی و دهسته لاتا هوقانه یا مشتی ترس و فه چغاندن, ئومیده کا دی یا هه ی کو ب نیقا دل خوه و ب باوه ری سهرده ده ری دگهل بکهن. ئەو ژی چوونا ناؤ ریژین شو ره شییه و فه گه ریانا به رف ناؤ رفا خوه یه.

– دی کیفه چی لاوو؟!

– دی چم بهه شتی... بهه شتا به فرین!!

– تو کیفه بچی ی... ئەم دی هه ری کودوو بینین. ما ئەز نه حه قم؟

– کورو ما حه ق ب شاخه!!

۱۰. تاك و کۆم: د پرا نیا په ره گرافین رۆمانیدا (چ مونولۆگا گولستانی بیت یان بیره وه ری بین دلشادی بن), ب ئیشه رتا تاك به حس ژ بویه ر و په هله وانان د هیته کرن. لی ده می دلشاد بریاری ددهت کو دی گه هته ریژین شو ره شی و بو رزگار کرنا وه لاتنی خوه خه باتی کهت, ئیدی ب ئیشه رتا کۆمی د ئاخقییت و ههروه سا گولستان ژی ب کۆمی سهرده ده ری دگهل دکهت. ئەفه ژی راما نا وی ئەوه کو ئەو ژی یی بوویه تاکهك دناؤ کۆما شو ره شقاناندا و ههستا وی یا ژبیاتی بو کۆمی ب هیزتر لی دهیت:

– لی فه رمان ئەوه هیزین مه پیکفه خوه بگه هینن نیژیکی باژیران, ئەم دی دیلانکه مهزن, گه لهك مهزن گریده ن.... بپ ۷۳.

– دی هی, نیژیک دی هی, ب هه قالفه دی هی.... بپ ۷۴.

— چ مزگینهك خوشه هاتنا وه, چهند ژیهاتینه نهو خاکین لهشكهری ل بهر ته... .

بپ ۷۴.

نهو ب خوه چیبوونا کومان ل سهر شهنگستی ههڤباوه ریه کی یان ههڤریبازه کا سروشتی یان چیکری یا ئیدیولوژی پهیدا دبیت. ههردهم پیکه گریدانا کومین ریڅخستی موکمزه ژ کومین دی یین ههچکوههیی.

دهمی مروڤ ب ناڤی کومی د ناخښت, ژبلی ریژگرتنی ئاماژه یین ریڅخستنه کا ریڅوپیک ژی تیدا خویا دبیت. نهله مینتی باوه ری و ژییاتی بهرچاڤترین ساخله تی کومین ریڅخستییه. چونکو ئازادی یا کهسی تاك ب ئازادی یا کومیق ههڤبایه و بهرژه وهندا وی یا تایهت ژی ب دهسکهفت و بهرژه وهندا کومیق ههڤبایه. ئوو چونکو نهڤ کوما هم بهس ژی دکهین بزافا رزگار یخوازی یا گهلی کوردستانییه, نهڤجا هم دکارین بیژین کو باوه ری یا دلشادی ب کوما گهشتی ژبو پاراستنا ئازادی و بهرژه وهندا خوه یا تایهت بوویه کو دگهل ئازادی و بهرژه وهندا کوما ریڅخستی تیکههل بوویه و بووینه دوزه کا ههژی و بلندا ئیکگرتی.

نهڤه ژی ئاواتا ههر کهسه کی وهلا تپاریژ و نهته وه پاریزه.

په یامین زیده بار

د ههر رومانه کیدا, ژبلی په یاما سهره کی هندهك په یامین زیده بار هه نه کو ژ شیرهت و رینمای یین جفاکی و یاسایی پیک دهیت. د فی کورته رومانیدا ژی نفیسه ری هه ولدایه کو هندهك په یامین گشتی یین فیروکنا زاروکان ژبو پیگیری کرنا ب یاسا یین ههیی بهرچاڤکهت. ههلبهت نهڤ په یامین ژ جوړی شیرهتان دناڤ دانوستاندن و حیوارین سروشتیدا د هین, ههروه کو د فلمین بیانیدا دهمی کهسهك ل ترؤمییلی سوار دبیت, ئیکسه ر دی قاییشا خوه گریدهت. نهو ب راسته وخوی نا بیژته بینه ری قاییش گریدان کاره کی باشه, نهڤ کریاره ئیشاره ته کا نه راسته وخویه ژبو پیگیری کرنی. نهڤ قانون و

شیره‌تین گشتی چ هه‌قهنندی ب سیستهم و رژیم ده‌سته‌لاتیقه نینه و هه‌بوونا وان ژ پیدقی یین گرنگن ژبو فیترکرن و پیگیری کرنی. یه‌ک ژ خالین هه‌ره گرنگین خیزانا ساخلهم و سه‌رکه‌فتی نه‌وه کو یاسا یین ئاشکرا هه‌بن و نه‌ندامین خیزانی پیگیری پی بکه‌ن.

هنده‌ک ئیشاره‌تین بچووک و بله‌ز د رۆمانیدا به‌رچاؤ د بن، کو شیره‌تین گه‌له‌نپهرینه ژبو هه‌موو که‌س و زارۆکین جفاکی، مینا: "ل سه‌ر خیچین سپی ئەم ده‌رباز بوون ئالی دی یی جاددی... پ. ۳۸." ئە‌و ده‌ربازبوونا ل سه‌ر خیچین سپی ئاگه‌هدار کرنا و هرگریه ب هه‌می ته‌خ و ئاستین خوه یین هه‌مه‌ره‌نگفه کو ئەو خیچین سپی ژبو د سه‌ر را بۆرینی هاتینه دانان و مه‌ره‌مه‌کا مفادار پی هه‌یه، چونکو ترۆمبیل ل به‌رانبه‌ری ئان خیچان رادوه‌ستین یان ب کیمی له‌زاتی یا هازۆنتی کیتر لی دکه‌ن. هه‌روه‌سا ده‌می پی‌کفه دچنه باخچی گشتی، ل شوینا هندی کو په‌سنا گولین گه‌ش و گرنگی یا ئان گولان ژبو جوانی یا باخچه‌ی بکه‌ت" ب ئیشاره‌ته‌کا بله‌ز و سه‌روشتی دبیرته زارۆکین خوه: "ناقل بن ها، چو گولان نه‌کن ها... دا ئەز هه‌رجار وه بینم فیتری، باشه بابۆ... لی شینوار ل پشت خوه زفیری و ب بشکورپنقه گۆت: ئەز دی ئیکی کم!!

– ئەز دی ژ ته سل بم ها...

– نه، نه ئەز نا کم... پ. ۳۸."

ئە‌و شیوازی ئاگه‌هدار کرنی و شیره‌تکرنی، مینا فه‌گی‌رانا چیرۆکانه بو زارۆکان (هه‌روه‌سا بو مه‌زنان ژی). ده‌می چیرۆک یان سه‌رهاتی ب داوی ده‌یت، هه‌می گوهدار دی چه‌زکه‌ن چاقلیکرنا لایه‌نی خیری و باشیی کهن. ئە‌و چه‌نده ژی ل گوره‌ی زانستی نوو یی ده‌روونی باشته ژ شیره‌تکرنا وه‌کو وه‌عزی مزگه‌فتی، چونکو وه‌رگر وه‌سا هزر دکه‌ت کو ئەو ب خوه یی گه‌هشتیه فی نه‌نجامی و بریارا ویه.

مروؤ ب سه‌روشتی خوه چه‌ز دکه‌ت ب دویف بریارین خوه بکه‌فیت. د. عه‌لی وه‌ردی دبیرتیت کو هه‌ر مروؤفه‌ک د ناخی خوه‌دا میناکه‌کی هه‌ژی و کاملان بو خوه دادنیت و نه‌ی به‌ره‌فه‌فی میناکی تیک بده‌ت. چه‌ند مروؤ خودانی خوه و بریارا خوه

بیت، ئەڤ میناکی کاملان دی ب هیژتر و ههژیتر بیت. بو نمونه“ ههمی رۆژین ههینی مهلابی گۆتاریژ ل سهر مینهرا خوه یا بلند ب سهدان شیرهتین باشی و خیری ل مللهتی موسلمانان دکهت، لی کاریگهری یا فان ههمی گۆتاران ناگهههه وی چیرۆکال خواندنگهها سهرهتایی کو زارۆکهکی باش و جوانمیر هاریکاری یا کهسهکی چاڤ نهین (کووره) دکهت کو ژ جاددی دهرباسی لایی دی بیت. پرانیا زارۆکین خواندنگههی چافلیکرنا پههلهوانی چیرۆکی دکهن. لی د گۆتارا دریزا مهلای ناگههن یان ژی خوه تی نا گههین، چونکو ل حالهتی چیرۆکی ئەو ههست دکهن کو ئەو ب خونه بریاری ددهن، لی د حالهتی گۆتارا مهلایدا دی ههست کهن کو مینا کهریی پهزی یی د هینه هاژۆتن و پالدان بو فی کاری.

ههروهسا د چوارچۆفی فان شیرهتین گشتیدا، نفیسهه بهحسی نهبوونا جهی دستافان ل باخچه بین گشتی دکهت:

– میزا شینواری یا دهیت، ل کیری بمیزت؟...بپ ۴۲.

– ئاه پا بیهنهک پیس ژ ویری د هات.. مخابن، سهد جارن مخابن، گهلهک گول ب میزی بینه ئافدان...بپ ۴۳.

ههلبهت ئەڤ کاره ب دهستهلاتا باژیریفه ههقهبنده، فهره شارهوانی هزری د وی چهندی بکهت کو جهی راحهتی و خووشی یا سهردانهران دابینکهت. لی ئیشارهتکرنا فی بابهتی ئاگههدار کرنه که ژبو شارهوانی کو بابهتی ههبوونا دستافان ل جهین گشتی (نیفه کا بازاری ژی) ژ گرنگی بین جوانکرنا سهروسیما بین باژیرینه. ههروهسا ئیشارهته که ژبو زارۆکان ژی کو میزتتا بهر لیقا جاددهیان و دناڤ باخچهیاندا کارهکی کریت و نه شارستانییه. د جفاکی مهدا جهی دستاڤ خوشکرنی ل جهین قهرهبالغ و فه کری تنی مزگهفته. ئەگهه ئەفه پلانهک بیت ژبو راکیشانا خهلکی بو ناڤ مزگهفتی، ب هزرا من ریکه کا نه شارستانی و نه ئایینی یه ژی، چونکو مزگهفت وه کو جههکی پیروژ، نا بیت بیته جهی دستاڤ خوشکرنی. خهلهک ههمی ب باش و خرابقه پیدفی دستاڤ خوشکرنی د بن، لی تنی خهلهکی باش و دیندار پیدفی چوونا مزگهفتی د بن. چهند

مزگفت راگرتیز و ب چریسه تر بیت، ئاینی ئیسلامی ژى دى ب چریسه تر و هه ژیتز بیت.

ل داوی دبیژین کو نه ژ کورته رومانا مشت خه ریبی و هه فوکین شاعرانه بین خه یالاوی و هه ژا فه گه ریانى، هه ردوو په هله وانین ژه هه خه ریب و هه ر ئیک ل دووری یا یی دى غه ریب، دکه فته دناؤ خانه یا رومانین دلینیدا و نفیسه ر شیاپه کومه کا وینه بین پر دلینی و ژ خه ریبی هه لچووی پيشکیشی و هه رگری بکه ت.

هه رچه نده گه له ک ره خنه فان هه نه و هه سا هزر دکه ن کو نه ژ رومانه ژ ویزه یی جهنگی دهیته حسابکرن، مینا نفیسه ری هیژا عیسمه ت محمه د به ده ل دبیژیت: ژ لایه کیفه ل داوی یا شه ری عیراقی و ئیرانی نفیسییه، کو شیاپه هه می لایه نین فی شه ری سه پاندی تی بگه هیته و ب چافه کی هه لسه نگانده یی به حس ژى بکه ت. هه روه سا ب مشه یی به حسى کاره سات و هه وفاتی بین شه ری دکه ت (کو فارا رمان“ ژ ۱۳، سالا ۱۹۹۷). لی ب راستی نوقلیت و رومانین ویزه یی جهنگی هه ولدده ن کو بابه تی سه ره که یی رومانى جهنگ بیت و ب سه دان نمونه بین ژ فی جورى هه نه. د فی کورته رومانیدا بابه تی سه ره کیی چیرۆکی خه ریبی یه و نه ژ خه ریبی یه ژ نه گه ری هه بوونا جهنگه کا سه پاندی و نه ره وا په یدا بوویه. ئانکو جهنگ ته فاقکه را بویره یین خه ریبی یا ئارانیدییه و بوویه ئالافه کی جوان و ته فاقکه ر ژبو جوانی یا فی کورته رومانى. لی نا بیته ویزه یی جهنگی. دهه مان ده مدا ژى، سه ره رای وان هه می ئیشاره تین هه رانه ته وه یی و وه لاتینی و کوردینی کو ب زانیوون هاتینه تیدا، وه کو ویزه یی به رخودان و بزاقا رزگار یخوازیی ژى نا هیته هه ژمارتن.

لی تنی ب رومانه کا نه فینداری و هه ستین گهرم و عشقاوی دهیته حسابکرن کو نفیسه ری ب زیره کانه بابه تین جهنگی و نه ته وه پاریزی تیدا بکار ئیناینه داکو وه رگر بکاریت خوشی و مفایه کی ژى و هه رگریته و دگهل بویره یین رومانى بژیت. نه ژ چهنده ژى ل گوره ی هه رانه، نه کیماسییه، به لکو سه ره که فته ژبو نفیسه ری کو بکاریت ژ فان نه له مینتین هه فدژ و پرت پرتکری چیرۆکه کا خوش فه گپیت و بنقیسیته.

د پرانیا جاراندا ئەڤ شیوازی دلینی یا گهرم و ئاگرینی دناڤهرا دوو عاشقین
نووگه‌هاییدا دهیته دیتن، لی دهمی نفیسه‌ر ب هه‌مان هه‌ست و ئەیونین گهرم د ئیخته دناڤ
جغزا خیزانییدا، ئیشاره‌ته‌کا دی یا پی‌گی‌ریبوونا ب ژيانا خیزانییه. خیزان دگهل هه‌بوونا
زارۆك و ئاریشین روژانه یین ژيانی د بیته میناکه‌کی رۆتینی مشت به‌رپرسیاری و خه‌م و
قوربانیدان و کارکرن. لی نفیسه‌ری دڤیت بیژته مه‌ کو مروڤ د دوورییدا پتر به‌ها و
گرنگی یا هه‌ڤزینی دزانیت. ئەڤجا ژبو هه‌می ئەو که‌سین که‌فتینه دناڤ بیاڤه‌کی رۆتینی
ژيانا هه‌ڤزینییدا و به‌رپرسیاری یا دابینکرنا پیدڤی یین ژیاناندنا خیزانی و زارۆکان عه‌شق
د دلیدا کز کر بیت، بلا هه‌یامه‌کی ژ مالین خوه‌ دوور که‌ڤن و خو‌شی یا ژانین خه‌ریبی
ب جیربین!!

گهريان ل دهسته لاتا بهرزه

يان پروژهيك ژبو چيكرنا خهونه كي..

خواندنهك د روماننا "گهريان ل بابي بهرزه" دا

گهريان ل بابي بهرزه

گهريان ل بابي بهرزه، رومانه که ژ لايي نقيسه و چيروکنفيسي هيژا نهوهر محمه د تهرقه هاتييه نقيسين. ژ دهزگهي ناراس يي چاپ و وهشاني ب سنسله يا ۶۲ ل سالا ۲۰۰۱ ي هاتييه به لافکرن. نهؤ رومانه ژ ۱۰۹ بهرپهرين قهباره نافنجي پيک دهيت و دناؤ ۵۷ په ره گرافين پيکفه گريدا يي بين مشت بويه و ميناکين ژيانا کورده واريي و کاره سات و دهرده سهری يي ب دريژاهي يا ديروکي توشي ملله تي کورد بووين پيک هاتييه.

نقيسه سهری هه ولدايه کو په هله وانين سهره کی و لاهه کی يي رومانا خوه بهر ب چيکرنا خه ونه کا هه لايستي و چاهه ريکريغه ناراسته بکته. ئوو ژبو چيکرنا في خه ونا خوشه في، په نايي دبه ته بهر پرتين ژيکفه قه تايي يي خه ونين بوري و ئيديولوژي يا سهرده م و بهر بخودانين لوژيکيانه ژبو کاودان و بويه ري ديروکي يي دلخوشکهر و کاره ساتاوي.

بويه ري سهره که و ده سپيشخه ري في روماني ل کوردستانا نازاد و ل سهرده مي پشتي سهره لداني ده ست بي دکهن، ئانکو ئهم دکارين بيژين کو نهؤ هزره د ريپيقتانا کوچا مليونيدا گفته د سهری نقيسه ري دا و خه يالا وي بهر ب روژانين چووي يي دوور برن. د في ره فا مه زن و ب کومدا، بابه ک بهرزه دبیت و زاروک و نه في يي وي د که فنه د شه پرزه ييه کا ئاشکرا دا، چ ژبه ر شه رما دونياي بيت و چ ژبه ر پيدفي يا هه بوونا بابه کی بيت کو سهر کيشي يا بنه مالي د سهرده مه کی ته نگا فدا بکته. نهؤ بابه ديار نينه کا ل کيفه بهرزه بوويه، بابي کيه، چهند زاروک و نه في هه نه، يان ژي دده مي بهرزه بوونيدا ژي وي چهند بوو.

ههر بهرزه بوونه کا هه بيت ب جه و ده ميغه گريدا يه، ئانکو ل جهه کی ديار کري و د سهرده مه کی ديار کريدا کريارا بهرزه بووني د هيتته سالوخه تدان. لي وه سا دياره کو بهرزه بوونا بابي د في رومانيدا چ جهين ديار کري بو نين، ههروه سا سهرده مي

به‌رزه‌بوونی ژى نه ئاشکرایه کا سپیډه‌یه، نیفرۆیه، ئیقاره یان ژى شه‌فه. تنی ئەم دکارین بیژین کو هه‌ستکرنا ب به‌رزه‌بوونی د سهرده‌می کۆچا ملیونیدا هاتییه کرن و به‌رده‌وامه. ب فی چهندی ژى ئەم دی شیین بیژین کو نه دووره به‌رزه‌بوون ژ میژه هه‌بیت و دده‌می پیدقیبوونیدا هاتییه ئاشکرا کرن. لی وه‌سا دیاره کو ئەف‌بابه د کۆچا ملیونی یا ملله‌تی کورد دا به‌رزه‌بوویه، ئەفه ژى ب ریکا هنده‌ک په‌ره‌گراف و وه‌سفین ره‌فا مه‌زن ده‌یته خویاکرن: "ئه‌ها ل وی دوریانی جه به‌لافیوون هه‌ر ئیکی د‌قی چاره‌نقیسی خۆ ب ده‌ستی خۆ به‌لبژیریت... ب‌پ‌ه."

لی ئەف‌ده‌سته‌واژا ل سه‌لال د پرانیا ره‌ف و شکه‌ستین ملله‌تی کورد دا د هینه‌دیتن، ئەف‌جا دی بۆچی ب ره‌فا مه‌زن‌فه گریډه‌ین؟ لی وه‌سا دیاره کو نقیسه‌ر ب دیروکا ره‌فین و ده‌ربه‌ده‌ری یین ملله‌تی کورد ئاگه‌هداره و ب زانیوون د‌قی ره‌وشا کۆچا ملیونی یان ره‌فا مه‌زن خویا که‌ت، نه دووره ژى مه‌ره‌مه‌کا دی یا ئیدیولۆژی بی هه‌بیت (دی) ب دریزی به‌حس ژى که‌ین، له‌وا ل جه‌ه‌کی د بیژیت: "پشتی ب دل‌ه‌کی که‌سه‌ر و غه‌م هه‌میا سه‌ح دکره‌ مال و ترومیپلین خۆ، ژبه‌ر له‌ز و به‌زی که‌سی نه گه‌هشت روندکه‌کی بریژیت یان دزانی چ ناهینیت ب‌پ‌ه." ئەف‌ئیشاره‌تدانا ب ل پشت خوه هیلانا مال و ملکه‌ت و ترومیپلان، مه‌ پشت راست دکه‌ت کو به‌حسی سهرده‌می ره‌فا مه‌زنه، چونکو د ره‌فا مه‌زندا بو جارا ئیکی بوو هه‌می ته‌خین ملله‌تی کورد ب هه‌ژار و ده‌وله‌مه‌ندفه به‌ر ب سه‌مه‌ته‌کا نه‌دیاره‌فه ره‌فین. د فی ره‌وشا دلته‌زین و کاره‌ساتاویدا بابه‌ک به‌رزه‌دبیت و کور و نه‌فی ب لیگه‌ریانا ویفه‌ مژوول دبن و وه‌کو که‌سانین ویل و بی سهر ره‌فتاری دکهن.

هه‌لبه‌ت ئەف‌ره‌وشا مشت شه‌له‌ژانی و دوودلی دبیته‌ کلیلا ده‌رگه‌هی تیگه‌هشتنا رۆمانی و پیشینکرنا سه‌مه‌ته‌کا دیارکری ژبو نافه‌رۆک و تیگه‌هی ئیدیولۆژی نقیسه‌ر لبه‌ لبه‌ ئافا دکه‌ت. لی وه‌سا دیاره کو نقیسه‌ری د‌قی سهری به‌ندکه‌کی بکه‌ته‌ دده‌ستی خوانده‌فانیدا، کو ب ساناهی و بی ره‌نجه‌کا هزری یا کوور د مه‌ره‌م و جه‌فه‌نگی بابی

بگههن، ئيشارهته كا دى يا بلهز ددهته رهوشا پشتى بهرزهبوونى يان د دهى بهرزهبوونيدا.

- نهفه دوو شهف و روژه ل بابى خوه دگهرين، ههرچهنده دزانن كو ديتنا وى تشتهكى زهحهته و ههكه مهحال نه بيت... بپ. ۵.

- نهو روژا سى بوو كاروانى مه بهرهف چارهنقىسى نهديار و تارى دچو، ژ پينگافا ئيكى ژ رپيشانا مهليوني ئيگرتنا مه يا سست هژيا و توفى دووبهركى كهت و شين بوو، ههر ئيكى دفيا جهى وى لبن چادري بيت... بپ. ۷.

ههرچهوا بيت، باب بهرزهبوو. د گهرمه گهرما ليگهريانيدا دچنه نك دوستهكى وى بى كهفن كو كتيبه كا زهر ددهستاندا بوو، قى كتيبي سهرنجا حيكايه تبيژى بو دهستخه تين باپيرى وى برن و ههمى چيروك و حيكايه تين هوستا حوسيني و عهزىزى مهلا عهلى، نهوين فه گيرايى و بين ددهستخه تيدا نقىسى، هاتنه بيرى و كرنه نهله مينتين ئافاكرنا خهونا خوه يا كهفن و نوو، ئوو نه دووره يا پاشهروژى ژى. نهفجا ئاراسته يا هزر و بوپهران ژ جه و سهردهمى كوچا مليوني بهر ب سهردهمهكى دپروكى دياركريفه هاتنه فه گوهاستن. هوستا حوسين و ههفالى خوه بهر ب ويران شههرى و كوچكا پاشايى كوردانقه چوون كو پشكداريى د لهشكهرى رزگاربخوازيى يان بهرهفانى يا ميرگهها كورداندا بگهن. نقيسه ر ب دريژى بهحسى براقين نهتهوه پاريزى يا باژيرى و ويران شههرى دكهت كو ب ههول و تيكوشينا لهشكهر و ههفالبهند و مرید و عاشقين پاشايى كوردان بوويه ئافان شههر و ههمى پيگفه (بوپهرين بوورى، فهريژا كاره ساتا هه نوكه يى و پيشبيني بين پاشهروژى) د بن چافديرى و كونترولا نقيسه ريده بهر ب چيكرنا خهونه كيغه دچن. نه گهر پروژى چيكرنا خهونى سهر نه گرت ژى، ههولدانا قيدان و پيگفه گريدانا پرتين خهونه كا پرتكرى دى بيته پينگافا دهسپيكي ژبو هزرين رهخنه يى و ههلسهنگانده يى بين ئاينده يى.

گهلهك جارن دانوستاندنين مجد ل سهر وى چهندي هاتينه كرن كا هونه ر بههره يه يان ژى ب سهر بوورا رهوشه نپيرى يا مروفيغه ههقه بنده. ههلبهت هه بوونا بههره يه كا

داهینه پیدقییه کا فہرا ئافراندا ہونہرہ کی جوانہ، لیٰ ئەؤ بہرہیہ ب سہرہور و رەوشەنبیریہ کا بەردەوام و ئاگاہی یا دەربارہی جفاک و سیاسەت و دەر دۆرانقہ د ہیئتہ گوگردن و دەولەمەندکرن. د ئی رۆمانیدا ئەم د کارین ب ئاشکرای سہرہورا دەولەمەندا نقیسەری د بیافی چیرۆکنقیسین و قہ گیرانا بۆیہراندای بیین.

پیکقہ گریڈانا ہزرین ئیدیولۆژی و ئەپستمی یا خوہیی نقیسەری دگەل عورفین جفاکی و بەریخۆدانین ہەنۆکەیی، خوہ بەردانا دناؤ کووراتی یا ہەست و نەست، یان ہوش و نەہوشی یا پەہلەواناندا، ہەر وەسا قیک ئیخستنا رابردوویی ب نۆکە و پاشەرۆژیقہ، ئوول داویی ژی کہ لاندا ئان ہەمی ئەلەمینت و بۆیہران دناؤ ئامانی دەقہ کی ئیکگری و پەیامہ کا د پشت ریزکان را ئاشکرا کردای، کاری ہۆستایہ کی شارەزایہ د بیافی قہ گیران و نقیسینا رۆمانیدا.

گەریان ل بابی بەرزە لیگەریانہ ل دەستەلاتہ کا بەرزە

ہەر ژ کہ فندا باب وەکو رەمزہ کی دەستەلاتی ہاتیہ بکار ئینان، ئەؤ رەمزہ چەوا بیت و ہەتا چ راددە سەرکەفتی بیت، یان داکەفتی بیت، د چوارچۆفی خیزانہ کا دیار کردای نیشانان ریہری و دەستەلاتیہ. د جفاکی کوردیدا باب رۆلہ کی سەرہ کی د ئاراستە کرن و ب ریقہ برنا خیزانیدا دینیت. ہەمی برپارین چارہ نقیسی و ستایلی ب ریقہ برنی ددەستی بایدانہ. وەسا خوہیہ کو باب چاقلیکرنا دەستەلاتا خەلیفی موسلمانان دکەت (ل گورہی تیگہہی ئیسلامہ تی کو خەلیفہ سیبہرا خودیہ ل سەر عەردی و نوونہراتی یا خودی دکەت د ہەمی بیافین ژیانان کہ تواریدا!). ئوو چونکو خیزان یەکەہ کا بچووکە دناؤ جفاکیدا، ئەم د کارین بیژین کو خیزان جفاکە کی بچووکە، ژ کۆمہ کا ئەندامین ہەمەجۆر ژ ہیژ و ہزر و حەز جودا پیک دەیت و باب دبیئە خالا کۆمکرنی و قیکگہ ہشتن و ہەقہرژوہندی یا د ہەمی لایہنن ژیانیدا.

دهسته لاتدار ژى كهسه كه ژ جفاكى، دناؤ عورف و تيگهه و نورمين جفاكيدا مهزن بوويه و پي ناكامدار بوويه. پرسا چاڤليكرنا دناڤهرا بابي و دهسته لاتداريدا بابه ته كي بازنه يي يه. باب و هسا هزر دكهت كو خيزانا وي جفاكه كي بچووكه و نهو دهسته لاتداري ره هاييه، دهسته لاتدار ژى و هسا هزر دكهت كو جفاكي وي خيزانه كا مهزنه و نهو بابي ههمي جفاكي و ملله تيبه. ب قي چهندي ژى ههر دوو چاڤليكرنا ئيكدوو دكهن. لي مينا پرسا هيك و مريشكي كيژان چاڤليكرن بهري يا دي هاتييه، ديبته بابه ته كي گرچن و بي دو ماهي. نه گهر هندهك بيژن كو خيزان بهري دهسته لاتين ره هايي هه بووينه و نه دووره دهسته لاتداري چاڤليكرنا بابي كر بيت، هينگي نه م دي شيين بيژن كو خودي ته علا بهري خيزاني هه بوويه و نه دووره بابي چاڤليكرنا خودي (وه كو دهسته لاتداري ره هاييي راسته قينه) كر بيت. ههر چهوا بيت، كي چاڤليكرنا كي بكهت و كي بهري بي دي كريارا چاڤليكرني كر بيت، باب وه كو جه فنهنگه كي ناشكرا بي دهسته لاتني د هيتته كار ئينان.

مشه جاران ده مي بابهك د مريت كورد ديژن كو نه فنه ريخوشكرنه كه ژبو چيوونا بابه كي دي (دهسته لاتته كا دي)، ژ لايه كي ديفه ژى ههردهم مللهت ب چاڤي بابي سهح دكهته دهسته لاتني و هز دكهت كو دگهل هيژ و دهسته لاتا ره هايي يا بابي، دلوقاني يا وي ژى هه بيت و ب چاڤه كي دلوقان و وه كههفي ل ههمي نه ندامين قي خيزانا مهزن بنيريت. ههمي مللهت وه كو زاروكين خيزانه كي ل هه مبهري بابي و دهسته لاتني د نهرك و مافاندا وه كههفن. ب هزرا من قي سه ردهري يا بايني يا دناڤهرا مللهت و دهسته لاتيدا دكتاتور پهيدا كرينه و خهلك بي رازبووينه. باب هندي بي خراب و زالم بيت، كور يان كچ دل نادهن زوي ب زوي دژاتي بكن، ههردهم چاڤي وان بي ل هندي كو خوه باش كهت. نوو چونكو ههمي بهرپرسياي د ستوويي باييدايه، وه كو خزمه تكاري خيزاني د هيتته نياسين و گهلهك دهسته لاتدار خوه ب وي چهندي قايل دكهن كو بيژنه مللهتي نه م خزمه تكارين وهينه (لي ژبير دكهن كو فهره خزمه تكار ل دويف هز و قيانين خوداني كاري بيت، نه ل دويف هز و قيان و بهرژه وهندي بين

خوه یین تایبەت بیت). هەلبەت مللەت ژى حەز ژ فێ د سەردابرنی دکەت و پێ قایل د بێت. ئوو ئەقەبە وه ل دەستەلاتی دکەت کو پوێتە ب حەز و قیانی مللەتی نەدەت، چونکو وه کو هەر بابەکی وهسا هزر دکەت کو پاراستنا بەرژەوهندی یا مللەتی د ستوویی ویدایە و ئەو پتر ژى دزانیت. لی د جفاکین دیموکراسی ئامیزدا ب چافی بابی نا سەحکەنە دەستەلاتی، بەلکو دەستەلات وه کو نوونەر یان پەيامبەر یان رێقەبەرا کار و بەرژەوهندی یین مللەتی د هیتە حسابکرن، هەردەمی شاشییهك د ئەنجامدانا کارەکی یان پرسەکیدا کړن، د جەولا هەلبژارتین ددويفدا دی مللەت دەست ژ دەستەلاتا خوه یا بۆری بەردەت و دی کەسەکی دی یان لایەنەکی دی هەلبژیرن و نا ترسن کو بمینە هیتیم و بی سەمیان.

هیتیمی کۆمەکا گری یین دەروونی و ئاریشین جفاکی پەیدا دکەت. نقیسەرا جەزائیری ئەحلام موستەغانی د رۆمانەکا خوەدا دبیت: "دەردی هیتیمی بەری زەلامی ددەتە باوہشا هەر ژنکەکا هەبیت، هەردەم ل مالچووکەکی دگەریت کو بیتهقە". هەر وهسا نە دوورە کو دەردی هیتیمی بیت بەری کەسی کورد یان جفاکی کوردی (ب گشتی) ددەتە خوه تەسلیمکرنی دناؤ باوہشا دەولەتین دەردۆردا. هەردەم کەسی کورد مینا هیتیمان ل هەر چوار پارچین کوردستانی پەرت و بەلاقە بووینە، چ مالین گەرم و تەنا و ئیکگرتی نە بووینە کو ب شیۆهیهکی سروشتی و بی هەبوونا گری یین دەروونی یین خوه کیمدیتنی گەشە بکەت. بیگۆمانە کو کۆمەکا فاکتۆرین جیۆگرافی و ئابۆری و سیاسی ل پشت فی هیتیمبوونی هەنە و هەبووینە، لی هیتیمی و بی سەری، ل هەر چوار پارچین کوردستانی، ساخلەتی سەرەکی جفاکی کوردی بووینە. لەوا هەردەمی بزاقەکا ئیکگرتن و خرقة کرنا جفاکی کوردی دناؤ چوارچۆفی مالەکا ئیکگرتیدا د هیتە کړن، جفاک ب هەمی جوین و تەخین خۆقە ل دۆر خرقة د بن و پشکداریی د چیکرنا خەونا خوه یا ئەزەلیدا دکەن کو دانانا کیانەکی خۆسەر و سەر بەخۆیه.

هەر شۆرهش و سهرهه‌لدانه‌کا ددیروکا جفاکی کوردیدا قهومی، مینا پرۆژه‌یی دانان
 یان بجم ئینانا خه‌ونه‌کییه. ئوو مادهم کریارا خه‌ون دیتنی ژلایی کهسه‌کی ساخ و
 گیاندارفه د هیته کرن، هه‌روه‌سا ب جهئینانا خه‌ونی ژی ژلایی کومه‌کا کهسین گیاندار
 و خوینگه‌رمقه د هیته نه‌نجامدان. ژبو فی چهندی ژی کریارا ریکخستنا شیان و هه‌بوونا
 بابه‌کی (سه‌ر کرده‌کی) پیدقییه. لی چونکو سه‌ر کرداتیکرن ب کومه‌کا کهسانین هاریکار
 و پالپشتفه هه‌قه‌نده، له‌وا سه‌ر کردایه‌تی یان ریبه‌راتی وه‌کو یه‌که‌یه‌کا ئیکگرتی دکه‌فته
 ل جهی بابی. هه‌رده‌می مرۆف تۆشی شکه‌ستنه‌کی یان دا‌که‌فته‌کی بیت، په‌نایی دبه‌ته به‌ر
 باب و سه‌میانی ژیان و ژیارا خوه. هه‌روه‌سا ژی ده‌می جفاک هه‌مه‌بری کاره‌سات و
 شکه‌ستنی د بن، په‌نایی د به‌نه به‌ر ده‌ستهلای و هه‌ر ئیک ل گوره‌ی تیگه‌هشتن و دید و
 بوچوونین خوه بویه‌ری قهومی شروقه دکه‌ت.

نفیسه‌ری رۆمانا گه‌ریان ل بابی به‌رزه، باب وه‌کو جه‌فه‌نگی ده‌ستهلای بکارئینایه.
 ئوو وه‌کو هه‌موو کهسین تاکین جفاکی د کاره‌سات و ده‌رده‌سه‌ری بین هه‌بیدا (چ
 سروشتی بن، مرۆف‌چی‌که‌ر بن یان ژی خوه‌یی بن)، ئیکسه‌ر په‌نا و ئوبالی به‌ر ب
 ده‌ستهلای و هیزه‌کا دی یا مه‌زنترفه دهن. هه‌لبه‌ت نه‌ف کریارا میکانیزما به‌ره‌فانیکرنا
 میشکی مرۆفی، نه‌ کیمینی و نه‌ تیگه‌هشتنه‌کا ب زانیوونه، لی هه‌ولدانه‌کا ده‌روونیه
 ژبو پاراستنا هه‌فسه‌نگی یا که‌سایه‌تی و ئومیدی ژ هه‌لوه‌شیان و پرتبوونی. هه‌ر ژ
 ده‌سپیکا رۆمانی ئیشاره‌تی دده‌ته فی هه‌لو‌یستی پاراستنا هه‌لوه‌شیانا نوکه و ئاینده‌یی.
 رۆمان ب به‌رزه‌بوونا بابی ده‌ست بی دکه‌ت: " نه‌فه دوو شه‌ف و رۆژه ل بابی خوه
 دگه‌رین، هه‌رچه‌نده دزانن کو دیتنا وی تشته‌کی زه‌حه‌ته و هه‌که مه‌حال نه
 بیت... بپه‌ه. " بیگۆمانه‌کو نه‌فه ده‌سپیکه‌ کومه‌کا ئیشاره‌ت و مه‌دلولاتین هۆشی و
 نه‌هۆشی ب خۆفه دگرت. نه‌ دووره نه‌فه ده‌سپیکه‌ ئیشاره‌ته‌کا نه‌ راسته‌وخۆ یا
 ژده‌ستدانا ده‌ستهلایا بابی بیت. لی ژ ده‌ستدانا بابی (سه‌میانی) دوو فه‌رێژین رامانی هه‌نه"
 یا ئیکی رزگار بوون ژ بن ده‌ستهلایه‌کی و ب ده‌ستفه‌ئینانا ده‌ستهلایه‌کا نوویا لاوتر و

گه نجر. يا دووی راما نا بی سهری و بی سه میانیی ددهت کو رهوشا ههیی (چ باش بیت, خراب بیت, یان سرۆشتی بیت), دکه فته دناؤ ناژاوه و نه دیار ییدا.

نقیسه ر بهر ب ئاراستهیی دوویقه دچیت و رهوشا ناله بار و ناژاوهیی یا سه متا کور و نه فی یین شه پرزه خویا دکهت. ههروه کو د فلهسهفه یا دووانی یین هه فدردا, هه ر لایه نهك گرنگی و هه ژیتی یا خوه یا ژ دژی خوه و هه دگریت, کا چهوا هاتنا شه فی گرنگی یا روژی خویا دکهت و کهفتنا دناؤ شه ریدا گرنگی یا ناشتی و خیری خویا دکهت. ههروه سا ژی بهرزه کرنا بابی, گرنگی و فه راتی یا هه بوونا وی خویا دکهت: "ژنوی هوین باب شرین بوون ده می لناف هه وه دا هه وه بهایی وی نرانی, نوکه هوین بی سهر مان ئه فجا لی دگه رین... بپ ۹." ئه ژ ب سهر هه لبوونا فه راتی یا هه بوونا بابی, به ری وان ددهته سرۆفه کرن و لیگه ریانا سه ده م و کاودانین بهرزه بوونی. د فان حاله تاندا ژی, یان دی خوه گونه هبار کهن یان خوه هییی بابی, یان ژی ژینگه ه و ده ردۆر و رهوشا ژیان. لی وه کو حاله ته کی ده روونی میکانیزما ئالافین بهرگری یا مه ژی, هه ر ئیک خوه ژ گونه هبار کرنی ددهته پاش و دکه ته د ستوو کرا که سه کی دیدا. نقیسه ر ب تیگه هه کی کلتوری و ل سهر زاری کارا کته رین رۆمانا خوه دهیته نوونه ری دهنگی جفاکی و کور و نه فیان گونه هبار دکهت. ب فی چهندی وه سا دهیته زانین کو ئه گه ر کور و نه فی هشیار و گوهداربانه و ل بن سیبه را بابی کار کربانه, باب لی بهرزه نه دبوو. ل فی ره باب وه کو کارا کته ره کی جیگر و پیروژ دهیته وه سفکرن و کور و نه فی وه کو کارا کته رین لفقوک و کارا و پیگیر دهینه وه سفکرن.

- ته حم هیش ئه م ساخ و مه دیت ... کورا ژی باب بهرزه کر.. وهی سه د ته حم و مخابن... بپ ۱۰.

- دی هه رن هندی هند ساخن دی له عنه تا خدا وه ندا ل هه وه بیت... بپ ۱۰.
ب هزرا من ئه ژ هه لویستی ده سپیکا فه گیرانی, ریخۆشکرن و بهر هه فکرن خوانده قانییه ژبو گه هشتتا هندهك هزرین ره خنهیی یین هه لسه نگاندنهیی, ده رباره ی فی تیگه هی ژینگۆتی و هه فکی یا دیرینا دناقه را رفیشتاندا (دی ب دریزی ل سهر

راوهستين). ئەقە ژى شارەزايى يا نقيسەرى ديار دکەت د وارى پاراستنا ئىگگرتن و سنسلەيى يا بۆيەر و کاراكتەرین دەقى ھونەريدا.

ئەگەر کور و نەقى يېن باب بەرزەکرى، د حالەتى کارەسات و دەربەدەرييدا نىشتانا مللەتى کورد بن، وەکو تىگەھەكى کلتورىي پىروۆزى يا دەستەلاتا بابى ئوبالا بەرزەبوونى بەر ب کور و نەقىقە دچىت. ھەلبەت ئەق ئاوردانا نقيسەرى ب شىۋەيەكى يىئاگەھ بو دەسنىشانکرنا بەرزەبوونى ئاراستەکرى، ئىشارەتەكە ژبو خوياکرنا تىگەھى کلتورىي مللەتى کورد ل ھەمبەرى بابى و دەستەلاتى. د ھەموو شەكەستن و داکەفتىن دەستەلاتىدا و ژبو ھندى کو دەستەلات ل سەر ھەيىبەتا خوە بمىنىت، ھەردەم خەلك د ھىتە گونەھبارکرن. د سەردەمى نھودا ژى، دەمى دەستەلات نەكارىت يان نەقىت كرىارەكا پىشكەفتى ئەنجامدەت، دى يىژن کو مللەتى مە پاشكەفتىيە و نەزانە. ھەلبەت ل لايى دى ژى خەلك و مللەت ئوبالا ھەمى داکەفتن و لاوازی يېن خوە يېن كەسۆكى ژى دئىختە د ستوكر د دەستەلاتىدا. بىگۆمانە كو ئەق ھەردوو جەمسەرىن ژھەقجودا يېن رەفتارى ژ ئەگەرى تىگەھى بابىنى يا دەستەلاتىيە. دەمى دەستەلات باب بيت، مافى كور و نەقىيانە كو ھەمى لاوازی و شەكەستىن خوە بو بابى بزقرىن (ئەگەر ژبەر چ نە بيت، د كارن فاكٹورى قىنىتى و بوماوھىيى بکەنە بەھانە). ب ھەمان شىۋە ژى باب وەكو دەستەلاتا رەھايى و پىروۆز، چىكەر و خودانى زارۆكىن خوەيە، وى مافى ددەتە خوە كو ھەمى خەم و خەيال و شەكەستىن خوە بو نەگوھدارى و نە ئەكتىقى يا زارۆكىن خوە قەگەرىنىت. لى د راستىدا باب بابەكى دلۆقانە و پىقە گرىدانەكا بايولۆژى دگەل زارۆكىن خوە ھەيە. دەستەلات ژى نوونەرا ھەقوھلاتىيانە كو ب رىكىن دىموكراسى يان نە دىموكراسى دىبىتە نوونەر و پىقە گرىدانەكا جفاكى و ھزرى دگەل خەلكى ھەيە. ب قى چەندى ئەرك و مافىن ھەمى لايەنان د ھىتە دەسنىشان كرن.

لى ھەر چەوا بيت، گونەھبارکرن يى دى (چ كور بيت يان باب/ مللەت بيت يان دەستەلات)، پىروۆسەيەكا بەردەوامە و د پىرانيا جفاكىن كوللەكتىف و نە رەوشەنبرىدا ھەيە. ل قىرە مە پەيىقا نە رەوشەنبرى ژبو وان كۆمان بكار ئىنايە ئەوین نەقىن يان نەشىن

هزر كرنه كا رهخنه يي و ههلسهنگاندنهي بو بويه رين روژانه يين ژيانا خوه بكنه. ههروهسا د زانستي د هروونيدا ژي ده مي بابك يان دايكهك د مريت, زاروك ههست ب گونه هباريي دكهن و وهسا هزر دكهن نه گهر ب دلي دايباين خوه بانه نهو نه د مرن (نهفه د حالته تي تروما يا د هروونيدا), يان ژي گهلهك جارن مه گوھ لي دبیت كو دي بيژن فلان كهسي ب كارين خوه يين نه ههژي و خراب دايك يان بابي خوه بن ناخكر. نوو د قي بگره و بكيشا ليگهريانا كهتواريدا, هوش و نه هوشي يا نقيسهري نيك دگرن و باب و دهستلات ژي د خاله كا هه لچوونيدا دگه هه نيك و نقيسه ر وه كو گوتاره كا ئيديولوژي يا شروفه كاره كي ديروكي يان سياسي ناراسته ي كهسين باب بهرزه دكهت. لي نهفه گوتاره ب شيويه كي گشتي هاتييه ناراسته كرن كو هه مي ملله تي كورد فه گريت:

- كورتاني ده جالييه ب روژي دي دروست بيت ب شهقي ميړي دي خون, ههتا هوين هه نه نهفه گويا زه ميني ههيه, مانديبونا ههوه, كار و خهباتا ههوه دي خهلك خوت و هوين ب چافيت زل سهكهني نهفه من گوت هوين ژي هه رن ل بابي خو بگه رين.... بپ ۱۰.

- بابي ههوه يي بهرزه بووي, هوين ژي دي بهرزه بن, نهوين ل دويف ههوه ژي دهين دي بهرزه بن.... بپ ۱۱.

نهفه گشتي كرن و ره شيني يا دهر براندي, نه تي گونه هبار كرنه كا رويت و ههشكه ژبو لايه نه كي دي دهيت ه ناراسته كرن كو هه فسهنگي يا كه ساتي يا كه سه كي (نقيسه ري) يي بهيته پاراستن, نوو نه خوه دوور كرنه كه ژ پهسته كا د هرووني, لي نيشانه كه ژ نيشانين تروما يا د هرووني. ل قي ره ژي دي دوودلييهك بو مه و خوانده قاني ههردووان پهيدا بيت, نه گهر په هله وان ترومي يان تروما دار بن تشته كي سروشييه, چونكو نقيسه ري هه رنگه دانا ره وشه كا هه يي ب په هله وان و تيگه هفه دادنيته سه ر كاغزي و چيروكه كا دياركري يا كهتواري ل كوره ي نه نديشه و سه ربورا خوه يا نه پستم ي فه دگيريت. لي نقيسه ر ژي مروفه و دگهل بويه ر و په هله وانين خوه دژيت, دگهل وان دخوت و

فهدخوت.. ب خوشی یا دلخوش دبیت و ب خه مین وان خه مگین دبیت... هتد. نه دووره ئه و ژى توشى ترؤمايه كا دهروونى ببیت, یان ب کیمی هندهك رهفتارین په هله وانین خوه ئه نجامدهت, یان رهفتارین خوه دانیته سهر په هله وانین به ره همی خوه. ئو نه دووره ژى بهری خوانده قانی بدهته وی چهندی کو مینا په هله وانان رهفتارکهن و ئه و ب خوه ژى بینه په هله وانین رؤمانی و ههمی پیکفه چیرۆکی دروست کهن. لی هه رچه وای بیت و هه تا چ رادده نفیسه ر د قی هه فکیشیدا بی سهر که فتی یان داکه فتی بیت, ل داوی یا داوی ژى هه ر ئیک ل گوره ی ره وشا خوه یا دهروونى و ره وشه نیبری و جفاکی دی رهفتاری دکهت.

ل گوره ی هزر و ئیدیولۆژی یا نفیسه رى و بریارا پيشوه ختا گه هشتنا ئه نجام و ئاکامان, وه سا خویایه کو هه بوونا دهسته لاتى/ بابى ب هه بوونا خوشی و ئارامی و به رده وامى یا خه باتیقه هه قبه نده. د عورفی عه شیره تی و جفاکین کولله کتیفدا پیقه گریدانا که سی تاك ب کومی و سه میانیقه (رابه ر یان باب یان ژى سه میان), رامانه کی دده ته هه بوونا مروقی و ب شیوه یه کی راسته وخو یان نه راسته وخو دبیته ناسنامه و ئارامگه ها مروقی. لی چونکو ئه و دهسته لاتا د هزرا نفیسه ریدا (کاراکته رین رؤمانی کو نفیسه ر نوونه ر و دهنگی وانه), بابه کی په هله وان و سوپه رمانه, فره ههمی کریارین په هله وانى و مروقانتی یا چافه ریگری ب دهستین ویقه مناره بن, له وای کراسی په هله وانى و خه باتا به رده وام دکه ته به ر خه لکی هه چکوهه بی ژى. ما نه ئه ندامین خیزانی چاقلیکرنا بابی دکهن, خه لکی هه چکوهه بی و به نی بین جفاکی ژى چاقلیکرنا دهسته لاتا بلندا ئایینی دکهن؟! دهسته لاتدار وه سا هزر دکهن کو نوونه رین خودینه ل سهر عه ردی, باب وه سا هزر دکهت کو نوونه ری دهسته لاتییه دناؤ خیزانیدا و که سی تاك ژى وه سا هزر دکهت کو نوونه ری بابیه/ دهسته لاتییه (ژ ده رفه ی چوارچوئی بازنه یی به رته نگی دهسته لاتى).

نفیسه ر وه کو ره وشه نیبه کی ده قه ری و ئاگاداری کلتور و پاشخانا هزری و ویژه یی, په نا د به ته به ر ئه حه دی خانى کو ئیکه مین ره وشه نیبه سهر ده ریبه کا بالبه رانه یا

ههلسهنگاندنهبی دگهل میر و دهستهلالات و خهلکی ههچکوههیی کری... مینا پهسندانهکی ژبو مللهتی کورد کو وی نهئیت د فی کاودانی نالهباری بهرزه کرنا بابیدا بهحس کهت، ئیشارهتی ددهته بهیتهکا ئهجهدی خانی: "هوین بی باب مان، بی ناسنامه، بی پاشهروژ، هوین شهرن بو شهری دروست کرینه... ژمنهتی نهفورن، ژ غیرهتی غهیورن... بپ ۱۱." لی د ههمان دهمدا (ل گورهی هزر و تیگههین جفاکی)، بی سهری.. بهری مروقی و مللهتی ددهته بهرزهبوونی و سهوداسهیری. ئهفه ژی داخوازنامهیهکا ئاشکرایه ژبو ههمی خهلکی خرههبوویی یان کورکبوویی کو خوه ب دهستهلاتیقه گریدهن و ل بابی بهرزهبوویی بگهریین: "هندهک ژ ههوه ل ناؤ چؤل و نههالا دی بهرزه بن، هندهکیت دی ل دهولهتیت روژئاؤا و ئهقیانوس و دهریا دی بهرزه بن.... بپ ۱۱." ئوو ژبو نه بهرزهبوونا خهلکی ژی وهکو بابی بهرزه، نفیسه ب ئاگهه و زانیوون سهردههیری دگهل پروسا بهرزهبوونی دکهت. مادهم بهرزهبوونا بابی دبیته ئهگهری بهرزهبوونا ههمی مللهتی و خهلکی ههچکوههیی ژی، ئهچا گهریان ل بابی بهرزه دبیته دۆزه کا گهلیری و ههمی ب ههئرا ل هیقیی دمین، ئانکو دۆزا گهریان ل بابی بهرزه مینا دۆزا رزگاری و خهباتا ژبو ئازادی یا مللهتییه:

- گهریان ل بابی بهرزه ببوو سوچهتهکا کهفن، بهلی روژ ئاؤا نه دبوو هه که ئیکی نه ئاراند با، یان وهک چکی ل ناؤ چاقین وان نه دا با... بپ ۴۰.

- گهریان ل بابی بهرزه وهک بهری سیزیفی لی هات بوو، نه ئهجام و نه دوماهیك هه بوو، وهک کورتانی ده جالی ب روژی دروست دکر و ب شهفی میریا دخوار و خراب دبوو... بپ ۴۴.

ژلایهکی دیقه ژی، نفیسه ل سه زاری پههلهوانین خوه ههلسهنگاندنا رهوش و ههلوپستین باب بهرزهبوویی دکهت و وهسا هزر دکهت کو کا چهوا ئاکاما بهرزهبوونی خرابه، ههروهسا بهردهوامی ل سه لینگهریان ل ژی ئاکامین نهقیایی ل دویف خوه دهیلیت: "هندهک ژ ههوه ل ناؤ چؤل و نههالا دی بهرزه بن، هندهکیت دی ل دهولهتیت روژئاؤا و ئهقیانوس و دهریا دی بهرزه بن.... بپ ۱۱." ههلبهت ئهؤ ههلوپست و

رهوشتی نوو یی پیتاژویا سنسلهیی یا بویهران بهرکار و نهجامی ریخوشکرنه کا پیشوخته کو نفیسهری ل سهر زاری پهلهوانین لاهوکی و تیگههی کلتوریی جفاکی بهرههفکرییه. ما دهم لیگهیریانی سهرین چ وهریسان نه کرنه ددهستی خواندهفانی و نفیسهریدا، ههروه کو کورد دبیزن "گازی یا ل دویف گورگی یه!"، ما دی بوچی لیگهیریا یا بهردهوام بیت. ل داوی یا فی بهرههفکرنی ژی نفیسهر دگههته خالا مهروم (چوینگی) و توفی خواه د هافیتته سهر وی زهفیا وی ژبو چاندنی بهرههفکری. ب ئیدیولوژییه کا رادیکالی ههلسهنگاندنا لیگهیریانی دکته و پیشنیازین ریکه کا دی ددانته بهر چافین خواندهفانی:

- ئهری ئەڤ گهیرانه ل دویف چ بوو؟ سهههراتی چی یه؟ دفا من وه کو خواه دهست پی کر با، وهك ئەز دبیم و سهردههیری دگهل روژگارا خو بکهم وه کو ئەز... بپ ۶۱.

- گهیران ل بابی بهرزه خو فهدزینه ژ مهیدانا ئهفرۆ، ههقهبرکرنا ئهفرۆ ب دوهی کیماسییهک مهزنه نه دفاان ههر ئەم بکهین... بپ ۶۱.

- گهیران ل بابی بهرزه دی مه گههینته چ نهجام؟ ئهری بابی بهرزه خدری زیندهیه یان مهسیحه دی مه ژ کاودانهکی خراب و بهرتنگ و محنهتا ئەم تیدا دی قورتال کهت.... یان دیتنا وی چ زیده دکته، یان چ ژ مهسلا مه دهیته گوهورینی... بپ ۹۹-۱۰۰.

فی هزرا بهرهبههیری دههگههکی دی ل بهر خواندهفانی فه کر کو ب کووری هزرا خواه تیدا بکهت و ئەو ژی وه کو نفیسهری پیداوونه کا بلهز د ژیان و ژییاتی و تیگههین خواه یین چاندیدا بکهت و ب چافهکی دی یی سهردهمانه لی بنیریت. نفیسهر فی بابتهی وه کو وهعزا ئەینی پیشکیش ناکهت، لی ب شیوهیی پرسیاران دادنیته بهر چافی خواندهفانی " ئهری ئەڤ گهیرانه ل دویف چ بوو؟ دی مه گههینته چ نهجام؟ دیتنا وی چ زیده دکته؟ ... بپ ۶۱، ۹۹، ۱۰۰." ئەڤ شیوازی نازراندنی بیافهکی هزرکرنی و گومانی بو خواندهفانی درهخسینیت. ئوو د ههمان دهمدا ژی خواندهفانی نا هیلته

دناؤ گيڙه ڦانڪا پرسیاراندا، لی هندهك ئیشاره تیڻ هزری یین خواه د هاقیتته دناؤ پرسیاراندا کو بینه پالدەر و هاریکارین کارا کرنا هزر کر نه کا گو مانکی: "گهریان ل بابی بهرزه خوؤ فه دزینه ژ مهیدانا ئه فرؤ... هه فه بهر کرنا ئه فرؤ ب دؤهی کیماسیهك مهز نه... بپ ۶۱".

یان ژی ب شیوازی فه گیرانی ئیشاره تی دده ته هزره کا دی: "سهیدایی رابه ر هه ولدا بیژیت کو فهره ئه م پیروزی یا بابی بهرزه بشکین و نه هیلین... بپ ۱۰۰".

ئهؤ شیوازی پیشکیشکرنا هزر و تیگه هان یان ب کیمی نازراندنا هزر کرنی و گو مان کرنی دگهل شیوازی نوو یین سیمینار و دانوستاندین هزری دگونجیت. ئه فه ژی وی نیشانی ددهت کو سهیدایی ئه نوهر ژ میژه وه ره دهست ژ کاری ماموستایی بهردایه یان ماموستایه تی نه کریه... هه لبهت ئهؤ بابه تی ماموستایی کو نفیسه ر دناؤ دهقین خواه دا وه کو ماموستایه کی ئاماده یی رهفتار بکهت، د گه لهك بهر هه مین دهفه را مه دا بهر به لاقه. ماموستا ب دوو شیوازان هزریڻ خواه یین نوو و رهوشه نبیری پیشکیش دکه ن:

شیوازی ئیکی وه کو ئیمامی مزگه فتی د ئاخفیت و هه می خه لکی دی گوهدار و وه رگن، د فیره دا مه ره م پیشکیشکرنا هزریه و مشه جار ان ژی خویا کرنا شیاینی زمانی و به لاغی و هزری یین نفیسه ری یان ئاخفتنکه ریبه (ئیمامی). د فی شیوازیدا، نه دووره گوهدار یان وه رگر ددالغه کیدا بیت و دگهل بابه تی هه می نه بیت و یی بهر ههؤ نینه هزری ژی تیدا بکهت (هه لبهت ئهؤ بابه ته ریژه یی یه)، یان ژی ب کیمی وه رگر بیژیت کو ئهؤ هزریڻ گوئی جوانن و هه ژینه، لی ب ژیا نا وی یا که سو کیشه نه هه فه بندن.

شیوازی دووی ژی وه کو ماموستایی خواندنگه هی دئاخفیت کو هندهك پیزانین ديارکری و جیگر دناؤ مه نه جی بابه تیدا هه یه و ماموستا د چوارچوئی مه نه جیدا پرسیاران دکهت و فهره هه می بهر سف ل گوره ی وی راستی بن ئهوا ماموستا دزانیته. ئه گهر ئهؤ شیوازه ژبو خوانده فان و بابه تیڻ ده سانشان کری یین زانستی رهوا و دروست بیت، بیگومانه کو ژبو دهقین ئه ده بی نه گه لهك کاریگه ره. چونکو مشه جار ان د مه نه جی خواندنیدا هندهك بابهت هه نه، قوتابی وه ردگریته و تی دگه هیت ژی، لی چ

ههقبهندی ب ژيان و جفاکي ويغه نينه. ئەقجا دى تنى بو روژا ئەزموني و دەرچووني خوینیت و زانیت. لي هزر و ههلويستين دهقي ويژهيي ب ژيانا وەرگريغه ههقبهنده و ئاکامي دکهته سەر پيئازۆکا ژيانا وي.

شيوازي نوو يي دەربراندا بابەتان (ب هزرا من) ئەوه کو وەرگر زي پشکداريي تيدا بکەت و ب شيوهيه کي کاريگهرا نه سەردهريي دگهل بکەت. ژبو قي چهندي زي نفيسەر پهنايي دبه نه بهر دهقين پهرفه کري و ههقوک و په يقين بار کري ب فهريژ و بهرادين په يقی کو جهفهنگ و رامانين پشت ريژکان زي ب خوڤه بگرن. د سەردهمي بندهستي و بزافا رزگار يخوازي يا گه لي کوردستانيدا، ئەڤ شيوازين زيگوتي باو بوون. چونکو ئيک ژ وه زيغه يين سەرکه يين ويژهي د وان سەردهماندا هشير کون و رهوشه نير کرنا خه لکي ههژار و نه خوینده وار بوو. لي پشتي شوپه شا راگه هاندن و پيگه هاندني و جيها نيووني هه مي جيهان فه گرتي و ئەنته رنييت و سه تلایت بووينه پشکهک ژ پيکهاته يي هه موو مال و خيژانان، وه زيغه يا ويژهي زي وه کو جار ان نه ما و بهر ب ئاراسته يه کي دي يي جوان و بژاره يي يا وەرگر انقه چوو.

ژ بابەتین هه ره سەرکه يي يين گروپا نوو کون ههروهه ر ل دهقه را بههدينان داکو کي ل سەر دکرن، بابەتي ريژگرتنا وەرگري بوو. ده مي ئەم دييژين ريژگرتنا وەرگري، مه ره م پي ئەوه کو گرنگي ب چه ز و ديتن و هزر و دليني يين وەرگري بهيته دان و ريژ لي بهيته گرتن. ئەفه زي ب ريکا پشکداري کرنا وەرگري دده قيدا د هيته کون. ئوو هه رده مي مروڤ (هه ر مروڤهک بيت) هه ست بکەت کو ريژ ل هزر و ههلويست و تيگه هيين وي د هيته گرتن، بيگومانه کو دي بيافي وەرگرتن و د ئيگه ههشتني بهر فه هت و ب سانا هيتر بيت. هه زي گوته کو ريژگرتن نه ئەوه مروڤ خوه دا هيلته ئاستي نه خوینده واره کي يان که سه کي نهره وشه نير (دگهل ريزگرتني بو هه مي ئاستين ره وشه نيري د جفا کيدا). لي ئەوه مروڤ خوه نه که ته شيره تکار و مينا ئيمامي مزگه فته کي يان سەر کرده کي له شکه ري ديتن و چه زين وەرگري بهر ب سه مته کا ديار کريغه پاژوت.

بهلكو دانوستاندنه كال سهر خوځيه كو وهرگر ب خوه ريكا خوه بينيت و ناراسته يا سه متا ريژگه ها خوه ههلبژيريت.

نقيسهري رومانو "گهريان ل بابي بهرزه" ژي ب ريكا نازراندنا بهره بهري يا بابه تان و دانوستاندني گومان هه لگر شيايه بهري وهرگري بده ته هزر كوني و گوماني د ديروك و تيگه هين خوه بين ههيدا. ههروه سا ههولدايه كو چ راستي بين ره هايي نه كه ته ددهستي خوانده فانيدا كو بيژيت ئاها نه فقيه مه رما سهره كي يا نقيسهري و خوانده فانا ب كه ته دوو جوين، هندهك دگه ل بن و هندهك دژ بن. لي بي ههولدايي كو هه مي خوانده فانا ل گوره ي سهر بورين خوه بين ره وشه نيري و جفاكي سهره دهري دگه ل بويه ري فئ روماني بكن. ل ده سپيكي و ب شيويه كي بهره بهري خوانده فانا دگه ل خوه برييه وي ناقاري نه گهرياني ل بابي بهرزه:

- سهيدايي رابه ر ههولدا بيژيت كو فهره هم پيروزي يا بابي بهرزه بشكيين و نه هيلين... بپ ۱۰۰.

- پشتي بي هيفي بووين كو گهريان ل بابي بهرزه كاره كي بي نهجام و !! ديتن و نه ديتنا وي چ ژ مه سلي ناگهوريت، بهروفازي پهيدا بوونا وي دي هنده گيروگرفتا زيده كهت.. بپ ۱۰۷.

ههلبهت نه ههلويسي راديكالي نه هيلانا ليگهرياني يان ب كي مي دهست بهردان ژ ليگهرياني هاندانه كه ژبو چيكرنا دهست لاته كا دي و خرغه بوون ل دويف بابه كي دي. ژيان بهرده وامه و هه ر كه سهك يان دهست لاته كا نه مينيت، بيگومانه كو دهست لاته كا دي دي جهي وي گريت. نه گه ر مه رما نقيسهري نه هيلان و ليدانا دهست لاته بابي بيت كو دهست لاته كا رفيشته كي بوري يان شوپاريژ و نه گونجايي دگه ل نه له مينتين سهرده مي نهويه، فهره ب فانا په ره گرافين وهرگرتي بين داوي رومان ژي ب داوي هاتبا. لي ل لايي دي بي هاوكيشي نقيسهري باب وه كو هيفي و ئوميدا چيكرنا خهونا وي يا رزگاري و دانانا دهست لاته كا خوه سهرا ملله تي كورد دانايه. لهوا هيفيه كي دده ته خوانده فاني كو نهو بابي هم هه مي ل هيفيي دي هه ر هيت و خهونا مه دي ب جه هيت:

"هوسا به لاف بوو، کو بابی بهرزه یی پهیدا بووی و گهلهک دهنگ و باس فی گوتنی دلنیا دکهن و دبیژن وهیه راسته... بپ ۱۰۷." د چیکرنا فی هیقییدا ژی نقیسه ر وهرگری پشت راست ناکهت کو دهری هزرا خوه بگریت و بمینته ل هیفیا بویه رین هاتی کول سهر سینیکه کا زیقین ژلایئ بابی فه گه رایقه بو بهیته پیشکیش کرن" "وهک هاتییه گوتن کو یی هاتییه دیتن... بپ ۱۰۸." لی ههردهم و ههمی ئیشاره تین جه فهنگی یین دناؤ ریژکاندا، داخوازنامه یین فه کرینه کو خوانده فان ژی پشکداریی د ریقه برن و ناراسته کرنا هزران و بویه راندا بکته.

بهر گومان کرنا هاتن و نه هاتنا بابی بابه ته که نقیسه ری نه قییت ره ئیا خوه یا داویی ل سهر بدهت، فی ته پی د هاقیته دیاریگه ها وهر گراندا. چونکو په یاما وی د فی رهوشیدا نازراندنه، نه شیره تکران و ناراسته کرنه: "من یی دیتی، به لی ههروهک خهونه کی بوو، بو من دناخفت و دگوت "بیژه هه میا نه ز دی زفرم". به لی ده می نه ز ل سهر ملی خو زفریم، لمن بهرزه بوو نزام کیفه چوو، روژه هلات، روژنافا، هه چکو نه ز کووره بووم من نه دیت... بپ ۱۰۸."

ئیدیولوژی یا سیاسی و شوره شی د رومانیدا

ئیدیولوژی.. د ساکارترین پیناسه یا خوه دا زانستی هزرانه، ئانکو کومه کا هزرانه کو ب ریکویکی هاتینه ریکخستن. نهف تیرمه ل داوی یا سه دی ههژدی بو جارا ئیکی ژ لایئ کونت "دستوت دی تریسی / ۱۷۵۵-۱۸۳۶" فه ژبو پیناسه کرنا زانستی هزران هاته بکارئینان. لی دگهل بهر به لاقبوونا فی تیرمی، ئیدیولوژی ژ چوار چوقی زانستی هزران فره تر لیهات کو سیستمی هزری و دلینی ب خوئه دگریت و ل هه مبه ری جیهانی و جفاکی و مروقی ب گشتی، ده برینی ژ هه لویستی که سان دکته. ویلارد مولینز وهسا دبینیت کو ههر ئیدیولوژییه کا هه بیت ژ چوار نه له مینتین سهره که پیک دهیت:

۱. فەرە بكاريت هزر و باوهرى و بهايان دانيت و ناراستهى خهلكى بكهت كو دى بنه شهنگستى بنگهين ژبو ئاڤاكرنا رهفتار و ههلويستان.

۲. فەرە بكاريت رهفتار و ههلويستان ل گورهى بنه مابى هزرى بى باوهر پيكرى دناؤ خهلكيدا ب نازرينيت و بهر ب سه مته كا ديار كريڤه ناراسته بكهت.

۳. فەرە باوهرى ب ئيديولوزيى ژ ئاستى زانين و تيگه هشتنا كهسى باوهر دار بهيتر بيت، چونكو هيذا ههر ئيديولوزيه كى د باوهرى و ئيمانيدايه. نه دووره هندهك جارن هزرىن ئيديولوزيى نه تهڤاؤ و كاملان بن، يان ژى شاش بن. لى باوهرى و بهرهڤانى يا خهلكى پاراستنا دواماندا وى دكهت و خهلك ژ بهر هيذا ئيمانى كيماسيان نا بينيت.

۴. فەرە هزرىن ههر ئيديولوزيه كى تا رادده كى زور لوزيكى و ئيگرتى بن. ب قى چهندي ژى ئيديولوزى ب كومه كا چه مك و تيگه هين مينا ئابورى، فير كردن و پهروه رده، ياسا، ژينگه، ئاين، نه ته وه، مشه ختوون و پرسين له شكه ريڤه ههڤه بنده. تيگه هى ئيديولوزى ل گورهى سيستم و كلتورى پاشخانى جودايه. تيگه هى ماركس ژبو قى تيرمى ده برپىن ژ سروشت و شيوازي وان هزرىن رهنگدانه قهيا بهر ژه وه ندى يا ته خا دهسته لاتدار دكهت كو دگه ل چهز و هيڤى و نارمانچين ههڤه لاتى بين جفاكين سه رمايه دار ناگونجن. ههروه سا پروفيسور كارل مانهايم دده ته خويا كرن كو ئيديولوزيا، نه وه هزرىن موشه وه هين دهسته لاتينه ژبو پاراستنا سيستمى جفاكيى هه يى يان چووبى، يان ژى ده برپينه كا هزرى يا گروپه كييه ژ گروپان كو دبته پالدهر و هاريكار ژبو ب جهينانا نارمانج و هيڤى بين خوه. هنده كين دى هه نه دبپژن كو ئيديولوزيا نه فيونى ره وشه نيرانه، چونكو ريكخستو كه كه ژبو تيگه هشتن و سروڤه كرنا جيهانا جفاكي و ل سه ر شهنگستى هندهك به ها و تيگه هين قه بولكرى د هيتته ئاڤاكرن كو هه ولددهت جفاكي ژ ره وشه كى بهر ب ره وشه كا دى يا باشترڤه بيهت.

ل گورهى باوهرى يا ههر ئيديولوزيه كى، نارمانجا سه ره كه بهر ژه وه ندى يا گشتيه و ب ئيديولوزيا بهر به لاؤ د هيتته نياسين. د ههر ئيديولوزيه كا بهر به لاڤدا سى ته خين هزران

دناڤدا د هینه بهرجهسته کړن“ ته خا ئیکې هزرین دهسته لاتدارن کو د بهرزه وهدا بلندا دهسته لاتیدانه و ب ریکا دهزگه هین راگه اندنا وهلاتی د هینه به لاقرون، ههمی ریکین رهوا و نه رهوا ژبو پاراستنا فان هزران د هینه تهرخانکرن. ته خا دووی هزرین دهسته لاته کا بۆرینه کو ههرچهنده خودان و پاریزهرین فی ته خا هزران دناڤ دهسته لاتیدا نه ماینه، لی ئاکام و بنه ما یین وی دناڤ خه لکیدا بهر به لاقن (چ ب نهینی بن یان ب شیوهیه کی نه راسته و خوئی ئاشکرا بن). ته خا سی، ته خه کا نوو یا هزرین شور هشقان و یاخیوویی یه، ژبو رزگاری و نازادی ل دژی دهسته لاتی کار دکن (۱).

ل گورهی فی پیناسه یا کورت، ئیدیولۆژیا نفیسه ری د رۆمانیدا به لی و ئاشکرایه. نهو ژی ئیدیولۆژیا وه لاتپاریزی و ژییاتی یا ملله تینی یه ل دهف کاراکته رین رۆمانی کو ههمی کوردن و د چوارچوئی کلتور و جفاکی کوردیدا د ژین. ل دهسپیکي ئیشاره ته کا بله ز دده ته هه بوونا دیروکه کی کو بهرهمی هزر و که دا باب و بابکالکین فی وهلاتیه. دهمی کورین باب بهرزه بوویی په نایی دبه نه جهم هوستا حوسینی، خویا دبیت کو "پرچ و بری و ریه و سمیل ییت بوینه ئیک وه که شکي سپی لسهر میزه رکا پاقر روینشتبوو کتیه کا زهر ددهستی دا بوو... پ. ۱۰". نهڤ وه سفا هوستا حوسینی ب کاله پیری و هه بوونا کتیه کا زهر (په ر که فن) دده ستاندا ئیشاره ته که ژبو هه بوونا دیروکه کا دیرینا تاییه ت ب ملله تی کوردفه. دیروک د کوکا خوه دا ژیده ره کی گرنکه ژبو مفا وهر گرتن ژ سه ربوران و هانده ره که ژبو هه سترن و زانینا تاییه تمه ندی. نهڤ ئیشاره تا بله ز و بیئاگه دبیته بنه مایی سه ره که بی دانانا یان په ژراندنا ئیدیولۆژیا شور هشگیر. هه لبه ت چ وهرگر نه کارن هه بوونا دیروک و تاییه تمه ندی ماندا بکه ن. ئوو ژبیر نه کریه کو ئوبالا بهرزه بوون و نه دهوله مهندي یا دیروکا کوردی بیخته د ستوویی داگیر که راندا. نهڤه ژی پالدانه که کو نه گهر نه م خوه ب فی بنه مایی گرنگفه گری نه دهین و باوه ری ب تاییه تمه ندی یا ملله تی خوه نه ئینین، نه دووره کاره سات دووباره بن و ههرده م بهرده وام بن: "ژ وی رۆژی من زانی کو میژوو فه گوه استنا هنده سه ره تاییه ل دویف میزاج و که یفا سولتانی وی دهمی... به لی ژبه ر مه چ سولتان نه بوون، میژوو یا مه ژی بو مه یدانا

زۆرانبازییَ کو پرانیا وان دوژمن بوون، ئەفجا وەك وان دقیا بخو نفیسی و بو مه وینەیهك رهش و کریت دروست کر... بپ ۱۹. " پستی فی ئیشارهتا بلەز ئیکسەر خوه داهیلایه دناڤه بابەتی ئاینی و بابەتی ژ هەفجوداهی یا ئاینیدا، کو وه کو پرسه کا گیانی و وهلاتیبوونی یان ژ ی وه کو پرسه کا سیاسی و ئابوری و جفاکی د هیتە ئازراندن. ئەڤه ژ ی ب ریکا ڤه گیرانا سهرهاتی بین پرۆسه یا سه فهر به لکی هاتییه خویا کرن:

- لی ئەگەر ئیکی خوه نه رازی کر با دا بیژن کو کافره و ژ ئولی خودی و پیغه مبهرا یی دهر که تی.. بپ ۱۶.

- ل فی شهر ی یی سستی بکهت یان خو ڤه دزیت ئەو یی ژ رییا خونکاری دینی ئیسلامی یی دهر که تی و خوینا وی حه لاله بیته رژتن... بپ ۱۶.

- وان پرۆپاگهنده کرن کو ئەڤه شهر ی ئیسلامی دگهل کوفر ییه... بپ ۳۷.

بنه مایی هزرا ده سپیشخهر ژبو پیگیری و پابه ندبوونا ب ئیدیولۆژیا ملله تینی کو دیروک و زمان و سه ربۆرین کاره ساتاوی بین ژیا نا خه لکینه. رهواتی یا فی بنه مایی ژ ی ب رهوشه نبر کرن و هشیار کرنی د هیتە ئەنجامدان. لی ههروهك مه گۆتی کو فه ره ب ریکا هوره بایی مهژی (عاصفه الدماغ) بیت کو ههمی گوهدار پشکدار یی د دانوستاندنی و پیشکیش کرنا هزراندا بکهن کول داویی بنه هزر و ده سپیشخهر ی بین وان ب خوه. ئەگەر نه، باوه ر کرن کاره کی نه هپسانه. ههردهم ئاڤا کرنی رهنج و خه باته کا مهزن پی دڤیت، لی ویران کرن و دهست ژ ی بهردانی ژ بریاره کا سه رپیی تی ناپهریت. کاردانه وه و ههلو یستین بهرکار بو فی هه ولدانا سه رکه فتی دژاتی کرنا سه فهر به لکی و نه پشکداری کر نه د لهشکه ری خونکاری ئیسلامیدا. ژ لایه کی دڤه ژ ی ژییاتی یا مروڤی ژبو ئاخ و وهلاتی تهرازوویا دین و دۆزا وهلاتینی ئالیسهنگ دکهت. ئەم کوردین بهری ئەم ئۆلدار و دیندار بین. ئوو چ جار ان سهرا دینداریی ملله تی مه نه هاتییه ته په سه ر کرن و سپر گون کرن، لی ههردهم سهرا وهلاتینی و ملله تینی یه ب دهستین ههڤدینین کوردان تۆشی دهرده سه ری و کاره ساتین مروڤچیکه ر دبن. یا ژ فی خرابتر ژ ی، دوژمنین کوردان ههردهم کارتا دینی ژبو دووبه ره کی و ههڤر کی بین

وهلاتینی بکار ئینینه و کورد وه کو بهرکین شهترهنجی هاتینه زینکرن و لقاندن. نهؤ هزره د کۆکا خوهدا ئیدیولۆژییه کا ب هیژه کو کهسی کورد باوهرییه کا موکم پی بینیت و خهباتی بو بکهت.

نقیسه رهوشا شهرقانی کوردان د سهفه بهلکییدا خویا دکهت کو "ههر ئیکی چاؤ ل دهرفهتهکی بوو خو قورتال بکهت و باز دهت.. بپ ۱۸." ههرچهنده د کلتوری کوردیدا رهین شهرم و فهیتییه کا مهزنه و نه دووره چ جارن وه کو عارهک ژ مروئی فهنبیت, لی چونکو ب تهعدایی و ب نافی دینی د برنه شهرهکی کو ژبلی بهرژه وهندی تابهتین دهسته لاتداران چ ههفهندی ب ئاینیقه نه بوو, لهوا ههردهم ژ شهری د رهقین و قی رهقینی وه کو بههانه کرنه کا دهروونی پتر نیژیکی ئیدیولۆژیا دۆزا وهلاتی دکرن:

- مروؤ ههکه سهر ئاخا خو رابوو نهو خیرا وی خلاس, سی چاریکیت باوهری ئیمانا وی نامینیت... مروئی بی ئاخ ههر مروؤ نینه... نه, نه ژ کومهلی بالندا و گیانهوه ران ژی نا هیته هژمارتن چونکی وان ژی هیلین و ههشاریت خو ههنه... بپ ۴۰.

- مروؤ بی وهلات قهت چ بهایی خو نینه, وهلاتی مروئی دایکا مروؤیییه.. چهوا نهو ژنکا مروئی دهینته دونیایی تنی نهو دایکا مروؤیییه و ناهیته گوهارتن, وهلات ژی هۆسایه... بپ ۴۱.

- مروئی شورهشگیر ژ مروئی بهرهللا و میتافیزیکی جودایه, چونکو نهو ههر سهح دکهته دویر, دقیت ژبانی پیشقه بهت و بهندی چ هزریت خهپالی نینه.. بپ ۳۲.

نهؤ ژیبایتی و وهلاتپاریزی یا شورهشگیر خهباتی بو دکهن, ئارامیه کا دهروونی ددهته خوهیی مروئی ب خوه ژی. مشه جارن شورهشگیر ددهنه خویا کرن کو خهباتا وان ژبو زارۆکین پاشهروژییه و چ بهرژه وهندا وان یا ههئۆکهیی تیدا نینه. ههرچهنده د پرانیا شورهشاندا, تا راددهکی زۆر رفیشتین پاشهروژی بهرهمی شورهشی دخۆن. لی شورهشگیر د کۆکا خوهدا و د سهردهمی بریاردانا شورهشکریندا ههلوسته کی ههژی و پایه دار بو خوهیی خوه تۆمار دکهت و غرۆرا خوه یا جوداکرنی و ههژییتی پی تیر

دکته. ئەفجا شۆره‌شگیراتی ئاکامه‌کا دەررونی یا پۆزه‌تیف دکته‌سه‌ر کساتی یا مروۆفی و هه‌موو گری و دا‌که‌فتنێن مروۆفی بێ هه‌فسه‌نگ و نورمال د بن. ب فی چه‌ندی ژى دۆزا که‌سوکی یا مروۆفی ب دۆزا کۆما ملله‌تیفه د هیته‌ گریدان و دبیته ئیک دۆز. ئەو که‌سی زولم و سته‌م لی د هیته‌ کرن و د ره‌وشه‌کا ناله‌بارا ژیانیدا دژیت, ژبو باش‌ترلیک‌رنا ره‌وشا خوه‌ شوره‌شی دکته‌, یان ژى ب کیمی ژبو هه‌فسه‌نگ‌رنا وی هه‌ستا سته‌مدیتی و لاواز له‌مه‌به‌ری هیزه‌کا مه‌زن شوره‌شی دکته‌. ئەفجا د که‌فته‌ دناڤ کۆما که‌سین هه‌قه‌ده‌رد و هه‌ق‌ریازدا, دۆزه‌کا مه‌زنت و گشتیت و بلندتر ژ کۆما دۆزین بچووک پیک د هیت و ئیدیولۆژیایه‌ک په‌یدا دبیت کو دبیتنی ئیدیولۆژیا شوره‌شی. ل فی‌ره‌ ژى ئەم دی گه‌هینه‌ بنه‌مایى سى یی ئیدیولۆژیایى کو هه‌بوونا باوه‌رییه‌کا موکمه‌. ب هزرا من باوه‌ری و ره‌واتی یا دۆزی هاوکیشه‌یه‌کا هه‌ردوو لا هه‌فسه‌نگه‌" چه‌ند دۆزا مروۆفی ره‌واتر و هه‌ژیتر بیت, باوه‌ری یا مروۆفی ب دۆماندنێ دی ب هیزتر بیت, هه‌روه‌سا ژى ره‌واتی یا دۆزی باوه‌رییه‌کا موکم و ب هیز په‌یدا دکته‌. ئانکو ب کورتی ئەم د کارین بیژین کو هه‌ردوو به‌رژه‌وه‌ندی یین که‌سوکی و گه‌لیری د خالا باوه‌ری پیک‌رنیدا هه‌ڤ دگرن و خوه‌ییی ئیدیولۆژیایى بى ئاڤا دبیت: "هۆستا حوسپینی فه‌دگیرا کو چ کوردی ژ عه‌سکه‌ری ئوسمانیا فه‌قه‌تیاى ل وپری بوو... بپ ۵۲".

بنه‌مایى داوی ژى کو ئیک‌گرتن و لۆژیکی یا شیوازی دهربراندنییه‌, ژ ریکوپیکى یا هه‌رسی بنه‌ما یین ژینگۆتی په‌یدا دبیت, لی فه‌ره‌ که‌سانین ره‌وشه‌نبیر و شاره‌زا کو خوه‌دی سه‌ربۆره‌کا جفاکی بن کو سه‌رکیشی یا ب ریشه‌برن و رینیشاندیری بکه‌ن. ئوو ئەفه‌یه‌ دبیته‌ ئەگه‌ری په‌یدا‌بوونا ریک‌خستن و ریک‌خراوین ئیک‌گرتی. هه‌ر ریک‌خستنه‌کی ژى پیدقی ب جه‌فه‌نگه‌کی پیرۆز و باوه‌ریکری هه‌یه‌ و سه‌رکیشه‌ک یان کۆمه‌کا لیده‌ران نوونه‌راتی یا فی جه‌فه‌نگی پیرۆز دکهن" "دڤیا باوه‌رییه‌کا موکم هه‌بیت کو پاشایی کوردا که‌سه‌ک دسه‌ر ویدا نینه‌, ئەو ژى یی دخه‌بتیت بو دین و دونیایى... بپ ۴۹".

ئوول گوره‌ی ته‌خین هزری یین د چوارچۆفی فی ئیدیولۆژیا نفیسه‌ری کریه‌ هیتینی بۆیه‌ر و فه‌گیرانین رۆمانا خوه‌, هه‌رسی ته‌خین هزری یین سه‌ره‌کی دیار و ئاشکرانه‌.

تهخا ئىكى يا هزرى كو ب هزر و ئىديولوژيا دهسته لاتيغه هه قبه نده. ب دريژاهى يا ههمى بويه رين رومانى، نهو دهسته لاتا شوهرهش ل سهر د هيتته كرن، ههر دوو دهسته لاتين توركى و عيراقينه، "ئاخافتن و گوتن دگهل ههوه حهرامه، وهل بن ههمى نقشى نه تاتورك و عهفله قا.... بپ ۵۸." نه ؤ ئيشاره تا كورتا ب فان ههر دوو ناقين نه كورد، كه مال نه تاتورك كو دامه زرينه رى دهوله تا نوو يا توركييه و ميشيل عهفله قى دامه زرينه رى حزبا به عس كو حزبا دهسته لاتدار بوو ل عيراقى. ههر ئيك ژ فان ههر دوو سهر كرده بين دژى كوردان ب ريكا رژيمين خوه كومه كا دهرده سهرى و كاره ساتان ئينايه سهرى ملله تى كورد.

ههروه كو مه گوتى رومان ل سهر ده مى كوچا مليونى يا ملله تى كورد ل كوردستانا عيراقى دهست پى دكهت و ب ريكا هندك ته كنيكىن هونه رى بين فه گيرانى و فلاشباكىن ديروكى به رى خوانده فاني دده ته رهوشا كوردان ل بن دهسته لاتا ئوسمانليان كو ب ئينانا ناقى نه تاتوركى ده برينى ژ تهخا هزرى يا دهسته لاتدار ل توركيى دكهت. نوو تهخا دووى يا هزرى د دانوستاندنن به رده و امين دنافه را ههر دوو رفيشتين كهفن و نوودا خويا دكهت. رفيشتا كهفن كول بن ئاكاما چيروك و سه ربورين هوستا حوسينى و عهزيرى مه لا عهلى ب رابردويه كى نه گه هشتيه چ نه جامان د ژين و شهنازى پى دكهن. ههر چه نده نهو دهسته لات و جفاكى نهو شهنازى پى دكهن نهمايه و چ ئاكامين به رههست ژى نهماينه، لى ههر پيغه گريداينه و پى دژين. ژ لايه كى ديقه رفيشتى نوو ب چافه كى گو مانكى و مشت پرسيار سهح دكهته وى رابردووى و پلانين ژبو داريشتنا ئىديولوژيه كا نوو دادن. نه ؤ هه قركى يا دنافه را كه فنانى و نووياتييدا، شوپاريژى و نووخوازييدا، بياقه كى مهزن ژ رومانى فه گرتيه (د پهره گرافه كا دييدا دى پتر ل سهر راوهستين).

تهخا سى ژى هزرين ياخى و نووخوازين رفيشتى نه قرويه كو ب چافه كى رهخه يى و ههلسهنگانده يى ل ههمى رابردووى ملله تى دنيرن و ههولدهن كو ژيانه كا نوو يا دگهل پيشكهفتنا سهرده مى ژبو جفاك و وهلاتى داينكهن و برهخسين. ب قى چه ندى

ژی بو مه خویا دبیت کو نفیسەر ب ئیدیولۆژییه کا بهر به لاڤا شۆره شگیرانه سه ره ده ریی دگهل بۆیه ریڤن رۆمانا خوه دکهت و مه ره ما وی ئەوه کو په یامه کا ئیدیولۆژی بگه هینته خوانده فانی. لی ئەڤ په یامه ب شیوه یه کی هونه ریی جوان پیشکیش کریه کو وه رگر زی دگهل نفیسهری هزرا خوه د بۆیه راندا بکتهت و بیته پشکاره کی ئەکتیف د پرۆسه یا داهینانیدا.

پرۆژهیی دانانا خهونه کی

خهون وه کو پرۆسه یه کا نه ئاشکرا بووی یا مهژیی مرۆڤی، ده ربړینی ژ سه ربۆرین بۆری و حهز و هیفی یین فهشارتی و ب جه نههاتی دکهت. زانا یین فسیولۆژی و دهروونی ژلایه کیفه، ئۆلدار و شرۆڤه کارین میتافیزیکی و گیانی یین غهیی ژلایه کی دیقه، هه ردهم د هه ولدانین بهرده وامدانه ژبو شرۆڤه کرن و ئاشکرا کرنا نهیینی یین خهونان. هه رچه وا بیت، خهون کریاره کا بهرده وامه و هه می مرۆڤ د کارن خهونان بیین ول گوره ی رهوش و سه ربۆر و حهز و هیفی و تیگه هشتن و ته مه نی هه ر که سه کی بۆیه ر و نافه رۆکا خهونان ژی د هینته گوهورین. د وێژهیدا، خهون وه کو جه فه نگی هیفی یین هه لاولیستی و ئارمانجین پاشئینخستی د هینته بکار ئینان. دکه تواریدا ژی ژبو حهزین ب جه نه هین یان خووشی یین بهروهخت و بۆری یین نه هینته فه د هینته بکار ئینان.

هه ر که سه کی خهونین خوه یین تایبته هه نه کو ده ربړینی ژ رهوش و حهز و هیفی یین چافه ریکری یین خوهیی که سی د کهن. لی جارنا هه یه کو جفاکه کی یان ملله ته کی خهونه کا خوه یا تایبته هه بیت، د پرانیا جاراندا ژی ئەڤ خهونا گه له نپه ری ب حهزا هزر کرنا کۆمیڤه هه قبه نده، مینا خهونا دهوله تبوونا گه لین بنده ست یان خهونا رزگار بوونی یان گوهورینا رهوشه کا هه یی بهر ب رهوشه کا دی یا پیشکه فیتیر فه... هتد. ل گوره ی بیردۆزین شۆره شگیری و سه ربۆرین وه لاتان ناڤی ئۆمیدی ددانه سه ر فان جوړه حهزان، چونکو ل وی باوه ریته کو هه ردهم ریزگه ها بزافا ملله تان سه رکه فتن و

گه‌هشتنا ئۆمید و حەزین خوە یین ره‌وانه. لی خەون هەلوسه و وه‌میین هزرینه مروؤ خوشی و هەفسەنگی یا خوە پی دپاریتیت. د وێژه‌یدا خەونی رامانه‌کا مه‌زنتر ژ قالبی خوە پی فەرهنگی هه‌یه و جهی ئۆمید و هیفی یین ره‌وا دگریت. د هه‌می سه‌رده‌م و جهاندا خەونین نفیسه‌ران پرۆژه یین نازراندن و هاندانا خەلکینه ژبو خه‌بات و خوراگریه‌کا دیارگری ل گورهی له‌حزه یا دیروکی یا جه و سه‌رده‌می. نفیسه‌ر ب ئاشکرای ئیشاره‌تی دده‌ته ئی خەونا هه‌یی و دبیتیت: "مه‌ خەونیت خوش و مه‌زن و به‌ربه‌لاؤ هه‌بوون, ئەم ل ژفان بووین جاره‌کی ئەو خەون دی بنه‌ تشته‌کی به‌رچاؤ و تیدا بژین... بپ ۴۳."

د درێژاهی یا دیروکیدا خەونا ملله‌تی کورد ئەو بوویه کو خوەدی هیز و ده‌سته‌لاته‌کا خوەسه‌ر و نازاد بیت. ژبو ب جه ئینانا ئی خەونی ژ سئسه‌له‌کا درێژ ژ شو‌ره‌ش و سه‌ره‌لدانین گه‌لیری کرینه کو ب هزاره‌ها گیانین خورت و خوینگه‌رم بووینه قوربان. ئەه‌جا بابه‌تی ده‌وله‌تا کوردستانی و خوەسه‌ری یا کوردان دناؤ هه‌می ژانرین وێژه‌ییدا و ب شیوازین هه‌مه‌جۆر ده‌ینه‌ دیتن. نفیسه‌ری رۆمانا گه‌ریان ل بابی به‌رزه قوناغ ب قوناغ و بویه‌ر ب بویه‌ر دگه‌ل ئی خەونا دیرین ژیايه و ب ئاوايه‌کی ئاگه‌هدار یان ب بیئاگه‌هی ئەؤ بابه‌ته‌ خوه‌ ده‌افیتته‌ دناؤ به‌ره‌می وی پی نفیسیدا.

د ئی رۆمانیدا هه‌می فلاشباک و سه‌ربۆرین ره‌وشه‌نبیری یین نفیسه‌ری ژبو دیتنا ده‌سته‌لاته‌کا به‌رزه‌بووی یان به‌رزه‌گری ب ریکا لیگه‌ریان ل بابه‌کی به‌رزه‌ دکه‌فنه کاری. خوشی یا بله‌ز و دۆم کورتا سه‌ره‌لدانا بوهارا ۱۹۹۱ی و کۆچا ملیونی یا ملله‌تی کورد د که‌ته‌ کلیلا فه‌کرنا ده‌رگه‌هی چوونا دناؤ بابه‌تیدا. ل ده‌سپیکێ تبالا خوه‌ دادنیته‌ سه‌ر برینه‌کا کوور و هه‌ودایی کو ملله‌تی کورد دناؤ سیسته‌می دوو جه‌مه‌سه‌ریی دونیاییدا هه‌رده‌م ل بن گه‌فا گورگان و تاریستانی‌دایه. به‌ری به‌رزه‌بوونی باب خه‌ونه‌کی دبیتیت: "من ددیت هه‌یف یا ژ ئاسمانی بار دکه‌ت و به‌ره‌ف رۆژئافای دچیت.... گازی هه‌یفی دکه‌ین کو نه‌چیت و دونیایی ل مه‌ تاری نه‌که‌ت... پاشی هه‌یف بو دوو که‌ر و که‌ته‌ خاری, دویا تاریستان بوو, ده‌می ئەم ب گری و خه‌م زفرینه‌ گوندی دبیتن

رهفده کا گورگا هیرشا دهینه سهر گوندی و ئەم هەمی بی دەستەلات کەوپرکانی د کەفتە
مه و ئەم درهفین... بپ ۱۲.

ئەف خەونە رهوشا سهرهکی یا هەنۆکهیی و دیروکی و پاشەرۆژی ژى خویا دکەت
کو مللهتی کورد ژیکهفهقیایی و پەرت و بەلاف و بی دەستەلاتە. د قی فەگیرانیدا
بەحسی پرانیا سهرههلدان و شۆرهشین کوردی دکەت (یان ب کیمی ئەم وهسا تی
دگهین). جارنا بەحسی گوندی و سهرهاتی بین هۆستا حوسین و عەزیزی مەلا علی
دکەت، کو بەحسی کلتور و ئاکاما داگیرکهران ل سهر چه مکی تیهزرینا گونیدیان خویا
دکر. جار بەحسی باژیری و رهفی و رهفقی رژیما بەعسییان دکەت کو ئیشاره ته که
ژبو سهربورین تهعلین بەردهوام ژ لایی سیاسی و دهروونیقه. جار ژى ب ریکا هورەبایی
مهژی پشکداری یا پههلهوانین رۆمانی دکەت کو هزرکرنه کا رهخهیی و
ههلسهنگاندنەیی ژبو ئەوا بوویی و ئەوا ههیی و ئەوا فه ره بهیت پیشکیش دکەن، کو
ئەفه ژى د کەفتە د خانا ئیدیولۆژی یا سیاسی یا نفیسه ریدا ژبو ئاڤا کرنا دهقی خوهیی
هونهری. ئەف تیکرهسی یا نفیسه رى د بویه راندا چیکری، سهره رای خوشی یا وی یا
هونهری، ههروهسا ئازراندنه کا هزرییه ژى کو بهر ب پرۆژهیی دانانا خهونه کیتفه بچیت:

- دەم ئیڤاره و باژیر ب هیمنی و ترس ل ژیر سیبەرا چاڤدیڤریا سانسور و
دویقه لانک و توپله کیت رژیمی... بەلی بقی تهرز و دهست و داری ب هیمنی ب ریتفه
دچوو دهولەت سهری قامچی و زیندان و عهریف خهلیل و رهفقییت ژ تولکی
مشه تر... بپ ۲۰.

- بەلی وی ئیڤاری گوتگوتکهك بهلاف بوو.. ئەو ژى گوتن کهر ته کی ئەلجه پیش
ئەلشه عبی دقیت بو خاری... بپ ۲۰.

- هنده کا ب تپله فونا زانی و هنده کا دگوهی ئیک و دوو دا دگوت... ههر
ئیکی ب رهنگه کی کاری خو دکر کا دی سوبه هی چ کەت... ههله ی بابی وی خو ل
کونجه کی فەشیریت... بپ ۲۱.

- سولتانی خەوی وئ شەفی ژ باژیری بارکر... ئەقین ب باوەر نە دقیا چ جا
تفەنگا داگیر کەرا هەلگرن بو وان باری سەر باری بوو... بپ ۲۲.

مە نافئ قئ تایتلی کرە پرۆژە بی دانانا خەونەکی، چونکو ب شیوازی پرۆژە ی بۆیەر
داینە بەر ئیک و دانانا خەونی ژ ی ژبەر هندییە کو خەونەک بیت ل دویف ئیدیولۆژی یا
نقیسەری ژناڤ خەلکی هەچکوهەیی خواستی، نە ل دویف وان خەونین ب جە نەهاتی
بن. ژبو دانانا هەر پرۆژەیه کی فەرە ل دەسپیکئ ئیشارەت ب پاشخانا هزری و ئابوری
و جفاکی بهیته دان و پاشی ب ریکا هەلسەنگاندنا پاشخانا هەیی و پرکرنا کەلینین
ریگر و ئالا پرۆژە د هیتە فەرزکرن. نقیسەری ب هەمی شیان و سەربۆرا خوە یا
ئەپستەمی هەولدایه کو تیرۆژکین رۆناهیی بەردەتە سەر ئیدیولۆژی یا هزری و دۆزا رەوا
یا مللەتی کورد و خالین ئاستەنگ و داکەفتنی شروڤە کەت. ئەو بابەتین نقیسەری ژبو
دانانا قئ پرۆژە ی کرینە کەرەستە یین خام و قە گیرانا بۆیەری چیرۆکی بی دۆماندین، ب
شیوہیە کی راستەوخۆ یان نەراستەوخۆ د بازنەیی قان بیاقاندا دزقرن:

أ. هەڤرکی یال سەر دەستەلاتی

ب دریزاهی یا دیرۆکی و ل هەمی جە و سەردەمان، سحرا دەستەلاتی و مولکداریی
هەردەم سەدەمی سەرەکیی هەڤرکی و جەنگ و شەڕین دۆمدریژ و ویرانکەر بوویە. ئەڤ
هەڤرکییە د هەمی جفاکاندا هەنە (چ دیموکراسی بن، عەسکەرتاری یان ئوتوکراتی یان
ژی دکتاتۆری بن). د هەمی سیستەماندا هەڤرکی و کێرکی یال سەر ب دەستەئینانا
دەستەلاتی هەییە و بەردەوامە. مشە جاران د قئ کێرکی یال سەر دەستەلاتی (نەمازە د
وہلاتین بندەست یان نە دیموکراتیکدا)، دۆزا سەرەکی و ئارمانجا وەرگرتنا دەستەلاتی د
هیتە پشتگۆھ هاقیتن و تنی خوەیی دەستەلاتی دبیتە دۆز و ئارمانج. ئەم بەحسی وەلاتین
خوەسەری نە دیموکراتیک ناکەین، لی ئەم دی بەحسی کوردستانا هەژار و بندەست
کەین کو ب دریزاهی یا دیرۆکی و ل بن ناڤ و مەرامین جوداجودا ئەڤ هەڤرکییە دیتیە و
گەلەک جاران ژ ی شەڕین کوشندە یین براکوژیی ژ ی پەیدا بووینە، ئەڤجا چ بو وەرگرتنا
دەستەلاتی بیت یان ژ ی ژبو رازیکرنا دەستەلاتەکا زال بیت. قئ چەندی ژ ی

ساخله ته کی یاخیوویی و ههستکرنه کا ب نه نارامی و خوه کیمدیتنی دناؤ جفاکی کوردستانیدا به لاؤ کرییه.

نقیسه ری رۆمانا گه ریان ل بابی به رزه کورده کی کوردستانی و پشکداره کی نه کتیف د دیروک و دۆز و هه قبهندی یین به ره مهینان و جفاکی یین خه لکی کوردستانی ب ئاشکرایه ئیشاره تی دده ته فان هه فرکی یین د جهسته یی جفاکیدا هه بی و د که ته هه قینی شروقه کرن و هه لسه نگاندنا با کگراوندی بابه تی وی خه ونا وی دقیت وهر گران ژی تیدا پشکدار که ت. هه ر ل ده سپیکی ئاماژه یه کا نحافتی دده ته ره وشا پشتی به رزه بوونا بابی (دهسته لاتی): "ژ پینگا ئیکی ب رپیشانا مه لیونی ئاریش و ئیکگرتنا مه یا سست هژییا و خو پهرستی و به رزه وه ندییت که سی تال ده ست پیکر و توفی دوبهره کی که ت و شین بوو، هه ر ئیکی دقیا جهی وی لب ن چادری بیت ... بپ ۷."

ئه گه ره نجا که سی تاک و ته قه و قعا د ده می کاره ساتاندا ره فتناره کا سروشتی یا که سی تاک بیت، هه بوونا چادری و ده سکه فتا روونشتنا ل بن چادری ئیشاره ته که ژبو دهسته لاته کا هه بی یان ژنوو چییوویی. ههروه سا ب هه مان شیوازی نحافتی هه فرکی یا ته خاتیی ددومینیت و دده ته خویا کرن کو هنده ک ژبو ب ده سته ئینانا چادری (وه کو نیشانا دهسته لاتی) کار دکهن و هنده کین دی مفای ژی دبین: "ئه ز سپیدی هه تا ئیقاری لغان چول و به یارا دارا کوم دکهم و پشتیا هلدگرم، به لی زاروویت من بن ساهی و ستیرا، بیت هه وه لب ن چادر و دۆرانیت کوچکی ئاگری ... بپ ۷." ئه ؤ هه فرکی یا دناقه را خه لکی ب خوه دا ژبو ب ده سته ئینانا روونشتنا ل به ر کوچکی ئاگری (وه کو خو شی و ته ناهی یا ژیاری)، یان ژیان ل بن چادری (وه کو نیشانا دهسته لات و ب ریقه برنا ژ جهه کی بلندتر)، دبیته ئه گه ری پهیدا بوونا دووبه ره کی و هه فرکیی دناقه را که سین هه قده رد و هه فریباز و هه ؤ چاره نقیسه دا. د شروقه کرن و ئیشاره تدا نا خه ونا گه لیری یا ملله تی کورد، نقیسه ر ئاماژه یی ب دوو شکه ستین مه زن دده ت کو ب هزرا من شکه ستنا ئیکی به حسی نسکویا شوره شا ئیلونا مه زنه ل سالا ۱۹۷۵ ی. ئوو شکه ستنا دووی ژی ئه ؤ کوچا ملیونی یا بوویه سه ده می نقیسینا فی رۆمانی و هزر کرن د

چيڪرنا خهونه کا ديدا. ل شڪهستنا ئيڪا وهسا پيشين بو هاتنه کرن کو دی بيهته سهربور و مروڙ دی موخل و بيژينک بن. نهڻه ڙي ل گورهی زانستی دهررونی کرياره کا ساخلم و سرؤشتيهه کو هر سهتمينه کا ب كهفته د ريڪا مروڙيدا، دی بيهته سهربور و شارهزايي ژبو ههڻهنگ کرن و خواه پاراستنی ژ سهتمين ددويڦدا. لي نفيسهر ب رهشينييه کا دلسوڙڻه خويا دکهت کو وهسا دهرنه كهفت و متايي خهلكي ژ سهتمينا ئيڪي وهرگرتي: بهرزه بوونا بابي و ژدهستدانا ئيڪگرتنا ههبي بوول سهردهمی شورپهشا ئيلونا مهزن: "بهلي دهمی بهنجا سهتميني هم بهرداين، مه زاني هم كهتينه بني بيرهكي، مهز نرين و گرنگرين تشتي مه ژ دهستدای نهو ڙي ئيڪبووني خاترا خو ژ مه خواست... بپ ۴۳."

نهڻه ڙيڪهغهتيان و پهرت و بهلاقبوونا شيانين ههبي بين دواماندنا خهباتي ژبو چيڪرنا خهونا چاههريڪري، بهري نفيسهري و وهرگري پيڪهغه ددهته فهراتي يا ههبوونا دهستهلاته کا ئيڪگرتي و ب هيڙ و پيرؤڙ. چونکو ل گورهی هزرين پيشڪيشڪري "ههڻهڙي و دووبهريه کی ب نهبوونا دهستهلاته کا هيڙدارڻه ههڻهبندن، نهڻهڙا ژبو فهگراندنا ئيڪگرتنا مللهتي، فهره دهستهلات (باب) ڙي فهگريت. ههڻهچنده نفيسهر ب ديڙي و تيروهسلي بهحسي ههڻهڙي يا دنافهرا كهفن و نوياتييدا دکهت. لي د نهوڻي يا خوهدا هر حيران و تامهزروويي بابي بهرزهيه. ب هزرا من ههمی ئيشارهتين بابي بهرزه و نهو دهستهلاتا ب کوڦان و حهسرهڻه هاتييه ژ دهستدان، ناماڙيه بو شورپهشا ئيلونا مهزن و موستهفا بارزاني کو نفيسهر ب خواه ڙي ئيڪ بوويه ژ پيشمهڙهگه و هاندهرين گهرمکرنا روحا شورهشي. نهڻه ئيشارهت و ههپاره بين نهوڻي يا نفيسهري ددهمی سهتمينه کيدا د كهڻه دناڻه هوشيدا و نفيسهر نه کارت ب چهمک و نهلهمينتين كهتواري بين بهرجهستهبي سهردهريي دگهل بکهت، ديسا بهري وي ددهته خهوني و ب ريڪا خهونه کي کو دگهل بابي بهرزه يا ديتي، نهوڻي يا خواه ڦالا دکهت: "نهچه جارهك دن مه نههيله ڦي ري و ريارا تاريستانا هم لي دچين، نه وڙدانه مه بهيلي، من دڦيا راجهڻه و ري لي بگرم، بهلي نهشيام راجم پيت من نههاتنه بهر من... بپ ۶۳."

ئەڤ پېڤه گریډانا ب هه بوونا بابی بهرزهڤه، ئالاقه کی دهر وونی خوه ئارام کرنیه، یان ترسه که ژ نه دیاری، یان ژی پیشینی یا ههوله کا پیشوهختا خوه دوور کرنیه ژ سهر گهردانی و بی سهری کو هه می کهس ددهمی نه مانا سهری سه میاندا دی ب نه سهر. ئوو چونکو ههر بزاقه کا نه ته وهی یان جفاکی پیدتی ب ئیدیولوزیه کا سیاسی یا ئاشکرا و جهڤه ننگه کی سهر کرده ههیه کو خهونین رهوا یین خه لکی بو و پی ب جه بین. ئوو نقیسه ری ژی خهونه کا مهزن ههیه و ل هیقییه کو ب جه بهیت، ئەڤجا ب شیوهیه کی نه هوشی بهر ب شورشا ئیلونا مهزن و سالانین مللهت ل چاقه رییه هه لگیرسانا شورشه کا دیڤه دبهت. ژلایه کی دیڤه ژی ئەگه ر ئەم فی رۆمانی وه کو دهڤه کی ئیکگریی گه هاندنا په یامه کا وێژیهی و ئیدیولوزی یا سیاسی وه رگرین. دی بین کو نقیسه ر پشتی وی هه می لیگه ریانا بیهۆده یا ل بابی بهرزه، سهری وه رسی ئومیده کی د گریت و د کهته ددهستی خوانده فانیدا کو ب ههڤرا خهونا ب جه نه هاتی بیخه بهر به حس و خه بهران:

- من یی دیتی بهلی ههر وهك خهونه کی بوو، بو من دئاخفت و دگۆت "بیژه هه میا ئەز دی زڤرم". بهلی دهمی ل سهر ملی خو زڤریم، لمن بهرزه بوو نزام کیڤه چوو، رۆژهلات، رۆژئاڤا، ههچکو ئەز کووره بۆم من نه دیت... بپ ۱۰۸.

- رۆژه کی نۆچهیه کی نوی پهیدا بوو، ئەو ژی کاغهزه کا دهست خهتی وی یا هاتی، ئەڤ کاغهزه هاته وینه کرن و دهست خهت کرن و دهست بو یی دی دهاته ڤه گوهاستن... بپ ۱۰۹.

ههلبهت ئەڤ پیشینی یین گه شینانه ب هاتنا بابی بهرزه، دهسپیکا پهیدا بوونا ریگخستنن نهینی یین پشتی نسکو کا شورشا کوردی بوون. ئەڤا فی چهندی ل بهر مه ئاشکرا دکهت، ئیشارهتا مه رهمدارا نقیسه رییه دهمی بهحسی دوو شکهستان دکهت و د شکهستنا ئیکیدا باب بهرزه دبیت و مللهت ئیکبوونا خوه ژ دهستددهت. ئەو ب خوه ژی ههر وه سا روودایه، پشتی شورش شکهستی و دهستلات دهر به دهر بووی و مللهت کهفتیه بن دهستی رژیما عیراقی و ته سلیمی چاره نقیسی خوه یی نه ب دل بووی.

کومه کا ریځکڅستن و ریځکڅراوین جوداجودا ژ لهشی و هسټیایی شورهشی فهبوون و ههڅرکی ل سهر دهسته لاتا بابی څیزانا شورهشی دکرن، مشه جار ان ژی نه ههڅرکیه ب شیوهیی ویرانکهری شهرین براکوژیی دهاتنه دهربرانندن. لی څهون مافه کی رهوایی ههر کهسه کیه و چ باج و څهراج ل سهر نین، نفیسهر ژی څهونان ب هاتنا بابی بهرزهڅه دبیت کو دوماهییه کی بو ههڅرکی یین بهردهوامین دبه ناستهنگ د ریکا شورهشیدا دانیت: "بو تهتره، یی ساخه و کاغزا وی یا هاتی، قهت چ هیژ نهبوون بشین بهرامبهری فی لافاوی هنده ب پیله راوهستن، نهوه کهسی دی ژ وی زیدهتر نینه... بپ ۱۰۹."

لی دهمی نفیسهر ههست ب ههبوونا خوه یا بهرجهستهیی دکهت و ب شیوهیه کی هوشدار دهیته دناڅ کهتواریدا، ههڅرتهڅه هزرا خوه یا رهڅنهی و ههلسهنگاندنهی یا گوماندار کو بابی بهرزه دی ههڅرتهڅه و نیگرتنا څیزانی ناڅا کهتهڅه. چونکو نهو بابی نفیسهر ژی څه بهر ددهت (کو ب هزرا من مهلا مستهفایی بارزانییه)، یی مری و ل گورهی سیسته می سروشتی دویایی ناڅه گهریت. لهوا ب شیوهیه کی گومانکیی ههزکرنی Wishful thinking پیشینی یا بابه کی وه کو بابی د هزرا خوه دا دکهت: "دبیت بابی بهرزه بیت و فی گولا مهند راوهستای و بهن کهڅزی گرتی بشلقینیت و همشتا بههاری بهردا بیت و رامالیت و مه ژ گیزه فانک و سی ریپانا قورتال بکهت و بیخته ریپا راست، یان تا روژا قیامه تی دی ههر کاری مه بیته گهریان ل بابی بهرزه... بپ ۱۰۹."

ب. ههڅرکی یا کهڅناتی و نوویاتی

د ههمی جفاکین فی جیهانا پان و بهرین و بهر فراهدا، نه ههڅرکیی ههڅرکیی ههبوویه و ههیه و بیگومانه کو دی بهردهوام بیت ژی. زیان د گوهورینه کا بهردهوامدایه و ههر گوهورینه کا بهیته کرن، ب نوویاتیڅه ههڅه بنده. مروژ د جفاکیدا دبیت و مهزن دبیت و دگهل بهها و عورف و تیگه و سیسته می ژیانی راهیت. ههر گوهورینه کا ل سهر فان تیگه و عورفین ههیه بهیته کرن، دی ژیانا وی یا تهنا و هیسان کهڅته دبن مهترسی یا

نەدىيارىيدا. ئەۋھەڧر كى يا ژ دئىك نەگەھشتنا شىۋاز و ستايلين بەرىخودانا دوو بەرەبابان پەيدا دبىت، شىۋازى ھەڧر كى بەر ب دوو چەپەرانقە دبەت. باب وەسا ھزر دكەن كو ل گورەى عورف و بەھا يين نوو دى زارۆكىن وان ژ دەستى دەر كەڧن و بەر ب بەرزەبوونىقە چن. ھەروەسا رڧىشتى نوو ژى وەسا ھزر دكەن كو ھەبوونا بابى ب بىروباوهرين خوه يين كەڧنقە و دى وان د خالە كا جىگر و مەند دا ھيلن. ھەمى ھەولدا نا بابى ئەو ھە كو زارۆكىن خوه وە كو خوه پەروەردە كەت و ببنە خودىكا جىليني يا وان، لى زارۆك ھەز دكەن ببنە كەساتى يين خوه سەر و كورين سەردەمى خوه بن. ھەر گوھورينە كا ھەبىت، باب يان باپىر ب داخباريقە سەح دكەنە وى پەروەردە و رەنجا ب ئاڧىدا چووى: "من دگۆت دى كەمە ئوونە بو خەلكى، بەلى كا چ لى ھاىتە گوھارتن، ئەز يان ئەو يان زەمان و چەرخ و فەلەك... بپ ۸."

ھەمى گوھورين ل سەر دوو ئاستان د ھىنە ئەنجامدان" ئاستى كەسى تاك كو ماكا گوھورين و نوو كرنىيە و ئاستى كۆما جڧا كى كو جىبە جىكارين گوھورين و نوو كرنىنە. تاك كرىارين ياخى و نووخواز يان نووژەن دناۋ جڧا كيدا ئەنجامدەن، لى كۆما كەھى يا خەلكى ب چالاكى و پۆزەتېقى سەر دەرىي دگەل ناكەن، چونكو ھىشتا ب سەر ھەل نەبووينە و دگەل كەھى نەبووينە. ب ڧى چەندى ژى خەلكى جڧا كى ل سەر دوو تەخان د ھىنە دابەشكرن" تەخا نووخواز و گوھورينكار كو ب شىۋەبە كى ياخى و رەخنەبى و ھەلسەنگاندنەبى يا گۆماندار سەر دەرىي دگەل ھەمى عورف و رابردووى جڧا كى دكەن. تەخا دووى ژى، تەخا شوپپاريزين تىگەھ و عورڧين ھەبى يە. ل بن بەھانە و تىگەھين ھەمەجۆر بەرگريي ژ تىشتى ھەبى دكەن و ل وى ھزرىنە كو نووياتى دى كلتۆرى تىكەت و ژيانى ئىختە د مەترسىيدا.

نڧىسەرى بىاڧە كى باش و بەرچاۋ داىە ڧى ھەڧر كى يا دناڧەرا دوو رڧىشتين پىكڧە گرىدايدا، رڧىشتى بىرەوهرى يين بابى و رڧىشتى ياخىي گۆماندار. نڧىسەر ب شارەزايى ڧى ھەڧر كى ب پرسیارە كا نازرىنەر دەست پى دكەت كا بوچى باب و باپيرين وى پشكدارى د سەفەر بەللكىدا كر و چ دۆزەك ل گزىرتە يا كرىت ھەبوو كو گەنجين

کوردان بهر ب گزیرته یا کریتفه بچن و پشکداریی د لهشکهری خونکاری ئیسلامیدا بکن. ههلبهت رفیشتی نوو "ب پیشان و کیشان و ئهفرۆ حوکی ل سهر دوھی ددهن.. بپ ۲۳." ب فی چهندی ژی رفیشتی کهفن و شوپپاریژ گونههبار دکهن. لی وهکو بهرهفانیکرنه کا سروشتی، شوپپاریژ ژی پرسیار دکهن کا بهدیلی ههرفتنا وان دی چ بیت و چ بهرنامهیه کی دروست ههیه کو شاشی یا وان پی راست بیتهفه. ب ئاشکرای بی بهرسفا گونههبار کرنین گهنجان ب فی شیوهی ساکار و بهرهۆز د هیته دان: "ئی باشه هوین مه بهرهبابیت کهفن و دیروکا مه گونههبار دکهن کو ئه گهرا پاشکهفن و بی دهولهتی.... چونکو باوهری یا مه ب وهک هوین دیژن ب ئولی پهستی میتافیزیکا زنان، چ؟! ئی باشه ههوه چ کر ئهفه نیفا چهرخ پیژ هوین ل مهیدانی ئایدیولۆژیتهت و علمانیتهت و نه دینی دفروشن، باشه ههوه چ پی کری، ئهشهه دو بیلا ههوه حزب زیده کرن بهره کهت نه کهفتی ئینشالالا... بپ ۲۴."

ژ فی په رهگرافی کومه کا بابهت و بیاین جفاکی و سیاسی خویا دبن. نه تنی ههفرکی یا دناقههرا کهفتاتی و نوویاتییدا، لی ههفرکی یا دناقههرا ئولداری و نه ئولدارییدا، ههفرکی یا دناقههرا سهله فییهت و عیلمانییدا، ههفرکی یا دناقههرا مهژی هه نوکهی و مهژی رابردوویدا د هیته دیتن. هه چهنده ئه ههفرکی یین ژینگوتی ژ لایه نی فلسه فیقه دکهنه د خانه یین جوداجودا دا، لی هه می پیکفه گریدایینه و ده برینی ژ کیشه و ئاریشه یین ژیا نا روژانه دکهن. لی هه زوو نفیسه هه می چه کین بهرهفانیکرنا شوپپاریژان پیشکیش دکهن و چ تشتی دی دبهرچیلکا واندا ناهیلیت: "به لی قهت نزانیه کو ئه فیت ل دو یفدا نه هه چ زیده ناکهن به لکو دی فهریژا قه له میته وان هنده ساله خهبات بو کری دی ل فی سندوقی هیته زیندان کرن... بپ ۳۰." ئوو نفیسه ل سهر زاری په هلهوانی تی دگه هیت کو بابهتی گوهورین و نوو کرنی دی ده رگه هی ههفرکییه کا بهردهوام فه کهت. ئه ههفرکی یا کو نه دووره بگه هته ئاستی کوفر کرنی و یاریکرنا ب دلینی و ههستین خه لکی هه چکوهه یی: "ئه ز دیژم چونکه ئهم

مىللەتەكىن ھەممى تىشتى بۆرى و كەقن دېپەرىسىن، ھەر بازدانەك بو نوپخوۋىيى ب تىشتەكى كوفىر دزانين، قەت ب چاقەكى رەخنى سەح ناكەپنە دەمى بۆرى... بپ ۸۴.

ب ھزرا من ئەف بابەتى نازراندى ژبو ھىندىيە كو نقىسەر بەرى خواندەفانى ب دەتە پىقەگرىدانا رەھايى يا ب دەستەلاتا بابىقە و ھىندەك تىرۆژكىن گۆمانكرنى بەر دەتە سەر و خوە ل پىرۆزى يا ھەبوونا دەستەلاتا بابى بدەت. د پىرانيا جاراندانا ئاستەنگا ھەرە مەزن د رىكا نووخواز و ھزرىن رادىكالىدا پىرۆزىنە. پىرۆزى دناۋ ناخى جفاكىدا ھاتىنە چاندن و بووينە پشكەك ژ كلتورى ھەيى كەھى دناۋ كۆما خەلكىدا. لىدانا پىرۆزىيى كرىپارەكا نە ھىسانە و نە دوورە ژى بىتە سەدەمى ھەقركى يىن دژوار و توندرەوتر ژى، چونكول گورەى ھزرا شوپپارىزان، پىرۆزى جەھى سنجى كەساتىي و ناسناما مروفى دگرىت. ئوو ھەر لىدانا كا دژى سنجى و ناسنامى بيت، بىگۆمانە كو ب توندى دى ھىتە رەتكرن. لى پا چ نووكرن و گوھورىن بى ھەقركى نا ھىنە دى: "كوشتنا بابى و شكاندانا پىرۆزىيى دفا پىنگاڧا مە بيت، دى ئەم شىن خو ژ فى گرىكا چەرخى بۆرى قورتالكەين و دى شىن ئاڧاھىەكى نوى لسەر بناغەكى زانستى دانين... بپ ۳۱."

بىگۆمانە كو ئەف بانگەوازى يا رەھايى يا شكاندانا پىرۆزىيى، دى بەرى مروفى دەتە وى ھزرى كو بىژىت ما ئەف داكۆكىكرنا توندا ل سەر شكاندانا پىرۆزىيى د خوەيى خوەدا نە ئاڧاكرنا پىرۆزىيە كا دىيە؟! ئەگەر پىرۆزىيە كا دى بيت، ل گورەى رەھايى يا لىدانى فەرە ئەف پىرۆزى يا نوو يا ھىژ گەشە نەكرى ژى بەھىتە لىدان. ئەو ب خوە پىرۆزىيى جەھەكى گىرنگ دناۋ ناخ و دەررونى ھەمى خەلكىدا ھەيە و كۆمە كا گۆتتىن مەزنان و قەرىژىن فولكلورى يىن كلتورى داكۆكىيى ل سەر پاراستنا پىرۆزىيان دكەن. ب ھزرا من، ھەر ھەولدانە كا ژبو شكاندن و لىدانا پىرۆزىيى ھەبىت، فەرە نە ئاراستەكرى بيت ژبو خوەيى پىرۆزىيى ب خوە، لى باشترە سەرەدەرى دگەل بابەتى پىرۆزىيى بەھىتە كرن. د شىاندایە بابەتى پىرۆزىيى ل گورەى جەھ و سەردەمى بەھىتە گوھورىن و خەلك دى شىت قەبوولكەت. ھەرۋەكو د. فادلى عەمەرى د كىتبا خوە يا دەربارەى گرۆپى نووكرن ھەرۋەردا گۆتى كو ھەر گەھە كا دىرۆكى، پىرۆزى يىن خوە يىن تايبەت ھەنە. ئەگەر د

گههه کا دیرو کیدا پیروزییه که رهوا هه بیت، د گههه کا دی یا دیرو کیدا دی پیروزییه کا دی جهی وی گریته، نوو فی پروسی ب جفاکی گیاندار ب ناؤ دکته. لی د جفاکین مهند و پاشکه فتیدا هه مان پیروزی د هه می سهردهم و بویهر و جهاندا ل کارن. نفیسه ری رومانا گهریان ل بابی بهرزه ژی ئاگه هاری فی بیروکه یا وه رارکی یا گیانداره، هه می ههولا وی نهوه کو پیروزی ب مهژی رابردوویفه گریدهت و د فی گههه دیروکی یا نوودا (سهردهمی که تواربی رومانی)، پیروزییه کا دی دانتته جهی پیروزی یا گریدایی ب دهسته لاتا بابی بهرزه بوویفه. لهوا دیبیت: "راوهستان دجهی دا نهو ژی مرنه ب رهنگه کی دی، پیشفه چونو ژی سه د ته گه ره دریدا هه نه... بپ ۴۱".

نهؤ بههانه کرنا پاشکه فتی و راوهستانا د جهه کی دیار کری نه لقا، په هله وانی رومانی پالدهت کو دانیدانی ب کوشتنا بابی بدهت کو بابه کی دی بی هه فچه رخ و مویدین جهی بابی چووی یان بهرزه بووی بگریته و سهردهری دگهل نه له مینت و بهه این هه بی یین سهردهمی بکته:

- مهزترین چهوتی ل دهف ههوه هه بیت نهو ژی پیروزییا بابی یه، نهؤ پیروزییه هندی بعینت دی پاشفه روینین بهرف پیش ناچین، چونکی مروؤ دهمی گریدای رابردووی خو بیت، نه شیت چ هنگا بو پیشفه بهافیت... بپ ۳۱.

- ژهر فی گریدانی ب بایفه نهه نه شین چ پینگانان بهرف پیش بچین، دی مینین گریدای دهمی بوری، هه نهؤ داگیر کرنا مهژی مه و دوورینچ کرنا وی نهه ئیخستینه دفی بهرته نگی دا... بپ ۱۰۰.

نه گه ره مه ره ما نفیسه ری د فی په ره گرافیدا لیدانا مهژی رابردووی بیت! پرسیارا هه ره گرنگ دی خوه کیشته ناؤ قادی، نه ری ده سپیکرن ژ سفری دی ساناهیت بیت؟ یان ئافا کرنا ل سه ر ئافاهیه کی هه بی؟ پاشی ما نه نهو که سی رابردوو نه بیت، نه شیت پاشه روژا خوه ژی دانیت (ههروه کو هندهک هزر مه ند دیبزن). دبیت نهؤ بیروکه یه تا رادده کی زور رهوا بیت و رابردوو هاندان و پالدهانه کی بدهته مروقی کو بهر ب پیشفه بچیت. لی نه گه ره مهژی رابردووی ل سه ر رهفتار و سهردهری بکرنین هه نوکه یی زال بیت،

هينگی جفاک دی د سهردهمه کی بوریذا ژیت: "مهترسیا وی دکهین کو کارتیکرنا وی هدر بمینیت وهک سههمهک, نهفجا خهبات و بزافی بکهین نه بهس پشت گوہ هافیتنا گهریانلی بابلی بهرزہ بهلکو نههیلانا وی وینہی پیروز ل پیش چافی مللهتی مه هاتیہ دروست کرن... بپ ۱۰۰."

نهؤ ههرفاندنا رههایی یا پیروزی یین رابردویی, مینا کاردانهوهیه کا دلینی یا ههلهچوویی یه کو ب رهفتارین هیستیریایی د هیته دهربرانندن. نه دووره نهؤ ههلهچوونا هیستیریایی خوه ل کووراتی یا بابہتی نهدهت و مینا کهلا نیسکی بیت. تیہزیرینه کا کوور د رابردویی جفاکیدا و ههلسهنگاندنه کا بهرهؤز و لوژیکی بو سهدهم و فاکتورین هیز و بیہیزی یا بویہری, مروقی بهر ب هزرکن و لیپیرینه کا کوورترقه دبهت. بوویہ ئەم د کارین بیژین کو تیگههشتنا رابردویی خالا دهسپیکی یا کارکرنیہ ژبو دانانا خهون و پلانین پاشهروژی. لی د ههمان دهمدا ژی روونشتن ل جهی خوه و سترانگوتن ب رابردویی گهشفه, چ بلوکان ل سهر دیواری ئافاکرنا پاشهروژی زیده ناکهت. نه گهر "ههرفاندنا پیروزیا فه گهریانہ بو دهسپیکی و بازدانه دسهر دیروکی دا... بپ ۴۴."

کاردانهوه یا شوپاریزان دی توندتر بیت, چونکو نه بهرهؤزه کو مروقب برپاره کا سهریپی ههمی متا و قهریژا خوه یا ههی ژ دهست بدہت:

- نهو.. نهو, ههتا فی راددی و بهس مه نه گههینه کو ئەم پیروزیا بشکینین, مه پیدقی ب رههکی ههیه ئەم خو پیقه گریدهین و ل تهنگافیا هاوار و گازییت خو بگههیننی... بپ ۴۴.

- ئی نهفهیه ههوه باوہری ب خوه نینه, نهفجا چهوا دی ههوه باوہری ب باپیر و میژوویا خو ههبت. هوین خفس لی کرینه, نه جهبری و نه هاتینه, هوین ژ نیسکی کهن و ژ گوندوری تیفل, قهدا ل ههوه بکهفن.... بپ ۵۸.

تشتی گرنگ د فی ههفرکی یا بهردهوامدا, گوتن و کریارن. ههردهمی تیورا نووخواییان گوهورینی ژ چوارچوئی پهیف و بانگهوازی یین رویت نه بوریت, هینگی ئالا ههلگرین گوهورینی توشی سهتمین و پاشقهزفرینه کا دژوار دبن. د ههمان

دەمدا ژى شوپپاريز مچد و بىي دوودلى ب رابردوويى پيروزفه گريداينه (گوتن و كريار).
 ئەفه ژى ديبته ئەگەرى سەرشيواندن و گوومانكرنى، كا كيژان جەمسەر راستىي ب خوڤه
 دگريت: "بەلى بابى من دوھى و دەمى بۆرى ب تىشتەكى پيرۆز دانا، دڤيا ئەز ژى
 باوهرىي پى بهينم... ئەفه خالا جودابوونى بوو... بپ ۶۱." دبیت رهخه گرتن يان
 دروستره بيژم گازنده كرن كرياره كا ب ساناهى بيت و هەمى كەس بكارن ب
 شيويه كى بهرهۆز و لوژيكي شاشى يين بۆرى شوڤه بكن. لى كريارين كهتواری ب
 هەمان ئاستى هيسانيي نين. ئەفه پههلهوانى رۆمانى ب هيمنى پيداچوونا دۆزا خوه يا
 نووخوازيي دكەت كو ب وى شيويهى وى دڤيا د كهتواريدا نه هاته بهرجهسته كرن:

- ئەڤيت مهژيى مه پر كرى ب هندەك گوتنا و بهروفاژى ميژوويا مه دخاند دڤيان
 هندە گوتنا بكنه قوران و بسەرى مهدا چهسپين، گوتن و كرياريت وان گەلەك ژيەك
 جودانه، ئەم تووشى گەلەك داشكەستنا كرين... بپ ۶۲.

- خەونييت مه هەمى ڤەرەڤين وهك مژى سپيدى تولپى رۆژى ليداي... بپ ۶۲.
 - باب!! گوتنييت گەلەكا و كرياريت وان ئەرد و ئاسمان بوون ژ وى رۆژى
 وەرە من كرىه گوهارك و ڤەت ئەز گوھى خو نا دەمه وان ئاخفتنا بەلى چاڤيت خول
 كار و كريارا ڤەدكەم حوكمى خو لسەر كريارا دەم نه گوتنا... بپ ۶۳.
 - باب ئەز هاتيم و پۆشمانم ژ گەلەك چهوتى و سەردا چۆنييت من كرين، ئەڤرو
 بچاڤه كى دى بنيرمه جيھانى و ديروكا بۆرى... بپ ۶۳.

ئەڤ هزر كرنا رههاى يا رهش و سپى كو يان ل جەمسەرى راديكاليي هەرفاندنا هەمى
 رابردوويى، يان ژى پيڤه گريدانا رههاى ب رابردوويڤه، خەبات و دۆزى دئيخته
 دەهراڤه كى تەنگدا و سەرين ريكان ل بهر خەمخۆر و دەسپيشخەرين گوهوريني بهرزه
 دكەت. لى هزر كرنا ريزه يى كو هەر تيگههه كى شاشى و باشى يين خوه هەنه" دناڤ
 كهلواشى رابردوویدا كۆمه كا خالين گەش و رهونه قدار هەنه و د هەمان دەمدا ژى
 بارگرانييه كه د ريكا پيشكەفتنا ئەڤرودا. هەروهسا دناڤ كهلواشى بزاقين سەردهمى

هه‌نۆکه‌ییدا ژێ کۆمه‌کا خالین لاواز و ره‌شبین هه‌نه و د هه‌مان ده‌مدا ژێ بیی سهرده‌ریکرا سهرده‌میانه چ گوهورین و پێشکه‌فتن په‌یدا نا بن.

ب هزرا من نفیسه‌ری ئە‌ڤ دانوستاندنن هه‌ڤدژ و هه‌ڤرک ژبو ریژه‌ییکرا بابه‌تی ئینانه و فیایه بیژیت کو ئە‌ڤه ژیا نا روژانه یا ملله‌تی مه‌یه، رو‌مان ژێ خو‌دی‌کا ژیا نا روژانه‌یه. ژلایه‌کی دیڤه‌ ژێ ویژه نه سککه‌یی ترینییه کو هه‌تا داوی ل سهر نه‌سه‌قه‌کا ئیکگرتی و ئیکسه‌متیی بچیت. لی کۆمه‌کا هه‌ستین نازراندی بین وه‌رگرتی ژ گرنژین و تنگژینن خه‌لکی هه‌چکو هه‌یه.

ج. پاشایی کوردان

د سه‌فه‌را خوه یا لیگه‌ریانی‌دا ل بابه‌کی به‌رزه، نفیسه‌ر.. شو‌ره‌ش و سه‌ره‌ل‌دان و تیگه‌هین ئیدی‌لوژی بین جفاکی کوردی د که‌ته بابه‌تی دانوستاندن و هه‌ڤرکی بین دنایه‌را جیلین دوو سهرده‌ماندا و ب ری‌کا فان دانوستاندنن هزری بین مه‌ره‌مدار، ئیشاره‌تین راسته‌وخویی و نه‌راسته‌وخو دده‌ته به‌رگو‌مانکرا پیروزی یا ده‌سته‌لاتین چوویی و خوه دوورکرنی ژ هزرکرنه‌کا رابردوویی یان ژ ژیا نه‌کا ته‌نا دنا‌ڤ رابردوویه‌کی نه که‌تواری هه‌پاره‌ییدا. ژبو فی چهن‌دی ژێ نمونه‌یا میرگه‌هه‌کا نه پیگه‌هشتی یان به‌ره‌ڤی بین هه‌ول‌دانا شو‌ره‌شه‌کا نه‌ته‌وه‌یی بو چیکرا خه‌ونا خوه یا سه‌ره‌کی ده‌ینیت. ژبو فی مه‌ره‌می ژێ بو‌یه‌ره‌کی دیروکی د که‌ته هیڤینی خویاکرا پروژی چیکرا خه‌ونا خوه. فی چهن‌دی ژێ دوو مفا بین هزری و ده‌روونی تیدا هه‌نه، یا ئیکی ڤه‌گیران و شو‌ڤه‌کرا بو‌یه‌ره‌کی گرنگی دیروکا بزاقین کوردانه. یا دووی ژێ هاندانه‌که ژبو باوه‌ری ب خوه هه‌بوونی و ڤه‌کرا به‌ره‌په‌رین گه‌شین ڤه‌ریژا رابردوویی کو گه‌شینییه‌کی دده‌ته خورتی و مجدی یا پینگاقین که‌تواری بین هه‌نۆکه‌یی. د فان هه‌ردوو ئاستاندا ژێ، نفیسه‌ری ژیر نه‌کریه کو خوه ژ پیگوتنی و شه‌هنازی پیکرنه‌کا رویت دوور بیخیت، به‌لکو هه‌ول‌دایه خواندنه‌کا هه‌لسه‌نگاندنه‌یی یا ریژه‌یی بو هه‌می خالین پوزه‌تیڤ و نیگه‌تیڤی یا فی بزاقی بکه‌ت.

ئەڭ بزاڭە مېرگەھا ئىبراھىم پاشايى مىلى بوو، ئەم دېيىڭىنى مېرگەھ چوڭكو گەلەك ساخلەتېن ھەبوونا مېرگەھېن سەردەمى ئۆسمانلىيان تېدا ھەبوون. ھەروەسا ئەم دېيىڭىنى بزاڭيان شۆرەش، چوڭكو پاشايى ويران شەھرى پلانېن دانانا مېرگەھەكا خوەسەر و ب ھېز ھەبوون و كار بو د كر.

ژلايى دېرۆكېڭە براھىم پاشايى مىلى، سەرۆكى عەشیرەتېن ملان بوو كو ژ ئېكگرنا نېزىكى ۵۰ عەشیرەتېن موسلمان و ئىزدى و عەرەبان پېك دەھات. توخېيى قى مېرگەھى كو بنگەھى وى ل ويران شەھر بوو، ھەتا ئورفا و مېردىن و دياربەكر و وانى ژى د گەھشت. ھەكو دوکۆمېنتەكا دېرۆكى سېر مارک ساېكس د كتېبا خوەدا "مېراتى خەلىفەى" بەھسى مال و دەستەلاتا براھىم پاشايى مىلى دكەت كو ل سەردەمى وى تەناھى و ئەمانەت ل سەرانسەرى توخېيى مېرگەھى ھەبوو، خەلكى ئەرمەنى د بياقى بازگانېدا كار دكر. ھەروەسا ئەھمەد مەزھەر ددەتە خویا كرن كو د فەرمانا ئېكى يا ئەرمەناندا ل سالا ۱۹۰۵ى، قى مېرگەھى نېزىكى دەھزار كەسېن ئەرمەنى ژ مرنى رزگار كرن. لى خوەسەرى و پەرلاخى يا قى مېرگەھى دېتە جھى ئالۆزى و نەرەحتى يا سۆلتانى ئۆسمانلى و پشتى ياخېبوون و شۆرەشا چەكدارى، پاشا ل چىايى عەزىزى د ھېتە دوورپېچكرن و گرتن. پاشى ل سالا ۱۹۰۸ ب دەستى دەستەلاتا سۆلتانى ئىسلامى دھېتە ل سېدارەدان. فوئاد عەلىكو كو خەلكى دەرھىيە و شارەزايە د دېرۆكا قى دەرھىدا دېيىت كو جەنازەيى براھىم پاشايى مىلى ل گوندى "صەفيا" ل باكورى باژېرى حەسەكە يا سۆرىى ھاتە قەشارتن (۲).

نقىسەر د قەگېرانا رەوش و سەرۋبەرى مېرگەھا ويران شەھردا پشت ب دوو ژىدەرېن سەرەكى د بەستىت "ژىدەرى ئېكى دەستنىسە كو دناڭ سەندۇقەكا پاشايى يېن باپىرى خوەدا دېنىت. بى دى ژى ژ سەرھاتى يېن ھۆستا حوسېن و عەزىزى مەلا عەلى و قەگېرانېن گوندى يېن گوندى كولىنى ھاتىنە ھەرگرتن. ھەردەم ئېشارەتى ددەتە جوداھى يېن دناقبەرا دەستنىس و قەگېرانېدا. ئەو ب خوە دەستنىس ژ لايى كەسەكېڭە و ل گورەى رەوشا وى يا دەرۋونى و تېگەھشتنا وى يا وى سەردەمى د

هیته نفیسین. لی قه گیران ژ ده قه کی بو ئیکی دی، مینا چیرۆکین خه یالی و داستانیین په هله وانیی د هینه قه گیران و د پرانیا جاراندا وه سف و بویه رین زیدهرۆیی پیقه د هینه زیده کرن یان ژى هندهك بویه ر ژى د هینه قه کرن، د ههردوو حاله تاندا ژى مه رهم پی خوشتر لی کرنا قه گیرانییه: "وان رۆژا به حسی پاشایه کی کورد هاتبوو ناؤ سوجه تا هه ر شه ق... به لی چونکی جه و ده قه را وی پاشای چهند قوناغا یا دویر بوو، هه تا ئه و دهنگ و باس دهاتن گه له ك كهس و هزر و ده قه گوهارتن لسه ر دکرن چهند کیم دکرن دهه جارکی ژى زیده دکرن... بپ ٤٥."

ل گه له ك جهان قه گیران و ده ستنفیس ئیک دکرن. لی ل گه له ك جهین دی ژى هه ق ناگرن. هه رچه وا بیت (چ ب قه گیران بیت یان ژ ده ستنفیسی هاتبته وه رگرتن)، دهنگوباسی پاشایی کوردان ل ده ف گوندی یین گوندی کولینی ببوو راستییه کا ره وان و خه لکی ب عه شق و سه رنجراکیشان به حسی پاشای و میرگه ها وی د کرن، هه تا وه لی هاتی کو گه نجین خوینگه رم و باوه ردارین دۆزا کوردینی مال و مولک و خوشتفی یین خوه به ییلن و بگه هنه له شکه ری پاشایی کوردان: "نزانیته کا ههردوو پیکفه گه هشتنه نك پاشایی کوردان یان هه ر ئیک ب سه ری خو چوو بوو... بپ ٤٧." ئه ق نه زانینه ئیشاره ته کا زه قا وی زانیییه کو خه لك ب عه شق و ئه قینی به ر ب گه هشتنا له شکه ری پاشایقه د چوون. ئه قه ژى به رسقا وی نه قیان و دوودلی یا سه فه ر به لکی بوو کو ل ده سپیکا رۆمانی هندهك ئیشاره تین به لزه و سه ریپی داینی.

ل قیره نفیسه ر به حسی دوو رهوشین جودا یین پشکداری یا له شکه ری دکهت" د رهوشا ئیکیدا ب ته عداپی دبه نه شه ری کو رهوشه کا مشت ترس و ئالۆزی و گۆمانه "هه ر ئیکی چاؤل ده رفه ته کی بوو خو قورتال بکهت و باز دهت.. بپ ١٨." لی د رهوشا دوویدا گهنج ب عه شق و دلگه رمی دگه هشتنه پاشای و داخواز دکرن کو بچه دناؤ له شکه ری ویدا: "دویمه یکی ههردوو کا ب نیقا دلی خو قه ستا پاشایی کوردا کریه... بپ ٤٧." ئه قه ژى وی چهندی خویا دکهت کو هه لویستی پشکداری کرنی و میرانیی ب باوه ری یا مرۆقیقه هه قبه نده. گهنجین پشکدار د حاله تی ئیکیدا باوه ری ب شه ری نه بوو

و ههست ب چ ژییاتی نه د کرن. لی د حاله تی دوویدا باوهری پی هه بوو و هه ئیکی ب
دوژا خوه یا که سوکی دنیاسی، لهوا ژ دلمراز پشکداری تیدا د کرن.

ئه ژ رهوشا خرفه بوونا گه نجان ل دور پاشا و ریبه ری شوهرشی، دهر برینی ژ هه مان
رهوشا ده سپیکا سالین شیستان ژ چه رخی بیستی ددهت ده می گه نجین کوردان د
گه هشتنه شوهرشا ئیلونا مهزن ل کوردستانا عیراقی/ سال ۱۹۶۱ ی. ژ بهر هندی ئەم د
کارین بیژین کو سه رکه فتنا نفیسه ری د وه سفکرنا رهوش و سوحه تین روژانه یین
گوندیاندا، به ره می فه گیرانین مایی یین ده سپیکا شوهرشا ئیلونیه د نه هوشی یا
فه شارتی یا مه ژیی ویدا.

ژبو ب جهینانا خهونا ل ده سپیکی بوویه نارمانجا سه ره کی یا فه گیرانا بویه رین فی
چیرو کا دیروکی و ئا فرهنده یی، هنده ک بنه ما و ساخله تین چیکرنا میر گه هه کا خوه سه ر
ددانته بهر دانوستاندنی. ب هزرا نفیسه ری یا ئەفرۆکه و ل گوره ی ئەله مینتین دیروکی
ژی ئە ژ بنه ما یین ژ یگوتی شه نگسته یی دانان و سه رکه فتنا هه ر میر گه هه کا ئازادینخوازه:

۱. هه بوونا ژییاتی و باوهری

هه ر مروقه کی باوهری ب دوژه کی هه بیت، دی بیته مولکی دوژی و ب هه می هیژ
و شیانی خوه دی خه باتا پاراستنا دوژا خوه کهت. باوهری یا مروقی دگه هته کوپیتکا
خوه یا مجدیی، ده می بابه تی دوژی ب خوه یی مروقیفه دهیته گریدان. ده می بهر ژه وهندا
تایبه تا مروقی (مه بهست ژی هه می جو رین بهر ژه وهندانه) ب ریازا دوژی و بهر ژه وهندا
گشتیقه د نووسییت، هینگی هه ر که سه ک ژبو خوه یی خوه خه باتی دکهت.

هه له بهت د هه می جه و سه رده ماندا جوداهی یین هزر و ره فتارین که ساتی دنابقه را
که سین تاکدا هه نه، هه ر که سه ک مولکی که ساتی یا خوه یه. لی وه لات مولکی هه میانه و
دبته ناسنامه یا جفاکی و کلتوری یا هه می که ساتیان. ب فی چه ندی ژی هه می که سین
وه لات په روه ر خوه ب خودانین دوژا وه لاتی دادن و خه باتی ژبو پاراستن و سه ر به رزی یا
وه لاتی دکهن، چونکو سه ر به رزی یا وه لاتی ل سه ر هه می که سین جفاکی (ب هه می
ته خین خوه یین هه مه جو رقه) به لاقه دبیت. هه می مللهت داکوکی ل سه ر ژییاتی یا ژبو

وهلاتی دکهن و ددهنه خویا کرن کو وهلات شهرهف و نامووس و دایکا مروقییه. نقیسه رژی ل جهه کی ژ رومانا خوه ددهته خویا کرن کو "مروقی بی وهلات قهت چ بهایی خو نینه، وهلاتی مروقی دایکا مروقییه.. چهوا نهو ژنکا مروقی دهپته دونیایی تنی نهو دایکا مروقییه و ناهیتسه گوهارتن، وهلات رژی هوسایه... بپ ۴۱." ژ قی تفتانی ههمی مروقین د چوارچوقی جفاکه کی دیار کریدا بهایی خوه ژ بهایی وهلاتی خوه وهردگرن. لی د ههمان دهمدا رژی ژییاتی یا مروقی ب تیر کرنا غهریزه بین سهره که بین ژيانا مروقیقه ههقبه نندن. نه هه رسی غهریزه رژی کو (ژیار و سیکس و پایه داری) ینه، ب وه کهه قی پیدقی بین مروقی پیک د هینن. مشه جاران مه گوھ لی دبیت کو خه لک ژبو ب دهستقه ئینانا پاره یان نانی دهست ژ دوزا خوه بهر ددهت یان خیانه تی دکهت. ل گوره ی قی سیگوشه یا پیدقی بین تیر کرن و هه قسه ننگرنا که ساتی یا مروقی، نهو که سین خیانه تی دکهن نه هه قسه نگییه ک د که ساتی یا واندا هه یه، یان رژی هه ولدانه که ژبو گهروه و تیر کرنا خوه کیمدیتسه کی د بیاقه کی دیار کریدا. چونکو کا چهوا ژیار و سیکس گرنگن ههروه سا پایه داری و ئیعتبار رژی گرنگه. په هله وان ل جهه کی دیبیت: "من دزانی کو ههر جهه کی نان و ناؤ لی هه بن نهو واری منه... بپ ۴۰." هه رچه نده نهو دانپیدانه شیوهیه کی رهایی ب خو قه دگریت، لی د بیاقی وهسفا خوه جهوونا د شاری ویران شه هریدا ددهته خویا کرن. ههمی گیاندار پیدقی ب تیر کرنا زکی هه نه کو ژيانی بی بدومینن، لی مروقان پیدقی ب سهره خوئی و نازادییه کی رژی هه یه کو خوشیی ژ دو ماندا ژيانی بینن. ژ هه موو وهسف و قه گیرانین میرگه ها ئاقان شه هری خویا دبیت کو ئارمانج و مهره ما پاشای نهو بوو، نان و نازادیی ژبو ملله تی خوه دابینکهت. دهر باره ی غهریزه یا سیکسی رژی د جفاکی کوردیی موسلماندا ب ریکا جووتبونا شهرعی (زهواجی) د هیته تیر کرن. هه رده می رهوشا ئیمناهی و ئابوری یا ههر ده قهره کی باش و گونجایی بیت، کریارا زهواجی رژی کاریگهر و چالاک دبیت. مشه جاران وه کو گوتنه کا گه لیری د هیته گوتن کو "پیدقی بین مروقی زک و بنزکن"، هه لبهت خوشی یا تیر کرنا زک و بنزکان رژی د رهوشه کا پایه داری و گرنگی یا هه بوونا مروقیقه ههقبه نده.

ملله تی کورد کومه کا عورف و عده تین تایهت ب کریار و نایر دهین جووتبونیه هه نه، نه ژ گوتاره نه جهی ب نافدا چوونا فی بابه تییه.

۲. ههلوپستی گهلیری و کومی

چی کرنا ههلوپست و باوهری یین نه ته وهی و وهلا تپاریزی ب بابه تی تاک و کومین جفاکیفه هه قبه نده. پرۆسه یا ههر گوهورین و نوو کر نه کی ل سهر دوو ناستین گرنک و پیکیفه گریدایدا دهینه کرن" ناستی ئیکی ب جهی یان تاکیفه گریدایه. ل دهسپیکی کهسی تاک ژ رهوشا ههیی یاخی دبیت و دگهل هندهک باوهری یین جودا ژ باوهری یین کومی دژیت و وه کو کهسه کی جودا ژ ملله تی و کوما خه لکی هه چکوههیی د هیتیه نیاسین. نه ژ کهسی یاخی و جودا د کاریت جهی خوه بگوهوریت و ل جهه کی دی یی گونجایی دگهل بیرو باوهرین خوه بژیت. نه ژ ههلوپستین که سوکی یین تاک بوون کو فه گیرانین گوندیان و دهستنقیس ب وه کهه فی و ئیکگرتنه به حس ژ ی کرین: "دهمی سوحبه تا پاشایی کوردا د هات، گو هیت وان میچ د بوون و نزم گوهداریا فی سوحبه تی دکر... بپ ۴۵". لی کریارا گوهورینی کاملان نا بیت هه تاکو ل سهر ناستی کومی و دهمی نه هیتیه بهر جهسته کرن. کهسی جه گوهارتی د شیاندایه فه گهرته فه خالا دهسپیکی، لی نه گهر دهم هاته گوهورین هینگی کهسهک یان چ هیژ نه شین دهمی فه گهرینه فه گهه کا بهری خوه. ئوو هه می گوهورینین ل سهر ناستی دهمی ب کومیفه گریداینه، ئانکو ههر دهمه کی گوهورین ژ ناستی کهسی تاک بچیته د ناستی کومیدا، هینگی دبیته پشکهک ژ کلتور و باوهری یین خه لکی و هه می جفاکی فه دگریت. ژبو هندی ژ ی کو میرگه یان ههر دهسته لاته کا هه بیت هیژدار و رهونه قدار بیت، فره نوونه را ملله تی و د بهر ژه وهندا خه لکیدا بیت، ئانکو دهر برینا هه ز و هیفی و ئارمانجین پرانیا خه لکی بیت.

نقیسه ری هه ولدایه بیژیت کو ههر کورده کی دهنگوباسی پاشایی کوردان بهیست بیت، ب دل و جان یی دگهلدا بوو. نه گهر ب پراکتیکی نه پشکداری لهشکه ری وی بیت ژ ی، مینا ده زگهه کی راگه هاندنی بو کار کرییه. چونکو ههر ماله کی ب کیمی کهسهک هه بوو دناؤ لهشکه ری پاشایدا: "نه گهر ئیکی خه ونهک ب برایی خو یان بابی خو

دیتبا دا سپیدی نانی ته نووری که ته خیر و ههمی گوند دا زانن کو شفیدی خهونهک یا دیتی... بپ ۴۴. " نه ژفه گیرانا ل سهر زاری هوستا حوسینی ئیشاره ته که ژبو هندی کو پرانیا گوندی دگهل هه بوونا سهره لدا نا پاشایی کوردان راهاتی بوون و نه ژفه خهونا هه بوو پشکهک ژ کلتور و باوهری یا روژانه یا خه لکی. هه لبهت هیژا سهره کی یا ههر پاشایه کی د فی هه لویستی گه لیری و ئیکگر تیدایه. ئوو ههر نه ژفه هه لویستی گه لیری بوو شوړه شا ۲۵ ی کانوونا مهزن ل میسری بهر ب سهر که فتنیقه بری. بو ماوی هه قده روژان گه نجین میسری که فتنه سهر جادده یان و داخواز کون کو سهر وکی وان دهست ژ دهسته لاتی بهر دهت. سهره رای ههمی هه ولدانین دهسته لاتی و سوژ و په یمانین دایی، مللهت ژ داخوازین خوه نه هاتنه خوار و ل داویی سهر وکی میسری ب نه چاری دهست ژ دهسته لاتا خوه بهر دا.

۳. هه بوونا ریبه ره کی کو بیته جه فه نگی شوړه شی

کا چهوا مه به حسی گرنگی یا هه بوونا باوهری ب دوزی و هه لویستی کر، ههروه سا ژی گرنگه کو باوهری به کا موکم ب ریبه ری پیتاژ ویا شوړه شی هه بیت. د پرانیا جاراندا و د پرانیا شوړه ش و سهره لدا نا ندا، که سهک یان گروپهک هه یه دبیته جه فه نگی و قبیله گه ها ههمی باوهر دارین ریازی. د پروژهی چیکرنا خهونا خوه ۱۵، نقیسه ر ههست ب گرنگی یا هه بوونا جه فه نگی کی پروژ د کهت و ب فی هه فوکا بلهزا ساده و مشت ژ رامن و فه ریژین پشت ریژکان ئیشاره تی دده ته دهسته لاته کا پروژ و ره های: " د فیا باوهری به کا موکم هه بیت کو پاشایی کوردا که سهک دسه ر ویدا نینه، نهو ژی یی دخه بتیت بو دین و دونیایی... بپ ۴۹."

هه لبهت، ب دريژاهی یا فه گیرانا بویره و دانوستاندنن دناؤ رو مانیدا، په هله وانین نقیسه ری ژ هه بوونا پروژی یین هه یی یان چووی دنانن: " کوشتنا بابی و شکاندا پروژی د فیا پینگا فا مه بیت، دی هم شین خو ژ فی گرینکا چه رخی بوری قورتالکه یین و دی شین ئافاهیه کی نوی لسهر بناغه کی زانستی دانین... بپ ۳۱. " لی ژبو شکاندا فی پروژی یا هه یی، نقیسه ر په نایی دبه ته بهر چیکرن و دروستکرنا پروزی به کا دی یا

ههڤچهرخ. ل ڤیره ژى خویا دبیت کو پیروزی د خوهیپى خوهدا نه سهدهمى پاشکهفتن و مهذبوونیه. لى پیروزی ب گههین دیروکی و سهردهمین دهسپشانکریقه ههڤهندن. ئانکو سههراى ههمى دوژمنکاری یا رههایی یا نفیسهرى ژبو پیروزیی کرین و ههمى ههولدانین لوژیکییانه یین پههلهوانان ژبو شکاندنا پیروزییان کرین، ریخوشکرنه که بهر ب چیکرنا پیروزییه کا دیقه. ب هزرا من ئەڤ دووانی یا شکاندنا پیروزیی و چیکرنا پیروزییه کا دی، رهوشه کا ههلهچوونا دهروونیه، ل دهسپکی ل دهف نفیسهرى ههبوویه و ب ریکا ئیسقاتی نفیسهرى ب پههلهوانین خوهڤه نووسانديه. ئەگەر پیروزی یا پیغهمبهرى و پهياما وی یا خودایی نهبايه، ئەو پهيامه ل سهرانسهرى جیهانی بهلاڤ نهذبوو. ئەگەر پیروزی یا شوهرشا ئیلونى و بارزانى نهبايه، چوارده سالین بهردهوامین خهبات و بهرخودانى نهذبوون. ههروهسا ژى ئەگەر پاشایی کوردان و میرگهها ئاقان شههري پیروز نهبن، زهحهته خهونا نفیسهرى ب جه بهیت.

٤. تهناهی و پاراستنا بهرژهوهندان

بیگومانه کو خهباتا بهردهواما مروڤى، هه ر ژ نهزل و تا ب ئەبه د ژبو ب دهستڤه ئینانا تهناهی و ئارامی یا دهروون و ژیانیه. ههروهسا ئەڤ تهناهی یا دهروونی ژى ب پاراستنا بهرژهوهندین تایهتڤه د هیته ئەنجامدان. بهرژهوهندی یین تایهت ژى ژ بهرژهوهندی یا کوما خهلكی پیک د هین و ئەڤا داویى بهرژهوهندی یا کومی پیک د هینیت. ههردهمى بهرژهوهندی یین تایهت و گشتی ل خالهکى ئیک بگرن، دى میناکه کى ئیکگرتیى دوزا جفاکه کى ژى پهیدا بیت کو ئەم د کارین تیرمى ژییاتی یا وهلاتینیى یان مللهتینیى یان شوهرهشگیراتیى ل سهردانین. "دگوتن وهزیرى ملی راستى و چهپى بو پاشای بهحسى تهناهی و ئیمنههپى دکر و سهروکی پاسهوانا ژى پشتگیری دکر، بهلکی باوهرى یا وی ژى دهات. بهلى دا بیژته وان هیشتا کیمه، دڤیت وهلاتیى من دهمى دڤیت ئەم زیرهفانیى لى بکهین، هه ر تشته کى وی بیته دزین، حهقی وی یه ژ چاقیت مه بینته ده... بپ ٥٤."

ئەڤ ھەستىكرنا ب بەرپرساتىي ل ھەمبەرى ھەڤولەتلى يىن خوه دبىتە جھى رىزگرتن و پىرۆزىكرنى. ئەڤە ژى ئىشارەتە كە ژبو دەسنىشانكرنا ئەركىن سەركىش و بەرپرسىن وەلاتان و ب ھزرا من ئىشارەتە كە ژبو نە بوونا گىانى بەرپرساتىي (ل گورەى ھزرگرن و ھەلچوونىن سەردەمى كۆچا مليۆنى)، ل دەف بەرپرس و سەركردىن سەردەمى سەرهەلدانا پىرۆزا نۆت و ئىكى، كو ببوو ئەگەرى نقيسنا فى چىرۆكا گەريان ل بابەكى بەرزە. ژبو فى مەردەمى ژى نقيسەر ڤەدگەریتەڤە سەر كلتۆر و چىرۆكىن فولكلۆرى يىن كوردى كو پاشا ترۆپەكى زىران دكەتە دەستى كەسەكى مىرگەھا خوهدا و دبىژتى: "سەرى مەملەكەتا من ھەتا بنى وى دى چى ھەكە زڤرىڤە و چ جەردە و دزا نە شەلاندى ئەز دى بىژم ئاخفتنا وە راستە... بپ ۵."

ھەلبەت پشتى ب سەلامەتى ڤەدگەریت، ب ئامادەبوونا ھەمى رىھسى و ماڤىل و باش بازرگانان خویا دكەت كو تەناھى و ئىمناھى ل سەرانسەرى مەملەكەتا وى ھەيە. ئەڤە ژى ئىشارەتە كە كو خویانى و بیانى ب دلنیاى كارىن خوه يىن بازرگانىي بكن. بابەتى بازرگانىي ژى بەرى مە دەتە خالا دى يا پىشكەفتنا ھەر وەلاتەكى كو گرنگیدانە ب ژىرخانا ئابۆرى يا وەلاتى.

۵. ژىرخانا ئابۆرى و دادپەرورەرى

ھەمى ھزرمەند و سىياسەتمەدارىن كەڤن و نوو، ل سەر وى چەندى پىك د ھىن كو ژىرخانا ئابۆرى ب درىژاھى يا دىرۆكى و سەربۆرىن ھەمى مىرگەھ و وەلاتان، مەرجەكى سەرەكەيى چەسپاندنا دەستەلاتى و پىشكەفتنا وەلاتانە (جفاكانە). لى بەيژ ئىخستنا ژىرخانا ئابۆرى ب دادپەرورەرىڤە گرىدايە. دەمى دادپەرورەرى د بەلاڤكرنا داھاتى و داينكرنا بياڤىن كاریدا ب وەكەڤى ھەبىت، بىگۆمانە كو دى باوهرى ژى ھەبىت. ھەمى بۆيەر و بابەت ب باوهرىڤە گرىداينە، ھەردەمى كەسى تاك يان گروپىن جفاكى باوهرى ب دەستەلاتى نەما ھىنگى ھەمى رەونەق و پىشكەفتنا ئابۆرى دى مینا دیوارى ل سەر بەفرى لى ھىت. پاشايى كوردان ل گورەى ھزرىن نقيسەرى ل دەسپىكى دەرکا فى

بابه تی کریبه و تهناهی و دادپهروهری د میرگه‌ها خوه‌دا به‌لاقریبه، پاشی ریخوشکرنا
 بیاقین بازارگانیی د میرگه‌ها خوه‌دا چه‌سپانندیه: "هه‌چکو هه‌ست دکر کو ئەم رۆژه‌لاتی
 نافین به‌ره‌ف گوه‌ارتییت مه‌زن دچین، ئەفی حوکمی دکه‌ت هیز و ئابوریه... بپ ۵۷".
 له‌وا هه‌می هه‌ولدانیین پاشایی کوردان ژبو ره‌خساندن و به‌لاقرنا پشت ب خوه
 به‌ستنی بوو. هه‌رده‌م پشت ب خوه به‌ستن دبیته ئەگه‌ری ئارامی یا ده‌روونی، چونکو
 مروژ ژ زیارا خوه نا ترسیت، زیده‌باری فی چه‌ندی ژی هه‌ست ب شه‌هنازی و کاملانیی
 دکه‌ت. ئەه‌ه‌ستکرنا ب کاملانی و ئارامی یا ده‌روونی دبیته ئەگه‌ری داهینان و باوه‌ری
 یا ب هیز و شیانیین خوه‌یی. ژبه‌ر فی چه‌ندی ژی ره‌وشا په‌رلاخی یا ئابوری ل ویران
 شه‌هری "گه‌ه‌شته وی رادده‌ی کو خونکاری ئیسلامی هنده‌ک که‌نکه‌نییت خوه بنییریت
 کو قه‌رزه‌کی ژی بکه‌ن... بپ ۵۶-۵۷". هه‌رچه‌نده خونکاری ئیسلامی باج و خه‌راج ژ
 هه‌می میرگه‌هین د سنووری ده‌وله‌تا ئوسمانیدا وه‌ردگرت، لی ئینانا بابه‌تی قه‌رزی
 ئیشاره‌ته‌که ژبو ره‌وشا فه‌ژاندنا ئابوری ل میرگه‌ها پاشایی کوردان. ئەو ب خوه
 هه‌روه‌کو سیر مارک سایکس د کتیبا "میراتی خه‌لیفه‌ی" دا دیییریت کو پاشایی کوردان
 کومه‌کا بازارگان و پیشه‌کارین ئەرمه‌نییان ئینا بوونه ویران شه‌هری و کار د پرانی یا
 پیشه‌یین هه‌یی و بازارگانییدا دکرن. هه‌روه‌سا د خواست کو هه‌قه‌ندی یین بازارگانیی
 دناقه‌ه‌را مووسل و حه‌له‌بییدا خورتت لی بکه‌ت. فان هه‌ولدانیین خورتکرنا ره‌وشا
 بازارگانیی ژیرخانه‌کا موکم ژبو ئا‌فاکرنا ئابوریه‌کا خوه‌سه‌ر دانا. هه‌روه‌سا گرنگیه‌کا
 تایبه‌ت ب گشتوکالیی ژی ددا: "چه‌ند که‌سانه‌ک شاندینه وه‌لاتییت بیانی و دویر هه‌تا
 تو‌ه‌هینان و چاندنی فی‌ربوون، هنده‌ک جوتیار ژ وان وه‌لاتان هینان زه‌قییت په‌می و
 توویتی بخو بکه‌ن و دا بیته هانده‌ره‌ک پالدانی خه‌لکی وه‌لاتی ژی فی‌ربن... بپ ۵۶".
 ئەه‌ه‌ گرنگیدانا ب گشتوکالیی نیشانا دووربینی و ژیرمه‌ندی یا که‌تواری یا پاشای
 خویا دکه‌ت، چونکو د جفاکه‌کی کولله‌کتیفی گشتوکالیدا، فه‌ره‌ل ده‌سپیکی هزر د
 فی بیاقیدا به‌یته‌کرن. ژلایه‌کی دیقه‌ژی وه‌کو کلتوره‌کی جفاکین گشتوکالیی، خه‌لک
 پیتر سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل چاندنیی دکه‌ن، چونکو پتر ب هی‌را زه‌قله‌کانقه‌گریدا‌یه! چونکو

سرۆشتی ژيانی پیدقی ب هیزا زهقله کانه، لهوا گرنگیه کا تایهت ب قی هیزی د هیته دان و کهسی نیاب و بزاره ئەو بوو یی هیزا جهستهبی و بیرتیژی یا مهژی ل نک هه بانه. ل داویی ژی وه کو تهفاقه ری قی پرۆسی پاشایی کوردان هزر ددانانا شهنگستی دهوله تبوونی کر، کو ئەو ژی چیکرنا درائی کوردیه: "وهك ل دهستفیسى دا هاتی کو گهلهك پاشایی کوردا خو گپرو نه کر ده می سکی کوردی ده رئیخستی و نا قی خو و وهلاتی کوردان لسهر دانای... بپ ۵۶."

هه بوونا درافه کی خوه سهر و تایهت ب وهلاته کیفه نیشانا خوه سهری و نازادی یا سیاسی و ئابوری یا وی وهلاتیه. ئەو ده برپنه ئیشاره ته کا ئاشکرایه ژبو خهونا دهوله تبوونا کوردستانی. ئە گهر د دیروکا هه قچه رخا کورد و کوردستانیدا، کوردان چ دهوله تین خوه سهر نه بن ژی، بیگۆمانه کو مافه کی ره وایه کهسی کورد خهونان ب چیبوونا قی دهوله تیغه بینن. ئوو مروڤ خهونان دبینیت کو ب جه بینیت.

۶. ژیرخانا لهشکهری و سیاسهت

جفاک و مللهت ب هیزا لهشکهری هیزار و خوه سهر د بن، ههروه سا ب هیزا لهشکهری د کارن بهره قانیی ژخوه و دهسکه فیتین خوه بکهن. ئوو چونکو کوردستان دناقههرا چوار دهوله تین هه فسویدا هاتییه دابهشکرن و ههروه کو دبیزن ل ههر چوار رهخان دوژمنن. نفیسه ل سهر زاری په هله وانی خوه (هۆستا حوسینی) خه لکی پالدهت کو بچنه عهسکه ری و خوه فیری هه می جو ریت چه کی بکهن، نه کو جاره کی پیدقی ب شاره زایی یین لهشکهری هه بیت. ئە گهر هندهك جحیلان خوه نه رازی کر با و گۆتبان کو ناچنه عهسکه ری هۆستا حوسین دا بیژتی "ههرن.. دی رۆژهك هیت و دی مللهتی وه زۆر پیدقی ب هه وه هه بیت... ئەز مری و هوین ساخ هه که ئەو رۆژ هات پاشی دی بیژن حوسینی وه گۆتبوو... بپ ۹۵."

مه ره ما سه ره کی یا هۆستا حوسینی کو کاره کته ری سه ره کیی ئا فاکرنا خهونا نفیسه رییه، ئەو بوو کو کوردان ژی لهشکهره کی شاره زا و مه شقکری هه بیت. چونکو هیز و ریکخستنا لهشکهری ژ ئەوله ویاتین چیکرنا کیانه کی خوه سهرن بو مللهتی

كورد. نقيسهري ل گورهى سهربورا خوه يا كهسوكي و خواندنا ديروكي و سهربورين
مللهتي كورد دهركا في بابه تي كريبه و ب زانيوون وهسفا لهشكهري پاشايي كوردان
كريبه. دهمي وهرگر وان په ره گرافين ده رباره ي لهشكهري پاشايي كوردان دخوينيت,
وهسا خويا دبیت كو شريتا فلمه كي دو كيومي تي دهیته پیش چاقان:

- ژ سواريت ژ سپیدی وهره سهر پشتا ههسپا غار و بازدان دكر و ب تفهنگا
تهقه تهقا وان بوو، هيرش دبرنه سهر كهليت دروست كرى و لهشكهريت وهمی
دشكاندن و دبهزاندن و ئالايي كوردا دچكلاندن سهر گرا و ب رما فه دكرن...
بپ ۴۸.

- نهؤ مهشقه ژ سه گورگي دهست پي دكهت ههتا تارى دكهته ئهردى، چهند
شهقا بهرنامي مهشق كرنا شهفي ژى ههبوو... بپ ۴۸.

- روژ نه بوو پاشا بخو لفي مهيداني تاماده نهبيت، چ كيماسي و پيتفييت وان
زوى ب زوى دهاتنه چاره سهر كرن... ههكو دگوت نهؤ زيريت زهر ههكه بو فان
ميرچاكا نهبن دي بو كي بن... بپ ۴۹.

ههلبهت نهؤ مهشقا بهردهوام ژبو هندی بوو كو لهشكهري كي ريكخستي و شارهزا
پهيدا كهت. ئوو نهؤ پويته دانا سهره كي ب مهشق و راهينا لهشكهري بياقي پشكداريي
بو ههمی ههفهولاتي بين كورد د رهخسينيت: "ههكه چ شارهزاي دسواريا ههسپ و
كارى تفهنگي نهبا ئهوه قهت مهرجه كي گرنگ نه بوو، چونكي هند شارهزا و ئوستاديت
مهشق و لهشكهري لفي مهيداني ههبوون، كو ب چهند ههيفا چ شقان و گافانه كي
نه بهلهد دكره عهسكهري كي هوسا كو ته دگوت دگهل نابليونى يي رابووى... بپ ۴۸."
لى مهرجي سهره كه و گرنگ ژيياتي و باوهرى و وهفادارى بوو ژبو دوز و پاشايي
كوردان: "دقيا باوهريه كا موكم ههبيت كو پاشايي كوردا كهس سهر ويدا نينه... بپ ۴۸
- ۴۹."

ژبلى في مهشق و راهينا دهسپيكي يا لهشكهري كي ساده يان بهرهه قكرنا
په هله وانين شهري، ههروهسا گرنگي ب وهرار كونا چه كي و دروست كرن يان ههبوونا

تۆپا ژى ھەبوو. گرنگيدان ب ھەبوونا تۆپ و چەكین دى يین پيشكهفتى نيشانا بىرتىژى يا پاشايى كوردانه كو ھەولددەت ھەفسەنگىيەكى دناقبەرا چەكى لەشكەرى خوە و يى دۆژمنيدا پەيداكت. بو فى چەندى ژى مفا ژ شارەزا يین بيانى ھەرگرتيە.

- ھندەك خانى و چادرین نھینی ھەبوون كەسەكى نەدزانی چنە و چ تيفه دەيتە كرن... دگۆتن ئاگرەكى مەزن ل وپرى دەيتە كرن و ل شەفیت تارى چرىسكىت ئاگرى بلندی ئاسمانى... ھندە مروفیت بيانى ل ديوانا پاشای دمان و ددويقدا بەرزە دبوون... چەند ئاسنگەر ژى ل وپرى دمان و ب شەفان ژى دەستوير دای نەبوون... بپ ۵۰.

- بو دەنگەك مەزن فابريقا تۆپا لفى باژپرى ھەيە و كەس پى نزانیت... بپ ۵۱.
- ھەر چ شارەزايەكى چەكى و جنسياتی دزانی ھەر ئەو چوونى دەينا و خاترانەكا زیدە و ب پارەكى باش دەاتە رازيكرن... گەلەك جارا قول قول زەلاما جلكيت عەسكەرى ئۆسمانيا ھيش لېر خو نەكرين دەاتن و قەستا باژارى ئافان شەھر دكر.... بپ ۵۲.

ئەف خورتكرنا لەشكەرى كوردان ببوو جھى ئالۆزى و دلتنەنگى يا خونكارى ئىسلامى. دەمى لەشكەرى ئۆسمانلييان د شەرەكيدا د شكەست, ھەلبەت گەلەك كەيفا كوردان د ھات و د گۆتن كو ئەفە تۆلفەكرنا خوديە ژ وان د ھيتە فەكرن. لى خونكارى ئىسلامى دخواست كو گەرەوا شكەستنا خوە ب سەرکەفتنەكا دى تزيكەت, ئەفجا لاوازترین خەلەك كىيە, بيگۆمانە كو دى ميرگەھا كوردان بيت. مشە جاران كاغەزین مشتى گەفین تۆلفەكرنى بو پاشايى كوردان د ھاتن, لەوا بو وى ئاشكرا دبیت كو شەرەكى نيزيكە و خونكارى ئىسلامى بەلا خوە ژيفە ناكەت. نەمازە دەمى كونسۆلگەرى دەولەتەكى دنقيسیت كو "پاشايى كوردان چ سنوور بو نینن بو ھيقي و ئاواتیت وى بيت بەرفەرھبونى, دقیت پراپيا جھى كوردا بگريت, ھەكە ل جھى وى نەھيتە راوہستاندن دى ل پاشەرۆژى بيتە ئاستەنگ درپيا بەرژەوہنديت دەولەتا مەدا.. بپ ۷۵." لەوا پاشايى كوردان ھەردەم د ئامادەباشييدا بوو كو بەرەفانينى ژ مەملەكەتا

خوه بکەت. هوستا حوسین دبیژیت: "پاشایی کوردا قەت نه هەست ب ماندیوونی و نه سستی دکر، ئەو ژێ سه خهرا تا ناماده کرنا له شکهری خو، ههچکو هەست ب شهپرەکی نێزیک دکر و ئەفجا شهف و روژ دکر نه ئیک و خهباتا وی یا بهردهوام بوو... بپ ۷۱."

مل ب ملی بهرههه فکرا له شکهره کی شارهزا و ب هیز کاری ریکخستن و هشیار کرنا خه لکی ههچکوههیی ب بهردهوامی د هاته کرن. وه کو ریکخستین نهینی کادرو بین خوه بین شارهزا ب ناخی کاروانی بازرگانان هنارتنه هه می باژیر و گوندین ل سه رانسهری کوردستانی و هه می کار و خهباتا وان ئەو بوو کو خه لکی ل سهر دوزا پاشایی کوردان ئاگه دار کهن و ژ لایه کی دیقه ژێ هاندانا گهنج و لاوان د کرن کو پشکداری د له شکهری پاشایدا بکهن. نقیسه ر به حسی کاروانه کی دکەت کو هاتبوو گوندی کۆلینی: "ئالی بسهرفه کو بازرگان بوون به لی راستیا وان هوسا دیار نه دکرن... چونکی مانا وان ل گوندی دریز بوو، هنده ک ژ وان هه ر ل مزگه فتی مان کاری وان به حسی پاشایی کوردان بوو.. له شکهری وی و ئەف چه کی پهیدا کری وه ک ل دهستقیسی ئیشارهت پیدای کو که سیته نه کورد هه نه بافریقیت چه کی بو ددان... بپ ۴۶-۴۷." ئەف په ره گرافه ئیشاره تی دده ته چهند خالین گرنگ "ژ لایه کیفه راگه هاندانا میرگه ها پاشایی کوردانه، ژ لایه کی دیقه ژێ سالوخه تدا نا هیز و شیاین وی بین سه رنجرا کیشن کو که سه ک هه یه مینا ئەفسه رین عه سکه ری ئوسمانلی ب له شکهر و هیزه و ب کوردی دئاخفیت. ئەفا داوی ژێ ئاراندا گریه کا دهروونی یا مهز نه د ناخی کوردیدا کو هه رده م بندهستی تورک و عه جه م و عه ره بان بوویه و نها دی ب کوردی ل هه مبه ری دهسته لاته کا ره وا و ب هیز ئاخفیت.

لی گریا خوه کیمدیتنا کوردان ل هه مبه ری داگیر که رین خوه، دناؤ ناخ و رهوشتی واندا هاتییه چه سپاندن، له وا دگه ل فی گوتارا رهوشه نبیری و راگه هاندانا میرگه ها کوردان، دبیژن کو "که سیته نه کورد هه نه بافریقیت چه کی بو ددان... بپ ۴۷." ئەف داخو یانییه ئیشاره ته که ژبو هیزداری یا پلانا پاشایی کوردان و فه گه راندانا باوه رییه کو کورده ک دی شیته خه لکی بیانی د خزمه تا خوه دا بده ته کاری. ب راستی ژێ ئەف گریا

خوه کیمدیتنی کو مشه جاران نفیسه ل سهر زاری په هله وانې خوه یی سهره که ئیشاره تی دده تی، دگهل دهمین دریژین ته سلیمبون و نه چالاکیی دیتته نه گهری ههستکرنا ب لاوازی و بیباوه ریی. ئوو مروؤ نه کاریت چ پینگافان پاڤیژیت نه گهر گیانی وی ب باوه رییه کا موکم نه بارکری بیت. ههروه سا خاله کا دی یا سیاستا پاشایی کوردان نهو بوو کو ب کووری و هووری د کلتوری ملله تی خوه د گه هشت. وی د زانی کو ملله تی کورد ب کووره یانه تا سهر ههستی ب دینیقه گریدایه و هه ردهم هه می دوژمین کوردان ب ناڤی ئایینی پیروزی ئیسلامی فیل و پیلان ژبو بوهژاندنا وی دناؤ کلتورین عه ره بی و تورکیدا گیراینه. ژبو فی چهندی ژی هه وه کا به رفره یا ره وشه نبیری و راگه هاندنی ب ریکا مه لا و فهقه و دهرویشان ل سهرانسهری کوردستانی به لافکرن. نفیسه د فه گیرانا سهر بوور و بیره وه ری یین هوستا حوسینیدا دبیژیت: "... رولی وان که سا ئه فیته دهسته کا پاشای لسهرانسهری کوردستانی به لافکرین ب ناڤی دهرویش و مه لا و دهف دهستی واندا پروپاگنده کا باش دکر و ب ئاواز و هوزانا و دهنگی ده فی به حسی عه سکه ر و سهروه ری کورد و بوسرمانا بناؤ دبر... بپ ۵۳." ئوو ده می به حسی پاشای ژی دکر دیسا وه کو شونگری خونکاری ئیسلامی به حس ژی دکر، چونکو مشه جاران که سانین ئولدار و جوانمیر دهست ژ کوردینی و نه ته وه پاریزی یا خوه به ردایه ژبه ر کو وه سا هاتینه تیگه هاندن کو دوزا وان دژی ئایینی وانه. نهو ب خوه ب سر وشتی خوه، که سین د جفاکین گشتوکالی و ساده دا، ژ هه ر بابه ته کی دی، پتر ب ئایینیقه گریداینه. ژبه ر فی چهندی بوو، پرانیا ئالا هه لگرین دوزا پاشایی کوردان د گوتن: " نهو ژی یی دخه بتیت بو دین و دونیایی، گوهداری یا وی گوه دانه بو خودی و پیغه مبه را... بپ ۴۹."

زیده باری فی چهندی ژی پاشای مه لا و ئیمامین مزگه فتان پالددان کو وه لاتینی ب دینیقه گریدهن و به ره فانیکرنا ژ وه لاتی بگه هینه ئاستی به ره فانیکرنی ژ دینی خودی و پیغه مبه ری. دبیژن جاره کی پاشای گوت بوو: " ما ئه م ژ کی کیمترین بیینه ماخویئ ئاغایی ما خو... بپ ۹۲." نه قجا خه لکی ب شیوه یین هه مه جوړ فه گیران و مه لا یین

مزگهفتان ژى وه كو فەرمۆدەيه كا پيڤه مبهري سەره دەري دگەل دكرن: "هەمى رۆژيەت ئەينيا و لسەر مينبەرا دەاته گۆتن و دگەل چەند ئايەت و فەرموديت پيڤه مبهري نافدا تيكهەل دكرن زيەتر ديڤخستە بەر عەقلى دیندار و نەخويندەوارا... ئيك ژ بنواشيت باوەريا مرؤفى ب خودى و دینی پيڤه مبهري ئەفە دقيت وەلاتى خو برا و كەس و مللەتى خو بقيت و بەرهفانى ژى بکەت... بپ ۹۳."

۷. ديپلوماسيەت و شارەزايى يا ب ريفه برنى

بيگۆمانە كو كرياتا ديپلوماسيە ژى پشكە كا گرنگە ژ كەلواشى كرياتا سياسى. هەر سياسەتەك يان ئيديولۆژيە كا هەبیت، پيدى ب خورتكرنا هەقبەندى بين نافخويى و دەرفەيى هەيه. قى كرياتى ژى پيدى ب شارەزايى بين هەقچەرخ و سەربۆره كا ئەپستەمى هەيه. پەهلەوانى رۆمانى قەدگيريت كو "پاشا مرؤفە كى چەرخى بوو، نە ژوان پاشا و ميريت كوردا بوو كو دگوهى گايدا نفستى بوون و ژ شوپرها كەلا خوە زيەتر نە ددين... بپ ۵۷." ژ ئەوا ددەستنفيسيدا هاتى خويا بوويه كو زيەدەبارى شيانين وى بين ب ريفه برنى، هەروەسا گەلەك زمانان ژى د زانين و گەلەك دونيا ژى ديت بوو. ئەفە ژى بوويه ئەگەرى وى چەندى كو پاشا مرؤفە كى رەوشەنبير بوويه و ب باشى د كلتۆر و دۆز و داخوازي بين مللەتى خوە گەشتيە. "پاشا ل زارويا خو بابى وى ھنارتبوو ئستەمبولى و ل گەنجينا خو چەند سەفەر و گەريان ل ئوروپا كر بوون و گەلەك تيكەليا رەوشەنبيريت كورد كرىە... بپ ۵۹."

قى پاشخانا ھزرى و رەوشەنبيرى يا تيكەلە ژ كلتۆر و سەربۆرين ھەمەجۆر، فەراتى يا مفا وەرگرتنى ژ شارەزا بين بيانى ل دەف پاشاى پەيدا كر و ژبو دانانا نەخشەيى شوپرەش و ئاڤاكرنا دەولەتا خوە، ھەردەم پرسيار ژ كەسانين شارەزا و دونيا ديەديان د كرن. سەرەراى قى چەندى ژى پاشاى بەندكە كى پەيوەندى دگەل خونكارى ئيسلامى ھيلا بوو، ئەفە ژى سياسەتەكە كو زوى ب زوى خوە نەھاڤتە دناڤ شەرەكى نە ھەقسەنگدا ژلايى ھيژ و شيانانفە. "پاشايى كوردا پيوەنديت خو دگەل خونكارى ئيسلامى ھەبوون، ھەر ھەيام ھەيام ديارى بو دھنارتن و دگۆت، ئەجەلا زالمادى

بدهستی زالما بیت... بپ ۹۰. "نهم دکارین بیژین کو پاشای ب ژیرمندی سهردهری دگهل دوزا گهلی خوه دکر و نه دخواست مللهتی خوه توشی شهرهکی مهزن و ویرانکار بکعت. ههبوونا فان ههقبهندی بین بهرزه و هندی نالوگور، پهقینا ههفرکیی گیرۆ کر و پاشا شیا مفای ژقی گیرۆ کرنی بینیت و بهرههقی یا خوه و لهشه کهری خوه موکمر لی بکعت. د فی بیافی دیپلوماسیی نه براتی و نه دوزمنییدا دگهل خونکاری ئیسلامی، پاشای ههولدا کو بسپور و شارهزا بین بیانی بینته دناڤ میرگهها خوه دا. ههچهنده گهلهک کهسین ساده و نهزان ژ ههبوونا کهسین بیانی نهرازیوون، چونکول گورهی هزرا وان یا ساده، ههمی بیانی دوزمنن، نهمازه نه گهر نه موسلمان بن. ههروه کو هوستا حوسین فه دگیریت و ددهستنقیسییدا ژی ئیشارهت دایی کو خهلکی دناقبهرا خوه دا دگوت: "نهو کافرئ پیس چیه ههردهم ب رهخ پاشایفه... بپ ۸۷."

نه دووره نهو هزر کر نه ژ کلتور و پاشخانا هزر و ئیدیولۆژی یا سهردهمی جیهادی بو موسلمانان فه ما بیت. لی دهمی ب شیویه کی کهتواری ل بابهتی دنیرن، دبینن کو نه ب وی شیوازییه، نهوی بو هاتییه گوتن، چونکو د جفاکی کوردیدا کوما ئاین و نه تهوهیین ههمه جوهر هه نه و ب ناشتی و نارامی پیکفه زیاینه. د سهردهمی فهرمانا ئیکی یا نهرمه نیاندا، پاشایی کوردان گهلهک نهرمه نی ژ مرنی رزگار کرن و پاراستن، چونکو پیکفه ژیا بوون و وی دزانی کو بابهتی خو په رستی یا ئیینی و هره قهیه که داگیر که رین دوزمن ژبو تیکدانا رهوشا جفاکی کوردان بکار د هینن، یان ب کیمی شکهستین خوه بین سیاسی و لهشکهری پی فه دشیرن. نه جفا نهرازیوونا خهلکی ژ ههبوونا کهسانین بیانی ب رهخ پاشایفه ژ نهزانییه، یان ژی نه دووره هسوودی بیت کو پاشا گرنگییه کا زیده تر ددهتی و ههمی خهلکی ویران شههری تهماچی د وی گرنگی پیدانا تاییهت هه بوو. لی ژ بهر کو باوهرییه کا موکم ب پاشایی خوه ههیه، مللهتی ژی ریژگرتن بو کهسانین بیانی دادنان. ئوو پشتی زانین کو فابریقا توپا ههیه و کاروانه کی بارکری ب نهله مینین چیکرنا توپا دنیقا ویران شههری را بهر ب خانیک و خیفه تین فه ده رقه چووین، زانین کو تشتهک یی د بن کولافی وی کهسی سوری چاشین فه ههیه و د

به‌رژه‌وه‌ندا ملله‌تی مه‌ دایه. گه‌له‌ك روژنامه‌نقیس و شاره‌زا یین بیانی ژ هه‌می جوړ و وه‌لات و بسپوړییان د هاتنه‌ك پاشایی كوردان، لی "یی ژ هه‌میا نزیكتر بو پاشای و هه‌رده‌م دیوانا وی نه به‌ردا ئه‌و ژی ئیكی كه‌له‌دریژی چافشین بوو، دگوتن ئنگلیزه. هه‌می گاڤا باده‌كا نه‌خشا لبن كه‌فشی وی بوو، ئاخفتنا وی لده‌ف پاشای به‌ایه‌كی خو هه‌بوو، جه و پاریی خوش یی وی بوو.... بپ ۵۹."

ب نسبت ریڅه‌برنا خه‌لكی ویران شه‌هر ژی، پاشای هه‌ر ل ده‌سپیکي دادپه‌روه‌ری و وه‌رارین پی‌شچاډ د بیافین گشتو‌كالیی و بازرگانیدا كر بوون و ئابوری یا وه‌لاتی پی څه‌ژاند بوو، هه‌تا گه‌هشتییه وی رادده‌ی كو خونكاری ئیسلامی قه‌رزین مالی ژ پاشایی كوردان بكه‌ت: "گه‌هسته وی رادده‌ی كو خونكاری ئیسلامی هنده‌ك كه‌نكه‌نیت خوه بنیړیت كو قه‌رزه‌كی ژی بكه‌ن... بپ ۵۶-۵۷." هه‌لبه‌ت فی چندی باندوره‌كا پوزه‌تیف ل سه‌ر خه‌لكی و ژییاتی یا وان بو وه‌لاتی هه‌بوو. پیڅه گریډانا خه‌لكی ب باژیړیڅه مینا پیڅه گریډانا مروقی ب خیزانا خوه یا تایه‌تڅه لیڅهات بوو. ئانكو باژیړ بوو نامووس و شه‌ره‌ف و ناسنامه یا كه‌سوکی یا هه‌ر كه‌سه‌كی میرگه‌ها براهیم پاشایی ملی. ده‌می هوستا حوسین نه‌خوش دكه‌فیت و چ دختور و چه‌كیم نه كارن وی ساخكه‌نه‌څه، دبیزیت كو دیتنا ئافان شه‌هری ده‌رمانی ویه: "كه‌س نه‌شیت من بگه‌هینته دایكا هه‌می باژیړا — ئافان شه‌هر — ئای چ باژیړه‌كی دلوقانه، به‌لی ئه‌ډ باژیړه چه‌وا كولی به‌لگیت دارا خه‌ملا وان دخوت ئه‌ها ئه‌ډ باژیړه ژی ژ گیانی من دخوت.... بپ ۸۱." ب هه‌مان ئاوی پیڅه گریډانا باژیړی هه‌روه‌سا ب پاشایڅه ژی د گریډایی بوون. چونكو پاشا د خوڅی و نه خوڅی یین له‌شكه‌ر و ملله‌تی خوه‌دا پشكدار د بوو، هه‌رده‌م دگه‌ل وان كار دكر و ده‌می ئه‌و ژ كاری مه‌شقا له‌شكه‌ری و ئافاكرنی ته‌څاډ دبوون و بیه‌نا خوه څه‌ددان، د وی ده‌میدا ژی پاشا دگه‌ل بازرگان و بسپوړین بیانی ب دیپلوماسی و سیاسه‌تیڅه یی مزوول بوو. د څه‌گیړانیدا هاتییه كو "پاشا ل دانان و ئافاكرنی دگه‌ل مه بوو، ل مه‌یدانا جه‌نگ و پیکدادانا دگه‌ل مه‌بوو، ژفی زیده‌تر مه چ ژی دڅیت... بپ ۸۹." هه‌روه‌سا دده‌ستنقیسیدا ژی به‌حسی سه‌رده‌می پاشای ب جوانی و شه‌هنازیڅه

هاتییه کو "ئەو روژ خەون نەبوون، راستییەك بوو ئەم تیدا دژیان هەچکو مە دڤیا بدەست بگراین و بەرنەدەین بەهەشتەك بوو چەند سالا مە خەون پیڤه ددیتن و ئەڤرۆ دناڤدا دژین... بپ ۵۳."

دیروك دناڤهرا دەستنڤیسی و ڤه گێرانیڤدا

ب درێژاهی یا رۆمانی، نڤیسەر بەحسی دەستنڤیسه کی و ڤه گێرانا خەلکی بو بۆیەرە کی دیروکی دکەت. هەردوو شیواز ژێ ئەلەمیڤتین ڤه گێرانا دیروکیڤه. ل ڤیره نڤیسەری ڤیایه گرنگیه گی بدەته دیروکی و دەمان دەمدا ژێ ب چاڤه کی رهخەنی لی بنیریت. لی پرسیارا گرنگ ئەوه، ئەری هەبوونا دیروکی ژبو پیڤشکەفتنا جفاکان پیڤڤییه کا ڤه ره یان هەسته کا دەروونییه کو مروڤ شهنازیی ب رابردووی خوه بکەت؟ ئەگەر یا ڤه ره بیت، پا چهوا هندهك جفاکین دیرین و رهه کوور د جەرگی دیروکیڤدا نھۆ ب تنی تویفکل ژێ مایه؟ هەروەسا کۆمه کا وهلاتین چ پاشخانا دیروکی بو نهی نوکه حوکمی ل جیهانی دکەن؟! ئوو ئەگەر یا ڤه ره نه بیت، بوچی خەلک دیروکی دنڤیسن و گرنگیی پی ددەن؟ ئەری تنی ژبەر خوڤشیییه یان مڤایه کی دی تیدا هەیه؟ ئەری دەست پیکرن ژ سفری دی تشته کی نوو و هەڤچهرخ پەیداکەت یان ژێ وەرار پروسە کا بەره بهری یال سەر ئیک کومبووی یه؟

ئەڤه و گەلەك پرسیارین دی یین ژڤی جووری بووینه هیڤینی تیڤهزینا ڤه یله سوڤ و دیروکزانان. لی هەرچهوا بیت، هەمی وهلات و جفاک شهنازیی ب رابردووی خوه یی درهخشان دکەن و گرنگیی ددەنه پاشخان و شههرستانی و دیروکا خوه. پا بوچی ئەم گرنگیی ب دیروکا خوه نەدەین؟ "ئەری راسته میژوو باره کی گرانه مە ب پشتا خوه ڤه دای یان هنده قەید و زنجیرن مە خو پی گریڤدای... بپ ۳۳." ئەڤ پرسیارا مشت گوومان و پرسیارین دی یین ڤه شارتی، سەری بەند کی دکەته ددەستی وان رهوشه بنیرین نووخوازین د ڤین هەمی تشتان بهرفینن و ژیانە کا نوو دانن. ئەگەر باره کی گران بیت

ب پشتا مهفه، ئەم د کارین ب خوه ویستی ئی باری دانین. لی ئەگەر قەید و زنجیر بن مه خوه پیئە گریڤای، هینگی خەبات و هەلویست و بریارین چاره‌نقیسی پی دئین، هەتا کو ئەڤ زنجیره د هینە شکاندن. ئوو د هەمان دەمدا ژى هندەك هزر مەند هەنە وەسا دبین کو دیرۆك دەیتە شیواندن و میژوونقیس ل گورەى مەرەم و گیول و بەرژە وەندا سەر دەمی خوه دئیس: "ئیک راستی و سەرھاتی و رویدان هەنە، بەلی گوتۆ ڤه گپ و میژوونقیس لدویف مەرەم و وژدانا خوه دئیس و ب سەری مەدا دسەپین کو ئەوا ئەو دبیژن ئەو راستە و دڤیا ئەم باوەری پی بکەین... بپ ۳۳." یان ژى هندەك دبیژن کو دیرۆك بەرھەمی دەستی لایەن سەرکەفتینە. ئەڤجا مادەم ئەم نە سەرکەفتینە، دی بۆچی دیرۆکا سەرکەفتیان خوینین، چونکو چ ئاخفتین خیری بو مه نا بیژن (ئەم هەڤرک بووین، ئەو سەرکەفتن و پاشایی مه هاتە ل سیدارەدان و لەشکەری مه شکەست). لی ل هەمبەر فان هەردوو جەمسەران پرسیارە کا دی یا گرنگ سەرھەلدەت: "باشە بۆچی ئەم کلتوری خو پاقین و ئەوین هوون شانازی پی دکەن، گرنگی ددەنە کلتور و فولکلوری خوه هەمی ئنتیکە و کەلەپور و شینواریت خو مۆزەخانا دپاریژن و قانونا پاراستی بو دەرتیخن... بپ ۳۲." چونکو ب هزرا گەلەك هزر مەندان و ئەم ژى وەسا دبین کو دیرۆك سامانە کی نەتەووی یە، هاندەر و پالەره کی گرنگە ژبو پیشکەفتن و وەرارا هەر جفاکە کی.

چ گوهورین و نووکرەك ژ بۆشایی پەیدا نابن، بەلکو کریارە کا بەرەبەرەیی یا ل سەر ئیک کومبونا هزر و رەفتار و رەنجا مروڤییه. ئەڤجا دەمی تۆشی کارەساتە کی یان سەتینە کی دین: "هەر سەتینەك دبیته شەپرزەبوون و تیکچوونا هەڤسەنگی... بپ ۸." بەر ب رەهین دیرۆکی دزقن و ب لیئیرینە کا هەلسەنگاندنەیی هیڤ دکەنە ئەوا بووی و بۆری، ژبو هندی کو خوه بەرھەڤکەن بو ئەوا دی هیت. لی ژ لایەکی دیقە ژى نە دوورە ئەڤ ڤه گەران و هەلسەنگاندنا بۆبەرین بۆری یین دیرۆکی کریارە کا دەروونی یا هەڤسەنگرنا ناخ و کەساتی بیت. د پرانیا جاراندنا زەحمەتە بو مروڤی کو دانپیدانی ب داکەفتن و شاشی یین خوه بدەت، چونکو وەسا هزر د کەت کو کاملان و راستە، لی

دەردۆر و كەتوار و جفاك نە ھاریكارن. ھەروەھە كو د. عەلی وەردی دبیژیت كو ھەر كەسەكی ژ مە، میناكەكی كاملان بو خوە د مەژیی خوەدا دادنیت و ھەردەمی تۆشی سەقینەكی ببیت یان ب بەرجەستەیی بكەقیتە ھەمبەر كەتوارەكی نە ل دویف حەز و نیرین و خواستین خوە، بیگۆمانە كو دی ئوبالا داكەفتنا خوە ئیختە ستوویی لایەنەكی دی و زەمانی غەددار یان ژی دی ھزر كەت كو ئەوین بەری وی ژی ھەر ھۆسا بوون. ل قیرە دی خوە داھیلتە د كورراتی یا دیرۆكیدا و سنسلە یا داكەفتن و شكەستین دیرۆكی كەتە بەھانە ژبو كاودانین ھەیی: "دەمی كوردا ھیرش دەھینانە سەر گزیرتا كریت وەك دورندا شەر دكر. ئای چەند فەیتی بوو بو من ژ شەرمادا خوھی ئەنیا من دا... بپ ۲۳."

ئەم د كارین فی شەرمینی و فەیتی دگەل وی شەرم و فەیتی یا جاشین كورد ھەقەبەر كەین كول سەردەمی كۆچا ملیونی ب دویف كوردین رەقیافە بوون و پاشی ھەمی مال و مولکی وان تالانكرن. دبیژن دیرۆك خۆ دووبارە ناكەت، لی ژبو كاودان و بۆیەرین د ژيانا كورداندا د قەومن، كۆپكرنە: "ھەكە میژوو یا مە كۆپكرن نەبیت، پا دی چ بیت... بپ ۱۹." ئەف داخویانییە دوو رامانان ب خۆفە دگریت، رامانا ئیكی ھەروەھە كو مە گۆتی ژبو ھندییە كو شاشی و داكەفتین خوە پی ب ئیختین. نقیسەر ل سەر زاری پەھلەوانی خوە دژاتی یا بابەتین دیرۆكی دكەت، نەمازە پستی بسپۆرەكی شارەزا بو گۆتی كو دیرۆك خوە دووبارە ناكەت، پەھلەوان دبیژیت كو "ژ وی رۆژی وەرە وی سەنگەرەك لناف بەینا من و میژووئی دروست كر. یان بووینە دوو سەنگەریت ھەقدژ... بەلی ژ وی رۆژی من زانی كو میژوو فەگۆھاستنا ھندە سەرھاتیایە لدویف میزاج و كەیف سولتانی وی دەمی ھاتیە ریزكرن... بپ ۱۹." ئەفە ژی ھەلوئیستەكی ھشیارانەیی نقیسەرییە كو ب زانیوون سەردەریی دگەل ھالەتی دەروونی دكەت و دقیت بیژتە وەرگری كو ئەف ھەلوئیستی ژ دیرۆكی نە تنی گەرەوتە ژبكرنە كا دەروونییە، بەلكو دیتنە كا كوورا ھەلسەنگاندنەیی یە ژبو خوە بەرھەفكرنە كا نوو كو ب شیوہیەكی ھەفچەرەخ و سەردەمییانە د بۆیەر و كاودانین ئەفرو بگەھیت. ئوو ئەفەییە بەری مە ددەتە

رامانا دووی یا سهردهریکرنا دگهل دیروکی کو پالدەر و هاندەرکه ژبو ئافاکرنه کا دی یا نوو. بهریخودانا گومانکی یا پهلهوانی ل سهر شهرپ پاشایی کوردان دگهل لهشکهری ئوسمانلی، د جهی خوه دایه: "پاشایی کوردا هه که چ بناغه نه بن یان چ هیفی ژی نه بن بو سهرکهفتنی یان ئیک ژ سهدی سهرکهفتن تیدا نه ددیت، بوچی مللهتی خو هاقیتیه فی ناگری، یه عنی ئهو جهنگ ژ خو کوشتنی زیده تر نه بوو!!... بپ ۹۰. ل راستی یا دیروکی ئه وه کو "پاشای دقیا ئالایی خو هه بیت، لهشکهری خو هه بیت ئه وای وی قیای دهمه کی بدهست فه هات، یا دی خودی قهله می خو ل نه دا و ئه مرئ وی نه هاته سهر، قوربانی خودی بم... بپ ۹۳."

فهره مروژ ههر سهردهمه کی ل گورهی کاودانین وی سهردهمی شروقه کهت و بکه ته په ند و ریئیشاندەر ژبو ئافاکرنه کا دی یا ئایینه یی. پاشایی کوردان هه ولدانه کا سهرخوه بوونی دا و شوره شه کا مهزن و ریخهستی پیک هینا، ل سهرنه کهفت. ل شوینا ئه م گله و گازندان ژی بکه یین کا بوچی کر، ما بوچی ئه م ل ئاستهنگ و کهم و کورتی یین وی سهردهمی نا گهریین و راستکهینه فه؟! ل ئه گهر ئه م بیژین کو "مه رج ئه نجامن، مروژ حوکمی خو لسهر ئه نجاما ددهت... بپ ۹۲." هینگی ژبلی هندی کو چ مفای ژ سهربورای دیروکی وهرناگرین، ههروه سا دی توشی شاشییه کا مهزن بین و دی زهرگه هه کا مهزن ل دیروک و جفاکی خوه دهین. چونکو هه ردهم سهربورین دیروکی (خو ئه گهر جهی شهرم و فهییتی بن ژی) دبنه ریخوشکه ر و دهسپیک بو بزاقین داهاتی.

د فی واریدا پهلهوانی نفیسه ری ژی هه ولددهت کو بهرپه رین رهش و سپی یین دیروکا خوه فه کهت و د دهمی کوچا ملیونیدا، ژبو پرسیار کرن و لیگه ریانان ل بابی بهرزه، قهستا دهرویش حوسینی دکهن کو "لسهر میزه رکا پاقر روینشتبوو کتیبه کا زهر ددهستی دا بوو... بپ ۱۰." کتیبا زهر نیشانا کهفنانی و تۆزکه وییوونا وییه کو ئیشاره ته که ژبو دیروکا نفیسی. ل گه له ک جه و په ره گرافین دی یین رۆمانی، نفیسه ر دا کوکی ل سهر گرنگی یا هه بوونا دهستنفیسان دکهن، چونکو دهستنفیس فه گیرانه کا دروست یا دیروکی دکهن. هه رچه نده کو نه دووره دهستنفیس ژی جهی گومانی بن " "

میژوو ڤه گوهاستنا هنده سهرهاتیایه لدویف میزاج و کهیفا سولتانی وی دهمی هاتیه ریژکرن... بپ ۱۹. "لی ب کیمی وهرگری پشتراسته کو نهفا نفیسی دوکیومینته و ل گورهی رهوشا دهررونی یا کهسی ڤه دگیریت نا هیته گوهورین. نهوال دهستنقیسی هاتی نهوه یا باپیری وی ب دهستی خوه نفیسی، لی نهوا ڤه گیرانی نهوه یا خه لکی ژ هوستا حوسینی و هموی عهسکه ری بی برازی وی بهیستی. ل گهلهك جهان هه ژ دگرن و ل گهلهك جهان ژی جودانه. ههر چهوا بیت، ههر دوو شیواز دهربرینی ژ دیروکا سهردهمه کی دکهن. ههژی گوتنه کو جفاکی کوردی کو نه خوینده واری تیدا مشهیه، پتر سهردهمی دگهل ڤه گیرانی دکته. لی بابه تی هه بوونا دهستنقیسان ئیشاره ته کا ئاشکرایه ژبو گرنگی یا دهستنقیسان، چونکو پیتر باوهر پیکرینه. ههر چهوا بیت، ههر دوو شیوازی ڤه گیرانا بویه ریډن دره خشانین دیروکی پالده ره کی گرنگن ژبو خه بات و بهر خودانی یان ب کیمی ههسته کا ب کاملانی دده ته مروقی و مروقی پی نارام دبیت. نارامی ژی ب ته نا خوه هیژ و ڤه ژنه کا هه ڤسه نگ و بالهر دده ته مروقی.

به حسکرنا زیره کی و باربه ری و قوربانیدانین هوستا حوسینی ژبو گوندی و ههمدهمین وی، نازراندنه کا دهررونییه ژبو پیدفی یا هه بوونا کهسه کی وه کو وی د سهردهمی کوچا ملیونیدا. ههردهمی مروقی بکه ڤته د ته نگا ڤیه کیدا، دی ل هیفی یا کهسه کی قورتالکهر بیت. ل گورهی ڤه گیرانین دیروکی یین شه ڤین دریژ ل دیوانین گوندیان پی د هینه خوارن، هوستا حوسین نهو قورتالکهره یه:

- نه ژ ئاڤا باپیری ته ڤه خاری و نهز و تو ڤه دخوین ههمی خیرا دهست و ماهول و

نکراندنا هوستا حوسینییه... بپ ۲۴.

- چ تفهنگا لدهف جغسیا دروست نه با دڤیا بهر دهستی ویرا چوو با، نهو ژی مؤر و ترا خو لیدا با، پشتهی دروست دکر... دگوت من سویند یا خاری، عهسکه رییا چ بیانیا نه کهم، هه که هه با دا یا ملله تی خو کهم، سواری خه لکی ههری په یایه... بپ ۲۵.

- هوستا حوسینی لده ژ هنده کا تشته کی نه پهنی ~ اشکرا کر بوو کو هنده

پاروت یا هه کیس نزانیت چهوا پهیدا کریه... بپ ۲۶.

- هنده ئاشیت ئافی ل گوندا دروست دکرن و ددانه کاری... بپ ۲۷.

- هەر ل وان سالیټ کولبی پستی شهړی سەهەر بەللیکی زقری برس زیده تر لی هات... هۆستا حوسین دیسا بو سەر کاروان و بریار دا کاروانه کی بشه قینن و ل تۆخیا بۆرن... ئیقاریه کی گوندی هەمی بی هیفی ب بوون سەری کاروانی دیار بوو و دکره تۆز، گوندی هەمی چوونه پیش و باره گەنم دهینانه خواری و بو کهیف و ئەرزان... بپ ۲۸.

ئەڤ قورتالکەرە کو د هەمی جفاکان و د هەمی سەردەماندا جەھی بەحسکرن و سەرنجراکیشانا خەلکی هەچکوههیی یه، بیاڤه کی مەزن و بەرفرەه ژ مەژی و ماخولیانی بین نفیسەر و دیروکفانان دگريت. مینا هاشمی قورەیشی دەمی گەنم بو قورەیشیان ژ شامی ئینایی، مینا بارزانییه دەمی هەقالین خوه ژ چەمی ئاراس دەر باز کرین، ئوو مینا براهیم پاشایی ملییه کورەوشا ئابوری و سیاسی و جفاکی یا ویران شههري بلند کریه ئاستی پیشکەفتیزین باژیری وی سەردەمی و د ثیا میرگههه کا خوه سەر و ئازاد بو ملله تی خوه دانیت: "دەمی شهړی دەست پیکری و ب گەرمی چووینه شهړی، دڤیان خوه قۆربانی پاشایی خوه بکەن. پاشی دەمی شهر شکەستی... کوری خوه ل بابی نەدکره خودان و هەمی تەراو بەرا بوون... ژنوی زانی کا بەرزەبوونا هۆستا حوسینی چ کارەساته کا مەزن بو... بپ ۷۶-۷۷."

ئەری ما کی نا بیژیت هەما هۆستا حوسین ب خوه ئەو باب بوو کول کۆچا ملیونی بەرزە بووی و دناڤ دیروکیدا هاتییه دیتن!!

حاله تی ترۆما یا دەروونی

ترۆما یا دەروونی حالته کی ئالۆزیییه، هەردەمی مروڤ بەرئاتی بویه ره کی ژ نشکافه بیت کو گەفی ل سەر ژیان بکەت یان ژ ئەگەری برینداربوونه کا دژوار ئارامی یا مروڤی تیک بەدت و هەمی سەربۆر و شارەزایی بین ژیان نە کارن ئالۆزیی

ههڤسهنگگهن يان راهاتنى دگهل رهوشا نوو پهيدا كهن، ديبژنى ترؤما يا دهروونى. سهدهمين سهره كه يين ترؤمايى توندوتيزيه كو يان يا ب سهرى هاتى، يان يا ديتى يان ژى يا بهيستی. ههروهسا ژيفهقهتيان و ژدهستدان (كسهك يان تشته كى گرنى و پيرؤز) ديبته نه گهرى ترؤمايى (۳).

ههلبهت كسهك ژ مه نينه كو جاره كى ژ جارا د ژيانا خوه يا رؤژانه دا، نه ؤ سهدهمين ژيگوتى ب سهرى نه هات بن. لى ههر بويه ره كى ترؤمادار ده مى د هيتته چاره سهركرن (ب ريكا هاريكارى يا نه راسته وخويا جفاكى يان ب ريكا چاره سهرى يا دهروونى) د بيتته سهربور و كه ساتى يا مروقى ژبو بويه رين ترؤمايى هاتى ب هيزتر دكه قيت. ههوره كو كورد ديبژن كو فلان كه سى هند يا ب سهرى هاتى، زوو ب زوو ناكه قيت. لى نه گهر حالته تى ترؤماداريى نه هاته چاره سهركرن، نه دووره بيتته نه گهرى پهيدا بوونا حالته كى دهروونى كو ديبژنى پيشيلبونين په ستا پشتى ترؤمايى، فى حالته تى داويى ژى كومه كا نيشان و ساخله تان هه نه كو كار دكه نه سهر هزر و دلينى و رهفتارا مروقى، ههروهسا وهزيفه يين پيشه بى و نه كادىمى و جفاكى يين مروقى ژى تيكده دن.

نیشانين هه ره گرنگين حالته تى پيشيلبونين په ستا پشتى ترؤمايى دووباره بوونا بويه رى ترؤمايى و خودانه پاش و زيده هشياريه. ههر ئيك ژ فان ههر سى نیشانين سهره كه كومه كا رهفتار و هزر و دلينى يين هه مه جور ب خوڤه دگريت: "دهم و چاڤيت بابى من كرژ بوون هه چكو نهو حالت هه مى دهاتته پيش چاڤا و تيدا دژيت.... بپ ۱۵". يان "بابى من دهستى خوه ل سهرى خو دا و چاڤيت خو نقاندين... من زانى تشته كى ته حل و نه خوش خول هزر و خه ياليت ويدا... بپ ۱۶". نه ؤ نيشانه كا ژ كوما نيشانين دووباره بوونا بويه رى كو ب ريكا فلاشباكان بويه رى د ئينته بيرى و رهوشا دهروونى پى تيك دچيت. لى ههروه كو مه گوتى كو د پيرانيا جاراندا و ژ نه گهرى پيكفه ژيان و هاريكارى و پالپشتى يا خيزانين پيكفه گريدايى يين جفاكى كولله كتيقى كوردى، حالته يين ترؤما يا دهروونى ب شيويه كى ئوتوماتيكى د هيتته چاره سهركرن. مشه جاران ديبته كه سهك توشى فى حالته تى بيت و بهيتته چاره سهركرن ژى و خه لك

تی نه ئینته دهر. ههروهسا ههبوونا سهربۆرین مشت بۆیهرین ترۆمای د ژيانا ملله تی کورددا، راهاتن و سهردههریکرنا دگهل بۆیهران هیسانتر لی کرییه.

ئهو ب خوه ترۆماداری ل سهر دژواری و هیزا بۆیهری ترۆمای ژ لایهکیفه و پیکهاتهیی کهساتی یا مروقی (سهربۆر و شارهزایی یین ژيانی) ژ لایهکی دیفه رادوهستیت. ئەقجا چهند سهربۆرین مروقی یین ساریژکری پتر بن، دی ب ساناهیت شیت ژی دهرباز بیت. دهمی باب بهحسی چیرۆکا خوه دناؤ بۆیهرین چیرۆکیدا دکهت ئیشارهته که ژبو شيانا سهردههریکرنا دگهل بۆیهری ترۆمای. یهک ژ خالین هه ره گرنگین ساخبوون و چارهسهری، شیانین بهحسکرنا بۆیهرینه و فهگیرانین چیرۆکی د زانستی نوو یی چارهسهری یا دهروونیدا وهکو تهکنیکه کا چارهسهری د هیته بکار ئینان. ل جههکی دی ژی ئیشارهتی ددهته نیشانین خودانهپاشی کو کهسی ترۆمادار خوه ژ بیرهاتنین بۆیهری یان دیتنا جههکی کو بیرا وی لی بینتهفه ددهته پاش: "ههتا ئەفرۆ دهمی ئەز دهر وی قشلا کهفن را دچم کو بهرهک ژی نهمایه، ئەو دیمه ن تپته پیش چاقیت من و مهزن دبیت، ب سهدان رهنگ و دیمه نان دهپته گوهارتن، ههچکو ئەفرۆ رویدا بیت.... بپ ۱۶."

ئهو ب خوه روؤمانا گهریان ل بابی بهرزه و پراپا رۆمانین کوردی مشت ژ بۆیهرین ترۆمای (چ ب زانیوون یان ب بیئاگاهی بیت). ئەفه ژی وی راستیی خویا دکهت کو رۆمان خودیکا جفاکییه. چونکو جفاکی کوردان مشت بۆیهرین ترۆمایینه، بیگۆمانه کو ئەؤ بۆیهره دی جهی خوه دناؤ فهگیرانا بۆیهراندا کهن.

فلاشباکین شهری و ژ دهستدان و ژیکفه قهتیا نان کو ب مشهیی دناؤ رۆمانیدا هاتینه، ههبوونا خهون و کابيسان، ههبوونا بیردانکه کا نه تهقاؤ و بیرهوهری یین پچرپچر (نیشانا خودانهپاشییه ژ هزرکرنی د بۆیهرین ترۆماییدا)، ههروهسا بیرهاتنین ههستهوهران وهکو بیهنا گۆشتی سۆتی، دهنگی برووسییا کو بیرا پههلهوانان ل بۆیهرین ترۆمای د هیناقه. ئەؤ بۆیهرین فهگیری دبنه هیقینی لیکولینین حالهتی ترۆما یا دهروونی دناؤ رۆمانین کوردیدا.

عورفين جفاكي

ههروه كو مه ل گهلهك جهان گوتي و ههردهم دييژين كو رومان خوديكا ژيانا جفاكيه. ههلبهت ده مي ئەم دييژين كو دهبرينه ژ ژيانا روژانه يا جفاكي، راما نا وي ئەوه كو سه دههري و ده بريني ژ هه رسي ئەله ميئتين سه ره كه يين كه ساتي يا جفاكي دكه ت. ئەف هه رسي ئەله ميئته زي هزر كرن و دليني و رهفتارن. عورف و بهها يين جفاكي يين هه ر جفاكه كي ژ شيوازي هزر كرن و ئايرده يين ده برياندا هزران و هه لچوون و دليني پيك دهين. ما ده م رومان خوديكا جفاكي نفيسه ريه، ئەفجا چ رومان بي عورف و بهها و بيروباوهرين كلتوري و جفاكي نا هينه نفيسين. لي چونكو د پرانيا جاراندا نفيسه ر ب مه رهم و ژبو گه هاندا په يامه كي فان عورفان دكه ته دناؤ بويه راندا، له وا ئەم دينين كو ئيشاره ته كي دهيني (خو ئە گه ر ئيشاره ته كا بله ز بيت زي).

ئهو ب خوه نفيسه ر ژبو دوو مه ره مين سه ره كي قي كيري اي ئەنجام ده ت و هه ر مه ره مه كي كومه كا مه ره مين دي يين لاوه كي زي ب خوڤه دگرن: مه ره ما ئيكي ژبو دو كيوميئتكرنا كلتوري ملله تيه و ل گوره ي قي كلتوري، فه كوله ر دي شين ليكولينين زانستي ل سه ر جفاكي كه ن. مه ره ما دووي زي ژبو ره خنه گرتنيه ل هنده ك عورف و بهها يين مايي دناؤ خه لكيدا و ژ لايه نين جهي و سه رده ميغه فه ريژ و راما نين بههايان گرنگيه كا مه زن نه مايه، يان ب كي مي خه لك ب دلمازي و بيروباوهرين موكمغه سه ره ده ريي دگه ل ناكه ت.

هه رچه نده ده مي په ره گرافين رومانيدا، كومه كا ئيشاره تين راسته وخو يان نه راسته وخو ب تيگه ه و عورفين جفاكي هاتينه دان. لي د قي په ره گرافيدا دي هه ولدهين كو هنده ك عورفين ئاشكرا بهرچاڤكهين:

۱. چاقدانا دايبابان

دكلتۆرى جفاكى و ئىسلامه تييدا ژى هەردەم داکۆكى ل سەر چاقدیڤى و سەخىڤى يا دايبابان هاتىيه كرن و فەرە هەردەم كور خوە ل دايبابىن خوە بکەنە خودان و ژ بن ئەمرى وان دەر نە کەشن. ئەڤ بابەتە بوويه هيڤىنى بابەتى هەڤرکى يا دنافهرا دوو رڤىشتىن جودا و د دوو سەردەمىن جودا جودا دا, كو ئىك سەردەمى بابىيه و يى دى ژى سەردەمى كور ييه. لى وه كو عورفەك يان تيگهههكى جفاكى, نڤيسەر ل دەسپىكى ئىشارەتى ددەتى: "قەدا ل هەوه بکەڤىت ئەولادىت ئاخىر زەمانى هوين چ شىر حەرامن!! بۆچى ما ئىك بابى خوە دەڤىلت لڤان چول و بەتەنا... بپ ۵." هەوره كو ب ڤى ئىشارەتى دڤىت خواندەڤانى ژبو هەڤرکىيه كا پىشېنكرى بەرههڤ کەت. ل گورەى كلتۆرى ئىسلامى كوردى تيگهههك هەيه كو هەر کەسى د بن ئەمرى بابى خوە يان سەمىانى خۆڤە نەبىت, خودى تەعالا ژى ژى رازى نابىت و هەتا هەتايى دى يى لەعنەت لىكرى بىت: "دى هەرن هندی هوين ساخن دى لەعنەتا خداوهندا ل هەوه بىت, دى هوين هەر ئافاکەن و دى خراب و هەرفىت... بپ ۱۰." ئەڤ بابەتە ل گەلەك جەهان و ژبو گەلەك مەرەمان هاتىيه بكار ئىنان. يەك ژ مەرەمىن هەرە گرنىگ ئەو بوو كو هەردەم مللەتى كورد ب ناڤى ئىسلامى و گوهدارى يا سەمىانى (خونكارى ئىسلامى), كو نوونەرى خودى تەعالا يە ل سەر عەردى, هەردەم بندهست و قايلبووى بوويه ب رهوشا خوە يا هەبى!

۲. ناڤىن ئاخەرتى

د جفاكى كوردیدا (كو هەتا سەردەمى ئەڤرۆكە ژى مايه), خەلكى هەچكوهىي ناڤىن زارۆك و تىشتىن عەزىز ب ناڤىن ئاخەرتى ب ناڤ دكەن. هەلبەت ئەڤ ڤىله ژبو بەلاڤكرنا زمانى عەرەبى و عەرەبكرنا هەمى جفاكىن ئىسلامى هاتىيه كرن. خەلكى هەچكوهىي وەسا هاتىيه تيگههاندن, ئەگەر ناڤ عەرەبى بىت, ئەڤه رامانا وى ئەوه كو ئاخەرتىيه و خودى دى حەز ژىكەت و دى هارىكارى يا وى كەت. ئەگەر زارۆكىن كەسەكى بمرن, خەلك دى بىڤىتى ناڤەكى ئاخەرتى دانە سەر دا نەمرن. ئەڤ ناڤلىكرىن عەرەبى ب ناڤى ناڤىن ئاخەرتى هەموو بەروياڤىن هزرا كوردى موسلمان ڤه گرتىنە و

مشه جاران ژى وه كو بهرسینگگرتنه كا دهروونی لیّهاتییه. کهسین ئۆلدار وهسا هزر دکهن کو پاراستنا ئایینی ئیسلامی د ناقلیکرنین عه ره بیدایه.

ئه گهر ئه م لوژیکیانه سه حکهینه فی دیاردی دی بینین کو نه دووره د خزمه تا خوهیی ئیسلامیدا نه بیت, چونکو ئیسلام ژبو هه موو مروّفانتيی و هه موو جفاکین دونیای هاتییه, لی ب فی دیاردا ناڤین ئاخره تی ب تنی ب عه ره بان و عه ره بینیه د هیته گریدان (ئه فه ژى دووره ژ په یاما راسته قینه یا ئیسلامه تی).

ئه و بابه تی ئه ؤ تیگه هه چه سپاندی و کریه کلتور, هه لویستی میر و سه رکرده بین جفاکین کوردی بوون. گه له ک جاران ئه گهر بهر په رین دیروکی فه دهین, دی بینین کو هنده ک ژ میر و ئۆلدارین کوردان مالباتین خوه گه هاندینه سه رکرده کی عه ره ب یان سه حاییه کی سه رده می پیغه مبه ری خودی. ل هه مبه ری فی هزری ژى تیگه هه کی دی دنا ؤ خه لکی هه ژاردا هه بوو کو زارۆك ژبه ر ناڤی خوه د مریت, چونکو شیانی هه لگرتنا فی ناڤی گران و پیروز نین. له وا ناڤین کریت و نه هه ژى ل سه ر زارۆکین خوه دانان کو شیانی هه لگرتنا ناڤی هه بن و نه مرن. ئانکو هزر و تیگه هین جفاکی کوردی ب دووانی بین ره هایی بین هه قذر فه گریدایى بوو, یان ناڤه کی عه ره بیی ئاخره تی یان ژى ناڤه کی کوردی کریت و نه هه ژى. ئه فه ژى مه د گه هینته وى چه ندی کو هزرا که سی ب ئاغاتی یان خولا مینیقه هه فه بنده (ئه فه ژى بابه ته کی دریژه و ئه ؤ گو تاره نه جهی شرو فه کرنا ویه). ئه ؤ کلتوره ب زه قی و پتر دنا ؤ کوردین ئیزیدا هه یه و ئه گهر چاڤچه رینییه کا بله ز دنا ؤ ناڤین هنده ک کورداندا بکهین دی ناڤین (ریخۆ, مشکۆ, کریت, کورتان.... هتد) ب بهر چاڤین مه که فن. د ئه نجامدا ناڤین عه ره بی بین ئاخره تی ژبو دهوله مند و ئاغا و ده ره به گان ته رخانکری بوون و ناڤین کوردی بین ساده و ساکار ژبو خه لکی هه ژار و خولیسهر بوون. ئوو ب ریکا چاڤلیکرنا مه زن و ئاغا و شیخ و سه بیدان خه لکی هه ژار ری ددا خوه کو ناڤین عه ره بی ل زارۆکین خوه دانن و شه هنازی پی دکرن.

زیده‌باری قیّ چهندی ژی سه‌بید و شیخین کوردان کو دبنه‌کۆکا خوه‌دا کوردین ره‌سهن، لی د بیاقی ئایینی ئیسلامیدا زیره‌ک و شاره‌زا بووینه. ئەقجا ژبو چه‌سپاندنا ده‌سته‌لاتین خوه یین ئایینی و دونیایی خوه دگه‌هاندنه بنه‌مالا پیغه‌مبه‌ری یان هەر بنه‌ماله‌کا دی یا قوره‌یشی کو دبنه‌کۆکا خوه‌دا عه‌ره‌بن. هه‌می سه‌بیدین کوردستانی نا‌قیّ (ئه‌ولادین پیغه‌مبه‌ری) ل خوه دادن. پیغه‌مبه‌ر عه‌ره‌به و ئەو کوردن!

وه‌سا دیاره‌ کو نفیسه‌ری ده‌رکا قیّ بابه‌تی ب باشی کرییه و د زانیت کو هه‌می نا‌ق ئاخه‌رتینه و خودی ته‌عالا هه‌می زمانان د زانیت و کوردیکرنا نا‌قان چ ژ ئاستی باوه‌رداری یا مروّقی نا گوهوریت. لی ده‌می به‌حسی ماهینا عه‌لیی جانگیر دکه‌ت، دبیزیت کو "د گۆتی دندل کو بنا‌قی دندلا ئیمام عه‌لی کر بوو، دگۆتن جاره‌کی ره‌فده‌کا گورگا هاتنی، به‌لی هه‌می دندان شکه‌ستی کرن و نه‌شیان نیژیک بن... بپ ۱۳". ئەفه ژی ئیشاره‌ته‌که ژبو پیروزی یا نا‌قین ئاخه‌رتی و هی‌زا سنووربر‌ا قان نا‌قان دنا‌ق جفاکی کوردیدا. هه‌روه‌سا ژ لایه‌کی فه‌شارتیی دیقه‌ ژی ره‌تکرنا قیّ شیوازی هزر کرنییه.

۳. خه‌ون

خه‌ون د هه‌می جفاکین دونیاییدا بابه‌ته‌کی مژدار و ب چریسه‌ته. مشه‌ زانا و فه‌کۆله‌ران لی‌کۆلینین زانستی ماددی و گیانی و میتافیزیکی ل سه‌ر کرینه‌ کو هنده‌ک پی‌زانین به‌ره‌وز ژبو شو‌فه‌کرنا خه‌ونا بینن. لی هه‌تا نه‌و ژی هه‌ر بابه‌ته‌کی مژداره‌ و هه‌می زانا ب به‌لگه‌نه‌ویست و وه‌که‌ه‌قی ل سه‌ر کریارا خه‌ونی پیک نه‌هاتینه.

د جفاکین ساکار و دینداردا خه‌ونی ب په‌یامه‌کا خودایی د زانن کو ریکین پاشه‌روژا داهاتی بو مروّقی به‌لی دکه‌ت: "کوریت من خه‌ونا مروّقی چاک گه‌له‌ک ژ راستی نیژیکه هه‌که ما‌کا وی نه‌بیت... بپ ۱۲". ل گوره‌ی تیگه‌هی جفاکی کوردی، خه‌ونی گرنگیه‌کا تایه‌ت هه‌یه، نه‌مازه ئە‌گه‌ر که‌سه‌کی چاک یان مه‌لایه‌کی دوا‌زده‌ علم بینیت. ئەقجا ماده‌م گرنگه‌ و خه‌لک باوه‌ریی پی دئینیت ما بوچی نا بیته‌ په‌یامه‌کا ئاراسته‌کری و خه‌لک پی به‌یته‌ هشیار کرن؟! نفیسه‌ری هه‌ولدایه‌ خه‌ونه‌کی چیکه‌ت و

ب دانانا خهونا بابی دهست پی دکهت: "ههیف ژ ناسمانی بار دکهت و !! بهرو
 رۆژئافای دچیت, ئەم هەمی دکهینه هاوار و قیری و گازی ههیفی دکهین کو نهچیت و
 دونیایی له تاری نهکەت. نهخیر هەر دچو.. پاشی ههیف بو دوو کەر و کهته خاری
 دونیا تاریستان بوو, دەمی ئەم ب گری و خەم زفرینه گوندی دبینین رهفده کا گورگا
 هیرشا دهینه سەر گوندی و ئەم هەمی بی دهستهلات کهوپرکانی دکهفته مه و ئەم
 درهفین... بپ ۱۲."

ههلبەت ئەو خهونا هە, خهونا نفیسهریه و دقیت دەرگههی بابهتهکی سیاسی
 دیروکی فهکەت و ببیتە ریخۆشکەر ژبو دانانا خهونه کا دی کو مللهتی ژ رهوشا ههیی
 بهر ب رهوشه کا باشتر و خوشتر ئاییندهیهقه بهت. ئەو خهونه د سەردهمی رهفی و کۆچا
 ملیونیدا هاتییه رستن. ئەفه ژی بهری مه ددهته پاشخانا رهوشه نیری و سیاسی یا
 نفیسهری کو بهحسی سەرکردی شۆرهشا کوردانه... (مهلا مستهفایی بارزانی دچیت د)
 مریت) و ههیف (شۆرهشا کوردی) دبیتە دوو کەر (دوو پارتین سهرهکی) و دوژمن ل
 بهر مللهتی مه بی راوهستایه و ژ ئەگهری بی دهستهلاتی کهوپرکانی دکهفته ناو
 مللهتی و هەمی بهر ب نه دیارییهقه د رهفن). ئەو خهونه شرۆفه کرنا رهوشا ههیی یا
 خهلهکیه و ژبو خوشی و دوکیۆمیتکرنا تیگههین جفاکی ب هندەك ئایرده یین رۆژانه
 یین خهلهکیه گریدایه, وه کو نفیژ کرنی و بهلافکرنا نانی تهنووری کو فهره خیرهك بهیتە
 کون دا کو خهون بهر ب ئاراستهیهکی باشقه بهیتە هاژۆتن. بو نمونه دەمی کهسهکی
 گوندی کۆلینی خهون ب کهسهکی خوه بی دوورقه ددیت (کو دگهل لهشکهری
 پاشایی کوردان بوون), دا خیرهکی بو کهن بهلکو بهیتە پاراستن و سهرکهفتن بیتە ریکا
 وی: "ئەگەر ئیکی خهونهك ب برایی خو یان بابی خو دیتبا دا سپیدی نانی تهنووری
 کهته خیر و هەمی گوند دا زانن کو شقیدی خهونهك یا دیتی... بپ ۴۴."

ئایردهیه کا دی ههیه کو دەمی مرووفا خهونه کا نهخۆش دبیت تف د کهته رهخی
 چهپی دا کو خهون پی بهتال بیت. ههروه کو دەمی ئیک مه دحین ئیکی دی دکهت ژبو نه
 چاقینبونی دهستی خوه ل داری دهن. ههچهنده ئەز ب خوه نزانم کا ئەو ئایردهیه ژ

کیفہ ہاتینہ و بوچی تفکرنا رہخیّ چہپیّ خہونیّ بہتال دکہت! لیّ د تیگہہیّ جفاکیدا
 ہہیہ و خہلک سہرہدہریّ دگہل دکہت: "بسملا.. بسملا.. نعوزوبیللا, جار ژی
 تف دکرہ رہخیّ چہپیّ... بپ ۱۲." ہہر چہوا بیت, خہلک ب گرنگی و حہیرینفہ
 سہرہدہریّ دگہل خہونان دکہت و ل گورہی بوہریّ خہونیّ رہفتاریّن خوہ دگونجینن
 (چ کہیف بیت یان ترس):

- ئەو خہون بوو مارشا گوندی سوحبہتا دیوانخانا پیّ فہدبوو پیّ دویمایک
 دہینا..

- ہہر ئیکی بو دووسیّ یا دگۆت و ب سہرفہ زیدہ دکر, بہلیّ کہسیّ کیم
 نہدکر...

- ہندہ کا ئەو خہون گریدا ب ہاتنا کافر و ئیمان سزا, ئەفین ل پشت ئەقیانوسا
 ہاتینہ دہفہر و گوندیت مہ, کو ب سہروچاؤ و پرچ و رہوش و نہژاد و رہفشت ژ
 مہ جودا بوون.... بپ ۱۳.

ہہروہ کو مہ گۆتی کو ئەو خہونہ دەسپیکا دانانا پرۆژہبیّ چیکرنا خہونہ کا دی یا
 مہزنترہ. ئەو خہون ژی دانوستاندنن دانانا ئیدیولۆژیہہ کا سہردہمیانہیہ ژبو شورہشیّ و
 فہگہراندا سہردہمیّن گہش و درہخشانین جفاکیّ کوردیہہ (دیروک), کو بنہ مہشخہل
 و رییشاندہرا پیقارۆیا رزگاربوونیّ و دیتنا بابیّ بہرزہ.

۴. ترساندن و فہچغاندن

ترساندن و فہچغاندن ئیکہ ژ ساخلہت و تیگہہین نیگہتیشین جفاکی کوردی. نہ
 دوورہ ئەو ساخلہتہ ژ بہرمایکین کلتۆریّ ئیسلامیّفہ بیت, کو ہہردہم ژبو پیگیریکرنیّ
 مروّفی ژ عہزابا گۆری و ئاگریّ جہنہمیّ دترسینن. ئەو ب خوہ ترساندن ژبو ہندیہ
 کو مروّف ب تیگہہہکیّ دیارکریّفہ بہیتہ گریدان و پیگیریّ پیّ بکہت, نہمازہ پشتی
 ہہمی ریکیّ دی یین ل بہر شرینکرنیّ سہر نہگرن. سوّفی ددہرہقیّ ئاینیّ ئیسلامیّدا
 دیپژن کو نہ تہماچی یا خوّشی یا بہہشتیّ و نہ عہزابا ئاگریّ جہنہمیّ وان بہر ب
 ئاینیّفہ دہینن, لیّ مہزناہمی و ہہژیّتی یا خوہییّ خودیّ تہعالایہ وان نیڑیکی خودیّ و

ئايىنى دكەن. ژ ڤى ڤوتنى خويا دبىت كو د پراىيا سەردەمان و ئايردە يىن ئىسلامەتپىدا
 ھەردوو بابەتتەن تەماھىي و ترساندننى ژبو پىڭگىر يكرنا ب ئايىنىڭ ھاتىنە بكار ئىنان.
 ھەر چەوا بىت، ترساندن د كلتورى كوردیدا بەربەلافە و ھەر ژ زارو كىنى دەست
 پى دكەت، دەمى ژ مەزار و گورستانان د ھىنە ترساندن، يان ژ چوونا ب شەفا سەر
 رووبارى د ھىنە ترساندن كو شەۋ دەمى بالاڤكرنا ئەجنانە. نڧىسەرى ژبىر نە كرىيە،
 ئىشارەتە كى (خو ئەگەر بلەز بىت ژى) بدەتە ڤى ترسا ھىي دناۋ ناخى كەسى كورددا.
 - وى ستىركى ترسەك ددىل مندا چاند بوو، ترسەكا نەلف بوو... ئەزمان
 سووركىت مروۋ خور لى ھەنە... يان دگوت باھىڤىت شىخى ل وپرىنە يى بخوت دى
 شىخ پىڭە دەت... بپ ۲۸.

- ھەكە دونيا ببا شەۋ و تارى ھەر چوونا من بو ستىركى تىشتە كى مەحال و
 ترسەك مەزن بوو قەت نەدبوو جارەكى من ئەو دىوار شكاند با... بپ ۲۹.
 - ھەكە تە ئەۋ وپنە نەڤش كرن روژا قىامەتى دى خودى بىژتە تە پا دى وەرە
 روخى ژى بدى، دى حسابى دگەل تە كەت و تە بەتە جەھنەمى... بپ ۲۹.
 ل گورەى لىكۆلېنىن زانستى دەررونى ئەۋ ترسا ژ زارو كىنى دناۋ ھزرا زارو كىدا
 دەپتە چاندن، ئاكامە كا نىگەتېش دكەتە سەر كەساتى يا وى يا ئايىندەيى. ب ھزرا من
 نڧىسەرى ئىشارەت داىە ڤى ترسا نەلف و كوور دناۋ ناخ و تىگەھى ھزرىي كەسى كورد
 دا، كو بگەتە سەدەمى نە خوەسەرى و قايبوبونا ب دەستەلاتا بيانى يىن نە كورد و د
 سەرداچوونا بەردەواما ب ناڤى ئايىنى!!

۵. نە بەحس كرنا كەسپن مرى ب خرابى

د كلتورى كوردیدا، ب خرابى بەحسى مرىيان ناكەن، ھەردەم رەجھەتان لى دبارىنن.
 يان ژى ئەگەر ئىكى نان و ئاڤا مېرەكى يان ئاڤاگىەكى خوار، دەمى دكەڤىت ژى داروبەرا
 تپوەر ناكەت و ب خرابى بەحس ژى ناكەت. ھەلبەت ئەڤە ساخلەتە كى گوندىكانى و
 عەشیرەت كىيە، نە دوورە ل باژىران (يان ئەو گوندى يىن ھاتىنە باژىران) نە وەسا بىت و
 ھەردەمى كەسەك دكەڤىت ھەمى ساخلەتېن شاش و خرابى يىن وى د ھىنە بەرچاۋ كرن.

ئەو ب خوه "وى مروڤى چ لدهف خو نههپلايه، تنى جيوپولتيكا دهولهتى و كاودان و مەرهميت دهولهتيت مهزن چ سەر ژى نه برينه و هەر ب چهوتى خواندينه... بپ ۸۲." هەردەم بەهانه يين لوژيكي و بەرهۆز بو پاشاي د هاتنه ديتن كو نه بى شاش بوو. ئەڤ بەريخودانا ب پيروزي نيشانا هنديه كو هەردەم د ناخى خوه دا ئەم هزر دكهين كو مه پيدڤى ب پاشايه كى ب هيز و ههيهت (سوپەرمانه كى كاملان و بى كيماسى) ههيه: "راسته پاشايه كى پراكماتيكي بوو، بەلى بو قوربانى جوغرافى و بەرژه وهنديت دهولهتا... بپ ۹۲."

هەروەكو ل دەستڤيسى هاتى و هۆستا حوسيني ژى بەحسكرى، كهسه كى ب خرابى بەحسى پاشاي نه كريبه. هەردەم مەدحين وى هاتينه كرن چونكو "ديتنه كا گونديپانه و عەشيره كانهيه ئەو دەمى دگەل ماين و بەحسى وى ب خرابى ناكەن، چونكى حساب دكهن كو نانى وى خواری و ناپيت خو ى ئەمەك كهن... بپ ۸۴." ژبلى قى چەندى ژى كورد ب سرۆشتى خوه يى دیندارى و عەشیركى ریزى ل مری يين خوه دگرن و ب چاقه كى مشت چرپهستى و ریزگرتن سهح د كەنى، هەروەكو كورد دپيژن كو "سویندا مه ب مریپانه و گۆرپن مریپان د كهينه مەزار". جارە كى ب تنى ددهستڤيسیدا ئیشاره ته كا بلەز يا دایه هندى كو پاشايى كوردان ل دەوراتين خوه يى ئاغنیش بوو. تنى ئەڤ هەڤو كه بپهنا رهخنى ژى دهيت، "ئەڤيت دى هەمى ستایش و سهلهواتن بو پاشايى كوردا ددهن و سه د رهحه تال توربا وى دكهن... بپ ۸۴." هەلبەت ئەگەر رهخنه ل پاشايى كوردان نه هپته گرتن، دى بەرى رهخنى بهر ب زهمانى غەددار و دهولهتین مهزن و پیلانین دوژمنانڤه بیت. رههائى وهرگرتنا هەر لایه نه كى نا بیته ئەگەرى هەلسهنگاندنه كا زانستی و دروست. لهوا ب هزرا مه فەرە مروڤ ب شیوهیه كى ریزه یی سهحكه ته هەمى بویهر و تیگهه و باوهران.

۶. گۆتین مهزنان

گۆتین مهزنان وه كو پشكه كا گرنگ ژ كلتورى كوردی، ڤهريژ و رهنجا هزرى يا مللهتى كورده. نه دووره گهلهك گۆتن د بن كارتیكرنا كلتورین دى يين زالدهست

ژی هاتبنه رستن. لی ب هزرا من ئەگەر وەسا بیت ژى، کراسە کى کوردی کەفتییە سەر و بوویە مولک و بەرھەمی جفاکى کوردی.

نقیسەری وەکو پراڤیا نقیسەریڤ کورد، ب شیوہ یین جوداجودا (جار وەك وەرگرتن، جار ژى وەك راماڤ)، گۆتین مەزنان کرینە شروڤە و بەھانە یین هزریڤ پیشکیشکری. بو نمونە دەمی دڤیت هاندانا بەرخودان و بەرگری بکەت دبیژیت: "ئەری کورینە دلۆپە کا خوینی بڤی هەمی غار و بەزانی دەھنیت... بپ ۴۳." هەلبەت ئەڤە بەرادا وی گۆتییە ئەوا دبیژیت: "دیکی روژە کى بە نە مریشکا چەند سالان." هەردوو دەربەریڤ بکار ئیناینە (جار ب راماڤ و جار ب وەرگرتن). ئوو گەلەك گۆتین دی یین مەزنان بکار ئیناینە وەکو: "گازندین بەنیا نەخۆشترن ژ عەزابا قەبری"، "مال قریژا دەستانە"، "ئەگەر خیارە ژ تویکی یا دیارە"، "یئ ئەڤرو چ نەبیت، پاشەرۆژا وی ژى دی یا نەدیار بیت"، "سویندا مە ب مریانە، گۆری مری دکەینە مەزار".... هتد.

رۆمانە کا بی پەهلەوانا ژن

ژنی ب چالاکی یین خوە یین هەمەجۆر، رۆلە کى کاریگەر د پەرەدە کرنا زارۆکی و وەرار و پیشڤەچوونا جفاکیدا هەیه. خوە د سەردەمی شەر و پیکدادانین لەشکەریدا ژى (کو کاری زەلامانە)، ب هەندەك چالاکی یین جوداجودا یین نە بەرچاڤ پشکدار دبیت. ب ڤی چەندی ئەم نە کارین ل بن چ پەردەیا هەبیت رۆلی ژنی پشنگوھ پافین. ئوو مادەم رۆمان خۆدیکا ژيانا جفاکیه، ژن خۆشی و ئیلھامی دبهخشیته ژيانی. لی نقیسەری ژن وەکو کاراکتەرە کا ئەکتیف د ڤی رۆمانیدا بکار نە ئینایە. تنی سی جاران بەحسی ژنی کریه، جارا ئیکى نە وەکو کاراکتەرە، لی ناڤ ئینانە د چوارچۆڤی ڤه گیرانا بیرەوهری یان سەرھاتییه کیدا: "وی شەڤی ئەزل بالکی دایکا خۆ مام، شەڤە کا ب ترس و سەھم ب تارستان و تەنگاڤی بوو... بپ ۱۷." ئەڤە ژى نا هیتە حسابکرن کو پشکداری پیکرنا ژنییه دناڤ رۆمانیدا. هەردوو جارین دی ژى رۆلە کى نیگەتیش دای،

ههروه کو دبیزیت کو دلینی یا فیرهایی یا ژنی و پیته گریدانا وی یا بیدهستهلات ب کور و میر و نیرین دی یین خیرانیقه، کاری وی دکهته لهتمکرن و نالین و گریان و گلهبی و گازنده:

- عهیشا کابانیا وی دا بیژتی: هه... پاشای لهشکهری خو ههبوو، هه ی ژ وی لهشکهری تو و عزیزئی مهلا عهلی بوون؟!.. ههوه گهلهک رهنگز کر هوین چوون لاور هاتنهفه کهلهم کوئی و پینخواس... بپ ۹۳.

- ئی کورو هه ی مال نهخراب ما سپیدی ههتا ئیقاری چ دگوهی فان گهنجا دبیزئی؟ نی ته سهوداسهر کرن، پاشی ته گیره یا ژئی چیکری تا نیشا وان بدهی؟... بپ ۱۰۶.

ئه گهر د جارا ئیکیدا تنی ئیشارهته که فه گیرانی بیت ژی، لی روله کی بهرهه مهینه و ئه کتیف دایی. ئه وشهفا پر ترس و سههم ل بالکا دایکا خوه بوو، ب وی رامانی کو بالگههی دایکی جهی ئیمنی و ئارامیییه. ئه گهر ژنی چ رولین بهرجهستهیی د شورهش و بزاقین بهرچاقدا نهبن ژی، وه کو ئارامگههه کا دهروونی رولی وی بهرچاؤ و گرننگ دبیت. لی د ههردوو جارین دی یین کو وه کو کاراکتهره کا لاوره کی بکار ئینای، ژبلی گلهبی و گازنده و بچوو ککرنا بزاقین هوستا حوسینی چ تشتی دی یی دیار تیدا نینه. ههلبهت ئهفه ژی خاله کا لاوزییه د ئیدبولوژی یا پیشکیشکریدا. ژ لایه کی دیقه ژی کیماسییه کی د ئیخته د په یاما رومانیدا (وه کو خودیکا ژيانا روژانه)، چونکو ژن کاراکتهره کا ئه کتیف و بهرهه مهینه ره د ژيانا روژانه دا. ههر پشتگوو هافینه کا ددهره قی رولی روژانه یی ژنیدا بهیته کرن، بیگو مانه کو دی ئاکامه کا نیگه تیف کهته سهر بهرهه می هه می.

لی ئه گهر ئه م ژ لایه نه کی دهروونی د پشت ریزکان را سه حکهینی، نه دووره ئه ف ههلویستی نیگه تیفی ژنی ل دژی هوستا حوسین و عزیزئی مهلا عهلی، کاردانه وه یا داکه فتنه کا قهشارتی بیت. بو نمونه " بهلکو ئیشارهته ک بیت ژبو داکه فتنه وی یا سیکسی ل هه مبهر هه ژینا خوه: " ههوه گهلهک رهنگز کر هوین چوون لاور هاتنهفه کهلهم کوئی

و پینخواس... بپ ۹۳. " ئانکو د قی دەمی درێژی هەتا کو لاو کەلەم کۆتی بووین, عەیشا ژنا هۆستا حوسینی ژ هەمی مافین خوە یین ژن و میرینی بی بەهر بوو. نە دوورە هەقزی و هەقالین وی هەمی یین بووینە خودان زارۆک و زارۆکین وان یین فیرا گەهشتین, لی ئەو ب تنی بوویە قۆربانی یا لەشکەری پاشایی کوردان کو سەرکەفتن ژ ب دەستفە نە ئینا کو هەما چ نەبیت, شەهنازی پی بکەت. ئەقجا وە کو هەلچوونە کا دەروونی ل دژی خەباتا میری خوە رادوەستیت. دبیت مەرەما وی نە دژاتیکرنا خوەیی دۆزی بیت, هندی مەرەم ژی گازندە کرن بیت ژ مافی وی یی خواری د واری ئەرک و مافین هەقزینییدا.

ل داویی ژی دبیزین کو ئەو رۆمانە مشتە ژ شاشی یین ئیملائی و زمانەقانی کو بیزارییەکی بو خواندەقانی کوردیزان پەیدا دکەت, نە دوورە هندەک ژی چەوتی یین چاپی بن. لی ب راستی رۆمانە کا هەژی خواندنێ و ل سەر راوەستانییه.

دەهمەن:

(۱): هەمی پیزانیین دەربارە ی ئیدیولۆژی ژ قان سایتین ئەنتەرنییتی هاتینە وەرگرتن:

, www.annabaa.org

<http://ar.wikipedia.org>

<http://sharkia.blogspot.com>

<http://imadfawzishueibi.maktoobblog.com>

(۲): هەمی پیزانیین دەربارە ی پاشایی کوردان ژ قان سایتین ئەنتەرنییتی هاتینە

وەرگرتن:

<http://kurdistan-net.1000reemb.com>

www.azad-hye.org

www.daxota.com

www.alarabnews.com

www.as7abcool.com

(۳): زارۆكىن ترۆمادار و پېشىلبوونىن پەستا پشتى ترۆمايى. د. عبدالباقى
عبدالرحمن ئەحمەد. ۋەرگىران ژ ئىنگلىزى: د. عارف حىتۆ. ژ ۋەشانىن كۆفارا مەتىن.
سنىسلە ۱۶. دھۆك“ ۲۰۰۷.

دوودلی د رۆمانا "دهراقی تهنگ" دا

دهراڤی تهنگ

رۆمانا دهراڤی تهنگ کو ژ لایئ چیرۆکنقیس و نقیسه‌ری هیژا که‌ریم جه‌میل بیانیه هاتییه نقیسن. ل سالای ۱۹۸۵ی د به‌ریکانییه کا شه‌ری قادسیا سه‌ددامدا پشکدار بوویه و ل سالای ۱۹۸۸ی ب فه‌رمی ژ لایئ (دار الحریه) فه ل به‌غداد هاتییه چاپکرن. له‌وا نه‌م د کارین بیژین کو نه‌ه رۆمانه دناقه‌را سالین ۱۹۸۳-۱۹۸۵ د هاتییه نقیسن و دکارین بیژین کو ئیکه‌مین رۆمانا چاپکری یا ده‌فه‌را به‌هدینانه. بو‌یه‌رین وی د چوارچوڤی شه‌ری عیراق و ئیرانی‌دا د زقرن. نه دووره ژبو مه‌ره‌ما دوکیومی‌تک‌رنا هه‌ست و پی‌حه‌سیانین مروڤی د سه‌رده‌می شه‌ریدا هاتبیه نقیسن و قیا بیت باندو‌را شه‌ری ل سه‌ر دلینی و هزر و ره‌فتارا مروڤی خو‌یا که‌ت. ئوو چونکو د سه‌رده‌می نقیسن رۆمانی‌دا، عیراق د شه‌ره‌کی و ئیرانکه‌ردا بوو دگه‌ل ئیرانی، له‌وا نقیسه‌ری ب قی به‌ره‌می خو‌ه یی و یژه‌یی پشکداری د به‌ریکانییه کا رۆمانقیسنی‌دا کر و خه‌لاتی دووی ب ده‌ستقه ئینا، هه‌روه‌کو ل سه‌ر رۆمانی هاتییه نقیسن. نه‌ز وه‌سا هزر دکه‌م کو نه دووره نه‌ه رۆمانه ژبو خو‌ه‌یی به‌ریکانی نه هاتبیه نقیسن و نه‌و ب خو‌ه یا نقیسی بیت، لی ژبو مه‌ره‌ما چاپکرنی و دانه‌زانینا کو و یژه‌فانین کورد ژی دکارن رۆمانان بنقیسن، پشکداری د به‌ریکانی‌دا کریه و خه‌لاتی دووه‌م ب ده‌ستقه ئینایه.

نه‌ه رۆمانه.. چیرۆک یان سه‌ریه‌هاتی یا گه‌نجه‌کی سه‌ربازه، ژ به‌روکین شه‌ری د ره‌فیت و دگه‌هته ناڤ ریژین پی‌شمه‌رگه‌یی بزاقا رزگارینخوازی یا کوردستانی و پاشی په‌شیمان دبیت و وه‌سا هزر دکه‌ت کو دی دناڤی گیله‌شوکا هزر و ریاز و ئیدیولوژیا بین هه‌قدژدا به‌رزه بیت، نه‌فجا فه‌دگه‌رته‌فه باژیری.

په‌هله‌وانی سه‌ره‌کی رۆمانی ب ناڤی رویگه‌ش یی دوودله دناقه‌را چوونا شه‌ری و ره‌فینیدا، یی دوودله دناقه‌را گه‌هشتا ریژین شوره‌شی کو بزاقا رزگارینخوازی یا ملله‌تی کورده و فه‌گه‌ریانا بو ناڤ به‌روکین شه‌ری، یی دوودله دناقه‌را باوه‌رئینان ب شه‌ری سه‌پاندی و ره‌واتی ئیدیولوژیا بین هه‌مه‌جو‌رین بزاقا رزگارینخوازی، یی دوودله دگه‌ل

ههلوڤست و رهفتارین خوه یین روژانه و دگهل ئهوی هزرا مروّفانتي یا د سهري ویدا دلقلقيت.

في گهنجي دلبره کا ههی ب نافي گولقيد، کو سهرهرای ههمی دوودلی و رهوشا نالهبارا جهنگا ههتا داویي ژي پشتراستی و باوهريه کا موکم ب رهواتي یا وی نه داویي، چيروکه کا ئهقيني دگهلدا ههیه و خهونین جوان ب پاشهروژه کا گهشفه دبین و مهیدانا في شه رهنیخا دهروونی و ئهقيني یا پاکژ و بیگهره د باژيري دهوکیه. چيروکنفیس د گهلهک به رههمین خوهدا (یین بهری و پشتی في رومانی ژي) بهحسی جوانی و خوشی یا باژيري دهوکی دکهت. وهسا خویایه کو پیغه گریدانه کا موکم دگهل جهی ههیه. ئهؤ پیغه گریدانا جهی نارامیه کا دهروونی بو مروفي پهیدادکته، نهمازه ئه گهر پیغه گریدانا دهمی نه جیگر و ههژههژوک بیت. وهکو ههر مروفه کی ههولدهت ههفسهنگی یا خوه یا دهروونی بیاریت، گهروا خوه یا ب شهلهژانی و نالهباری یا دهمی، ب ههبوونا جههکی خوش و ئیمنقه تهژی دکهت کو ئهؤ جهیه بو دبینه نارامگهه و بیاقهکی بههانه کرنا دوودلی یین بوژ دهمی پهیدا دبن: "ههمی تشتی في باژيري دهینه پیش چاقین من، سه زيرک و سی گرکا، ههشکهرو، خانیی مه، رویار، ناؤ رهز..... ئهفه نه فیانه من ل گهل في باژيري ههی، نهخیر، عهشقه... بپ ۱۰."

د دريژاهی یا دیروکا مروّفانتيیدا، ههزین گهورین و پیشدا برنا رهوشین ههیی وهکو ریژگهها پرانیا رهوشه نیر و نفیسه رین مروّفانتيی، خالا ئالوزی و دوودلکرنا ههمی مروّفانه. ههمی گهورینین دونیایی ژي ل سهر ئاستین دهمی و جهی پهیدا دبن. ل دهسپیکي ل سهر ئاستی جهی وهک تاك پهیدا د بیت و پاشی دچيته سهر ئاستی دهمی کو ب کو میغه ههقه بنده. گهورینا ل سهر ئاستی دهمی ژي بیاقین فه گهر و پاشگه زبوونی ب زهجهتتری دکهت.

د کلتوری کوردیدا دهمی بهحسی گهورینی دکهن دی بیژن کو سهردهم یی هاتییه گهورین، ئانکو مهردم پی ئهوه پهشیمانی یا ل گهورینا دهمی، گازی یا ل دویف گورگییه و مروفي دئیخته د فهدهری و گوشه گیرییدا. لی چونکو پههلهوانی في رومانی

شيانين گوهارتنا ده می نین و نه کاریت ده می د لهزه یه کا خو شییډا راگریټ، نه چار بوویه کو خوه ب جهیغه گریډهټ و جهی بکهټه نارامگه ها حز و هه لویست و به هانه کرنین خوه یین وی باوهری پی هه بی یان پی نه یی!

رهواتی یا شهرې

هر هه ولدانه کا ژبو هر شهره کی بهیته کرن، جهی گومانیه. چونکو د هر شهره کی هه بیت دا، لایه نین هه څرک خوه ب راست و حقه دادن و رهواتی یا شهرې خوه شوڅه دکهن. نوو ده می مروڅه جودا جودا گوهداری یا هر لایه نه کی بکهټ، دی هزرکهټ کو نهو لایه نین بی حقه و مافی بهره څانیکرنی ژ خوه هه یه. ژبو څی مه ره می ژی کومه کا به هانه یین به رهوژ دهینه بکارینان کو لایه نگرین هه ردوو لایه نین هه څرک پی قایل د بن.

د سه رده می شهر و هه څرکی یین دناڅه را ئیما می عه لی و معاویه یدا، هر لایه نه کی هزر دکر کو نهو یی حقه و ژبو بلندکرنا ئالای پی ئایینی ئیسلامی شهرې دکهټ. هر لایه نه کی یی دی ب فتنه و ټیکدانا ئیکریزی یا موسلمانان گونه هبار د کر.

هرچه نده رو مان ژبو بهریکانیه کا رهواکرنا شهرې نه هاتیبه نفیسین (نهز و هسا هزر دکه م)، لی وه کو پرسه کا مروڅانتي و رهوشه نیری نفیسه رهولددهټ کو به هانه یه کا فهلسه فی یا قایلکه ر پیشکیش کهټ و نه څه هه لویسته دگهل مه ره مین سه ره کی یین بهریکانی دهاتنه گونجاندن. هه لبهټ هه تا مروڅه یی بهرانه ر قایل بکهټ، فه ره ل ده سپیکي نهو ب خوه پی قایل بیت. هر ژ نه زه لدا و هه می شهر ب شیانین رهواکرنا شهرې هاتینه دو ماندن و چهند لیده ر د رهواکرنيډا زیره کتر بوون، بیاقین سه رکه فتني پتر بوون. د څی رو مانيدا ژی، نفیسه ری ژبو رهوانه کرنا شهرې قیایه ل ده سپیکي خوه قایلکهټ. لی وه سا دیاره کو خوه قایلکرن ب رهواتی یا شهرې دناڅه را عیراق و

ئیرانیدا نه کاره کی ب ساناهی بوویه، لهوا نفیسه ری په هله وانی خوه ئیخستیه د کومه کا ئالوزی و دوودلی یین کوژه کدا.

ل دهسپیکی و د چاپته ری ئیکیدا نفیسه ری هه ولدایه ره ههنده کا فهلسه فی بده ته فی شهری. لی چونکو نفیسه ری پیشوخت هه لویسته کی دی بی قه شارتی د نه هشی یا خوه دا ههیه، لهوا هه ولددهت کو شاره زایی یین خوه یین نفیسینا چیرۆکی بکار بینیت ژبو گشتیکرنا فی بابه تی. د زانستی چاره سه رکرا دهروونی یا رهفتاراندا، هه رتشته کی بهیته گشتیکرنا (ته عمیمکرنا)، د شیاندایه کو بهیته نورمالکرن ژی. ئوو هه می بویره و رهفتار و هزر و دلینی یین نورمال ژی ژ لایی خه لکیفه د هینه قه بوولکرن. ئانکو هه رل دهسپیکی هه ولدایه نورمالکرنه کی (ته تبعکرنه کی) دگهل خوانده قانی خوه دروست کهت. چونکو نه دووره خوانده قانی ژی هه لویسته کی پیشوخت ل هه مبه ری شهری و دهسته لاتی و قان جوړه بزاقین رهوا کرنی هه بیت.

دیسا زیره کییه کا دی یا نفیسه ری دیار دبیت، ده می فی ره هندا خوه یا هزری و فهلسه فی ل سه ر زاری په هله وانی رومانی د ده می زارۆکینییدا خویا دکهت: "ئهری سهیدا، ژن و میړ، بهری بینه بویک و زاقا، کهس ژ وان پیدی نا نیاسیت و بهلکی ئیکودوو باش نه یدتبن، نه مروقیت ئیکن و چ هه ژپکرن ل گهل ئیک نینه، به لی پشتی هینگی هم دبیین نیاسینهک و هه ژپکرنهک دناقبهرا وان دا چی دبیت، ئهری ئه قاهه نی چهوا چی دبیت؟ ئهوا چهوا ئیک و دوو دقیت؟..... بپ ۴."

ههلبهت ئه قه زیره کییه، چونکو نه بیگونه هی و ساده یی یا زارۆکانه ههروه کو وی ئیشاره تداپی، بهلکو ب زانیوون و ب مه رهم هه ولدایه فی پرسپاری ب نازرینیت کو بیته کلیل و ژیده ری هه می هه لویست و هزرین دی یین دکه قنه دریکا په هله وانیدا.

ژبلی ئیشاره تین جقاکی یین کو شیوازی جووتبوون و ژنئینانی دناؤ جقاکی کوردیدا بی ئه قینییه کا پیشوخت د هیته کرن، قیایه ئیشاره ته کی بده ته جوداهی یین دناقبهرا ئه قینی و ئولفه تیدا. ئه قینی ههسته کا بیگهرد و خودایی یه کو مروؤ ب هه می حهز و ههست و پالینه ر و رهفتارین خوه یین خوه ویستی و خوه نه ویستیفه حهز ژ دلبه ری

دکته. لى ټولفټ ريژگرتنه کا دوولايه نه په ژ نه گهري پيکفه ژيانى و هه قدهردى و هه قبه رژه و هندی و هه ق چاره نقيسي پيدا دبيت. ټولفټ گه له ک بهرپرسيارى و نه رکين سه پاندى د ټيخته سهر مروقي، لى نه فينى ب خوه ټه رک و بهرپرسياريه.

لى نقيسه ل سهر زارى ماموستاى ل شوينا ټولفټ و پيکفه ژيانى بهرى خوانده قانى دده ته بابه تي خوينى:

- پشتى ژن و مير دبنه بويک و زافا، خوينا وان ټيکهل دبيت و ټيکه لبونا قى خوينى دبيت ته گه را هه ژيکرنى و فيانى... بپه.

- ژ وى گاځى و هره يا ل نک وى بويه باوهرى کو خوين سهره کانيا فيانى يه... بپه.

نه ټ ليک گوهارتنا خوين و ټولفټى دهر گه هه که کو خوانده قانى بکيشته دنا ټ بابه تي خوين و رژتنا خوينى و ل داويى ژى بهرى وى بده ته رهواتى يا رژتنا خوينى ژيخه مهت وهلاتى!! ټوو د قى هه قبه رکرنيدا نقيسه رى هه ولدايه کو لوژيکا دهر نه نجامى و ئيسنتباتى يا که فن بکار بينيت. نه ټ لوژيکه ژ سى پشکين سهره کى پيک دهيت: پيشه کى يا مهزن، پيشه کى يا بچووک و نه نجام. (پيشه کى يا مهزن: نه فينى کرياره کا رهوايه، پيشه کى يا بچووک: سهر وکانى يا نه فينى خوينه، نه نجام: خوين رشتن ژبو نه فينى رهوايه).

ل گورهى قى لوژيکى، خوين ژبو رهواتى يا نه فينى د هيتنه رشتن. نه قجا ههر که سه کى نياز و مرادين نه فينى هه بن، فهره يى به رهه ټ بيت کو خوينا خوه ژبو رهواتى و پاراستنا قى نه فينى برژيت. هه روه کو مه ل ده سپيکى گوتى کو نه ټ ټيهرينا فله سه فى ب ريکا گشتيکرنه کا مه ره مدار بهرچا ټ کرييه. لى ژبو رو هنکرنى و دانا چوينگى يان گه هشتنا ريژگه ها رويبارى ريخوشکرنى، ئيکسه ر نه فينى ب وهلاتى و ئاخيقه گريدايه: "..... خوين ژ هه مى تشتا بها گر انتره ل جه م مروقا، به لى مروقا قى تشتى بها گران ټه رزان دکته دريکا هيقيت مه زن دا، دريکا باوه رييت راست و دروست دا، دريکا ئاخا پيروژ و بژوين دا... بپه ٦."

ب ڦي پوره گرافي نقيسه موره ما لوزيكا خوه خويا دكته و پهيسكه كي ژ وي گشتيكرنا خوه يا دهسپيكي د هپته خواري، خويا دكته كو نهڦيني يا راست و دروست، نهو نهڦيني يا كو فوره خون بو بهپته رژتن، تني نهوه يا د ريكا ناخ و وهلاتيدا.. لي كيژ وهلاتي و كيژ ناخي؟ كيژان دوزي و كيژ ريكي؟ نهڦه د چپته د جغزا وي گشتيكرنا د نههشي يا نقيسهريدا و نهوا وهرگر بو خوه دادني و ل گوره ي پاشخانا خوه يا هزري و ههلويسين خوه يين وهرگرتي وهردگريت.

دهسپيكا دوودليي ژ جهي دهست پي دكته

ههرچنده من نهڦيت ب دريژي بهحسي ناكاما دهردور و جهي ژياندي ل سهر كهساتي و رهفتار و شيوازي هزر كوني و تيرامان و بهريخودانين مروڦي بكم. لي ههژي نامازه پيكرنييه كو دهمي مروڦ ل جهه كي نارام و دلخوش بيت، ههردهم ددهمي تنگافياندا دي چهزكهت بهر ب ڦي جهي نارامگهڦه ڦه گهرت. دي وان رهفتار و هزران كهت يين ددهم و جهي نارامدا كرين. هندهك دهروونزان دبيژن كو ب خوڦه ميزتنا ددهمي ترسيانيدا ههولدانه كا ڦه گهرييه بهر ب سهردهمي نارامڦه كو زاروكيني يا د كوشا دايكيدياه. نه گهر نه دهوكي ل جهي دايكي دانين، دي بينين كو په هله واني دهرافي تنگ ژي نهوي "ههكو بچويك چ كونج نه هپلاينه ل دهوكي نه دپين... پ ۷". دهمي بيژار دبیت و ههست ب ترسياني دكته ڦه دگهرتهڦه د كوشا دايكا خوه دا و دهرووني خوه ب ديتنا دهوكي نارام دكته. د ڦي باژيريديا خاتوبينه كا هه، ژبهر كو ل باژيري دژيت بوويه نه گهري سهرنجراكيشان و نهڦيني يا په هله واني. دهمي دگهل گولڦيدي ل سهر گفانده كا باژيري دروونته خوار، ل شوينا بهحسي خهم و خه يالين خوه يين كه سوكي بكهت، دبيژتي: "تو خهمي دبيني چهوا يا خوه ب سهر ڦي باژيري داداي و رهڦيت وي بيت پوان كرين... پ ۱۳".

ئەڭ بەرىخودانەيە ھەقەركرنەكا ھوشيارانە دناقەرا دھوكا خوہ يا جوان و جھى سەربازى يا وەكو بەرپەكا رەپ و رویت د ھزرا ویدا دلڤینیت. د قى ھەقەركرنیدا د كەفتە دناڤ پروسەيا چىتراندنیدا، دى كىژان جھى چىترینیت: ئەو جھى رەپ و رویتی خوين رشتن بو دڤیت، يان ئەو جھى ئەو ئارامى و خوشى يا خوہ لى دىنیت؟ كىژان دۆز مەزنت و رەواترە، دۆزا وەلاتى ب ئولفەت و خوینى پىڤقە ھاتىيە گرىدان، يان ئەو وەلات و باژىرى ھىموگلوبىن د خوینا ویدا و ژىدەرى عەشق و ئەڤىنى؟ چرىسكىن دوودلى د مەژى ویدا گەش دىن و ھەز دكەت دلى خوہ دەرىژكەت، لى دلدەرىژكەت د دەمى ئالۆزى و دوودلىیدا، نە دوورە (ل دەسپىكى و د كاردانەوہيەكا دەملدەستدا) ئەنجامىن خرابتر ژ ئەوا ھەبى ھەبن: "ئەز پىدڤى مەڤقە كىمە ل گەل من راوہستىت و دەنگى خو بەدەتە ل گەل دەنگى من.... بپ ۱۵".

د كرىارا چىتراندنیدا، لایى تەرازووی بەر ب وەلاتى وىڤقە دادلەڤىت و پتر ب باژىرېڤقە دەيتە گرىدان. ب چەند ئاخفتىن ب توفىكلڤقە ئاگەھدارى يا ھەڤالى خوہ ھۆگرى دكەت: "ئەز دىڤىژم روھا مەژى يا دەر و تراشپت مەرا، گاڤا مە ژى دوپر كەن، دى مرىن.... بپ ۱۰".

ژبو ھەڤسەنگرنا قى ئالۆزى يا مينا بشكوژكەكى د مەژى پەھلەوانىدا دى ڤەبىت، باشتىن گەرەوتىڤىكرن ئەوہ كو دۆزا دوۆماندنا سەربازى ب پاراستن و عەشقا باژىرى خوڤە گرىدەت و ھەردوو ھالەتەن ژيانا ل بەرپەكا رەپ و رویت و گەشاتى يا دىمى باژىر و دلبرە وى وەكو دوو ھىلېن ھەڤتەرىب لاكىشە يا دۆزەكى د مەژى ویدا ڤەژىن. لى ھەقەركرن و چىتراندنى رەھىن گۆمانەكى ل دەف پەھلەوانى چاندینە و روژ بو روژى ڤەبارى گۆمانى و ئالۆزى مەزنت لى دەيت: "ھەر ئىكى ئەگەرەك يا ھەبى و دڤىت شەر درىژ بىت دا ھىڤىت دلى خو بىت پىس ب جھ بىنیت، درەوا دكەت ئەوى بىژىت من ئاشتى دڤىت.... بپ ۱۶".

قى گۆمان و دوودلى يا ل ھەمبەر ئەڤىنى يا راست و دروست د مەژى پەھلەوانىدا، بىزارىيەكا زەق و بەرچاڤ ل دەف پەیدا كرىيە. ئەڤ بىزارىيە بووہ ئەگەرى ھەبوونا

ره‌شبینی ل دهف په‌هله‌وانی. د پړانیا جاراندا ره‌شبینی ژ نه‌گه‌ری هه‌بوونا گیله‌کی
 خه‌مگین یان خه‌مۆکی, ژ ئالۆزییه‌کا زه‌بیری یان ژی ژ نه‌گه‌ری ترۆمایه‌کا ده‌روونی په‌یدا
 دبیت. نه‌ف هه‌رسی حاله‌تین ده‌روونی ل دهف په‌هله‌وانی فی رۆمانی هه‌نه, گرۆفین فی
 چه‌ندی ژی حیوارین په‌هله‌وانینه:

"نه‌فه ژیانا مه‌یه, ژ نویکا خو‌شتر لی‌ نا‌هیت, سو‌باهی ژ نه‌فرو نه‌خو‌شتره.... بپ ۱۴."
 "نه‌ز پیدفی سینگه‌کی مه‌ سه‌ری خو‌ دانمه‌ سه‌ر و بی‌هنا خو‌ ل سه‌ر فه‌دهم, ژ وه‌ستیانیت
 ژیانا خو‌ بره‌قم.. بپ ۱۵."

"من دوو چاؤ دښین هه‌دارا خو‌ پی‌ بینم..... بپ ۱۵."
 "نه‌ز گه‌له‌کی دئیشم, مرۆفانیا من یا ده‌یته‌ کوشتن دگه‌ل دیتنا هه‌ر ته‌رمه‌کی ژ فان ته‌رما
 ژبه‌ر نه‌ژی خو‌ دئینمه‌ ریژا مرۆفا.. به‌لی بو من بیژن ژبه‌ر چ نه‌ز مرۆقم.... بپ ۶۵."
 "به‌لکی دی رۆژه‌کی بیژن شه‌ر به‌تال بوو, به‌لی هینگی دی گه‌له‌ک شه‌ریت دی ده‌ست
 پی‌ که‌ن... بپ ۶۵."

راهاتن دگه‌ل دوودلی

هه‌روه‌کو مه‌ د په‌ره‌گرافا بو‌ریدا خو‌یا کری کو دوودلی ژ بو‌یه‌ره‌کی یان
 هه‌لوسته‌کی ده‌سنیشانکری د ده‌ردو‌را مرۆفیدا ده‌ست پی‌ دکه‌ت و ب گوه‌وراندا
 ستایلی‌ که‌ساتی یا جفاکی یا مرۆفیه‌ هه‌قه‌بنده. ئانکو د شیاندایه‌ کو مرۆف ب دلینیی,
 ره‌فتاری یان هزرکرنی دوودل بیت و دناقبه‌را چیتانندی یان بریاردانه‌کا دروستدا
 بجه‌یریت. گۆمان, دوودلی, یان ژی ئالۆزی یا ده‌روونی ب شیوه‌ بین خو‌ه یین سفک و
 ده‌سپیکي د پړانیا جاراندا هانده‌رن ژبو لی‌گه‌ریانه‌کا به‌رده‌وام و دویفچوونه‌کا مجد. لی
 ده‌می نه‌ف حاله‌تانه ژ رادده‌یی خو‌ه یی‌ سروشتی د بو‌رن, ب شیوه‌یه‌کی ئوتوماتیکی کار
 د که‌نه سه‌ر که‌ساتی یا مرۆفی و دبنه نه‌گه‌ری بیژاری و ره‌شبینی. نه‌ف ره‌شبینی یا نوو
 په‌یدا‌بووی به‌ره‌به‌ره دبیته‌ پشکه‌ک ژ ستایلی‌ که‌ساتی یا مرۆفی و مرۆف دگه‌ل راده‌یت و

بهريخودانين نيگه تيف و ره شبن همي هزر و رهفتار و دليني يا كه سي داگير دكهن:
 "جاره كا دي ئه مي خو دبين ل سهري چهند ريكيٽ ئالوز و تيگرا دهه به و درنديت
 ده حل و تراشا كارواني گران فه ره فاند... بپ ۲۳."

د قى هه فركى يا نافخوي يا په هله وانيدا, ئالوزيه كا دهرووني يا به ره به ره گه شه
 دكه ت و به ري وي دده ته به رزه بوونه كا دناؤ هزرين مژاوي و هه قدژدا. عشقا باژيري
 دگه ل مه زن بووي و بو ژيبي, خه ونا جووتبووني و گه هشتنا گولقيدي و خه ما كارواني
 بين هزرا وي د ئيشين و ب گومانكي لي دنيريت, هه لويستي وي يي نه گور ل هه مبه ر
 وه لاتي و دوزا مروفانتي و خه ونديتني ب پاشه روژه كا گه شفه, نه تني بو وه لاتي خو ه,
 لي ژبو هه موو مروفانتي و هه موو جيهاني... هتد. نه هه موو بويره بوونه نه گه ري
 دوودليه كا كوژه ك كو به ره به ره د مه ژيي ويدا وه رار د كر و جهگير د بوو, توشي
 ئالوزيه كا دهرووني يا مشت هه فركى بين نافخوي دبيت و دگه ل خو ه د ئاخفيت:
 "ئه ري ژبه ر چ خه لك ژ مرنى دترسن؟ بو چ خو دسه ردا دبه ن و يا ژ وان فه دي شين ژ
 مرنى ره فن؟ ... بپ ۵۵."

چاپته ري شه شي مشتته ژ دوودلي يا كوژه كا په هله واني كا بگه هته ناف شوره شي يان
 بمينيت, نه باوه ري ب مانا ل به روکين شه ري مايه و نه باوه ري ب گه هشتنا قولين
 هه قدژين ريژين پيشمه گه يي رزگاري يا كوردستاني هه يه. هه رچه نده د پشت ريژكان را
 د هينه ديتن كو حه زه كا فه شارتى ژبو گه هشتنا ريژين پيشمه رگه ي هه يه, لي د سه ر
 هندي را به هانه بين توند و مجد ژبو نه چووني ده ردبريت.

د چاپته ري چواريدا, ده مي دگه ل مامي خو ه سوجه تا گولقيد و گه هشتنا ناف ريژين
 پيشمه رگه ي دكه ت. رويگه ش وه سا هزر دكه ت كو مامي وي ژي وه كو وي يي
 دوودله, كا كچا خو ه بده تي يان نه ده تي. مامي وي نه وي مفا ژ شه ري ديتي و
 به رزه وه ندا خو ه و خيزانا خو ه بي پاراستي, حه ز دكه ت ب كچفه ژ ئاكامين شه ري
 دوور بيت. وه سا دياره كو مامي وي زه لامي حكومه تيه يان خو ه فروشه كه يان ژي ب

کیمی هلهپرسته که نیچیرا دهرفته تان دکهت. لی سهره رای فان ساخله تان ژی هاندانا
برازایی خوه ددهت کو بگه هته ناف ریژین شوره شی.

نه دووره د کریارا دوودلی و ئالوزییدا، بابه تین که سوکی و پرسین بهرژه وهندا
تایهت رولی خوه دگیرین و به هانه یین لوژیکی ژبو فه شارتنه فان بهرژه وهندان بینن.
رویگهش هز دکهت ل باژی ری بمینیت داکو ژ دهوکی و گولفیدی دوور نه که قیت.
همی ترسا وی نه وه کو مامی وی ل دووری یا وی گولفیدی ژی دوور کهت و خه ونین
وی سیداره دهت. نه فجا داکو فی بیای نه دهته مامی خوه بریاره کا پیشوخت دایه کو ل
باژی ری بمینیت، یان ب کیمی چوونا ناف ریژین پیشمه گه ی ب چه وتی ل قه له م بدهت.
ب هزرا من، نه هه لویستی چه وتکرنا چوونا چیا ی، به هانه کر نه که ژ ئالافین بهر هه فانیکرنا
دروونی کو نه چوونا خوه پی به هانه بکهت. نه هه کریاره ژی ژبو هندی دهیته کرن کو
د کاکلکا دلی خوه دا هز دکهت بجیت، لی نه قیت ژ گولفیدی دوور بیت و ب
ئاوایه کی نه هوشی فی به هانه کرنی نه انجام ددهت. نه تنی نه، لی به لی جارنا هه ولد دهت
کو ئینکارا هه بوونا وان ژی بکهت داکو به هانه یه کا باوهر پیکری چیکهت کو ژ باژی ری
بارنه کهت و ژ چافین گولفیدی دوور نه که قیت... د فی رهوشیدا ژبلی پاراستنا
بهرژه وهندی و دلینی یا که سوکی چ مه رهم و هزین دی یین ئیدیالی نه مانه. بیگومانه کو
پاراستنا بهرژه وهندی یا که سوکی و ریژگرنا خهون و هز و هه لویستین په هله وان ی ژی
گرنگیه کا تایهت هه یه ژبو دو ماندا ژیا نا په هله وان ی. ده می نه م به حسی بهرژه وهندیان
دکهین، مه رهم پی بهرژه وهندی یین هه مه لایه نی یین دو ماندا ژیا نی نه، هه ر ژ ئارامی یا
دروونی و هه ست ب ئیمناهی بگره هه تا کو ل گوره ی هیرار کی یا ماسلوی دگه هته
خوه هیی خوه ئا فا کرنی.

په هله وان ی دهرافی ته نگ، وه سا هزر دکهت کو دوور کهفتنا وی ژ دهوکی و
گولفیدی ژبو چ بیت و ژ بهر چ بیت، د بهرژه وهندا وی یا که سوکی دا نا بیت، لهوا ب
توندی رت دکهت و ب هه لچوونه کا هیستیری ئینکارا هه بوونا بزاقه کا دی دکهت کو
نه و ژی هه فکویفا ژیا نی بیت: "کانی نه و کاروانییت روژه کی دهستویری ژ دایاییت خو

خوازتین... ئو چووین دا گرئیننی بو چاقیت زارو کا بین... دا هنده سترانیت نوی ب
فهینن، کانی؟ ئه ل کویفه نه؟... بپ ۲۳.

ههلبهت، په هله وان د ناخی خوه دا دزانی ل کیه نه، لی ئه ف پرسیار کرنا ب
هه لچوونه کا تور هه ره تکر نه کا فه شار تییه ژبو گه هشتنا وان. ئه ف ره تکر نه نه بریاره کا مجد
و رژده، چونکه سه ره رای فی هه لویستی نه چوونا گوندی، دگه ل مانا خوه ژی نه
مورتاحه. ئه فجا مان وی ئارام ناکهت و چوون ژی دی نه ئارامتر لی کته. حهز دکته
ژ شه ری دوور که فیت (نهمازه ئه و شه ری وی باوه ری پی نه مایی، یان ژی بیزار بووی)،
لی حهز ناکهت ژ دهوکی یان ژ گولقیدی دوور که فیت. ژبو کو بکاریت خه لکه کی
دی بی دهر دور ب نه چوونا خوه قاییلکهت، فهره ل ده سپیکی ئه و ب خوه پی قاییل
بیته. د مونولوگه کا خوه یا نافخویدا وه سا هنر دکته کو "هندهک وندا بون، هندهک
که تنه بو سیته نه یارا، هندهک بونه ئیخسیریت ته له و رکا، هندهک بونه ئیخسیریت کونج
و قولاجا، هندهک ره فینچه نده کیته دلشیر ه خوشیر شیان دهر باس بن، هیدی هیدی
ژ بهر مایته کاروانی دهاژون، به لی نزانن بو کویفه، نه ریکه که.. هه زار ریکن، نه
سه رکیش و ریبه ره که.. هه می سه رکیش و ریبه رن... بپ ۲۳." ئه ف خوه قاییلکرنا
ته بیسوک ژبو هندییه کو دوودلی یا خوه پی فه شیریت، یان ب کی می بکاریت ب
شیویه کی مجد به ره فانیی ژ مانا خوه بکهت. لی مامی وی (کو ههر ماخولیانی بین
نقیسه ری ب خوه نه ل سه ر زاری مامی دبیریت)، وی ژ فان ترس و ئالوزی بین نه
باوه ریکرنی ب چوونا نا ف ریژین پیشمه گه ی قالا دکته و ئه رگومه نتین وی بین مانا دنا ف
جهنگا چه په لدا بی رامن و پویچ دکته: "ما بوچی تو ژی ناچیه سه ری وه کی گه له کا
و چی یه گوندی ل نک خاله تا خو روینیه خاری، هه تا ئیک ژ دوا دبت، ما مرنی چ پی
منه ته، تو هیشتا جحیلی، حالی ته ژی ب حالی وان هه میا بیته چوینه ویری، به لکی
دویری را دشیی خو دهر باس که ی و قورتال بی، بو خو رحهت بی... بپ ۱۸."

"ته شوله ب كهسى نينه، نه خوب ده دگهل في نان ويهني، هه ره روينه خار و پالده، وه كا تو پيدفي چ تشتي، پارا، خوارني، جلکا، بلا مال بو ته فريکهن....
بپ ۱۹."

ل فيره دوودلي يا وي مهزنتر لي د هيت، چونكو دزانيت چوونا وي مهرج نينه دگهل لايه نه كي بيت كو وي باوهري بي نينه و د كاريت وه كو كهسه كي خواهه سر خواهه پاريزيت هه تا نه شه ره ته فاو دبیت و نهو ب سه رساخي زي ده ركه فیت. نه دوودلي يا كوژهك دناقهه را مان و چوونيدا ئيخستيه دناف گومانه كا بهرده و امدا، ل هه مي تشتان و ژ هه مي كه سان ب گومان دكه فیت. نه گهر بهري نوکه رويگهش ب نه بوونا سه ركر دايه تيه كا ئيگرتي و بهرزه بوونا كارواني بين ريكا روژي و نازادي خواهه قايل دكر، نوکه دزانيت كو د شياندايه وه كو كهسه كي خواهه سر و نه دگهل چ لايه نان زيانا خواهه به ته سه ر و خواهه پاريزيت. ژ لايه كي ديفه زي نه فیت ژ وه لاتي خواهه دووركه فیت، چونكه نه فنييه كا موكم دگهل وه لات و باژيري خواهه هه يه.

ل نك په هله وانى دهوك و گولقيد دوو نه له مينتين هه هه ته مامكه رن. وي ل ده سپيكي حه ز ژ گولقيدي دكر چونكو ل دهوكي دژيت، نوکه زي حه ز ژ دهوكي دكه ت چونكو گولقيد ل دهوكي دژيت. نه هه تيكه له بوونا وه لاتي و دل بهري دوودلي يا وي بهر ب ئاراسته كي دي يي كوژه كفه د بهت كو ب گومانان هاتيه داپوشكرن.

وي گومان د ئاخفتين مامي خواهه دا هه نه كو ژبو بهرزه وه ندي يا وي بن. نه گهر نه، پا بوچي ناهي ليت كوري وي بجيته سه لال، يان ژ بهر قه ره بوو كرنا ماليه كول شوينا كوشتنا كوري دي پاره و ترومبيل و پايه داريي دهني؟! هه له بت، نفيسه ر و خوانده فان هه ردوو دزانن كو دبیت نه هه ره براندنا ده رباره ي چليسي يا مامي، نه گه له ك نيژيكي راستيه، چونكو ل گوره ي تيگه ه و عورف و عه ده تين كوردان، هه بوونا كوران ب هه مي مالي دونيايي د ئينيت، نه مازه ديار نينه كا مامي وي چهند كور هه نه. لي نه دووره مامي وي ژبو دووركرنا ژ گولقيدي هاندانا وي كر بيت و ژ ترسي يان ژ پاراستنا بهرزه وه ندي بين خواهه تايهت، نه هه يلا بيت كوري وي بجيته چياي.

لی دهمی په هله وان ب کیماسی ل مامی خو د نیریت و ب هه لپه رستی و شویشتی ل
قهلم ددهت. نهفه مهعنا وی نهوه کو وی د ناخی خوهدا د فیت بچیته سهری و بگههته
ناؤ خو جهین چیا ی.

رهفین ژ بهر و کین شهری

من نافی ثی په ره گرافی کره رهفین نه کره گهشتنا ریژین شوره شی، چونکو
نقیسه ری ب ریکا په هله وان ی خو، بهروهخت نه م ناگهدار کرینه کو کا چهوا باوه ری
ب دو ماندا پشکدار یکرنا دناؤ شه ریدا نینه، ههروهسا باوه ری ب کاروانی بین په رت و
به لاقه نینه و نه کاریت دگهل کومه کا ریباژین هه مه جوړ و هه قدژ و په رت و به لاقه بیته
هه فریاز: "شقه ستانه هه می بزافیت مه بو ژیک گرتی و جودا کرنا فان ریکا، یا ل نه نیا
مه نفیسی یه بهرزه بونا مه دناؤ تاریاتیا قوناغادا... بپ ۲۳."

نهؤ رهفینا ژبو پاراستنا ژیا نا خو ه کریمه به هانه کو پیشینی بین خو ه بین پیشوهخت
ته کهز کهت و خوانده فانی تی بگه هینیت، وه لاتپاریزه نه تی ب ریکا شوره شی و
چوونا چیا د هیته کرن. په هله وان کهسه کی وه لاتپاریزه و ژدل هه ز ژ باژیر و وه لاتی
خوه دکهت و نه دووره یی به رهه ژ بیت، قوربانیدانین ماددی و مینه فی ژ ی بو بدهت. ما
نه وی خهونه کا هه لایستی د وه لاتیدا هه یه؟! نو هه می ده مان و ل هه می جهان مروؤ
ژبو هه بوونا خهونه کی خوینی دریژیت. وی خهونا خو ه ل دهوکی هیلا یه و بهر ب سهمتا
خهونه کا مه ز نترقه چوو.

وه کو هه ر وه لاتپاریزه کی دی کو چوویه چیا و دناؤ گوندین نازاد کری ژ ره شه کین
رژیمی د ژیت، هه ر چ نه بیت، د قیا پشکداریی د دانوستاندین شوره شگی ریدا بکهت.
لی ل ده سپی کی توشی شوکه کی دبیت ده ما خاله ته ک ب ترشی و نه فیان پیشوازی یا
قوله کی بزافی دکهت. پشتی چند گازنده و سوحه تین ده ربارهی گهورینا جفاکی و
چهواتی یا ب ریقه برنا هه فرکی، رویگهش د گههته وی باوه ری کوسه روه ره کی مژدار

و نازاوه دناؤ نیږین و رهفتارین شوره‌شگیری بین خهباتکه‌ری، ل چیاى هه‌یه و وه‌سا خویایه کو هه‌لبزارنا گروپه‌کى ژ ناؤ کوما گروپین هه‌قدژ و هه‌قال نه کاره‌کى ب ساناهیه. قى چه‌ندی ژى بارى دوودلى یا وی گرانتر لى کر و خه‌مین وی کوورتر لى کرن: "ب خودى ب قى ده‌ست و دانى ژینگرتن یا ب زه‌حه‌ته، نه‌ز چ چریسکین رو‌ناهى بی ل قى شه‌فا تارى نا بینم... بپ ۳۹."

ئهو دوودلى یا په‌هله‌وانى ب مان و چوونى دناؤ ناخى خوه‌دا ئافاکرى و ب ره‌فینا خوه ئیکلا کرى، ل گه‌هشتنا گوندى هه‌مبه‌رى دوودلییه کا دى یا مان و فه‌گه‌ریانى بوو. لى نه‌ؤ دوودلى یا نوو ئالوزتر و دژوارتره، چونکو سه‌ربوره‌کا نوو یا دوودلیى ل سه‌ر ئالوزى و دوودلى یا وی یا چووی هاته زیده‌کرن و ب قى چه‌ندی دوودلى دبیته پشکه‌ک ژ ستایلى که‌ساتى یا په‌هله‌وانى. لى ده‌مى په‌هله‌وان ژ دوودلى یا خوه پشتراست دبیت و چ ریکن قورتالبوونى و ئارامبوونى نه بینیت، وه‌کو پرۆسه‌یه‌کا سرۆشتى یا به‌رگرى یا میشکى ئالاقى ئیسقاتى بکار د ئینیت و وه‌سا هزر دکه‌ت کو خه‌لکى دى دوودلن. نه‌فه ژى کریاره‌کا سرۆشتیه ب ریکا ئالاقین به‌رگرى یا میشکى د هیته نه‌نجامدان کو ئهو هه‌ست و رهفتارین ئهو نه‌خوازیت ل ده‌ف وی هه‌بن دى هاقیته سه‌ر که‌سین دى: "ژبه‌ر وان باوه‌ریه‌کا دروست نینه ب فان تشتیت خه‌لک خو سه‌را دده‌ته کوشتن، ژبه‌ر هندى هه‌مى گا‌فا ئهو دوودلن، دسه‌ر هندى را کو ئهو دبیزن مه‌ نه‌فیت هه‌نى گه‌له‌ک دقین.... بپ ۴۸."

هه‌لبه‌ت نه‌فه دوودلى یا په‌هله‌وانیه ژ ناخ و نه‌هۆشى یا وی ده‌ردکه‌فیت و هۆشى خوه بى ئارام دکه‌ت و قایلبوونه‌کى دده‌ته ره‌فتارا خوه یا به‌ره‌هست. ژلایه‌کى ديقه ژى به‌هانیه‌کى دده‌ته بریارا خوه یا پاشى دى ده‌ت. ئهو بریارا وی ژ خه‌لکى دوودل جودا دکه‌ت: "یا ژ هه‌مى چیتر ئه‌وه نه‌ز ب زفرمه‌فه مال، ئو چ تشت بى خودى نابن... بپ ۴۳." نه‌فه بریارا داوییه کو ژبو ئیکلا کرنا دوودلى یا خوه دایى، لى د قى بریاریدا ژى نه بى پشتراسته، بو جارا ئیکى د هه‌مى چاپته‌ر و په‌ره‌گرافین رو‌مانیدا چاره‌نقیسى خوه ته‌سلیمى خودى دکه‌ت. هه‌لبه‌ت ده‌مى مروؤ نه شیت بریاره‌کا دروست د

که تواریدا بدهت دی پنا به ته بهر هیزه کا نه پهن و فهشارتی کو هیژا خودی ته عالایه.
 ههر ژ نه زهدا نه هه هه ژبو نارامکرن و خوه قاییلکرنا ب رهوشا هه بی هاتییه بکار ئینان
 و به هانه کرنه کا گیانییه ژبو چوونا بهر ب نه دیارییه.

بۆچی دهراقی تهنگ

جاری ل دهسپیکه ئهم وهسا دبیین کو نفیسهه ژ نفیسینا قی رۆمانی دوودل بوویه.
 نه ری بنفیسیت یان نه نفیسیت. من چ گو مان د وی چه ندیدا نینه کو هیقینی رۆمانی,
 ههر ژ دهسپیکا شه ری د سه ری نفیسهه ریدا دلفلقی و قی دوودلی یا نفیسینی یان نه
 نفیسینی (ب قی شیوازی هه بی) نه هیلا روخسار و نا فه رۆکا رۆمانی د سه ری ویدا
 گه لاله بیت. نهو ب خوه بابه تی شه ری و کاره ساتان و ههر بویه ره کی دی یی کار
 دکه ته ههست و هزر و رهفتارین مرۆقی و مرۆقانتیی، هیقینه کی باش و
 زه مینه خو شکه ره کا ب پسته ژبو نفیسینا به ره مه کی و یژه بی یان هزری یان ژی فهلسه فی.
 ئوو پشتی هیلین سه ره کی یین رۆمانا خوه کی شاین و بریارا نفیسینی دایی، دیسا یی
 دوودل بوو کا د بهریکانییا رۆمانا جهنگیدا پشکدار بیت یان نه، چونکو نه دووره
 رۆمان ب شیوازه کی دی یا نفیسایی بیت و سه مه ته کا دی ب خو فه گرت بیت، ب
 کیمی کومه کا ههست و ههلو یستین دی یین وهلاتینی دا ب خو فه گرت، نه مازه
 ئیشالاره تین زه قین فان ههستین فهشارتی تیدا هه نه (نه فه تنی گریمانه، چونکو مه چ
 دوکیومینت ل بهر دهست نین و رومان نفیسی ژی چ جار ان چ داخویانی یین ب قی
 ئوایی نه داینه). لی نه دووره ژبو پشکداریکرنا بهریکانی و ههزا گه رما چاپکرنی هندهک
 په ره گراف زیده کر بن یان کیمکر بن، کو دگهل مهرج و ستایلی رۆمانین بهریکانی
 بگونجیت.

کومه کا هه فدژی یین دنا سسنسه یا پیقاژویا بویه رین رۆمانیدا هه نه، کول وی
 سه رده می دگهل ئیکه تی یا دهقی نفیسی نه دگونجیان. یان ژی نه دووره نفیسه ری ب

زانیبوون ئەڤ شەلەژانی و دوودلی یا پەهلەوانی کرییه هیڤینی رۆمانا خوە کو دەربەرینی ژ رهوشەکا دەسنیشان کری یا کەتواری سەردەمی خوە بکەت. ئەگەر ئەڤە وە بیت و ئەڤ هەمی ئالۆزی و دوودلی یا د رۆمانیدا رەنگدانەڤە و دەربەرینا ژیانا ژیوارکی یا سەردەمی رۆمانی بیت، رامانا وی ئەووە کو رۆمانا کوردی ل دەڤەرا بەهدینان ب دەسپیکەکا ب هیز و هەژی (ژ لایێ دەروونی و جفاکیڤە) دەست پی کرییه. هەرچەندە ئەز ل وی باوەریمە کو تا راددەکی زۆر، رۆمان ب هەمی بۆیەر و حیوار و حالەتین خوە بین دەروونیڤە خۆدیکا سەردەمی خوەیه و نڤیسەری ب زانیبوون ئەڤ کارە کرییه. لی هەر وەسا ژ، فەرە نە هیتە ژ بیر کرن کو نڤیسەر ژ ییکە ژ پەهلەوانین وی سەردەمی و ژ دوودلی و شەلەژانی و ئالۆزی یا هزرکرن وی سەردەمی زربەهر نە بوو. بیگۆمانە کو ئەڤ بەریکانییە ژبو رەواکرن شەری عیراق و ئیرانییه و ب نافی ژ تۆری جەنگی هاتییه ب ناڤکرن. لی پرسیار ئەووە کا رۆماننڤیسی مینا هەر رۆژنامەڤانەکی دی یی دەستەلاتا وی سەردەمی دەهۆلا خوە هەلگرتییه و بەر ب رەواکرن شەریڤە دجیت؟ یان ژ ی هەولدایه کو بەرەمەکی وێرەیی مشت ژ هەستین مرۆڤی و مرۆڤاتییی پیشکیش کەت و قی بەریکانییا ژ تۆری جەنگی وەکو پیرینەیه کا بەرەڤەڤکری ب کار بینیت و رۆمانەکا کوردی بیخەتە دناڤ قادا رهوشەنبیری یا عیراقیدا؟ ب کیمی ژبو پاراستن و پیشڤەبرنا زمان و رهوشەنبیری یا کوردی، کول وی سەردەمی مەزنترین پشکداری یا خەباتا رزگاربخوایی بوو. هەلبەت ئەڤە ب خوە ژ ی بابەتەکە و هەتا نەهۆ گەلەک ژ رهوشەنبیرین مە ل سەر نە راوەستاینە.

هەلبەژارتنا نافی رۆمانی "دەرافێ تەنگ" ئیشارەتەکا ئاشکرایە ژبو روودان و بۆیەرین رۆمانی کو دی د دەرافەکی تەنگدا بۆرن و شەرهنیخ و هەڤرکییه کا دەروونی یا سەخت ژبو دەربازبوونی پی دڤیت. ئەو سەردەمی رۆمان تیدا هاتییه نڤیسین، سەردەمەکی مشتێ شەرهنیخ و دوودلی و ترس و ئالۆزی بوو. ترس ژ هەنۆکەیی یا جفاکی و ترس ژ پاشەرۆژا گەل و وەلاتی و ترس ژ دەهبی شەری کو رۆژانە کۆمپن گەنجان دادعووریت و خەم و بەهیداریی ب وەکەڤی داددەتە سەر هەمی مالین خویش و ئاڤا. د قی رهوشیدا

نقیسه‌ری قیایه پشکداریه‌کی د دوکیۆمتکرنا ره‌وش و دوودلی یا خه‌لکیدا بکه‌ت. لی پرسیار ئه‌وه کا ئه‌ڤ پشکداریکرنا د به‌ریکانییا تۆری جه‌نگیدا ری‌کا ئیکانه یا دوکیۆمیتکرنییه یان ری‌کین دی یین فه‌ده‌ر ژ فی به‌ریکانییی هه‌نه، ئه‌ری ئه‌دیب و ره‌وشه‌نبیرین دی یین هه‌ڤده‌می نقیسه‌ری "ده‌رافی ته‌نگ" چه‌وا سه‌رده‌ری دگه‌ل فی پرسی کرییه؟ (هه‌لبه‌ت مه‌ره‌ما مه‌ نه ئه‌وه کو بالبه‌ری و نه بالبه‌ری یا فی پشکداریی ل گوره‌ی هزرین خوه یین نوکه خویا که‌ین). لی هه‌ولدانه‌که ژبو تیگه‌هشتنا ره‌وشا وی سه‌رده‌می.

ب هزرا من، ره‌وشا نقیسین و به‌ره‌میین سه‌رده‌می رۆمانی ل سه‌ر سی ئاستان خویا بوون، ده‌سته‌که‌کا ئه‌دیبان یان نیف ئه‌دیبان کاری وان په‌سندان و مه‌دح و سه‌نا یین رژیما بۆری بوون و مینا ده‌هۆل قوتین رژیمی د هاتنه نیاسین. ده‌سته‌که‌کا دی ژی ب هه‌می شیوازان ل دژی رژیمی بوون و خو پشکداری د نقیسینا وان رۆژنامه و کۆڤارین کوردی یین سه‌ر ب رژیمیته‌ ژی نه‌دکرن، ئانکو هه‌لوسته‌کی ئاشکرا ل ده‌ف نقیسه‌ران و فه‌شارتی ژ حکومه‌تی ل هه‌مبه‌ری حکومه‌تا وی سه‌رده‌می هه‌بوون. ب هزرا من پراپیا ئان که‌سان به‌ر ب چیا یقه‌ چوون و ئه‌وین مایی ژی چ رۆله‌کی کاریگه‌ر د قادا رۆژنامه‌قانی یا کوردی یا وی سه‌رده‌میدا نه بوون. ده‌سته‌کا سیی ژی ئه‌و بوون کو ب ری‌کا بکارئینانا جه‌ڤه‌نگان و نه دژاتیکرنه‌کا ئاشکرا یا حکومه‌تی خه‌باتا خوه یا کوردپه‌روه‌ریی ددۆماند. نقیسه‌ری رۆمانا "ده‌رافی ته‌نگ" و پراپیا نقیسه‌ری کوردین فه‌رمانبه‌ری حکومه‌تی ژ فی ده‌سته‌کی بوون. خاله‌کا دی یا گرنگ هه‌یه من دڤیت د فی نقیسینیدا و د فی واریدا به‌لیکه‌م، ئه‌و ژی ئه‌وه کو ده‌هۆل قوتین رژیمی ژی ب شیوه‌یه‌کی نه راسته‌وخۆ پشکداری یا د ویژه‌یی کوردی و به‌ره‌میین به‌رگرییدا کرین. ل وی ده‌می ئه‌وان پیگیری ب هه‌می راو بوچوونین رژیمی دکرن و بابه‌تین په‌سندان و مه‌دحکرنا رژیمی به‌لاڤ دکرن، بیافی دۆماندن و به‌رده‌وامی یا به‌لاڤوکی کوردی قه‌هه‌تر لی کرن و هه‌روه‌کو کورد دبیژن سه‌ری خوه دا به‌ر سه‌ری هنده‌کین دی. ئه‌گه‌ر وان که‌سین ده‌سنیشانکری ئه‌و کاره نه کرنا، بیگۆمانه‌کو دا هنده‌کین دی که‌ن. ل ڤیره‌ژی

ئەم د كارين بېژين كو هەرسى ئاست هەقبەرژەوهند بوون، لى بەرژەوهندى يىن هەر ئاستەكى ژ ئاستى دى جودا بوون. ئاستى ئىكى بەرژەوهندى يا ماددە و سامان و دەستەلات و پەرلاخىي هەبوو، دەستەكا دووى بەرژەوهندى يا پېشكەفتن و وەرارا زمانى و بەلاقبوونا فولكلورى كوردى هەبوو، ئوو دەستەكا سىي ژى بەرژەوهندى يا پاراستنا هەلوپستين خوه يىن شورەشگىرى هەبوو.

هەر نفيسينه كا ب زمانى كوردى ل سەردەمى رژيما سالىن هەشتييان، تەحەددى و خەباتە كا بەرچاڤ بوو ژبو هەبوونا زمانە كى جودا و نەتەووە كى جودا و بەرسقە كا ئاشكرا بوو بو هەمى وان هەولداين بوھژاندنا مللەتە كورد دناڤ مللەتە زالدهستدا. ئوو ب ھزرا من خوه ليدانا فى بابەتە ژى دانپيدانە كا دى يا ئاشكرا بوو ژبو هەبوونا بزاڤا رزگاربخوازي يا كوردستانى.

ل سەر ئاستى كەسوکی ژى، دوکیۆمىنتکرنا نفيسينا ئیکەمین رۆمانا بادینی بوو ل دەقەرى و ب دەستقە ئینانا ناڤە كى و یژەیی بوو دناڤ قادا رەوشەنبیری یا وی سەردەمیدا. ژبەر فان ئەگەران و نە دوورە ھندەك ئەگەرین دى يىن ئەم ب سەرھەلنەبووین ئەڤ رۆمانە ھاتیبە نفيسين و پشكداری د بەریکانییا تۆرى جەنگا قادسییا صەددامدا كرى.

پرسیارە كا گرنگ خوه دەھاڤیتە مەیدانى. ئەرى بۆچى پشتى ۲۲ سالان بەحسى فى رۆمانى د ھیتە كرن و دكەفتە بەر شرۆڤە كرنین دەروونی و جفاكى؟

ھەلبەت ھەر بەرھەمە كى د ھیتە چاپكرن ل سەر نفيسەرى دبیتە مال و نە دوورە پشتى ب دەھان سالان سوحبەت ل سەر بەھیتە كرن. ژ لایە كى ديقە ژى، كا چەوا نفيسەرى بریار و دیتنن پيشوخت بو ھندەك بۆيەر و ھەلوپستين ناڤەرۆكا رۆمانى داناینە، ھەرۆسا ھندەك خواندەڤان ژى ب بریارە كا پيشوخت نە دگەل ھەر بەرھەمە كى تۆرا جەنگا عىراقى بوون و ئەگەر نە زمانى كوردى و سەر بۆرا دەولەمەندا و یژەیی يا نفيسەرى فى رۆمانى بانە، وەكو كۆما وان گۆتار و كتيبن دى يىن ب رژيما وی سەردەمى ھاتیبە نفيسين بو ماوى ۲۲ سالان نە د ما دناڤ پەرتۆكخانین نفيسەر و رەوشەنبیرین دەقەرىدا.

دهمی من قیای پیداجوونه کی دناؤ رۆمانین دهقەرا بههدیناندا بکه، من وهسا دیت کو ئەؤ رۆمانه ئیکه ژ قەرێژین هزری یین دهقەرا مه و ههژی خواندن و ل سەر راوهستان و دویفچوونیه. ژبلی بابەت و نافەرۆکا رۆمانی کا ئەز دگەلم یان نه، رۆمان ب زمانه کی جوان و حیوارین بالهەر و قهگیرانه کا پرۆفیشینالانه هاتییه هوناندن کو دبیتە ئیک ژ پیشهنگین رۆمانا کوردی ل دهقەرا بههدینان.

ههقهندی یا دناقهرا نفیسهری و پههلهوانی ویدا

ب هزرا من نفیسهری ههقهندییه کا موکم دگهل پههلهوانی خوه یی سهره که و ههمی پههلهوانین دی یین لاوه کی ژی ههیه. د پرانیا جاراندا نفیسهر ب ریکا پههلهوانی سهره کی یان حیوارین نافخویی یین مونولۆگ و دایالۆگیدا هزر و ههلویست و بهریخودانین خوه یین ئیدیولۆژی و فلهسهفی و دلینی ددهته خویا کرن. ب قی چهندی ژی ئەم د کارین سهمتا نیرینین نفیسهری دناؤ حیوار و رهفتار و دیتنین پههلهوانیدا بینین. نفیسهری دوودی یا خوه یا کوژهک هاقیتییه سهر زاری پههلهوانی خوه یی سهره کی و ب ریکا پههلهوانی نه تنی دوودی و ئالۆزی یا خوه ژ رهوشا ههیی، بهلکو دوودی یا پرانیا رهوشه نیرین دهقەری ددهته خویا کرن. ل دهسپیک ئیشاره تی ددهته وی چهندی کو بویک و زاقا یین کورد ههؤ نانیاسن و ب کوورهیی کریارا جووتبوون و پیک ئینانا خیزانی دکهن. لی دناؤ چاپته رین رۆمانیدا پههلهوانی وی ههز ژ دوؤتاما خوه دکهت و ههردوو خیزان پی دزانن و ب ههقرا دهر دکهقنه سهر زیر و گفانده و سهیرانگههین دهۆکی.

ههروهسا د پهسنادانا وهلاتی و وهلاتپاریزییدا (نه وه کو پرانیا نفیسه رین تۆرا جهنگی ب بهژن و بالا عیراقی دبیزیت)، لی ب شیوهیه کی گشتیکرنی دهر برینی ژ ههستین خوه یین وهلاتپاریزیی دکهت و ئینانا باژیری دهۆکی وه کو سیمبولا وهلاتینی ئیشاره ته که ژبو خواندهقانی زیرهک کو مه رهم ژی کوردستانه. بو جاره کا ب تنی ژی ناخی عیراقی (دناؤ

حيوارين بنگههينين رۆمانيدا) وهكو وهلات نههينايه كو مروژ ههست بكهت نهؤ رۆمانه بو عيراقى نقيسييه. بهروفاژى قى چهندى, ل دهى قهگهرا پههلهوانى بو ناؤ باژيرى يان ناؤ رژيمى, نقيسهرددهته خويا كرن كو "خورتيت مه وهكى شيرى بيت راوهستيان, بهرهفانى يا داىكا خو دكهن... زبپ ۵۶".

ههرچهنده نهؤ دهربرينه دهنگوباسن د كهفنه بهر گوهيى پههلهوانى كو بهحسى سهربازين عيراقى دكهت, لى نه دووره هاوارهكا ناخى نقيسهرى ب خوه بيت و بقيت د پشت ريزكان را بيژته مه كو نهو جهى پههلهوان ژى هاتى وهسانه. نهمازه دهى قهگهرييه و نقيسهرى خويا نه كريبه كال كيفه و كينه نهوين وهكى شيرى راوهستيان. ديسا نهؤ موناجاتا ناخى نقيسهرى ل جههكى دى ژى خويا دبیت, دهى پههلهوان بيرى يا ههقالين خوه بين كوشتى يان شههيد دكهت (ب ئاشكرايى ناخى شههيدان نه هينايه, نه بين عيراقى و نه بين شورهشى, لهوا مروژ د كاريت گۆمانى د رامانا وى يا ههؤوكيدا بكهت و وهكو خوه تى بگههيت): "بهلى وان ئهم هيلالين, خو قهشارتن, بى كو خاترا خو بخوازن, نزا وا ئهم بو كى هيلالين؟ بو دهردا هيلالين.. بو كولا هيلالين, بو وهلاتهكى پريتيش و ژان هيلالين... بپ ۵۰".

ژ لايهكى ديفه ژى, مامى پههلهوانى ب عيراقيه ههقهبنده و ب مجدى باوهرى ب بهرهفانيكرنى و شهرى ههيه, ژبهر هندی ژى نا هيليت كورى وى ژ شهرى دووركهفیت. لى نقيسهرى وى ب خو فروش و ههلهپهريست و مروفين كهيسين ددهته خويا كرن! نهگه ب مهرهما دروستى يا نقيسهرى پهسندانا عيراقى و رژيما وى با, ههر ب ئيشارهتهكا بچووك ژى دا خويا كهت كو مامى وى هندهك خالين پوزه تيف ههنه, لى دهى مامى خوه ب شويشتى ل قهلهم ددهت, زيدهبارى كهرفه بوونا وى ژ نيازين وى بين خراب ژبو دووركرنا وى ژ گولقيدى (كو نهفه ههلوستهكى كهسوكيبه), لى ههروهسا ژى ئيشارهتهكا قهشارتى يا نههوشى يا نقيسهرييه كو نهو كهسين ب رههيايى دگهل رژيمى د شووشتينه.

- ئەز نە يى رازىمە، من ئەو ژن نەقېت ئەوا ئەو نە يارى ئاخا من ھەرماندى و بېتە
پشكدار ل گەل من دېهژن و گەردەنېت وى دا، من نەقېت چ جاران ئەز ب بىمە مېرى
دەھمەن پېس و بى دەلنگە كا ب تۆرە و خۆشەرم.... بپ ۶۰.

- تە دۇيا ئەز ژى خۆ بفرۆشم، دا بشېم كچا تە بېنم.... بپ ۶۰.
ئەۋ ھەلچوونا ھېستىر يايى و نېزىك ژ كەساتى يا توخىيى يا دوو كەربووى،
ئىشارەتە كە ژبو ئالۆزى يا نقىسەرى كۆل سەر زارى پەھلەوانى دەرد بېرىت. خوە ب
فرۆشتە كى و چەوا دەھمەن پېسە كا ژ خوە شەرم دى دى بېتە ھەقزىنا وى؟ ما دەم
دەھمەن پېسە، چەوا يا ژ خوە شەرمە؟ ژ كەنگى وەرە دەھمەن پېس بووى؟ پىشتى زانى
كۆ بابى وى نە بەرھەقە بدەتى يان پىشتى ژ چىاي زقرى و زانى ئەو ھزر و پېشىنى يىن
وى كرىن نە ب وى رەھايى بوون ئەوا وى بو خوە دانان. باشە مادەم پەھلەوانى
باوهرى ب چوونا چىاي نە بوو، بوچى چوو گوندى؟ ئەگەر ھەرۋە كو مە گوتى، قەگەرا
وى ژبەر گولقىدى بېت، پا بوچى ئىكسەر دېئىر تە داىكا خوە: "دادى دۇقېت ئەز ژبېر
بكەم.... ديارە خودى حەز نە كرىە ئەم بگەھىنە ئىك.... بپ ۴۵."

ئەۋ ھەست و ھەلوپىستى نوى ژكىقە بوو پەيدا بوو؟ ئەۋ پىسىار و ماخولىيانە ھەمى
بەرى مە ددەنە وى چەندى كۆ نقىسەر ب رىكا پەھلەوانى خوە يى دوودلە و د
ئالۆزىيە كا بەردەوامدا دژىت. نە ژبەر ھندى كۆ باوهرى ب رىيازىن ل ناۋ شورەشى نېنە،
لى ژبەر ھندى كۆ ئەۋ رۆمانە ب فى شىۋازى ھەيى ھىشتا گەلەك كۆزى يىن تىدا
قەشارتى و نە دەربىراندى يا نقىسايى. مادەم وەسانە پا بوچى نقىسا؟ ما كى دەستى وى
گرت بوو كۆ بنقىسىت؟ فى بابەتى شروۋقە كرنە كا دى يا ل سەر ئاستى كەساتى بى
دۇقېت.

لى ژبو ھندى كۆ گەلەك ھەست ب گونەھى نەكەت، چاپتەرەك بو دانوستاندىن
پەھلەوانى دگەل بەھزادى قەكر (كۆ پەھلەوانە كى لاۋەكىي ژنشكافەيە). ل وى دەمى
پەھلەوان زقرىيەقە، بەھزاد ل سەر چوونى بوو، ئەقە ئىشارەتە كە ژبو بەردەوامى يا
خەباتى... ئەگەر كەسەك ژ كاروانىقە بىنىت يان ژى قەقەتېت، كۆمە كا كەسېن دى

هه‌نه‌کو به‌رده‌وامیی پی‌بدن. هه‌رچه‌نده دانوستاندنا دگه‌ل به‌زادی، گینگه‌شه‌یه‌کا سار و‌قالا بوو، نه‌مازه گینگه‌شه‌یا ل‌ده‌باره‌ی پرۆسا خوه گۆریکرنی و‌قیانا وه‌لاتی. لی هه‌ر چنه بیت نفیسه‌ری قیایه ب‌ریکا په‌هله‌وانی بیهنقه‌دانه‌کی بده‌ته ئالۆزی یا په‌هله‌وانی خوه یا ل‌سه‌ر دل و‌ده‌روونی وی کورکبویی. جاره‌کا دی قیایه ئیسقاتاین خوه و‌په‌هله‌وانی خوه پاڤیته سه‌ر ملی به‌زادی. بکار ئینانا ئیسقاتی ل‌هه‌ر جه و‌ده‌مه‌کی هه‌بیت، ئیشاره‌ته‌که ژبو هه‌بوونا ئالۆزی و‌په‌سته‌کا ده‌روونی.

په‌یفه‌کا داوی

کا نفیسه‌ری ژبو چ و‌ل بن چ کاودان و‌ژبه‌ر کی ئە‌ف‌رۆمانه نفیسییه. د‌به‌ریکانییا "ژ‌تۆری جه‌نگی" پشکدار بوویه و‌پلا دووی ب‌ده‌ستفه ئینایه. ئە‌فه‌ژی راما وی چه‌ندی دده‌ت کو رژیما وی سه‌رده‌می ژ‌ی خواندنه‌کا دی یا د‌به‌رژه‌وه‌ندا خوه‌دا تیدا دیتیه، له‌وا بیافی پشکداریکرنی داوی.

په‌هله‌وان گه‌نجه‌کی عاشق و‌ئۆمیده‌واره، دیتیه سه‌رباز و‌پاشی ژ‌دۆژه‌ها شه‌ری د‌ره‌فیت و‌مینا هه‌ر کورده‌کی دی به‌ر ب‌چیاپه‌ ده‌جیت. لی چونکو گروپین جودا جودا بین بزاقا رزگاربخوازی یا کوردی بی سه‌روبه‌ر و‌سه‌رگه‌ردانن (ل‌گوره‌ی دیتنا په‌هله‌وانی رۆمانی د‌سه‌رده‌می بۆیه‌ریدا)، د‌لیبۆرینه‌کا حکومه‌تیدا، فه‌دگه‌ریته‌فه‌ ناؤ رژیمی و‌به‌رده‌وامیی ب‌ژیانا خوه یا مشت ئالۆزی و‌دوودلی دده‌ت.

ل‌گوره‌ی لۆژیکا که‌فنا فه‌لسه‌فی، ئە‌وال سه‌ر ده‌رئه‌نجامان و‌ئیس‌تینباتکرنی ده‌یته ئاڤاکرن، هه‌ر لایه‌نه‌ک راستی و‌حه‌قیی ل‌لای خوه دینیت. ئە‌فه‌ژی ئە‌گه‌ری سه‌ره‌کیی پ‌رانیا شه‌ر و‌هه‌فرکی بین جیهانییه. هه‌ر لایه‌نه‌کی هه‌فرک هزر دکه‌ت کو ئە‌و ژبو لایه‌نی حه‌قی و‌راستی خه‌باتی دکه‌ت.

ئەڭ رۆمانە ژى ب ھەمى ئالۆزى و پېشېنى بېن رەشېن و گەشېنېن خۆڧە، مېنا
 شەرەكېيە و ھەر لايەنەك (رژېم و كوردپەرورە)، دكارىت ل گورەى حەز و باوهرى و
 ھەلوېستېن خوە بخوېنىت. ئەڧە ژى بەھايى وى بى وېژەبى و ئافرندەبى بلندتر لى دكەت.
 ھەسەنى كورى عەلبى كورى ئەبو تالىب دەست ژ خىلافەتا موسلمانان بو معاويە بى
 كورى ئەبو سفىانى بەردا داکو خوينا موسلمانان ب دەستى موسلمانان نە رژیىت
 (ھەرورەكو ھندەك دىرۆكڧان دېژن). ئوو گەلەك لايەنېن موسلمان ھەنە شەھنازى ب
 ھەلوېستى ھەسەنى دېن كو ب خىلافەتا موعاوبەى قايىل بوو دا كو دەستېن وى ب
 خوينا برا بېن وى بېن موسلمان سوور نە بىت. ل ڧېرە ژى پەھلەوان ژ شەرى براكوژى
 درەڧىت و ڧەدگەرېتەڧە دناڧ كۆشا حكومەتېدا، ئەو حكومەتا وى باوهرى پى نەبى. د
 شەرى عىراق و ئىرانېدا بى ئەركەكى مىرى ئەدا دكەت كو پىرانيا شەرڧانان ژى نەرازېنە.
 لى ئەگەر ما بال چىاى دا ب زانىبون و ب برىارا خوە پشكدارىى د شەرىن براكوژىدا
 كەت. لى ئەڭ ھەلوېستى ل گورەى ھزرا مە، جھى رېژ گرتى، نە دوورە ل دەف ھندەك
 كەسېن دى ھەولدانەك بىت ژبو رەوا كرنا پشكدارىى د شەرى عىراقى و ئىرانېدا.
 بو ڧى مەرەمى ژى ھەمى شارەزايى و سەربۆرىن خوە بېن نڧىسېنى و وەلاتپارىزى يا
 ژبو كوردستانى بكار ئىناينە كو دەڧەكى جوان بنڧىسىت و رۆمانەكا ژ ھەژى خواندنې
 بدانتە بەر دەستى خواندەڧانان. نە دوورە نڧىسەرى ھزر كر بىت كو ئەگەر چەند
 كەسەكېن كېم ژى بكارن ھەستا كوردىنى تېدا بېنن، دى مەرەما وى يا ڧەشارتى ب
 جھ ھىت.
 ھەژى گۆتنە كو ئەڭ خواندنا من يا شرۆڧەكارى چ ھەڧبەندى ب ئىدىولوژى و
 ھەلوېستېن سىاسى بېن ڧى سەردەمى و سەردەمى رۆمانىڧە نېنە، نە بېن من و نە بېن
 نڧىسەرى رۆمانى. تنى خواندەنەكە ژبو رۆمانەكا دەڧەرى كو وەكو ئىكەمېن رۆمانا
 كوردى ل دەڧەرا بەھدىنان د ھىتە ھژمارتن.

ڦين و ههژاري د رۆمانا "بوهرژين" دا

بوهرژين

ماله كا هه ژار ل باژير كه كي بچوو كي كوردنشين هه بوو، داياب و كومه كا زاروكان د قى مالىقه د ژيان، بابى.. ب شه و روژان، هه مى جوړين كاران د كرن هه تاكو د كارى پيداويستى يين ژيانه كا ساكار بو مالا خوه دايينكهت. وه سا دياره كو زهحه تى و ئاسته ننگين ژيانا هه ژار يي ئه و بيا نه دابوو دايابان كو خوانده فا و رهوشه نبير بن، هه مى رهوشه نبيرى يا بابى ئه و بوو، نه و ال مزگه فتى و هرگرتى و هه مى ژيانا وى دناقبه را كارين هه مه جوړ و مزگه فتى هه تيوو چوارچوڅه كرن.

دهمى زارو كين كور د قى مالىقه بوينه پسيورى و شيانين كار كرنى هه بووين، باب هه مى زارو كين خوه دادنيته بهر كارى كو هاريكارى يا وى د دايينكرنا پيدفى يين ژيانيدا بكن. ژبو قى چهندي ژى زارو كه كي خوه ددانته بهر دهستى بهر گدروويه كي و ئيكي دكه ته شاگردى كه بابچيه كي و يي بچوو كتر ژى وه كو فروشياره كي گه روك، تستان د فروشيت و هه مى زارو كين كار كهر، داهاتى كارى خوه دكه نه ددهستى بابيدا و باب عانه كي ددهتى يان نادهتى.

روژه كي ماموستايه كي هه قسوويى وان، ژ بابى دخوازيت كو كورى خوه يي بچوو ك دانپته بهر خواندنى. پشتى كومه كا ئاسته ننگ و دانوستاندين خرشين دهر باره ي فه راتى يا خواندنى بو كورى خيزانه كا هه ژار، په هله وانى سهره كيى رومانى (سه عيد) د چيته خواندنگه مى و ب شيويه كي سهرنجراكيش د خواندنا خوه دا د سهر كه قيت. نه و سهر كه فتنا سه عيدى د خواندنيدا قينه كا دژوار د سينگى ويدا دروست دكه ت كو بهر ده و اميى بده ته خواندنا خوه و قوناغ ب قوناغ سه عيد د خواندنا خوه دا سهر دكه قيت هه تاكو د گه هته زانينگه مى و ل داويى ژى باوه رناما نوژداريى ب دهستقه دئينيت.

سه عيد، د قى سه فه را خوه يا دريژدا هه مبه رى گه له ك ئاسته ننگ و بهر به ستين ژيانى دبيت و گه له ك كاران دكه ت، هه تاكو د كاريت بگه هته هيڅى و ئوميدين خوه و بو

همی خه لکی باژیرکی خوه خویا کهت کو هه ژار ژی د کارن بگه هنه زانینگه هی و باوهرنامین بلند ب دهستقه بینن، چونکو زانست و زانین ب ژین و میشکی مروقیقه هه قبه نده، نه ب هه بیاتی و په رلاخی یا جفاکیفه گریدایه. وه کو خه باتکه ری هه ر دوزه کا دی یا هه ژی و ره و، سه عید ب ئینا (ئیراده) خوه یا موکم ل سهر هه می ئاستهنگان زال دبیت و ریکا خوه بهر ب ریژگه ها داویقه د دو مینیت.

ئه فه هیقینی سه ره که بی روماننا "بوهرین" ه، کو ژ لایی ره هه تی د. نافع ئاکره بیقه هاتییه نفیسین و ل سالنا ۱۹۸۹ ل ریقه بهری یا ره وشه نیبری و لاوان ل هه ولیری هاتییه چاپکرن و به لاکرن. ئه ژ روماننا ۱۲ چاپته رین پیکفه گریدایی پیک د هیت و ۲۵۰ لاپه ره بین قه باره نافجی ب خو قه دگریت. هه رچه نده ب نفیسین هژمارا ۱۳ ل جهی چاپته ری ۱۲ دانایه و ئه گه ر ئه م سه حکهینه هژمارا چاپته ری داوی، دی وه هنرکهین کو ۱۳ چاپته رن. لی دناؤ ده قیدا چاپته ری ۱۲ نه هاتییه نفیسین. ئه فه ژی دبیت چه وتیه کا چاپی بیت، یان ژی نه دووره نفیسه ری مه ره مه کا قه شارتی پی هه بیت کو قیایه ژ هژمارا هه یقین سالی ده رکه قیت و مه ره م پی ئه و بیت کو ئه گه ر زه مه ن ل نک وی ب سالان بهیته پیفان، ئه و ب ئینا خوه یا موکم شیایه توخیین زه مه نی ب به زینیت و کریاره کا نه چا قه ریگری بکه ت. یان ژی نه دووره مه ره م پی ئه و بیت کو چاپته ره کی قه شارتی دناؤ قی رومانیدا هه بیت و نفیسه ری ب مه ره م نه قیا بیت خویا که ت. لی ب هنرا من، بوچوونا ئیکی پتر نیژیکی راستیییه، نه مازه رومان یا پره ژ چه وتی بین ئیملابی و چاپی. هه رچه نده من نه قیت ل سهر زمانی رومانی راوه ستیم، لی هه ژی ئامازه پیکرنییه کو هه تا رادده بی بیزاربوونی زمان و رینقیسا نفیسه ری چه وتی و لهنگی تیدا هه نه.

ئه ژ روماننا، مینا هه می رومانین ده ربړینی ژ که توار ی یا هه قچه ر خا جفاکی دکهن، ب شیوهیه کی تیروته سه ل و ب هووری وه سفا ره وشا هه ژاری و ژپوه ر و ئه نجامین وی د که ت. ل گوره ی راو بوچوونین عه باس عه بد جاسم د کتیبا "دوژین هه قچه ر خین چیرو کا عیراقیدا-۱۹۸۲"، دده ته خویاکرن کو قوناغا که توار ی یا هه قچه ر خ ب کو مه کا ئاکامین خوهی و قهیرانین هنری بین نفیسه ریقه گریداینه، نفیسه ر ده ربړینی ژ

په هله وانين خه مگين و بارگران دکهت, نوو "نهزا" وى د پرانيا هه قركى بين نافخويى و بابه تى بين جفاكيدا دياره و ههر سهر كهفتن يان دا كهفتنه كا د كهفته د ريكا په هله وانيدا, رهنكدانه فه يا سهر كهفتن و دا كهفتنا نقيسه رى ب خوهيه د ژيانيدا. د قى رومانيدا ژى هم و هسا ههست دكهين كو په هله وانى رومانى, نقيسه رى ب خوهيه و مينا حيكايه تييره كى يى سهر بورا ژيانا خوه فه دگيريت.

نه گهر هم بويه ر و په هله وانى رومانى دگهل ژيانا نقيسه رى هه قهر كهين, دى بينين كو دانانگه بين ژيانا نقيسه رينه و ب شيوازه كى ويژه يى هاتيبه هوناندن. هه مى سالوخه تدانين په هله وانى بهر ب وى چه نديقه د چن كو نقيسه رى ب خوه په هله وانى قى رومانيبه. په هله وان ژ خيرانه كا هه ژارا خهلكى باژيركى ئاكرييه, ژبو خواندن د چيته مووسل و كوليزا نوژداريى ب دوماهى دئينيت, مل ب مى خواندنا خوه يا ل كوليزا نوژداريى, كارين هه مه جور ژبو دواماندن و داينكرنا پيدفى بين خواندن دكته و ههروهسا بابه تين ويژه يى و شعر و چيروكان ژى دنقيسيت و د روژنامه و كو قاراندا به لاؤ دكته. نه هه مى ساخله ته (ههر وه كو هم ژ ژيانا كه سو كى يا نقيسه رى د زانين), ل سهر نقيسه رى ژى د چه سپن و نقيسه رى د هه مان قوناغاندا بوريبه. لهوا هم د كارين ب بى دوودلى بيژين كو سه عيدى په هله وانى رومانى, نقيسه رى ب خوهيه. نهو ب خوه ژى ل ده سپيكا رومانى ئيشاره ته كا بله ز و سهر بى دده ته قى چه ندى كو نه هه سهرهاتيبه و بى دوودله كو ناقى رومانى بدانته سهر: "نه هه چيروكه.. نه هه سهرهاتى يه.. نه هه رومانه نه گهر ب شين ناقى رومانى دانيبه سهر... بپ ۳."

جهى رومانى, ل گورهى وه سف و په سندانين هوورين نقيسه رى, باژيركى ئاكرييه و پاشى باژيرى مووسله (كو دبته جهى سهره كى رومانى). نه هه ههردوو جهه ژى ب ناقين باژيركى بچووك (ئاكره) و شارى مهزن (مووسل), د ناؤ بهر په رين رومانيدا هاتينه. ده مى رومانى روژا وهرگرنا باوهرناما نوژداريبه (لى هم نزانين كا كيژ ساله), كو ئوميدا سهره كى يا په هله وانيبه و ههر ژ ده سپيكا رومانى كار بو كريبه و هه تا گه هشتيبه داويى.

بوهرين.. ژبو دانانه كا دى

ههروه كو مه ل دهسپيكي گوتي، ئەفه ژينه نيگارا نقيسه ريبه و وى ثيايه ژيانا خوه ب ميناكي رومانه كا هونه ري دانسته بهر دهستي خوانده فانيه هيترا. ئەو ب خوه پرانيا چيروك و رومانيه دهربريني ژ كه تواري يا ههچه رخا جفاكي دكهن، نقيسه ر ب راسته وخويي يان نه راسته وخويي، كومه كا هزر و بوچوون و ئيسقاتايين خوه دناؤ بويه راندا بهلى دكهن. فى شيوازى ژى سه دهه م و ساخله ت و بنه ما يين خوه يين تايه ت هه نه كو ب رهوشا هه يي يا كه تواريغه گريداينه (ئهؤ گوتاره نه جهى شروقه كرنا وانه). ب هزرا مه مه ره ما سه ره كه يا نقيسه ري نه فه گيرانا سه ربورين خوه يين ژيانى بوويه، ئەگه نه، دا نافي سه ره اتى يان بيره وه ري يين د. نافع ئاكره يي دانسته سه ر. ئوو گرنگى يا بيره وه ريبان ژ گرنگى يا روماني كيمتر نينه، ب نه مازه يي د بياقين جفاكي و راميارى و رهوشه نبيريدها. بيره وه ري ژى ژانره كي خوه سه ره د وارى ئەده بياتين هه موو جفاكاندا و پتر نيژيكي راستى و ژيواريه. چونكو پتر سه ره ده ريي دگهل بويه رين راسته قينه و كه تواريكي دكه ت و كيمتر بهر ب ئاشوپ و ميناكين ويژه يي يين چيكرنا كه تواريكي گريمانيكه دچيت. ئەفه ژى ژبو ليكوله رين جفاكي دنبه ژيده رين زانستى يين باوه ر پيكرى كو هه لسه نگاندن و فه كوليني خوه يين جفاكي پي ده وله مهنه د كهن.

لى روماني، ژبلى مفايي وى يي ئەپستمي و جفاكي، ههروه سا خو شيبه كا ويژه يي ژى دده ته مروفي و نقيسه ر ب ئاوايه كي ئاشوبي و هونه ري سه ره ده ريي دگهل بويه ران د كه ت و هه ولده ت كو كه تواريكي جفاكيي گريمانيكي ژبو سنسله و ريره وا بويه رين خوه دروست كه ت. د فى واريدها، هه مى شيانين خوه يين جوانكارى و شاره زايي يين خوه يين ژبه ر ئيكرن و ژي كفه كي شانان راما نا په يقان و هه فوكان بكار د ئينيت كو هه ر وه رگه ك ل گوره ي ئاستى خوه يي جفاكي و رهوشه نبيري بكاريت مفا و خو شيبه كي ژى وه رگريت و ب ئاوايه كي ئەكتيف سه ره ده ريي دگهل بكه ت.

ئەقجا مادەم نقيسەرى بىرارا نقيسنا رۆمانى دا، بىگۆمانە کو دى ناڧەكى (ژبلى بىرەوهرى يىن من) دانته سەر و د پرايا جاراندا ناڧى بەرهەمى گرنگىيە كا تايەت و سەرنجرا كىش ھەيە كو دبىتە كليلا دەرگەھى دەقى نقيسايى.

بوھژين، پەيڧە كا سادەيە و ل گورەى شيوازي ب ليڧكرنى ژ دوو برگەيان پىك د ھىت. رامانا وي يا فەرھەنگى ھەليانە. زىرى، زىڧى، يان ھەر تىشتە كى دى د ھەلېنن و دكەنە دناڧ قالبىن بەرھەڧكرى يىن ھەمەجۆردا كو تىشتە كى نووتر يان ل دويف رەنگ و قەبارەيى قالبى ژى چىكەن. لى چونكو رۆمان سەرەدەريى دگەل ماددە يىن ھىك و بى گيان ناكەت، بەلكو بەھسى رەوشە كا مرۆڧانتي يا مىشتى ھەست و سۆز و دلېنى و ھزر و ڧين دكەت، لەوا د كارين بېژين كو رامانا بوھژينى د ڧى رۆمانيدا د بىتە بوھژاندا رەوشە كا ھەيى كو رەوشە كا دى يا باشتر و كارىگەرتر (ل گورەى ھزرا نقيسەرى ژى چىكەت). ئەگەر د پرايا رۆمانين كەتواركى يا ھەڧچەر خدا پەنايى دبنە بەر چىكرنا كەتوارە كى گرمانكى، د ڧى رۆمانيدا و ب رىكا ڧينە كا (ئىرادە) موكم و مجد، كەتوارى ھىڧى و ئارمانجىن خوە پى چى دكەت. نقيسەرى ب زانىبوون ئەڧ ناڧە ھەلبىزارتيە و مەرەمە كا دياركرى پى ھەبوويە، لەوا ل دەسپىكا رۆمانى ڧى ناڧى شروڧە دكەت و سەرى بەندكە كى دكەتە ددەستى خواندەڧانيدا كو گەلەك زەھمەتى ب ليگەريانىڧە نەبەت، د پىشگۆتنە كا ب ناڧى "پەيڧەك" دا دبىژيت: "شەمال د بوھژيت دا رۆناھيى بدەت.. زىرى دبوھژينن و دكەنە د قالباندا.. دا تىشتە كى چاكر ژى دروست بىت.. ئاسن، مس، سفر.. ھەر تىشتە كى دى دەبيا ب بوھژيت ب تاويتهڧە تا رىكا دروست كرنى و داھىنانى ڧە كەتەڧە... بپ ۳."

ئەڧ داخويانى يا دەسپىكى ئىشارەتە كە كو دى نقيسەر ژ رەوشە كى خەبەر دەت و دى رەوشە كا دى يا چاكر ژى چىكەت. دبىت ئەو خوە دناڧ جفاكيدا بوھژينىت و كەسانە كى دى ژ خوە چىكەت و دبىت ژى كەسەك يان رەوشە كا دياركرى وي بېھوژينىت و بكەتە دناڧ رەوشە كا ديدا. دەمى ئەم بەھسى رەوشە كا دياركرى و دناڧ جفاكە كى دياركريدا دكەين، فەرە ھەمى لايەنن گياندارين جفاكى (ب تىگەھ و رەفتار

و هزر و دلینفه) ب خوځه بگریت. لی ئەوا د ځی رۆمانیدا دبیین, تنی گوهارتنا ژيانا په هله وانییه دناځ قالبه کی دیار کړیدا, بهر ب ژيانا دناځ قالبه کی دی بی بهر هه فکریدا, هه می قالب ژی ناسته ننگن د ریکا په رځه کرنا هزر و تیهریناندا. لی نفیسه ر و هسا هزر دکه ت کو ب گوهارتنا قالبه کی, خو نه گهر ب قالبه کی دی بیت ژی, دی ده ری کریارا گوهورینی څه بیت و نه دووره د قوناغین بهیندا گوهورینین باستر و کاریگه رتر ژی هه بن. هه می هه ولا وی د ځی رۆمانیدا ئەو بوو بیژیت کو هه ژار و به له ننگاز ژی د کارن مه ژبی خو هه بکار بین و نمره بین بلندتر ب ده ست خوځه بین. نه گهر مروځی څینه کا موکم هه بیت و خو هه ته سلیمی که توار ی هه بی نه که ت, دی شیت ژ که څلوژانکی خو هه ده رکه څیت و هه څرکی که ت. لی فهره ل ده سپکی بکاریت کریارا بوهراندنی نه نجامده ت: " زیو, زیف, مس, سفر, ناسن, هه ر تشته کی دی, نه گهر نه بوهرین و روون نه بته څه.. نه تاو پته څه.. که س نه شیت بکه ته تشته کی دی, یان ژی ناچپته دناځ قالبه کیدا و شکلی قالبه که ی وهر ناگریت... بپ ۲۲۹-۲۳۰. " ئو و گهر ئەم ځی بوهرینی ب بوهراندنا مروځی هه گریده ی, دی هه مبه ری دوو رهوشین تیغه ل بین " بوهرینا په هله وانی دناځ جفا که کی بیانی نامودا, کو ده می هاتییه باژیری مه زن گه له ک رهفتار و رهوشت و هه څبه ندی بین جودا بین جفا کی دیتن. د پرانیا جاراندا, ئەڅ بوهراندنه ل ده ف وان که سین مشه ختین ل وه لاته کی بیانی ناکنجیووی یان ل ده ف په ناهنده یان په یدا دبیت. چونکو دکه څنه دناځ عورف و عه ده تین دوو جفا کین ژ هه څجودا دا, نفیسه ر ل جهه کی ئیشاره ته کا بله ز دده ته ځی چهندی, "ل شاری مه زن, ئەو په یوه ندی نینه.. ئەوا ل گوندا و باژیری ت کورمانجادا هه بی.. به لی ئەو تشت نه مایه, تو چهندی دده یه من.. ئەز ژی هندی یان کی/تر دی بو ته پیش کیش که م... بپ ۶۳."

ئو و سه متا دووی ژی, بوهراندنا په هله وانییه دناځ بویه ر و هه ژاری و ناسته نگاندا کو بوویه نه گهری چیکرنا څین و باوهرییه کا موکم ب دوزا خو ه و کاروانی حه زین خو ه بی هاژوتییه. لی دا کو کیکرنا به رده واما په هله وانی ل سه ر بوهراندنی ژبو گوهارتنا رهوشین جفا کی, به ری مه دده ته وی چهندی کو هزی د مه رهمه کا دیدا بکه ی. نه دووره مه رهم

پي بوهژاندا مروفي بيت دناؤ كوميدا كو پتر تي بگهيت و بهريخودانين موکمين رهخهبي و ههلسهنگاندنهي بو پهيدا بن. نهو ب خوه زي مروؤ نهشيت چ گوهورينان د چ رهوشاندا بکته ههتاكو ب تهفافي تي نهگهيت و ههلسهنگينيت. نفيسهري زي د قي رومانيدا يا وه كرى, وهسفه كا تير و تهسل يا دايه ههمي جفاكي و ژ ههمي لايهين سياسي و ئابوري و نهتنى و كلتوريقه يي شروقه كرى و ههفركيهه كا دژوار و دلسوز ژبو گههشتنا نارمانجا خوه يا كرى.

مروؤ ب فينه كا موكم د گهته نارمانجي

ههري ژ دهسپيكا روماني, نفيسهري بهري مه ددهته وي چهندي كو دي هههبهري خهبات و كيفهراته كا دريژ و فينه كا موكم يا پههلهواني قي سهريپهاتي بين. رومان ب روژا دهريچوونا پههلهواني دهست پي دكته كو باوهرناما خوه يا نوژداريي يا وهرگرتي وي قي فهگهرايهفه مال. ب هووري و دريژي وهسفا ئوده يا خوه يا ههژار و ژيانا خوه يا مشت ئاستهنگ و دهريدهسهرى دكته: "روندهك ژ چافي وي هاته خارى.. گرى و ههسرهت و پهشيماني بو ژيانا تپهري ل سهري.. كو تزي ژان و مانديين و ئازار بوون, ديسان شادي و خوشي بوو... بپ.ه." نهؤ ژيانا ب زهجهت و نهخوش و باركرى ب خوشي يا كيفهرات و مجدى يا ل سهري فينه كا موكم, مينا فلمه كي سينه مائي د هيته پيش چافان و پي فهدگهريتهفه ناؤ هندهك دانانگههين گرنگين ژيانا خوه يا بوري. ب قي چهندي زي رومان ب دوو دهمين جودافه دهيته گريدان" دهمي ههنوكهبي كو سهريدهمي فهگيران و سهريبورين بورييه, ئوو نفيسهري ب زانيوون و هشيرى داكوكي ل سهري دهمي دكته و د دهسپيكا گهلهك پهريگرافين رومانيدا, بيرا وهرگري دئينيت كو يي بيرهوهري بين خوه فهديگيريت و نهو ب خوه يي ل سهريدهمي روژا وهرگرنا باوهرناميدا. دهمي دووي زي, دهمي رابردوويه كو پههلهوان ب كهشتي يا بيرهوهري بين خوه بو

فه دگهریت و ههردهم چاڤی دهمی بوری ل قی رۆژا هه نوکەیی یه و خهبات بو کریهه. لهوا ئهم د کارین بیژین کو دهمی نهۆ ریژگهه و بهرهمی دهمی بۆریهه.

ئەو فه گهريانه بو دهمی بۆری، ب ههستین حەنین و تامهزوووریقه، یان ب فه گهرا بهر ب سهردهمی تهناقه هه فهبنه نینه، بهلکو شوو فه کره که ژبو گرنگی یا هه بوونا ڤینی د ژيانا هه ر کهسه کیدا کو پی بگههته هیقی و ئارمانجین خوه یین بلند. تنی پیقه گریډانا وی ب باژیرکی و یقه بیهنه کا حەنین و خهریبی ژی د هیته، هه می خهریبی و تامهزرووی یین دی یین دهر براندی بههانه یین فه گهريانا نا فه توارای بۆریهه کو پتر ب نا فه سالوخهتدان و شوو فه کرنا جفاکی دهر دؤرا خوه فه بجیت. د ئیشارهتدانه کا بلهزدا بهحسی ئەڤینی یا خوه یا دژوار بو باژیرکی خوه دکهت و ددهته خویا کرن کو ئەو باژیرکه ههردهم دگهل ویدا ژیايه: "وینهیه کی شاری بچووکی وی، هه می گاڤا دگهل دا بوو ل بهرامبهر تهختی نفستی، ل سهر دیواری دانا بوو.. ل هه می تشتا گرنگر رادگرت... بپ ۱۰". هه لهبته ئەو پیقه گریډانا ب جهیقه و ژییاتی یا موکم بو جفاک و کهتواری ل پشت خوه هیلایی، ئیشارهته که ژبو نه بوهرینا خوه ب خوهیه دنا فه جفاکه کی دی بی بیانی و نامؤدا. ژ لایی دهر وونیقه، هه بوونا ژییاتییه کا موکم و جههک یان کهسه کی گرنگ د ژيانا مروڤیدا د بیته خاله کا ب هیز کو مروڤی ژ پهست و داکهفتین دهر وونی د پاریزیت.

نفیسه ر ب پلان و زانیوون مه ب نک رابردووی خۆ فه د کیشیت، نه ژ نشکافه یه " دهمی مروڤ دکهفته د کاودانه کی تهنگاڤ و پهسته کا دهر وونیدا، بی دهستی خوه بهر ب سهردهمه کی بۆری تهناهی یا خوه فه د زڤریت. لی دهمی مروڤ د رهوشه کا سهرکهفتی و کاودانه کی ب هیژدا بیت، ب زانیوون و ژبو وهرگرتنا تاما گههشتنا ئارمانجی، سهر بۆرین خوه یین نه خوش فه دگهریت: "ئانیشکیته خۆ ل سهر میژی دانان و سهری خۆ نهقی کر و ب ههردوو دهستا سهری خۆ گرت و تبلیته خۆ دنا فه پرچا خۆدا برنه خاری و کهته دهریا هزر و بیرا... بپ ۱۱". ئانکو د ڤیت بیره وهری یین پههله وانی ب پلان بکهته ریئیشاندهر ژبو هه می هه ژار و دهستکورتین جفاکی کوردی و بیژتی، ئە گه

مروّقی فینه کا موکم هه بیت و ل سهر ریبازا خوه بی رژد و مجد بیت، دی ههر گه هته نارمانجی. د فئی هه گیژانا هه ژاریی و رژدی و فینا موکمدا، نفیسه رب دریژی ئیشاره تی دده ته ژیان و کلتور و جفاکی موزاییکی کوردی و عورف و عده ت و سیسته مین پهروه دهیی یا خیزانی خویا دکه ت. ئوول ده سپیکی، پشتی رهوشا ژوورا خوه یا تایهت کو باشترین وهسفا رهوشه کا هه ژارییه، ب فلاشباکین خوقه مه د ئینته د مالا خوه یا هه ژارقه کو، "د گهل سی برایت دیکه و باب و دهیکا وی دناؤ وی کولکه خانیکی بچیکدا د ژین کو وه کو شکهفتی بو... بپ ۱۴". په هله وانئ رومانئ، دده ته خویا کرن کو وی ب بهرده وامی د زارو کینی یا خوه دا کار کریه، برای وی خدر ل بهر دهستی بهر گدروویه کی بو (ههر چهنده هز ژ کاری خوه نه د کر)، ئوو عهلیی برای وی ژی ل بهر دهستی که بابچییه کی بوول شاری مه زن.

ئه گهر ئهم ب چافی وی سهرده می سه حکهینه خیزانه کی کو چوار کهس تیدا کار دکهن و ههمی ب هه قرا ههمی داهاتی خوه ته سلیمی سه میانی مالی دکهن، بیگومانه کو دی ب بی منه تی، ژیانه کا نافنجی و بی محتاجی ژین. لی ئهو وهسفرنا نفیسه رب زیده روویغه ژبو هه ژاریی کری، ئیشاره ته که ژبو مه زناهی یا دهرده سه ربی بین په هله وانئ د پیژارو یا فین و رژدی یا خوه دا دیتین.

د فئی وهغه را دریژ و هوور و وهسفرنا هه ژارییدا، ئیشاره تین مه رمدار کرینه عورف و عده تین باوین کوردان و سه روبه ربی ژیانان و یا روژانه خویا کریه. به حسی شه قهروک و سترانین سافار قوتانی و روژا چیکرنا دانیکا دکه ت، بو فئی چهندی ژی کومه کا سترانین وی سهرده می دکه ته به لگه. ههروه سا هنده ک ئیشاره تین سه ربی ژی دده ته تیگه هین وی سهرده می کو ب شیوازی سهرده ربی بین خیزانی و بهرین خودانین ئایینی و هه قریکی بین ته خایه تی و نه ته وایه تی ده براندینه. بو نمونه د وهسفرنا که لها باژیرکی بچووکدا دبیژیت کو، "که لها که فنه، بلنده، ههمی که قره.. دبیژن ل ده می کافرا یا هاتییه ئافا کرن... بپ ۱۲". ئهؤ ئیشاره تدانا ب سهرده می کافران، تیگه هه کی باوه د ناؤ کورداندا کو ههر تشته ک یان شینواره کی دیروکا وی بگه هته به ربی دیروکا

سهردهمی ئیسلامی، دی ب کار و کریارین کافرانقه گریدهن. ئەفه ژی ب هزرا من ئاراسته کرنین مهردمدارین ئیسلامینه ل سهر مهژیی کوردی هاتینه سهپاندن کو ههمی تشت و بویهر و ژیان ژ ئیسلامی دهست پی دکهت و ههر تشتتهک یان شینوارهکی بهری ئیسلامهتی ههبت کار و بهرههمی کافرانه.

مهردما سهرهکی یا فی پهیامی ژی ئەوه کو مهژیی کهسی کورد بهر ب پیروژ کرنا ئیسلامی و نهتهوه یا عهدهبیقه بهت. ههروهسا ل گورهی فی پیروژ کرنی کو ئیمام نوونهری خودییه ل سهر عهردی و مهلا یان کۆلکه مهلا نوونهری ئیمامینه و باب یان سهمیانی مالی ژی دهستهلاتداری رههایی یه (مینا خودی) دناؤ مالیدا. ئەفجا باب یان دایاب وهسا دبینن کو مافی رهوایی وانه کو مایی خوه د ههموو ههورههورکین ژیانا زارۆکین خوهدا بکهن و مینا روهوتان ئاراسته کهن، "دهیک و بابی وی بوون ههموو کار و تشتیت وی نهقشه و پلان بو داتنان.. فی شۆلی بکه، فی شۆلی نه کهی.. ئەفه حهرامه، ئەفه شهرمه... بپ ۱۵۷". ههروهسا ب فی دهستهلاتا رههایی، مشه جاران باب دگهل ئەندامین خیزانا خوه، درنده و هار دبیت، "گهلهک جاران ب ئە گهر و هو و بی ئە گهر و هو ژی جفین ددانه دهیکا وی... بپ ۲۴". یان ههردهمی کریاره کا نه ب دلی بابی با (خو ئە گهر بچووک با ژی)، دا باب وی قوتیت و مشه جاران ژی ب دژواری ل زارۆکین خوه ددان. ههرچهنده نفیسهر فی رهفتاری رت دکهت و ب شیوهیه کی نه راسته وخو ب رهفتاره کا شاش ل قهلهمددهت، لی چونکو پشکه که ژ سیستهمی پهرودهیی و ههمی جفاک ل سهر راهاتبوون، لهوا نفیسهر د بههانه کرنا رهفتارا بابی پههلهوانیدا دبیت، "بهلی دلی وی گهلهکی ساف و ساخ و سپی و پاکژ بوو، کهرب و کینه ههلهدگرتن، تویره یا وی ژی وهکی کهلا نیسکی بوو... بپ ۲۴".

ژ لایه کی دیقه ژی کار کرنا زارۆکان کو پرانیا وهلاتین جیهانا نوو ل دژ رادوهستین و کار کرنا زارۆکی ب کریاره کا شاش و دووره بهرژه وهندا وی یا بلند ل قهلهم ددهن. لی نفیسهر ددهته خویاکرن کو کورد ههز دکهن ژ زارۆکینی، زارۆکین خوه بدانه بهر کاری، ب مهردما وی چهندی کو دهمی مهزن د بن دا وهجهکی ژخوه بگرن و فی ببن

کا دی چہوا خہریتہ یا پاشہروژا خوہ نہخشینن. لی مینا رەفتارا قوتانا زارۆکان, نقیسەر ب شیوہبەکی نہ راستەوخۆ شی کریاری ژى رەت دکەت, نەمازە دەمی بەحسی حەزا برایی خوہ (خدر) دکەت کو یاری کرنین دگەل زارۆکان ل سەر وی کاری بابی وی بو دەسنیشان کری, دچیتراند. "بەلی هیشتا زارۆک بوو, ب چاکی دونیا نەدنیا سی.. ل سەر ماکینا خەیاتیی نەدروونشت.. تفیا بابی وی ل سەر سەری راوەستا با تا شۆل کریا.. چاقیت وی ژى وەرگەریا با دا چیت گەریت ناؤ بچوپکا.. بپ ۲۹."

زانستی نۆژداری یا دەروونی خویا کریبە کو کاریکرننا زارۆکان ئاکامە کا نیگەتیش دکەتە سەر گەشە و وەرارا دلینی و دەروونی و جفاکی یا زارۆکی, ئەفجال گورە یاسا یین پڕانیا وەلاتین جیہانی, کارکرنا زارۆکان ہاتیبە قەدەغە کرن. لی سەرەرای ہندی ژى ہەر دایاب داکوکی ل سەر کارکرنا زارۆکان, ب نەمازیی, د خیزانین ہەژار و سەمیانین وەستیاییدا کو ہزر دکەن فەرہ زارۆک ہاریکاری یا سەمیانی بکەت ژبو دابینکرنا پیدقی یین ژیارا روژانہ یا خیزانی. ل قیرہ نقیسەری قیایە حەز و باوہری یین خوہ یین ل دژی کارکرنا زارۆکان و حەز و باوہری یین جفاکی یین دگەل کارکرنا زارۆکان ہەقەری ہەق دکەت کو رومانا خوہ بکەتە خودیکا ژین و ژیارا کەتواری یا جفاکی.

ئوو د ئیشارەتە کا بلەزدا ژبو موزاییکی یا جفاکی, نقیسەر د فلاشباکی, پەهلەوانیدا ددەتە خویاکرن کو, "زۆر مزگەفتیت ل شاری وی دا ہەین, دیرەک ب تنی یا ہەمی.. کنیشتە کا جیا ژى ہەبوو بەلی پاش چوونا جیا ہەرفت بوو... بپ ۱۳." ہەبوونا سی ئایینین ژ ہەقجودا دناؤ باژیرکەکی بچوو کدا, نیشانا ہەبوونا گیانی پیکفہ ژیانى و لیبۆرینا ئایینی یە. لی نقیسەر پتر ل سەر وەسفکرنا ژیاننا جوہییان رادوہستیت کا چەوا و بوچی ژ خەلکی دی ہەییتر بوون:

- ل دەمی بەہاری یان ژى ل وەختی داوہتی... سەری ئەسپی دگرت, ہەر مالەکی جوہیی خوہ ہەبوو شۆل و کاریت وەسا بو دکرن.. زرنا لی ددا و دۆل بوون و لاقرە بیژ بوون... بپ ۲۲.

- دوکانیت بهزازی و تیجاره تی هه بوون ... بپ ۲۲.
- بارکونه، نافی جیه کی بوو، کویتال و کهل و پهل دناؤ گهرهک و مالا دا د فروشت ... بپ ۲۲.

د عورفی گوندیاتییدا، به قالی و فرۆشیارین گهروک ژ کارین کیمبها بوون و خه لکی عه شیرهت و جو تیار فان کاران ناکه ن. نه فجا ده می به حسی دهوله مهندی یا جو هیان یان هندهک جاران فهله یان د که ن، ب کارین نه میرانی و نه گشتو کالییقه گریده ن، وه کو به هانه یهک کو کوردان ژ خوه نه دگرتن فان کاران بکه ن. ئانکو به هانه کرنا نه زهنگینی یا خوه شرۆفه دکه ن، به هانه کرن ژی د بنه کوکا خوه دا ئالافه که ژئالافین بهرگریکرنا میشکی مروقی کو ب کریارا هه فسه نگرنا که ساتی رادبیت و مروقی ژ په ستین دهروونی د پاریزیت.

ل گوره ی تیگه هشتنا خه لکی هه چکوهه یی، زهنگینی نه گهره کی سه ره که یی پایه داری یا مروقییه دناؤ جفاکیدا، کورد دبیزن: "ههر چ یی ب ماله، ب مام و خاله" یان "هه بی به کوری که ری به" ئوو گه لهک گو تین دی ژی د فی بیافیدا هه نه. نه ف گو تنه هه می دا کو کی ل سه ر گرنگی و رو لی کاریگه ری دهوله مهندی د جفاکیدا دکه ن. ئوو نهوا خه لک ل سه ر راهاتی و ژ بابکالکان فی بووی نه وه کو نهوین موسلمان ژ هه می ئاینین دی باشتر و ئاقلتر و راستترن، خوه ل روژا قیامه تی ژی موسلمان سه رکه فیتترن کو دی جهی وان به هه شت بیت. لی نهوا ب چاؤ دناؤ که تواریدا د هیتسه دیتن، نه وه سانه. دی بینن جو هی یان فهله، ژ وان زهنگینتر و شاره زاتر و نه مینترن، هه لبهت نه ف هه فدرییه به ری مروقی دده ته په ست و ئالۆزی بین دهروونی، نه فجا دا کو ژ فی په ستا دهروونی بهینه پاراستن، مهژی مروقی ب شیوه یه کی ئوتوماتیکی فان ئالافین ژینگوتی بکار د ئینیت. ژبو بکار ئینانا هه ر ئالافه کی ژی، فه ره ل دگهل عورف و عه دهت و بهها بین جفاکی بین هه بی گونجایی بن.

شۆلكەرى خۆ بە، خۆشتقى خەلكى بکە

ب ھزرا من، راماڤ و ڤەرېژا ڤى گۆتئا مەزنان، پراڤيا بياڤى مەرەمدارى رۆمانى ڤەگرتىبە و نڤىسەرى ب ھەمى شيانين خوە يين جڤاكي و سەربۆرا خوە يا ئەپستىمى يا ھەولداى كو ڤى تىگەھى د سەرى گەنجان و ۋەرگريڤ دەڤى و كەسپن كورد دا بچىنىت. ھەر ژ زارۆكىنى يا پەھلەوانى و ھەتا د گەھتە زانينگەھى ژى، ھەردەم ل بەر كارى بوويە و ب خوها ئەنيا خوە ژيارا خوە داين د كر. ئەڤجا ئەم دكارين بېژين كو مەرەما سەرەكى يا نڤىسەرى ب ڤى پېرۆزكرنا كارى و كاركرنى، نە تنى ڤەگيرانا ب زىدەرۆيى يا ھەژارپىبە، يان ژى ژبو ھنديبە كو دلخ خواندەڤانان ب پەھلەوانى ب سۆژىنىت. لى باۋەرپىبە كا موكمە ب تىگەھى كاركرنېڤە. ھەرۋەسا ڤاكتۆرەكى گرنگە ژبو مەزندەكرنا ڤين و رژدىي. ئانكو ۋى دڤىت بېژىتە مە كو مروڤ ب ھەبوونا ڤىنە كا ب ھىز، ب سەر ھەمى تىشتين موستەھىلدا زال دبىت و كەساتى و سەربۆرا مروڤى بى ب ھىزتر دكەڤىت. نە دوورە ژى ئىشارەتە كا ڤەشارتى بىت، ژبو خەبات و بەرخوھدانا دوڤدريژا مللەتى كورد بىت، بەر ب گەھشتئا رزگارى و ئازادىڤڤە. نەمازە ل سەردەمى رۆمان ھاتىبە نڤىسپن، ئەو بياڤى ئازادى يا دەربرپىنى نە بوو، كو نڤىسەر ب دلخ خوە دەربرپىنى ژ ھزر و ھەلوپستين خوە بکەت.

ژلايەكى دىڤە ژى، نڤىسەرى د ڤىت ئىشارەتە بدەتە خواندەڤانى كو كاركرن نە شەرمە. ھەرچەندە ب شىۋەپەكى تىۋورى، ئەڤ تىگەھە دناڤ كورداندا ھەپە و باۋە، باشتريڤ گروڤى ڤى چەندى ژى گۆتئە كا مەزنانە كو باۋەرپى بى دىڤن، "شۆلكەرى خوە بە، خۆشتقى خەلكى بە." ھەرچەندە نڤىسەرى ئەڤ گۆتئە ب ئاشكرابى دناڤ پەرەگرافين رۆمانا خوەدا بكار نەئىناپە، لى ھەمى ئىشارەتپن ۋى يين پېرۆزكرنا كارى بەر ب ڤى سەمتىڤە دچن. لى ژ ئەگەرى چاڤلىكرنا ئەزەلى يا دەستەلاتداران و پاشخانا خىرخوازى يا ئىسلامەتپى، كەسى كورد ب ئاۋاپەكى پراكتىكى بەتالىي ل سەر كاركرنى د

چیتزینیت: "ئاغایی بی خۆلام" یان "نه که و بخۆ" ئوو گهلهك گۆتین دی یین د فی بیاقیدا، ئیشارهته که ژبو ژيانا هیسان و بی زهحهته.

ئوو ژبهه کو کار کرن د جفاکه کی وه کو بی کوردیدا ب زهحهته و مافین کارکه ران ب شیوهیه کی ریکۆپیک نه هاتینه ریکخستن، لهوا خهلك ههز ژ بینقه دان و کیمکاری دکه ن. ژ لایه کی دیقه ژ، ئاغا و به گلهه و پاشا و شیخ و مهلا، ههردهم ل مالین خوه روونشتینه و خهلكی مریبا و ههژار کار بو وان دکه ن. ئەفجا خهلك وهسا ههزر دکه ن کو نه دووره ژيانا وان یا بی کاری خۆشتر بیت! زیدهباری خۆشی و ساناھی یا ژيانی ریزگرته کا زیدهتر ژ خهلكی دی بی کارکه ر لی د هیتنه گرتن. ئەفجا مادهم خهلك ب چافه کی مهزن و ب ههیهت ل خهلكی نه کارکه ری په رلاخ د نیريت و ب چافه کی کیمبهها سهح دکه نه کارکه ران، هه می ههز و ههولین خهلكی ژ دی بهر ب نه کار کرنیقه چن.

د رو مانا "بوهرین" دا، بابی په هلهوانی ههژاره و مینا هه می ههژاران ژ دابینکرنا ژیارا خوه و زارۆکین خوه دترسیت. ئوو بابی وی دزانیت کو د جفاکه کی ههژاردا، ئەگه ره ئه و ب خوه (ب کورقه) کار نه که ن و ژیارا خوه دابین نه که ن، دی که فنه بن منه تا خهلكی بیانی. ئەفه ژ دی د به کوکا خوه دا ژ خوه بیی ههژاری نه خۆشتر و قورستره. ئەفجا کاریکرنا زارۆکان هه می بیاقین ههزرکرنا وی داگیرکر بوون و ههردهم زارۆکین خوه پالددان کو ژبلی کاری و پهیدا کرنا پاره ی ژبو ژیارا، خوه ب چ تشتین دیقه مژوول نه که ن، نه ژيانا خوه یا زارۆکینی و نه خواندنا ل خواندنگه هین میری: "جیرانه کی وان سهیدایی مه کته بی بوو، گۆته بابی وی تو بوچی فی کوره ی نا هنیپیه مه کته بی؟ بابی وی ب که نی فه گۆتی.. ئەف کوره بی دینه و هیژای خویندی نینه... پ ۲۵. "مه ره ما بابی ل فی ره تنی به هانه کرنا نه هنارتنا خواندنییه، نه دیناتی یا کوری ویه. ما ئەگه ر بی دین بیت دی چهوا شیت دانته بهر خواندنی. لی باب ل سهه ههزرکرنا خوه بی رژده و پشتی دادنیته بهر خواندنی ژ، ئوو سهه رکه فتنه سه عیدی دناؤ هه می هه قال و هوگرین خوه یین دهوله مه ند و ههژاردا، هه ر دوودلی یا بابی په هلهوانی ئیکلا نا

بیت و هزر دکهت کو، "هنارتنا بو مه کته بی تشته کی راست نه بوو، ده بیا فییره شولهک بیا.. به لی ل دهست چوو، ترسا ل برسا مرنا سه عیدی ل بهر چاقیت بابی وی بوو... بپ ۲۸." نهفه ههمی ژی ژبه ر وی چهندی بوو کو، "فه قیر ده بیا پی خول دیف در یژیا بهر کا خو در یژ کت، نه وهک دی کفیت و دی ژ سه رمادا مریت... بپ ۲۸."

لی هه ر چهنده سه عید فه قیره و دایا بین وی نه خوانده قانن و گرنگی یا زانین و زانستی نزانن، لی نهو ل سه ر خواندن رژده و بر یاری ددهت کو مل ب ملی کار کرنی، خواندنا خوه ژی ته فاقه کت، دا بو بابی خوه و ههمی هه ژارین وه کو خوه خویا کت کو سه ر کفتنا د خواندنیدا چ هه قبه ندی ب جلکین جوان و دهوله مهنیدیغه نینه، لی ب لغاندنا مهژی و قین و رژدی و حهزا فیروونیغه ههیه. نه فجا هه ر ل ده سپیکا ژیا نا خوه، په هله وانی رومانی فییره کار کرن دیبت. نوو نقیسه ر بیا فقه کی مه زن دده ته کار کرنا په هله وانی و داکوکی یا وی ل سه ر دوماندا خواندن ب کریاره کا مه زن ل قه له م ددهت" ژلایه کیغه ئیشاره ته که بو رو لی گرنگی هه بوونا قینه کا مجد و رژدییه کا به رده وام، ژلایه کی دیغه ژی هه ژاری و رهوشا که توارکی یا جفاکی نیشان دکهت. د قی فه گیرانا دل سوژ و تیرو ته سه لدا، نقیسه ر به حسی په هله وانی دکهت کو وی ژی ژ زارو کینی کار دکر و ژبه ر هه ژاری و دهست کورتی یا بابی خوه نه شیا بجیته شاری مه زن ژبو خواندنا نا فنجی (هیشتا قوتابخانا نا فنجی ل باژیرکی وی نه بوو). نه فجا بابی وی دانا بهر کار کرنی:

- پالهی د کر، بهر هوستایا چایخانا و که باخانا دکر....
- جارا ئیکی چووی و بوویه شاگردی چایخانی روژا وی ب سی فلسا بوو...
- ل سه عت پینجی سپیدی ل هافینی تا سه عت شهشی ئیقاری ته نها یهک سه عت نیقرو بیهن فه دان بوو بو خارنی و نقیژا...
- ئیقاریا پینج شه می پاری خو وه ردگرت و دچووفه بو مال و دکر نه ددهستی بابی خودا، ههمی ئومیدا وی نهو بوو کو دهه فلسا بدهتی دال روژا نهینی بو خوه ب مه ز یخیت.. بپ ۲۷.

لی ئهفه رامانا وی ئه و نینه کو په هله وانی چه ژ کار کرنی دکر، دلی وی ب خوه د سوت دهمی هه فالین وی ل سهر خواندنا خوه د بهرده وام و نهو ب تنی وه کو ژیفه قه تیا ییه ک مایه ل بهر کار کرنی: "ساله ک چوو.. هه فالیت وی دهرس ل شاری مه زندا د خویندن، هاتنه فه.. پیش وی که فتن، ب کیم بهایی ته ماشه وی دکر.. گه له ک ددی وی را چوو.. ل دهمی ب تنی رویدنشت دلی وی ب خو دسوت و بو خر د گری و روندک دباراندن به لی ههر لی ب هیفی بو... پ ۲۷-۲۸."

ئه فه پهره گرافین ل سه لال، نیشانا رژدی و کار کرنا بهرده واما په هله وانی خویا دکهت کو خواندنا وی یا سه ره تایی پالده ره کی گرنگی کار کرنی بو. د هه مان دهمدا ژی ئه فه کار کرنه دبیته ئه گهری هندی کو بابی وی ره زامه ندی یا خوه ل سهر دو ماندنا خواندنی بدهت. ئوو دهمی مه زن دبیت و دگه هته زانینگه هی ژی، دیسا ل سهر کار کرنا خوه یی بهرده وامه دا کو چ بارگرانی بین ماددی نه ئیخته سهر ملی بابی خوه. د فی واریدا خویا دکهت کو په هله وانی هه تا دهم ژمییر ۴.۳۰ ئیقاری ل کار گه هه کا چینی کار د کر و پاشی هه تا دهم ژمییر ۹.۳۰ ل بهر لوقه نته کی کار د کر و ئامانان د شوشتن. ئه فه کار کرنه ژبو هندی بوون کو خهرجی بین کولیزا خوه پی دابینکهت و دهستی خوه بو که سه کی دریژ نه کهت. دهمی ل بهر انبهر فهرمانبهرا تو ماری رادوه ستیت و وی باوه ر ژی نه کری کو قوتابییه ژبه ر بی سه روه بری و جلکین وی بین نه ئووتیکری و دریایی، په هله وان ب دهنه کی بلند دبیزتی "بو خاترا خودی.. ئه ری هه ژاری شهرمه و عه یبه؟! ئه ری به له نگازی گونه هه و تاوانه؟! بوچی وه سا ب چافه کی سفک ته ماشه ی خه لکی دکهن... پ ۱۹۵." هه رچه نده، "ژیانی وه سا ل سه عیدی کر بوو کو گه له ک هه ستیار ببیت و ب سانه ی روندکیت وی بینه خاری... پ ۱۴۹." ئه فه ژی ژ گفتو گو یا ل سه لال دیار دبیت، چونکو ئه گهر بی هه ستیار نه با، ب بهر وی ههمی دانوستاندن نه دکهفت. لی دا کو کی یا نفیسه ری ل سهر دره خشان کرنا فان جو ره بو بهر ان مه رهم پی ئه وه کو هه رده م که سی بهر انبهر شهرمه زار کهت و یا ژ و یقه ب وی شهرمه زار کرنی دی ههمی ده وله مه ند پی شهرمه زار بن. ههروه سا وهر گرنا هه لویستین ب هیژ و نه شهرمکری ژی ژبو هندینه

کو ههزار شهنازی ب کارکرن و بهرهمی خو بهکت، "روندکیت وی نه هاتنه خاری.. روندکیت وی گهلهک ب نهرخ و بههانه، چهوا بو ئاخفتنهکی بینه خار... بپ ۱۹۵." ئوو د راما نا پشت ریژکان را دبیزینه وهرگری کو شول نه شهرمه و نه تاوانه که کو مروؤ شهرم ژی بکت. لی جهی شهنازی و کوبارییه.

نه گهر ل وهلاتین روژنای، کارکرن یهک ژ پیدفی بین ههفسهنگی یا کهساتی و ئایر دهیه کی پروژی ژیا نا خه لکی بیت، د جفاکی کورده واریدا، کریاره کا ب نه چاریه ژبو دو ماندا ژیا نی د هیته کرن. نه گهر نانی خه لکی بهیته دابینکرن، نه دووره کهسهک خوه ب کارکرنیغه زهجهت نه دهت. چونکو ل دهف جفاکی کوردی کارکرن یان پیشه کاری نه پایه کا بلنده دناؤ جفاکیدا. لی د هه مان ده مدا ژی خه لک ب چاقه کی مهزن و مشت ریژگرتن ل کارکرن هندهک زاروکان یان گه نجان دنیريت. ب نه مازه یی، نهوین ژ ژیه کی زوو قه بهرپر سیاری یا خیزانه کی ب ستووی خوقه دگرن. ئوو ژبه ر نه کارکرن ئافره تی ل دهف کوردان ده می باب یان سه میان د مریت، هه می بارگرانی یا دابینکرن ژیا را خیزانی دکه فته سه ر ملین که سی نیر د مالیدا، خو نه گهر هیژ زارو ک یان گه نجه کی بسپوری بیت ژی. نهفه ژی ژ وی عورفی جفاکی هاتییه کو پشتی میری، فهره ژن بمینته ل سه ر زارو کین خوه و شوو نه که ته فه. هه رچه نده ئیسلامی ریکا دایه ژنی کو بو خوه شوو که ته فه، لی تیگه ه و عورفین عه شیر ی و گونداتی، شوو نه کرنا بیژنا خودان زارو ک د چیترینن، نه مازه نه گهر کهسه کی کار که ر د مالیدا هه بیت. نه فجا د فی واریدا، گرنگییه کا مهزن و مشت ریژگرتن دده نه که سی کار که ر. لی نه گهر باب یان سه میان یی ساخ بیت، هینگی نه رکی سه میانیه کو هه می پیدفی بین ژیا نی بو مالی دابینکهت و نه دووره نه فه بیت نه گهری دهسته لاتا ره های ی یا بابی د جفاکیدا.

نهؤ هه فدری و ئالوزی یا د بیافی پروژی یا کارکرنیدا هه یی، کو پرانی ته خ و ئاستین جفاکی فه دگریت، مینا ره فتاره کا کلتوری یا قه بولگری د جفاکیدا د هیته حسابکرن کو نهؤ نفیسینه نه جهی شوؤ قه کرنا وییه.

هەرچهوا بیت، نفیسه‌ری بابه‌تی کارکرنی ب شیوه‌یه‌کی پۆزه‌تیف د رۆمانا خوه‌دا
 ته‌وزیف کرییه کو هەر کهسه‌ک خوها ئەنیا خوه بچۆت و شهرم ژ کارکرن خوه نه‌که‌ت.
 هه‌روه‌سا ب ئاشکراییی دده‌ته خویاکرن کو چ جارن هه‌ژاری نا بیته ریگر د ریگا
 سه‌رکه‌فتنا خوازیارین زانستیدا. ئەفه‌ ژی د کۆکا خوه‌دا په‌یامه‌کا مه‌ره‌مدار و گرنه‌گه‌ ژبو
 گه‌نجی کورد کو ل سه‌ر خواندنا خوه یی به‌رده‌وام بیت و ب هه‌ر چ ره‌وشا هه‌بیت،
 فه‌ره‌ بگه‌هته ئارمانجین خوه داکو بکاریت پشکداریی د ئاڤاکرنا وه‌لاتی و پیشقه‌ برنا
 جفاکی خوه‌دا بکه‌ت. هه‌روه‌سا نفیسه‌ر، ب شیوه‌یه‌کی په‌ییسکی به‌ری وه‌رگری دده‌ته
 وی چه‌ندی کو شۆلکرن، شه‌هنازیی بو که‌سی شۆلکه‌ر په‌یدا دکه‌ت. ل ده‌سپیکیی
 شهرم ژ جلکین خوه یین کاری دکه‌ت و پاشی دگه‌ل وه‌ختی به‌ره‌ به‌ره‌ دگه‌ل فی
 هه‌ژاری و جلکین خوه یین کاری راده‌یت، نه‌ دووره‌ ژبه‌ر وی به‌ریخودانا کی‌مه‌ها
 بیت، ئەوا به‌رپرسین خواندنکه‌هی و هه‌قالین بی سه‌ح دکری:

- شهرمی نه‌که.. نمریت ته‌ ئەنجامیت فان جلکیت روینداییت ته‌نه.. چاک روینه
 خاری...بپ ۱۱۳.

- مام ئەف جلکه‌ شه‌رفن و ئەز شانازیی بی دکهم کو ئەز شیام ب خوها ئەنیا
 خو بگه‌مه‌ کولیژا نوژداریی...بپ ۱۹۴.

هه‌می ده‌مان په‌هله‌وان ب خوه‌سه‌ری و باوه‌ری ب خوه‌بوونی سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل
 هه‌می بویه‌ر و ئاسته‌نگین د که‌فنه‌ د ریکییدا دکه‌ت و ب سه‌رفه‌رازی ژی دهباز دبیت.
 د هه‌می رۆمانیدا، یه‌ک جارا ب تنی ژی خازۆکیی ژ که‌سه‌کی ناکه‌ت، به‌روفازی فی
 چه‌ندی ئەو جارا هه‌قاله‌کی وی یی خواندنکه‌هی جلک بو ئیناین و ل ده‌ف هه‌قالان ب
 دفن بلندی گۆتیی کو وی یین هنارتین، ئیکسه‌ر جلکین وی بو دزقرینیت و ل پیش
 چاقیت هه‌می قوتابیان دبیزتی کو منه‌ت پی نینه‌ و شه‌هنازیی ب جلکین خوه یین
 درپایی ده‌ت. ئەفه‌ ژی به‌ری گه‌نجی کورد دی ده‌ته وی چه‌ندی کو خوه ژ خازۆکیی
 دوورکه‌ن و هه‌ر کهسه‌ک پشت ب خوه به‌ستیت ژبو دا‌بینکرن ژيانا خوه.

ئەو جارا داخووازا ھاریکاریی ژ عەونی ئاغای کری کو بیته کەفیلی وی، ب ھزرا
 من مەرەمە کا ھزری پی ھەبوو. عەونی ئاغا وە کو ھەلپەرست و رەشەکی رژیمی و ئەوی
 ل دژی بنەمالا وی چونکو کۆمە کا پسمامین بابی وی دگەل شۆرەشی و خەباتا مللەتی
 بوون، گەلەك ب دلفرەھی دبیتە کەفیلی وی و دبیزیت: "ئەفە کوری فی باژەرەیه..
 سەری مە ھەمیا پی پی بلند بی.. بۆچی ئەم ریکا ھاریکاریی ل ئیکو دوو بگرین...
 بپ ۱۷۵." ب ھزرا من، ئینانا فی بۆیەری (خو ئەگەر وە کو سەرھاتی راست بیت ژی)،
 ئیشارەتە کە ژبو ریژەیی کرنا ھزر کرنی کو نہ دوورە دناؤ شەریدا ھندەك خیر ژی ھەبیت
 و مەر ج نینە کو کەسی خراب ژ ھەمی لایانفە خراب بیت. مە ب خوہ ب دریژاھی یا
 رۆمانی دیت کا چەند (شەر) دناؤ (خیرا) بابی پەھلەوانیدا ھەبوو. ئەؤ ریژەیی کرنا
 ھزر کرنی ئاسۆیەکی نوو ل بەر بەریخودانین نووخواز و پیشکەفتنخواز فەدکەت و بەری
 وەرگری ددەتە ھەلسەنگاندنە کا زانستی یا دروست. ژ لایەکی دیفە ژی، نہ دوورە
 ئیشارەتەك بیت ژبو ساخلەمی و ھەژیتی یا رژیمی کو بیافی خواندنی ژبو ھەمی تەخین
 جفاکی ب وە کەھفی دابین کرییە داکو پایەداری بو کەسی زیرەك و ژیرمەند بیت!
 (ھەرچەندە ئەز ب خوہ دگەل فی ھزری نینم، لی پا ئەفە ژی گریمانە کە و مادەم ئەم پی
 ھەلسەنگاندنە کا رەخنەیی دکەین، فەرە ھەمی گریمانین ھەیی بیخینە سەر میزا
 دانوستانتدنی). ئەؤ گریمانە ب نەمازەیی، ل دەف خواندەفانی پەیدا دبیت، دەمی نفیسەر
 بەحسی پشکین نافخوی بی قوتابییان دکەت: "دیت ئەو سەنتەنەتا تیدانە.. تو دبیزری
 ئەز ژی لیڕە بنفم و بۆم و فەخۆم... بپ ۶۳." ھەر وەسا مشە جاران بەحسی بەرپرس و
 ھۆستا و ماموستا بیخوہ بیخوہ خواندنی ژی دکەت کو رۆناھییە کا زیدەتر ژ راددەیی
 وی دئیخنە سەر کار کرنا وی و دگەل نمرە بیخوہ وی بیخوہ ھەقەر دکەن. ئەؤ کریارە د
 پیرانیا جفاکین دونیا یا مودریندا ھەیه و مینا پروپاگەندەییەکی ژبو دەستەلاتا جفاکی یا
 فەکری یان دادپەر وەر د ھیتە حسابکرن، چونکو ئەگەر ل سەردەمین بۆری خواندین
 بلند و باوەرنامین ھەژی، تنی ژبو تەخا ئەرستوکرات و دەولەمەند بوو بن، نوکە ھەمی
 کەس د کارن ب زیرەکی و ژیرمەندی یا خوہ ھەمان باوەرنامین بلند و ھەژی وەرگرن.

ههڤرکی یا نهتهوهی و تهخایهتی

مه ناڤی ڤی ڤههگرافی کره ههڤرکی یا نهتهوهی تهخایهتی و نه کره سه متین نهتهوه پاریزی، چونکو نفیسه ر پتر داکوکی ل سهر ههڤرکی یا تهخایهتی دکهت. ههر ژ دهسپیکا رۆمانی نفیسه بریاری ددهت کو پههلهوانی وی ب ریکا گههشتنا وی کولیزا بلندترین تیکرایی یا غرهیان پی دڤیت، دی ههڤرکی یا تهخا دهوله مهند و کهسانین ههڤاله بندین رژی می کهت. لی نفیسه ری پی ههولدایی کو ڤی ههڤرکی یا تهخایه تی و ههڤرکی یا نهتهوه پاریزی تیکههله کهت و د نهجامدا تیکههله یه کی گونجایی ژ تهخایه تی یا نهتهوه پاریز پهیدا کهت. ب نهمازیی نه گهر نه تهوه یین د وهلاتی رۆمانیدا بکهینه کو مه کا تهخهیان و ته رکیزی ل سهر دوو تهخه یین سهره کی بکهین، نهتهوا پله ئیک و نهتهوه یا پله دوو، هینگی ههڤرکی یا تهخایه تی دی شیوازی ههڤرکی یا نهتهوهی وهرگیت. لی مه ره ما سهره کی یا رۆمانی نه ههڤرکی یا نهتهوهی یه، بهلکو بابه تی ڤین و ههژارییه، ئوو ژبو ڤی مه ره مییه، پههلهوان هه مبهری ههڤرکی یین تهخایه تی دبیت.

لی نیشانین نهتهوا یه تی دنایه ڤه گیرانی و سنسله یا بویه راندا نا هیته ڤه شارتن. بو نمونه ل شاری مه زن هه ردهم که سی کورد ب ههڤه لاتی دووی د هاته ل قهله مدان و گهلهک ژ کوردان زی خوه ته سلیمی ڤی که توار ی کر بوو، ل ده می ل مالا دوستی بابی خوه، کابانی یا مالی دبیزتی:

- نه گهر هوین چوونه باژهری و ل مه کته بی ب کوردی نه ناخفن..

- بو بوچی ما ناخفتنا کوردی گونه هه؟

- نه که کو من نه ڤیت نه ڤرو بزنان کو هوین کوردن.. نه وهک دی هنگو ئیشین

و دی ئالۆزی یا بو هنگو پهیدا کهن... بپ ٦٤.

نه ڤه دانوستاندنه نیشانا هندیه کو ههر کهسه کی ب زمانی کوردی باخڤیت دی ئاریشه بو پهیدا بن، یان ب کی می دی جهی گومان و دو یه چوونی بیت. هه رچه نده

نقیسه ب هه می شیاین خوه هه ولددهت کو خوه ژ بابه تین سیاستی و پرسین نه ته وهیی
 بده ته پاش، "بهلی هه می دزانن ئەز کوردم و ئەز یی ل باژهره کی کوردا هاتیم و گهلهك
 قه درى ل من داتین ل بهر خویندن و رهوشیت من ل مه کته بی... بپ ۶۴." لی چونکو
 نقیسه که سه که ژ جفاکی کوردی و پرانیا ساخلهت و سه مت و ریباژین په هله وانى ب
 سه ریورا که سوکی یا نقیسه ریقه بارکرینه، لهوا دی بینین کو هه ر د که فته دناؤ بابه تین
 نه ته وهیی و وهلاتپاریزیدا. لی ل قیره دی باشتر بیت ئە گهر ئەم ب ژییاتی یا نه ته وهیی، یان
 ملله تینی، یان ژى وهلاتپاریزی ل قه له م بدهین. چونکو ل ده سپیکى په هله وان دوو
 بابه تین هه قبه ند ب ژیان و فه گیرانا فلاشباکین خوڤه خویا دکهت" بابه تی ئیکى نیشا
 ددهت کو زیده بارى خواندنا کولیژا نوژداریی هندهك په رتوکین دی یین جودا ژ
 خواندنا خوه یا فه رمی دخوینیت، "چافهك پیقه خشاند و کتیپت زل و ئەستوور و
 مه زنیپت خویندنی و ئەو کتیپت دویر ل خویندنا وی، کتیپت ئەدهب و توره ی دیتن...
 بپ ۶۶." لی دگه ل خواندنی، ئەو ب خوه ژى بابه تان دنقیسیت، "چه ند هۆزان و چیرۆك و
 سه رهاتی یی دنقیسین و دناؤ پارچه کاغز و دهفته ریت بهرگ دریای دا هاتینه ئابلوقه
 کرن.. هه ر ئەو یی ل نه مان و مرنا رزگار بین کول سه ر لاپه ریت روژنامه و کوڤارادا
 هاتینه نقیسین و پاراستن... بپ ۶۶." ئوو وه سا دیاره کو پرانیا بابه تین وی ل سه ر بابه تین
 ژییاتی یا نه ته وهیی و ملله تینی و هه قریکی یا ته خاتییه، چونکو، "گهلهك جارا ل بهر
 خویندنا وان کاغز و نقیسینا ل جه م هه قالیپت وی یی توشی ته نگافی و ئاسته نگا بی...
 چه ند جارا ژى وی ب خو هیندهك ل وان کاغز و نقیسینا یی د سو تین... هه ر چه ند ئەو
 سوتانده وه کو سوتاندنا پارچه کا له شی وی بوون، بهلی چوو ریکیپت دی ل بهر خو نه
 ددیتن.. هه ر ل بهر قی چه ندی خو ژى رزگار دکر... بپ ۷۷." ب قی چه ندی بو مه
 خویا دبیت و چ گو مان نا مینن کو مه ره م یی ئەو نقیسین یین نه ب دلی رژی می، یان ب
 کی می ئەو یین ب دلی ملله تی وینه.

بابه تی دووی ئەوه کو مه ره ما سه ره کی یا هه لبژارتن و چوونا کولیژا نوژداریی خویا
 دکهت، ئەو ژى ئەوه کو خزمه تا ملله تی خوه یی هه ژار و ته په سه ر یی بکهت. د خویا

کرنا ٲان هەردوو بابەتاندا نڤیسەر کللیلا ٲه کرنا دەرگەهێ وەلاتپاریژی و هەڤرکی یین تەخایەتیێ د کەتە د دەستی خواندەٲانیدا.

١. ژییاتی یا نەتەوهیی

پشتی سالا ١٩٧٥ی کو سەردەمی مشت ژان و دەر دەسەری و دا کەفتن بول دەف پڕانیا رەوشەنبیر و خەلکی هەچکوهەییێ جفاکی ژێ، چونکو ئەو خەونا ب شۆرەشا کوردیڤە دیتین، مینا بیدەرا بای ڤری و ئەوا مایی تنی ئەو بوو کو رەوشەنبیرین کورد ب ریکا زمان و فولکلۆر و ئەدەبی وەلاتپاریژیێ ریکا خەبات و شۆرەشی بدۆمینن. "لی سەعیدی خۆب چ ٲه مژوول نە دکر ژبلی خواندنی و فولکلور و سزانین کوردی... بپ ٢٣-٣٣." ئەڤجا پشتی نسکۆیا سالا ١٩٧٥ی پڕانیا وێژەٲان و رەوشەنبیران بەر ب ئازراندا ژییاتی یا نەتەوهییڤه چوون، هەرچەندە ب هزرا من کو پتر هەولەکا دلینی بوو ژ بابەتەکی کووری هزری (کو ئەڤ نڤیسینە نە جھی دویڤچوونا ڤی بابەتییه)، لی رۆلەکی کاریگەر د لٲاندا هەستا نەتەوهیی هشیارکرنا وەلاتپاریژییدا هەبوو. نڤیسەر د فلاشباکین خوەدا، ٲه دگەریتەڤه سەردەمی زارۆکینیێ کو دەمی دگەل بابی خوە دچیتە ب گوندیڤه:

"هیندەك جارا ب دەنگ بلندی د ئاخفتن، بەلی کیم جارا ژێ خۆ نێژیکی یەك و دوو دکر و ئاخفتنیێ ب دەنگ نەڤیاتی دکرن، هیندەك جارا ژێ کاغەزەك د دەستی و ان دا بوو ٲه دخویندەڤه و هەڤرکی ل سەر دکرن... بپ ٢٣."

"هندەك جارا پەرکیێ مەزن و درێژ ٲه دخویندن کو باسیێ مللەتی و وەلاتی و پاشەرۆژی و شۆرەشی و گەلەك تشتیێ دیکە دکرن... بپ ١٤٤."

هەلبەت ئەڤ دیمەنە دی سەرنج و حەزا مایتیکنی ل دەف هەر زارۆکەکی هەبیت ئازرینیت و دی حەز کەت بزانیێ کا ئەو چ تشتی نەیییه بەحس ژێ دکن. نە دوورە ئەڤ خالا ئازرینەرا دەسپیکیی بیت کو پەهلەوان هزرەکا ژ خوە مەزنتر بکەت. ئەو ب خوە ل گورە ی زانستی دەررونی، ئالۆزی د ژیی سنیلاتییدا ب ریکا پرسیارین دەر بارە ی هەبوونی و تەڤەبولا جفاکی پەیدا د بن و هەر ئالۆزییه کا تۆشی مروڤی دبیت، دبیتە

ئەگەر ئىككى ئىككى چەندى كۆرۈنۈش ھەزرەت خۇش تۇرۇپ بىر تەرەپتە بولۇپ كېتىپتۇ. ھەندەك سىنلە بەر بېشىلىق ۋە داكەفتى ۋە بېزىرىقە دېن، ھەندەكەن دى زى (ۋە كۆپەھلەۋانى ئى رۇمانى)، بەر ب خەباتى ۋە گەھشتا ئارمانجىن خۇشە دېن. ل پەرەگرافەكى، نقىسەر ئىشارەتە كا بلەز ددەتە ئى بابەتى دەرۋونى ۋە دېئىت: "ھەردەمى زارۋكى ھەشت نەم سالى پەيمان دگەل خۇ گرت كو وان پەرجان ۋە سنورا نەھىلىت.. دەپا تىشتەكى ۋەسا بىكەت كو چ پەرجان ۋە سنور ل پېش وى نە راۋەستن... بپ ۱۴۵". ھەرچەندە ئەۋ ھەقۇكە د بىئى رۇدى ۋە ئىنا دۇماندا خواندنىدا ئىنايە، لى د ھەمان دەمدا زى ژوب ب جە ئىنا بابەتېن دى زى ل كارە. د بۇيەرەكى دىدا كو دېنە بىگەھى پۇلىسان ۋە تويژاندنى دگەل دكەن. د ئى بۇيەرىدا، بابەتى تاوانبار كرنى سەرنجا وى بەر ب كارى نەتەۋە پارىزىقە رادكېشىت، "بو حاكىمى ۋە پىشكېنەرى ديار بوو كو نقىسېنەكە ب دەستى سەئىدى نە ھاتبوو نقىسېن، ئازاد بوو.. بەلى سەئىدى ھەز دكر كو ئەو يا خەلكى كرى، وى كر با.. وى رېكى بگرىت ۋە گرت وى ب رېقە دچىت... بپ ۲۴۲". مەشە جاران بۇيەرېن ھۇسا (كو كەسەكى بېگۈنەھ ب پىرسەكا رامىارى تاوانبار بكەن)، دېنە خالا ئازراندنا ھەزركرنى ل دەف كەسى بېگۈنەھ ۋە ھەمى سەرنجا وى بەر ب بابەتى تاوانبار كرنىقە دچىت ۋە د ئەنجامدا دكەفتە سەر وى رېكى، ئەوا ب بى ئاگەھى ۋە غرۇر ۋە ستەما دەستەلاتى دكەفتە سەر. پەھلەۋانى ئى رۇمانى زى، ددەمى تويژاندنىدا ئاگەھ ژ ۋەلات ۋە پىرسا خۇشە يا رامىارى دىت ۋە دكەفتە دناۋ ئى پىرسىدا.

ھەرۋەسا دەمى پەھلەۋانى رۇمانى ل شارى مەزن دىخونىت، ھەندەك ئىشارەتېن رېكخستەنە كا نەھىنى پېقە ديارن ۋە ھەمى ئىشارەتېن رېكخستەنە نەھىنى، نىشانە ھەستەكا ۋە لاتپارېزى ۋە ژىياتىيە كا نەتەۋەياتى ددەنە پەھلەۋانى. ئو ئەو سەردەمە، دەمى رېكخستېن نەھىنى بوو:

- گەلەك دگەل وان نەدرۋىشت ۋە نە دگەرى يا، بەلى ل دەمىت تايىبەتى يەك ۋ

دوو ددېن ۋە شۇلىت تايىبەتى دقەتاندن... بپ ۸۱-۸۲.

- ئەو پەيوەندى يا دناقبەرا وان دا حەز نەدەر كەسى دىكە بزائىت... بپ ۸۲.
- چەند جارا تۆشى دەردەسەرىي و ترس و لەرز و گيان ئېشانى بوو، ل بەر وان نەيسىنا يان ژى ل بەر ئاخفتىت كور دگەل ھەفالىت قوتابخانى دكرن... بپ ۱۰۳.
- ئەو ھەفالىت ھاتىنە گرتن گەلەك ھاتنە ئازاردان، بەلى چول وان دەرنەچوو.. پەيشەك ل دەقى وان نەھاتە دەرى، ئەفرۆ بەردانەفە... بپ ۱۲۳.
- چەند جارا يى تۆشى نەخۆشى و ژان و ئازارا بى، ل بەر ھزر و بىرېت نىشتمانى ي و تۆشى دەردەسەرىي بى.. ھىچ دەمەكى روندكە كا وى نەھاتى يە خارى... بپ ۱۴۹.

- بلا وى نە نياسن، بلا دگەل وان تېكھەل نەبىت، دا تۆشى چ دەردەسەرى يا نەبىت... بپ ۲۱۵.

رىكخستنا نەپىي، بابەتەكى سەرنجراكىشى پرايا رۆمانىن كەتواری يا ھەفچەرخا جفاكيبە و سەرنجا خواندەفان رادكېشىت، چونكو رەنگدانەقى ژ ژيان و سەربۆرىن وان ب خوە دكەت. ل فېرە مەرەما رىكخستنا نەپىي نە ئەو تىيە كو فورما پارتە كا نەپىي و نە دەستوردايى ژلايى حكومەتېفە پر كر بىت، يان ژبو لايەنەكى دياركرى خەباتى بكەت، لى مەرەم پى ئەوہ كو ھزرىن رىكخستى يىن بابەتەكى دياركرى بداننە بەر فەكۆلىن و دانوستاندنى. حكومەت پتر ژ فان جوړە رىكخستنىن رەوشەنېرى و ھزرى د ترسىت، چونكو ئەون د بنە ھىقىنى ھشياركرن و ئازاراندنا ھەمى مللەتى. ژ لايەكى دىقە ژى، دەمى رىكخستنا نەپىي ب چ لايەنېن دياركرىفە نە گرېدايى بىت، نە دوورە وەرگرېن جوداجودا و لايەنگېرىن لايەنېن ھەمەجوړ، ھەر ئىك ل گورەى رەوشا خوە يا دەروونى و جفاكى، خوە دناۋ فەگېرانېن پەھلەوانىدا بىنىت. ئەفە ژى مافى نەيسەرىيە كو رۆمانا خوە ژبو ھەمى خەلكى و ھەمى سەردەمان بنقىسىت. لى نە دوورە كو ئەف ھەمى ئىشارەت و خوياكرنېن ب تويقل و مشت جەفەنگ، ھندەك خواندېن دى ژى ب خۆفە بگرن و ھندەك رەخنەفان بېژن كو د بەرژەووندا رژىمېدا ھاتىنە نەيسىن و نە دوورە بەھسى شوړەشا وان بىت كو ھەمان ساخلەت و ئارمانجېن جفاكى و ھەفركى يىن

تهخاتی ب خوڤه د گرتن... لی نقیسه ر د هیټ و ب ناشکرای بی بهحسی شورهشا ئیلونا مهزن دکهت:

"ئهفه شهش هفت ههیفه شورهشی دهست پی کری.. خهلهکه کی زوری هاتییه گرتن و دویریخستن... بپ ۱۲۳."

"ل بهر وی هندی ژی کو گلهک ل خزمیت وان بی ل دویف بانگی وهلاتی دا چووین و ل وی هندی دترسن نه که توشی بهلایه کی بن ل بهر وان کهسیت چووینه چیای... بپ ۱۶۹."

ئهڤ داخویانی و ناشکراکرنه، چ ژ بهایی بیلایه نی یا نقیسه ری و وهلاتپاریزی و نهته وهپاریزی یا وی نا هینته خواری، چونکو ل وی سهردهمی شورهشا ئیلونا مهزن، شورهشا ئیکانه یا هه می ملله تی کورد بوو ب هه می تهخ و جوین و هزر و ئیدیولوژی بین جوداجوداڤه.

۲. ههڤرکی بین تهخایه تی

ههروه کو مه گۆتی کو ههڤرکی بین تهخایه تی ژی بیافه کی مهزن ژ فی رۆمانی ب خوڤه گرتییه و نقیسه ر ب ناشکرای ئیشاره تی دده ته فی ههڤرکی یا دناڤه را ههژار و دهوله مهنداندا. هه رچه نده جفاکی کوردی د وی قوناغا پوختا سه رمایه داریی و هه بوونا تهخا ئوروستو کراتیدا نه بۆرییه، لی هه بوونا تهخه کا هه لپه رست و دهوله مهند و ل هندهک جهان دهره بهگ، جوداهیییه کا ناشکرا دناڤه را ههژار و زهنگیناندا چیکرییه کو ئه م د کارین بیژینی تهخین ههژار و دهوله مهندان.

هیشتا زارۆک و ل خواندنا سه ره تایی، په هله وان ههست ب جوداهی یا دناڤه را خوه بی ههژار و دهوله مهندی هه قالین خوه دا دکهت و هزر دکهت کا، "بوچی وه کو کوریت دهوله مهندا جلك و پیتاڤیت چاك نه دبوون؟.. بوچی ئه و ژی وه کو وان ل ئوتومیلا سوار نا بیت؟.. بوچی سهیدا وه کو وان قه دری وی ناگرت... بپ ۴۴." هه رچه نده ئهڤ پرسیار و ماخولیانی بین که سوکی بین په هله وانی سرۆشتینه و مرۆڤ د کاریت بیژیت کو ل هه می دونیایی ههژار و دهوله مهند هه نه. ئوو ل گوره ی رهنج و

خهبات و کارکرنی ئەڤ رهوشه دروست دبیت. لی بویه ری بهری په هله وانی دایه ههڤرکی و خوه جودا دیتنی ئەو بوو دهمی ددیت کو ماموستا یین وی و ههمی خه لکی جفاکی ژی پتر ریژی ل زهنگینان دگرن. ئەڤ ریژگرتنه نه ل سهر شهنگسته کی رهفتاری یان ژیرمندی یان زیره کی بوو، به لکو تنی ژبو جودا کرنا ته خین جفاکی بوویه. دهمی به حسی ماموستا یین خوه د کهت، په هله وان فه دگیریت کو، "ئه گهر خرابیه کی بکهت گه له ک دقوتن، به لی زارو کیت دهوله مهندا وهسا رهفتاری دگهل ناکهن... بپ ۴۴."

ئوو دهمی د وانیه یان نیشاییدا نفیسی کو چهز د کهت بیته نوژدار، ههمی ههڤالین وی و دهر و جیرانان ژی ترانه پی کرن و په هله وان د بیته جهی پیترانکی یا خه لکی، نه ژبه ر هندی کو نه شیت بیته نوژدار، لی ژبه ر هندی کو هه ژاره. روژه کی حاجی پی ههڤسوو پی وان د ریکیدا رادوه ستینیت و دیبژتی: "ئه ز نه شیم زارو کیت خو بنیرمه خویندنا نوژداری.. تو پی لات و بی دهسته هلات و جل دریای و چو دبه ریکی دا نه، ته دقیت بیته نوژدار؟! بهسه بهسه فی قهوانی بشکینه و نه بیژفه.. زیره کی تنی ل خواندنی فهیده نینه... دکتوری پاره پی دقین... بپ ۴۱-۴۲." ئەڤ ترسا خه لکی دهوله مهندا کو کوری هه ژاره کی بیته نوژدار، نیشانه کا زهقا ههڤرکی یا ته خایه تییه. ته خا بلند ب چافه کی کیم سه ح دکه نه ته خا خوارتر و ترانا پی دکه ن دا کو خه ونان ب جه و پایه یا وانقه نه بینن. لهوا هه ردهم ناخفتن و خه ونین ته خا هه ژار دبنه جهی پیکه نین و پیترانکی یا ته خا دهوله مهنان، "ژبه رکو نه شیا خهم و ژان و دهر دیت خو بو خه لکی دهر کهت، چونکو دا سوحه تا پی کهن... ئینا دهست دا شعر نفیسی... بپ ۴۳." ئەڤ بابته تی ترانه پی کرن و کیم دیتنی دنابهره نه ته وه یین ههمان وهلات ژی هه نه، نفیسه ر دده ته خویا کرن کو خه لکی شاری مهزن (کو ژ نه ته وه یا زالدوستن) سوحه ت ب خه لکی باژیرکی وی و دهر دورین چیا دکرن (کو کیمه نه ته وه نه)، ئەڤ بابته ته ژی دبیته ههڤرکی یا دنابهره دوو نه ته وه یاندا کو ئیک په رلاخ و هیژداره و ئەوی دی لاواز و ته په سه ر کریه، وه کو ههڤرکی یین دنابهره دهوله مهندا و هه ژاراندا، "نوکه ت و سه رهاتین وان هه ر ل سهر خه لکی دهر فه ی باژه ری بوون.. بو خو پی دکره کهنی... بپ ۸۱." هه رچه نده دبیت

هندهك و هسا هزر كه ن كو نه دووره حسوودی بیت، لی حسوودی دناقهرا ته خ و كۆمین وه كههڤ و دهه مان ئاستدا پهیدا دبیت. لهوا ئەم دكارین بیژین كو ئەڤ ره تکر و دژاتیکرنا وی یا ل ههمبەر دهوله مهندان ههلویسته کی ههڤر کییه. ژبو بههانه کرن و رهواکرنا فی ههڤر کیی ژی، نفیسه ر ب پاشخانه کا زه مینه خو شگری بو فلاشباکین پهله وانی دادنیت و ددهته خویا کرن کو ههر ژ زارۆ کینی ئەڤ ههلویسته هه بوو، ده می بابی وی و ههڤالین خوه بهحسی پاله و جوتیار و ئاغا و کاربه دهست و دهوله مهندان دکر، دگۆتن "ئهو ماف و حقی وان برین، ده بیا ژی بستین... بپ ۱۴۵".

ههروهسا بۆیه ره کی دی بی که سوکی ژی ئەڤ ههلویسته ئاقدایه و دناڤ ناخی پهله وانیدا مه زنده کریه، ئەو ژی ئەوه ده می ههردوو دل بهرین وی (په ری و قیان) شوو ب که سین دهوله مه ند دکهن، بی هیج حسابه کی ژی بو ههست و دلینی یا وی بکه ن. ئەو ههردوو کچ، کچین دهوله مه نده کی ههڤسووی وان بوون، پهله وانی ب ئەڤینییه کا ئیکلایه نی دلی خوه دا بووی، "ژ مه زناتی یا خودی دخاست کو قیانا وی بیخته ددلی کچا جیرانا وان دا.. هه رچه نده دزانی ئەو ل کیفه و ئەو ل کیفه... به لی ب ئەقلی وی وهسا هزر دکر به لکو ب ریکا خودی مه زن ئەڤ تشته بگه هیته ئیک... بپ ۴۷". ئانکو ئەو نه دشیا یان نه دویری یا ئەڤینا خوه بو کچا جیرانا خویا کهت، نه کو تۆشی سه تینه کا دهروونی ببیت. لی ده می په ری شوو دکهت، رهوشا پهله وانی د هیته گوهورین و فی چهندی د کهته بههانه کو رق و کینه ژ هه می کچان قه بن. ههلبهت ئەڤه رهفتاره کا نه سرۆشتیه، چونکو ماده م وی ئەڤینا خوه بو په ری خویا نه کریه، ئەڤجا ئەم نه کارین بیژین کو په ری سه عید هیلا یان خیانهت لی کر. لی چونکو وی ههلویسته کی پیشوهخت ژ هه می زهنگین و کار ب دهستان هه بوو، ئەڤجا فی بۆیه ری ههلویستی وی موکمز لی کر. ئوو ده می ئەڤینا وی یا دووی ژی بای بری، کو خویشکا په ری بوو، ئەڤ ههلویستی ل دژی زهنگینان هیشتا موکمز و خورتتر لی هات. د دانوستانده کیدا دگهل دایکا خوه، فی ههلویستی ب ئاشکرایی خویا دکهت:

- به لی کوری من تو وه کی وان نه به... دلی خو پر زاخ نه که.

- نه دایکې نه.. نه گهر دلی خو پری کهر ب و زاخ نه کهم، نه ز نه شیم ل
پاشه روژی بهرامبر وان راوهستم... بپ ۴۳.

نهو ب خوه، د ژيانا خوه یا نورمالدا، په هله وان یی مшти نهین و لیوړدهیی بوو.
لی هلوستی ل هه مبر زهنگینان و ب نه مازهی ل هه مبر کچین زهنگینان، دلی وی یی
قالا ژ کینی پری کین کر. په هله وان د فلاشباکه کا خوه دا ددهته خویاکرن کو، "دلی
وی مهیدانه کا سپی بوو.. هیچ رک و کینه تیدا نه بوون، ههر کهسی خرابیش دگهل
کربا.. رک و کینه ژی هله دگرتن... بپ ۵۶." ههروه سا دهمی به حسی عهلیی برایی
خوه ژی دکته کو وی کچا هوستایی خوه وه کو خویشکا خوه حساب دکر، چونکو
ژ دوو تهخین ژ هه فجو دا بوون. نهو ب خوه ژی فی رهوشا خوه یا نهینیی دگهل
دهوله مهندان ب ناوایه کی شروفه کاری یا دهروونی خویا دکته (نقیسه ب خوه ژی
نورداره) و دبیزیت: "هه می گاڤا دهیا بکه فیه د گرداڤا فیانا دهوله مهند و خودان
پارادا.. نهو یی بهله نگاز بوچی ههر حال خویش دکه فته د ریکا وی دا... تو بیژی نهو
ب خوه فی حاله ی نه کهت.. ههر ل دویف وان کهسیت بهریک تژی بگهریت.. دا نهو
کیماسییت د وی دا ههین پرکه ته فه... بپ ۱۱۸-۱۱۹." پاشی نهو ب خوه بهرسفی
ددهت و دبیزیت کو "چاره نفیس و قه دهرا وی نه فهیه... بپ ۱۱۹."

دیت کهسه ک پرسیار بکهت، باشه د سهردهمی رژیمیدا (نهو رژیمه نه م هه می دزانین
کا یا چهوا بوو)، چهوا نقیسه ر شیا فی هه می ههست و سوزین خوه یین نه ته وه پاریزی و
وهلاتینیی ده برپریت؟ ب راستی پرسیاره کا هه ژیه و بیگومانه کو یان مه زیده روویه ک د
شروفه کرنا خوه دا کریه یان ژی نقیسه ری هنده ک کلیلین پاراستنا خوه و به هانه یین
به لاقبوونا رومانانا خوه هافیتینه سهر بابه تان. هه لبهت، سهردهمی رومان تیدا هاتییه
نقیسین، سهردهمه کی مшти ده رده سهری و ته په سهری یا ملله تی کورد و ههستا
نه ته وهیی بوو. نه فجا چهوا نقیسه ر شیا یه خوه ژ مه قه سکا سانسوری رزگار کهت؟
ههروه کو مه ل گه له ک جهان خویا کری کو نقیسه ری په نا بریه بهر جهه نگان و
ئیشاره تین بله زین نه ته وه پاریزی و د هه مان دهما ستاییشکرنا تیگه ه و بهر نامین رژیمی

ژی ل بهر چاڤ وەر گرتینه. لی ستایشکرنا وی بو رژیمی گهلهك کیمتر و ساویلکه تره ژ خهباتکاری و ههستا وی یا نه تهوهیی. د فی واریدا دی چند خالین کو د بهر ژه وهندا رژیمییدا هاتین، داینه بهر چاڤ کو نه دووره سهدهمی قه بوولکرنا رومانی بن و پاسه پورتا ده ربزبوونا وی بن:

۱. نفیسه ر ئه دیبه کی ناقداری ده قهری بوو، ههروهسا سهروکی ئیکه تیا نفیسه رین کورد بوو کو ژ لایی رژیمیغه د هاته پالپشتیکرن. ههلبهت که سانه کی هوسا دی ب ساناهیت ژ بن مهقه سکین سانسوری ده رکه قیت و بیاقین ده رب رینین نازادتر و خورتتر دی هه بن.

۲. بابه تی به حسکرنا جو هییان و پشکداری یا کوردان د شه ری رزگار کرنا فهله ستینییدا، "هه ردهم دایکا وی دکره گری.. نزا ژ بهر جفین و خرابی یا بابی وی بوو یان ژ بهر برای خوه بی ئیکانه بوو کول سالا ۱۹۴۸ی چوو بوو فهله ستینی و شه هید بوو... بپ ۳۸." ئه ژ بابه ته وه کو ده روزه یه کی ژ بو گه هاندنا کورد و عه ره بان و پیکغه گریدانا وان د دۆزه کا دیار کریدا ده یته حسابکرن. ئه فه ژی ئیک ژ ئارمانجین هه ره سه ره کی یین رژیما وی سه رده می بوو، "کورد و عه ره ب برانه و ل عیراقی د ژین... بپ ۱۴۴."

۳. هه قریکی یا ته خاتی بابه ته کی گرنگ بوو د تیگه هی رژیما وی سه رده میدا و هه ردهم داکوکی ل سه ر ب هه روه یی یا خواندنێ دکر کو ژ بلی هه یبهت و سولتانێ حکومه تی چ ته خین گرنگ د جفاکیدا نینن. ئه فه ژی ئومیدا هه می ده سته لات و حکومه تی نوونه، کو هه می مللهت ل هه مبه ری وی وه که هه ژ بن و ئه وی زی ره کتر دی نیزی کتر و گرنگتر بیت.

۴. دانپیدان ب وی نازادی یا ژ بو زمان و کلتوری کوردی هاتیبه دان، هه رچه نده نه ل ئاستی هه ز و خواستین کوردان بوو، لی رژیمی د فیا کو ئه وا دایی ب نفیسن و به لگه یین کوردی مه زنده کهت و بیژیت کو کوردان هه می مافین خوه یین

وهرگرتين: "بهلى همى دزانن ئەز كوردم و ئەز يى ل بازەرەكى كوردا هاتيم و گەلەك قەدرى ل من داتنين ل بەر خويندن و رهوشتيت من ل مهكتەبى... بپ ٦٤."

٥. هاندانا چاقليلكرنى ل دەف گەنجى كورد پەيدا كەت كو همى چاقل خەلكى شارى مەزن بكن كو شارەكى رژيميه, ئەقجا دەمى پەهلەوان ب قى چاقليلكرنى و خواندنا ل شارى مەزن دگەهتە ئارمانجا خو, نيشانەكە كو گەنجين خواندەقان زى چاقليلكرنا پەهلەوانى رۆمانا بوهژين بكن" "ئەگەر جل و بەرگ و زمانى قە خەلكى زانيبا ئەقە خەلكى شارى مەزن نى يە, نە وەك ب همى رهوشتاقە وەكى وان بوو... پاشى دەمەكى كيم فونيتيكا زمانى عارەبى و دايالكتا شارى مەزن ب چاكى زانى و پى داخفت... بپ ٨١."

٦. دەمى بەحسى پشكين نافخويى دكەت, گەلەك ب باشى و سەرسۆرمانقە بەحس زى دكەت و ب هوورى و دريژى پەسنا پشكين نافخويى دكەت كو مينا خەونەكى بوو بو كەسەكى هەزار. ئەقە زى ئيشارەتەكە ژبو هاندانا گەنجين هەزاران كو رووكەنە شارى مەزن و ل ويى بخوينن, "ديت ئەو سەنتەنەتا تيدانە.. تو دبيژى ئەز زى ليپە بنقم و بخۆم و قەخۆم... بپ ٦٣."

٧. بۆيەرئين رۆمانى همى ل سەر كەسەكى هەزارە كو همى دەمى خوە ژ بو خواندنى تەرخان كريبە و ئارمانج و حەزىن خوە ل سەر سەر كەفتنا د خواندنيدا ئاقا دكەت. ئەقە زى پالदानەكە كو همى گەنجين كورد, نەمازە گەنجين تەخا هەزار, خوە ب خواندنيقە مژوولكەن و هزرا چ بابەتئين دى يين مينا گەهشتنا ناؤ ريژين شورەشى نەكەن. هەرچەندە ئەقە بابەتە دوو سەرە و دبیت مللەتى كورد پتر مفادار بيت, لى مفايەكى هەنۆكەبى بو دەستەلاتى زى تيدا هەيە.

ترۆما يا دەروونى

سەتمين يان هەلنگفتن يان زى ترۆما يا دەروونى, ئيكە ژ وان حالەتئين كو د پرائيا رۆمانين كورديدا ب شيويهكى زەق بەرچاؤ دبن. هەلبەت ئەقە رامانا وى ئەو نينه كو

ترۆمایا دەرروونی تئی دناؤ رۆمانین کوردیدا ههیه، لی مینا ههر حالهتهکی دی یی
 دەرروونی یه و تۆشی ههمی مرۆقان و ل ههمی جه و سهردهمان دبیت. ئوو ژبه رکو
 ملله تی د کۆمه کا دهرده سهری و ئەشکه نجه دان و بۆیه رین ترۆماییدا بۆرییه و د بۆریت،
 بیگۆمانه کو پتر دناؤ رۆمانین کوردیدا رهنگدانه قه یا خوه هه بیت. په هله وان د سنسلا
 بۆیه ر و قوناغین ژيانا خوه دا مشه جارن تۆشی دا که فتن و سه تمینین دەرروونی بوویه. ئوو
 ژبه رکو نقیسه ر ژى نۆژداره و د هه مان دهمدا و یژه فانه ژى (شاعره و چیرۆکنقیس و
 رۆماننقیس و نقیسه ره)، لهوا ئەو نیشاین ئەو دده مین ترۆمادارییدا دادنیته سه ر
 په هله وانین خوه، پوختر و گونجاییترن.

گه له ک جارن دهمی چیرۆکنقیس وه سفا نیشان و رهفتارین په هله وانه کی خوه
 دکهن، نۆژدارین دەرروونی د کارن حاله ت یان نه خۆشی یا دەرروونی یا وی کاراکته ری
 ده ست نیشان بکه ن. هنده ک جارن ژى نقیسه ر وه سفا حاله ته کی دەرروونی دکهن کو
 پیش وه خت یی هاتییه ده ست نیشان کرن، د قی حاله تیدا فه ره نقیسه ر مفای ژ زانستیین
 دەررووناسی و نۆژداری یا دەرروونی وه رگرن کو بکارن نیشاین دروست داننه سه ر
 په هله وانان. د قی رۆمانیدا، نقیسه ر یی وه سفا رهفتارین په هله وانان دکه ت چونکو ئەو
 جفاکی ئەو ژى خه بهر دده ت یی مشتی حاله تین ترۆمایى و هه قریکی یین دەرروونییه. ئوو
 پڕانیا رۆمانین به حسی که تواری یا هه قچه رخ دکهن، نقیسه ر بابه تی ترۆمایى ب
 توندوتیژی و ئەشکه نجه دانیقه گریدده ن، هه تا گه هشتییه وی رادده ی کو خه لک
 هزرکه ت تئی بابه تین ئەشکه نجه دان و توندوتیژی د بنه سه ده مین پیشیلبوونین که ساتی و
 رهفتارین نه جفاکی ل ده ف په هله وانان. لی نقیسه ری سنسلا بۆیه رین ترۆمایى یین
 که فتنه د ریکا په هله وانیدا ب سه رۆشتی وه رگرتینه و ته رکیز کرییه سه ر وان ترۆما یین
 ژ ئە گه ری ژیکفه قه تیانین دلینی په یدا بووین.

د وه سفکرنا ره وشا عه لیدا (برایی بچوو کتری په هله وانیه)، پشتی بابی وی بو
 ژنه کی هه لدبژیریت و دخوازیت و دئینیت کو ب دلی وی نه بوو، هه رچه نده خویا
 نه کرییه کا ئیکا دی ددلیدا هه بوو یان ژى تئی ژنا وی ب دلی وی نه بوو. لی ئەو

نیشانین پشتی ژن ئینانی لی پهدا بووین، بهری مه ددهته وی چهندی کو بی توشی
ترۆمایه کا دهروونی بووی و نیشانین پهستا پشتی ترۆماداریینه:

- وه لی هات کول سهر شۆله کی ئوقره ی نه گریت...
- خودانی پهیمان و قهسیت خو نه بیت...
- ههر هیشتا ئاؤ نه گههشتی په گوزه کی ئهو د خه ندقیت....
- ب قسه په کی دونیایی دگههینته ئاستهنگه کا پر تهنگافی و پر تاری و رهش و
دکونا ده رزیی را تشتی مهزن بینیت...
- ئهقلی وی هندهک جارا حیشرهک هه لئاگریت.. هندهک جارا ژی بچیکهک
دشیته ل سهر ری دا بهت و هه لئه لتینیت... بپ ۳۱.

په هله وان ب خوه ژی سی جاران توشی هه مان بوپه ری ترۆمایه دبیت، د هه ردوو
جارین ئیکی و دوویدا کو په ری و قیان بیی ئاگه هدار کرنا وی و ژ نشکه کیقه شوو
دکن. هه رچه نده هندهک نیشانین ترۆمایه بین تیکه هله دگه ل هه ستین فیرهایه بین
تولقه کرنی و هیستیریایی و خه مگینی ل دهف پهدا دبن، لی د فان هه ردوو بوپه راندا
ئهم نه کارین وه کو دا که فتنا ئه فینی سهره ده ری دگه ل بکهین، چونکو تنی وی ژلایی
خوڤه هه ز ژ په ری دکر و پاشی ب هه مان شیواز ژی (وه کو شونگرتن) هه ز ژ قیانی
کر. نه دووره ئه هه ز ژیکر نه، پشکهک بیت ژ هه فرکی یا وی یا ته خاتی. کا چهوا ددی
کووردا و ب ریکا خواندن و زیره کیی ئه وه هه فرکی ب بیدهنگی د کر، ههروه سا ژی
ب ریکا دوعا و خه ونرۆژکان و ب بیدهنگیه کا ئیکلایه نی ئه فینی دگه ل هه ردوو
خویشکان (ئیک ل دویف یا دی) د کر: "سه عیدی چ تشتهک نه بوو دناؤ هه فالیت وی
دا بینته پیش چاؤ ژبلی زیره کی یا وی نه بیت.. ل ده رسا گه له کی چالاک و زیخ بوو...
بپ ۳۹." هه ر قی زیره کی و زیخی یا وی د ده رسادا ل ده سپیکی په ری و پاشی قیان ئینانه
دهف کو هاریکاری یا وان د تیگه هشتنا ده رساندا بکهت. وی د زانی زه هه ته بگه هته
مرادا خوه، چونکو ئه وه ژ خیزانه کا دهوله مه ند بوون و سه عید ژی ئه وه هزاره بی مه د
رۆمانیدا نیاسی، لهوا: "زوی تویره دبوو.. گه لهک جارا ئه گهر ب تنی روینشت با د

گری.. ما نه دبوو حالی وی چیتر با.. دی بلا کوری ئاغایه کی, دهوله مهنده کی, مازنه کی با... بپ ۴۶. "ئهفه هه می مالخولیانی یین که سوکی و خه ونروژ کین سه عیدی بوون. بیی کو ئه فینا خوه بو په ریی خو یاکه ت, روژ بو روژی ئه و ئه فینه ددی ویدا مه زنتز لی د هات. ئوو پشتی په ریی ژ نشکافه شوو کری گه له ک پی شه پرزه بوو, هه رده م ریکا مزگه فتی د گرت و ددالغادا بوو: "سه عیدی جارا نه ما.. بیی مایه فقه شر د هزر و بیریت خودا, بیی بی یه دالغه چی, نه دزانی چه و بچوینیت... سهیدا بیی وی سه رسام بوون بو وی هیندی, چه و و هسا هاته گوهورین... بپ ۵۲-۵۳. "هه رچه نده چ گونه ها په ریی نینه و فهر بوو ب فی شیوه بیی هه بی شه پرزه نه بیت, لی حاله تی دهر وونی ب ئه رگو مینتین لوژیکی نا هیته پیقان, به لکو ب هه ست پیکرنا که سی ترؤمادار د هیته پیقان. ما ده م سه عید هه ست ب داکه فتی دکه ت, خو ئه گه ر داکه فتنا وی نه لوژیکی بیت زی, دی هه ر سه ره ده ری یا داکه فتی دگه ل هیته کرن.

زیره کی یا سه عیدی په ری ژ نیژیکفه پی دا نیاسین, وی زی پتر خوه زیره ک د کر و پتر د خواند کو ئه و زی پتر خوه نیژیکه په ریی بکه ت. ئه ؤ ئومیدا ژ نوو بو پهیدا بووی, دگه ل فین و هه لویستی وی بی ل هه مبه ر خواندن و گه هشتنا کولیزا نوژداریی د گونجا و نهو فهراتی یا خواندن ل ده ف وی مه زنتز لی هات. لی ده می په ری شوو دکه ت, چه زا خواندن زی ل نک وی کز دبیت. ئه م د کارین بیژین کو د فی قوناغا ژبیی خوه دا, سه عیدی ژبه ر په ری و ژبو په ریی د خواند, لی ده می په ری چووی و د ژیا نا ویدا نه مای, تاریستانی هه می به رویا فین ژیا نا وی فه گرتن. وه کو کاردانه وه یه کا که ربه بوونی دگوت کو, "دروویه.. دروویه, تشته ک نی یه نا فی وی ئیان بیت. و د وی ریکی دا نه دچوو کو یه که ک ژ مالا چه جی ببینیت... بپ ۵۳. " لی وه کو گه ره وته ژیکر نه کا دهر وونی ده ست ب خواندنا کتیبین و یژه بی و سه ربورده یین نقیسه رین جیهانی کر و خوه ب خواندنا و یژه هیقه هاویش د کر. ئه فه زی ریکه که ژ ریکن چاره سه ری یا دهر وونی کو ره فتاره کا پوزه تیف ل ده ف خوه ب هیژ بیخیت داکو بکاریت ل سه ر ره فتارا نیگه تیف زال ببیت. دگه ل فی ره فتاری راده بیت و گه هشته وی

باوهری کو دگهل دهمی، خویندن دی ههمی برینین وی ساریژ کت، "دهبیا گوھی خو
 نهدهته تشتهکی ژبلی خویندن و ههر کچکهکا جوانیش ههبت، دهبیا ئیش و نازارا
 بخوت.. چونکه درووزن... بپ ۵۸." ئوو دهمی هاتییه شاری مهزن کو بریارا خوه یا
 دو ماندنا خواندن ب جه بینیت، "هیچ د بیرا وی دا نه بوو جگهل وی هندی کو ژن
 درهوینن و ئیش و ژانا ب خهلکی دگههینن... بپ ۶۲." ههرچهنده خویا نه کرییه کو
 پهیری سۆزهک یان پهیمانک یان خو ئیشارهتهکا بچووکا ئەقینی ژی بو خویا کر بیت، لی
 ئەو وەسا ههست دکت کو پهیری خیانهتا لیکری و ئومیدا وی یا پهرققاندی. ئەفه بوو
 بوویه ئەگهری وی دوژمنکاری یا وی دگهل ههمی کچکین دونیایی چیکری. لی دهمی
 قیان (خویشکا پهیری) هاتییه دهف کو فییره دهرسا جهبری بکت، ههستین وی بین
 دوژمنکاری و کهربقهبوویی کیمتر لی هاتن و بهره بهره ئەقینی یا قیانی ددی ویدا جهگیر
 دبیت. ئەفه ژی رهفتارهکا شۆنگره ژبو ساریژ کرنا برینا بۆری. لی چونکو ژ دوو تهخین
 جودانه، سهعید ههمان رهفتارا ئەقینی یا ئیکلایهنی دگهل قیانی ژی ئەنجامدا:

- دناؤ نفیژا خودا داخوازا وی ژ خودی ئەو بوو کو قیانا وی دناؤ دلی قیانی دا
 جیگیر بیت.. ههر ل بهر وی هندی دا کیماسییت خو پی پرکه تهفه... بپ ۵۸.
 - خودی مهزن.. ته یهک ژ من ستاند، هیقی یا من ئەوه یا دی بکهیه پشکا من و
 من ژی بی پشک نه کهی ژ وی... بپ ۵۹.

ب قی چهندی ژی، دیرۆکا ئەقینداری یا سهعیدی خوه دووباره د که تهفه. ئەگه
 ئەقینی یا وی ژبو پهیری ئەقیندارییهکا پوخت و پیروز و بیگهرد بیت، د حالهتی "قیانی"
 دا، رهفتارهکا شۆنگره و خوه ژبیرفه کر نه که کو بشیت پهیری ژبیرا خوه بهت. دبیت
 ژی هیشتا ئەقینی یا پهیری بیت ژبو قیانی هاتییه ئاراسته کرن، چونکو خویشکا وییه و
 ب ههمی سیما و رهفتارین خوڤه وه کو وییه (ههر وه کو پههلوانی خویا کری). ئەڤ
 شۆنگرتنه ژی ژ لایهنی دهروونیفه ههولدانه که ژبو ههفسهنگ کرنا وان پیشیلبوونین د
 رهفتار و کهساتی یا ویدا چیبوونین. کا چهوا ئەقینی یا وی دگهل قیانی کو پیکرنا سهربورا
 وی دگهل پهیری بوو، ههروهسا شیوازی هیلانی ژی، ههمان شیوازی جارا بۆری بوو.

روژه کي گوه لي دبیت کو فیانی ژي یا شوو ب کهسه کي دهوله مهندي باژیرکي وی کری، "روندهك ل چاڤادا هاته خاری.. بهلي وه کو وی جاری نه بوو کو پهری چووی و شوی کری... بپ ۷۹."

ل گورهی نوژداری یا دهروونی، دهمی مروژ توشی ترؤمایه کا دهروونی دبیت و ب هه ریکه کا ههیی ژي چاک دبیته فه، نهو بویه ری بوویه نه گه ری ترؤمایي دبیته سه ربور بو که سی ترؤمادار کو د بویه رین بهیندا ب هه مان دژواری یا جارا ئیکي توشی ترؤمایي نه بیت. ل قیره ژي نه م د کارین بیژین کو بویه ری ترؤمایي ئیکي بو سه عیدی بوو سه ربوره کا هیزداری، لهوا د بویه ری د وی یی ترؤماییدا گه لهك پی شه پرزه نه بوو.

بویه ری سی ژي نه فینی یا وی دگهل هه یفای بوو. هه یفا خویشکا سامی یی هه قالی وی بوو، نهو ژي دهوله مهنده بوون (ب کیمی ژ بنه مالا وی دهوله مهنده تر بوون). ب ریکا چوونا مالا سامی هه یفای دبینیت و حهز ژي دکهت. لي نهف نه فینه یا دوولایه نی بوو، نانکو ههردووین حهز ژه هف دکرن. ههرده م په هله وانی حهز دکر دگهل هه یفای بیت چونکو، "ههست ب خوشی یه کی د کر کو دی هه یفای بینیت و چ ددی دایه دی بو بیژیت... بپ ۱۴۸." لي وه کو نیشانه کا په ستا پشتی ترؤمایي ههرده م ژ نه فینی یا دهوله مهنده ان یی ترسیایی بوو، ههروه کو کورد دبیزن "نهوی مار گه زتی، ژ وه رسی دترسیت." نهفجا ب ناشکرایي هه می رهوشا خوه یا خواندن و هه ژاری یا خوه بو هه یفای شروقه دکهت و هه یفا ژي یا پی رازی بوو. لي ههرده م د دوودی و ترسه کا بهرده وامدا بوو کو هه یفا ژ وی دهوله مهنده تره: "هه می گاڤا ده بیا بکه فیه د گرداڤا فیانا دهوله مهنده و خودان پارادا.. نهو یی به له نگاز بوچی هه ر حال خوش دکه فته د ریکا وی دا... بپ ۱۱۸." لي هه ر وه کو مه گو تی کو نقیسه ر نوژداره و فی رهوشا په هله وانی ل سه ر زاری وی ب خوه، ل گورهی شروقه کاری یا دهروونی شروقه دکهت و دبیزیت، "تو بیژی نهو ب خوه فی حاله ی نه کهت.. هه ر ل دویف وان که سی ت بهریک تژی بگه ریت.. دا نهو کیما سی ت د وی دا هه ین پرکه ته فه... بپ ۱۱۹." هه رچه وا بیت و ژبو چ مه رما هه بیت، چیرۆکه کا نه فینی دنابه را سه عیدی و هه یفاییدا په یدا دبیت و

سهره رای نه رازیبونا برایی وی، هه یفا ل سهر سوژا خوه یا ئەقینداریی بەردەوامه و هه می رۆژین دووشه می ل په رتو کخانا گشتی هه ژ دینن.

لی وه کو ههردوو دل بهرین وی یین ئیکی و دووی، هه یفا ژی دچیت. لی چوونا هه یفایی ترۆمایه کا دژوارتر بوو، چونکو ل بهر چاقین وی هه یفا دکه فته د بن ته گه لگین ئوتومبیله کیدا و ئەو ب دهستین خوه هه یفایی د به ته نه خو شخانی و پاشی د مریت. فی بویه ری ئاکامه کا مهزن کره سهر په هله وانی و ترۆمایا وی ب توړا جفاکی و رهفتارین شو نگره چاره سهر نه بوو. ئوو نوژداری سایکاتریی نه چار دبیت کو وی د نه خو شخانیقه بنقینیت. لی د فی بویه ریدا پیدفی ب هندی نه بوو کو نیشانین ترۆمایا په هله وانی خویا کهت، چونکو نغاندا وی د پشکا نه خو شی یین دهروونیقه، ئیشاره ته کا گو مان به کو نیشانین دژوار و پیشیل بوونین رهفتاری و جفاکی ل دهف هه بووینه. د فی رهوشیدا هه می ته رکیزی دئخته سهر چاکی و په سندا نا هه یفایی:

"چهوا بهرسفا پروفیسوری سایکاتریی بده ته فه و بیژیت، هه یفایی د گوته من دی تشته کی چاک ل ته دروست کهم... هه یفا زیرنگر بوو، ئاسنگر بوو.. ئەز بوه ژاندم و تاواندمه فه هه تا تشته کی مهزن و چاک ژی دروست بکهت دا خزمه تا وه لات و میلله تی پی بکهت... پ ۲۳۲."

ل قیره ژی نفیسه ر کریارا بوه ژاندنی ب هه بوونا هه یفاییقه گریددهت، ل شوینا کو په هله وان دناؤ بویه ر و هه ژاری و عده تین جفاکیدا بوه ژیت و تشته کی باش ژی چی بیت، هه فساری بوه ژاندنی دکه ته ددهستی کهسه کا دیدا کو فهر بوو بیته ته مامکه ر و هه لگرا نیقه کا بار و خه ونین وی. ئەه وه ربادانا ریره وا هه ست و بویه رین ده ربراندی، ئیشاره ته کا فه شارتییه بو وی چه ندی کو هه رده م مرؤفه دناؤ خه لکیدا و ب هاریکاری یا خه لکی دی د شیت کریارین مهزن نه انجامدهت. ههروه کو کورد دبیزن، "دهستی ب تنی دهنگ ژی ناهیت." ههروه سا پشتی ژفی ترۆما یا دهروونی چاک دبیته فه، نه تنی بو دبیته سه ربوره کا هیژدار، لی دبیته پالدهر و هاندهری سهره که یی دو ماندا ژیانی، "مرنا هه یفایی بی په هاندهر و پال پیقه نه ر بو پیشقه چوونا سه عیدی تا ئەفرۆ کو بروانا ما

نۆزداریی وەرگرتی و ل پېش چەند سەعتا ل ئاھەنگا دەرچوونی ھاتی یەقە و د ھای چووی.. نقت دەرژەکا دی ب دیقدا بیت... بپ ۲۵۰. ئەق ھاندەری نوو، کۆمەکا گریمانین دی ددانیتە بەر چاڤین مە:

- ئیدی نەما ھەزا تۆلقە کرنی و ھەقراکی یا تەخین دەولەمەند، پالدەرەکی سەرەکەیی رژی و بەردەوامی یا سەعیدی بن کو باوەرناما خو ھەرگرت.

- ل شوینا کەرب و کینە و پەرزاخ کرنا دی، ب ئەقینی دی بەردەوامی ب ریکا خو دەت. ئوو ئەو ھەزا ل دەسپیککی بو دایکا خو خویا کری، "نە دایکی نە.. ئەگەر دی خو پری کەرب و زاخ نەکەم، ئەز نەشیم ل پاشەرۆژی بەرامبەر وان راوہستم... بپ ۴۳." ھاقیتە د بێردانکا خو یا دووردا و ئیدی نەما بیری لی بکەتەقە.

- ژیان ب ئەقینی خوشتەر و ب تامترە ژ شەرەنیخ و ھەقراکی یین بەردەوام.

- ئەقینی گەلەک ریکان ل بەر مەرۆقی قەدکەت و مەرۆقی بەر ب سەرکەفتیقە دەت، لی کەرب و کین تینی ریکەکە و سەرکەفتنا وی نە یا گەرەنتی کریە.

ب قان ریک و بیاقین نوو یین کەفتینە بەر سینگی پەھلەوانی، نقیسەر پەيامەکا مشت ئەقینی و گیانی لیبۆردەبی و پیکقە ژیان ددەتە خواندەقانی کو مادەم مەرۆق د شیت پیکقە بژیت و تەمامکەرین ھەق بن، پیدقی ب ھەقراکیان ناکەت. قی چەندی ل سەر زاری ھەیفایی د ساتەوختین خو یین داوییدا ددەتە خویا کرن: "وہسیہتا من ئەوہ چاڤی وە ل سەعیدی بیت... سەعیدی گەلەک ژان و نەخوشتیت دیتین، ھەر ھند داخاز دکەم ھنگو ئاگا ل وی ھەبیت... بپ ۱۴۹." ب قی چەندی ژی، بەرپەری ھەقراکی یا بەردەواما دنابقەرا دەولەمەند و ھەزاراندا ب پېشنیازا دەولەمەندەکی د ھیتە گرتن. سەدەمی قی پېشنیازی ژی ئەقینی بوویە.

د پیرانیا چیرۆک و حیکایەتین فولکلۆری کوردیدا، ل داوی کچا پاشای شوو ب کوری شقانی دکەت و ژیانەکا خوش پیکقە د بۆرینن. لی نقیسەری کچا پاشای (ئەقیندارا خو یا دەولەمەند) مراند و پەھلەوانی خو ھیلا دناق خەونەکا خوشا ئەقینییدا کو بییتە پالدەرەکی مان و دواماندا خەباتی، لی نە خەباتا ھەقراکی، بەلکو خەباتا

خزمه تګون و هاريکاري يا خه لکي جفاکي و به لاکرنا نه ټيني و پيکفه ژيان و گياني ليپوريني. نه فجا خوشي يا گه هشتا نارمانجي ب هزرکون و بيرهاتنين نه ټيندارا په هله وانيقه د هپته به ستن, "به لي ټاخ سهد جارا ټاخ.. خوزي, خوزيکا نه ټ ده سکه فته مه زنه کو برواناما نوژداري ددهستي دايه.. نه ټرو هه يفا ژي دگهل وي د ټي شادي و خوشي دا پشکدار با... پ ٢٣٠. نه ټه ژي وي ئيشاره تي ددهته مه کو هه بوونا که سه کي گرنګ يان جه ټنه که کي هه ژي د ژيانا هر که سه کيدا حزا به رده وامي و خوشي و هيزداري ل ده ف مرو ټي خورت تر لي دکه ت.

سيکس و دين و سياست

نه ټ سيگوشه يا هه مي ژيانا جفاکي ټه دگريت, هه رده م جه ي پويته دان و نامازه پيکرنين نفيسهر و هزرمه ندان بوويه. نه م د کارين ټي سيگوشه يي ل هه مبه ري سيگوشه يا که ساتي يا جفاکي دانين کو هزر و دليني و ره ټارن. نه ټ هه ردوو سيگوشه يه ژي به رکار و ده رنه نجامين سيگوشه يه کا دينه کو ژ خوه رسک و غه ريزه يين سه ره کي يين مرو ټي په يدا دبیت, نه و ژي غه ريزه يا ژياري و سيکسي و پايه دارييه. هه ر مرو ټه ک د هه مي جه و سه رمه ده ماندا, ب ټان هه رسي غه ريزه يين سه ره کي ټه گريداينه و هه مي خه بات و ټيکوشينا مرو ټي ب دريژهي يا ژياني ژبو ټيرکونا ټان هه رسي غه ريزه يي, ژيگوتيه. نوو مرو ټ ل گوره ي ټيرکونا ټان غه ريزه يان به ر ب سه متا ژيياتي يا خوه ټه دچيت. که ساتي يا جفاکي ژي ب ټيرکونا ټان غه ريزه يان و ل گوره ي ژيياتي يا وي د هپته ناراسته کون. نوو د نه نجامي داوييدا, سه ره ده رييه کا بالبه ر يان نه بالبه ر دگهل بابه ټين سيکسي و ديني و سياسته تي د هپته کون. نه ټ سيگوشه يا سيکس و دين و سياست, د پرانيا جفاکين شوپپاريژ و نو توکرات و نو لداردا, دنا ټ بورجين بلند و ده رگرتيدا پاراستيه و خوه لي دانا ټي سيگوشه يي به زاندا هيلين سوورين حه رام کرينه. د هه مي جه و سه رده ماندا, نفيسهر و هزرمه ندان ب شيوه يين راسته و خو يان نه

راسته و خو ئیشارهت داینه فان ههرسیّ بابه تان و ب نازادی یان نازادییه کا پهرجانگری
 دهربرین ژی کرینه. نهو ب خوه چ هزرمه ند نهشین خوه ژ فان بابه تان قاری کهن,
 چونکو ههرسیّ بابه ت ب کاریگری ب ژيانا ههنوکهی و پاشهروژا مروقی و جفاکانفه
 نووسیاینه. دین سهردهه ریّ دگهل گیان و دونیا و ناخره تا مروقی دکهت. سیاست
 ههقبه ندی یین بهرهمهینانی و سهردهه ریّ دگهل گیان و دونیا و ناخره تا مروقی دکهت. سیاست
 پیدقی یین شهوه تا مروقی و پاراستنا رفیشت و دویندههی دابین دکهت.

نقیسه ریّ رومانا بوهرین, مینا ههمی نقیسه ریّ دی یین جیهانی نهچار بوویه کو
 سهردهه ریّ دگهل فی سیگوشه یا حهرامگری بکهت. ل دهسپیکّی و ب ریکا ههقبه ندی
 یین جفاکی و ههقرکی یین هزری یین دنافه را تهخان و ناینان و نهته وهیاندا بهحسی
 سیاستا وهلاتی د سهردههی رومانیدا دکهت. مه دا خویاکرن کا چهوا نقیسه ریّ ب
 شاره زایانه شیاپه دهربرینی ژ ههست و نهست و ههلویستین هزری و سیاسی یین جفاکی
 بکهت, د ههمان دهما ژی شیاپه ئیشاره ته کیّ بدهته رژیما دهسته لاتدار کو غرورا وی
 ژی تیر بکهت و ب سه رساخی ژ دلده ریژکرنا خوه یا پهنگیایی دهرکه فیت.

د بابه تیّ نایینیدا, مینا ههر کهسه کیّ ههچکوه هیی جفاکی سهردهه ریّ دگهل ناییده
 یین نایینی کرییه. ههر ژ دهسپیکّی خویا دکهت کو جفاکیّ بویره تیدا رووددهن,
 جفاکه کیّ ئولدار و موسلمان, نه م دیژین موسلمان و نا بیژین باوهردار, چونکو
 باوهردار نهو کهسن یین باوهریه کا موکم ب نایینی ئیسلامی ههی و ب کووری تیّ د
 گهن. لیّ موسلمان نهو کهسن یین ب ناییده یین ئیسلامه تیقه گریدایی و تیگه هشتنا
 وان ژ چوارچوقیّ حوجره یا مزگفته کیّ و خواندنا قورئانا پیروز (بیی کو ب دروستی تیّ
 بگهن) نا بوریّت. د بابه تیّ خواندنا پهله وانی رومانیدا, بابی وی دیژتیّ کو نه گهر
 مه رهم پیّ زانینا خواندنی بیت بلا بچیته بهردهستیّ فهقه یین مزگفته تیّ, لیّ نه گهر تشته کیّ
 دی بیت نهو بار ژ ملین وی ناخوت, "ههردهم ههکو بابی وی تویره دی, د گوت
 کاریته ژ کفرا رانابن... بپ ۱۳۱". نانکو نهو ته سلیمی ههژاری یا خوه بووینه و چ
 تشتیّ دی ژبلی کراسیّ فهقاتیّ ل بهژنا وان نا هیّت. لهوا دیّ بینین کو پهله وانی

رومانی ههردهم ب ئایرده یین ئاینیقه یی گریدایی بوو، ئوو ههردهمی ئاریشهیهك بو دروست بیا دا رووکهته مزگهفتی و نقیژ و سونهتان کهت.

نقیسهه خویا دکهت کو مالباتا پههلهوانی مشتت زارۆکه و باب نه شیت وان زارۆکان ب باشی ب خودانکهت. لی چونکو د تیگهها ئاینجفاکیدا ههیه کو ههر زارۆکهکی خودی بدهت، رزقی وی ژی دگهل ددهت، لهوا راوهستاندنا زارۆبوونی ژ گونههان د هیه ههژمارتن. ئوو د راستیدا ژی، باب د قی رۆمانیدا ب پهروهردنه کرن و خودانکرنا زارۆکین خوه یین هوورقه دوهستییت و داخوازی ژ زارۆکین خوه یین کور دکهت کو هاریکاری یا بابی بکهن د دابینکرنا ژیارا رۆژانهدا. قی چهندی ژی پههلهوان پالدا کو بیژیت، "ما ئه گهر باب نه شیت زارۆکیت خو ب باشی پهروهردنه کهت، دی بوچی زارۆکان ئینیت... بپ ۱۴۰. ههلبهت ئهفه دگهل عورفی ئیسلامی و موسلمانهتی نا گونجیت، لی هزره کا نازرینههه کو خواندهشان هزرا خوه تیدا بکهت. ل جههکی دی ژی دهمی بهحسی سهخبیری یا زارۆکین کچ دکهت دیژیت، "ئهوی قهدری کچا بگریت و ب چاکی خودان کهت خیره کا مهزنه.. پیغه مبهری ئهف کاره یی پیروز کری... بپ ۳۲. ههلبهت ل گورهی ههمی عهدهت و تیگههین جفاکی کوردی، گرنگیدان و پویته دانا ب کوری، گهلهك ژیا کچی زیدهتره. نه دووره ئهفه ژی بو وی چهندی قه گهریت کو کور هاریکاری یا بابی کار دکهت و ددهمین پیدقیدا شهری بو دکهت و دبیته میری تۆل و بهدهلا. لی گرنگیدانا ب کچی فهرزه کا ئاینیه و پاراستنا نامۆس و شهرفا خیزانییه ژی. دبیت ئهف ئیشارهتدانه ژبو هندی بیت کو فهره گرنگییه کا پتر ب کچی بهیته دان و داخوازنامهیه کا ب تویفکل بیت بهر ب وه کههقی یا جینهه ریقه.

ههروهسا ئیشارهته کا دی یا بلهز دایه وی چهندی کو د شیاندایه ئاینی ئیسلامی ژبو مهههه مین جودا جودا بهیته بکار ئینان، "نه دگۆت من پاره نینه و خو مهزن دکر و د گۆتی سینهما یا حهرامه، حهرامی یا وی ژی یا بی پارهیی بوو نه ل بهر تشته کی دیکه بوو... بپ ۷۰. ئانکو دهمی وی پاره ههبن، سینهما دی یا حهلال بیت و دهمی پاره نهبن

دی حرامکت. ب درېژاهی یا دیرۆکا ئیسلامی هه می هه فرکی و شهر و ملامانی یین دناڤه را گروپین ئیسلامیدا، ل گورهی بهرزه وهندا تاییه تا گروپان هاتینه رهوا کرن یان نه رهوا کرن. هه لایه نه کی هه فرک رهوا یه تی و حهقی یا خوه، ب ئایه تین قورئانا پیروژ و فه مووده یین پیغه مبهری شرۆفه دکرن. لی ئەڤه بابته نه بابته تی رۆمانییه و نفیسه ری ب کووری خوه نه داهیلایه دناڤان جوره بابته تاندا. هه می بابته تی ئایینی د چوارچۆڤه کی قالیکی هه فه ند ب ئاییده یین ئاینجفاکیفه هاتینه ده براندن و ب مه رهم و زانیوون، خوه ل بنه ما یین سه ره کی یین ئیسلامی نه دایه. هه له بت ئەڤه ژی نه کیماسییه که ل سه ر رۆمانی ده یته گرتن، چونکو هه ر وه کو مه گه له ک جارن گۆتی کو رۆمان خۆدیکا ژیان جفاکییه و ده می به حسی ئاییده یین ئایینی د که ت، د چوارچۆڤی تیگه ه و سه ره ده ری یین جفاکیدا به حس د که ت. ئوو ئەڤه رۆمانه نه گۆتاره کا ئایینی یان شرۆفه کاری یا ئایینی یه کو خوه ب داهیلته دناڤ کورراتی یا ره ه و ریشال و بنه ما یین ئایینیدا.

نه دووره بابته تی سیکی مه ترسیترین بابته تی جفاکی بیت کو خه لکی نه قیت یان نه ویریت به حس ژی بکه ت (تنی ل ده ف مه لا یین مزگه فتان نه بیت). ئەڤه ژی بو دوو ئەگه رین سه ره کی فه دگه ریت“ یی ئیکی ئەوه کو خه لک هزر دکه ت، مرۆڤ ب فیتره یا خوه نه یینی یین سیکی دزانیته و سیکی ب خوه ژی کریاره کا که سوکی یا پوخته و ئیکه ژ نه یینی یین خوه ییتی یا مرۆڤی. ئەگه ری دووی ژی ئەوه کو دبیت سوچه تین سیکی بینه ئەگه رین ئازراندنا سیکی و به ری مرۆڤی بده ته خرابیی. ژبه ر قان هه ردوو ئەگه رانه کو ره وشه نبیری یا سیکی د جفاکی مه دا پاشکه فتی و فه شارتییه. لی لیکۆلینان خویاکرییه کو چه ند فی بابته تی به رته نگتر لی بکه ن، کریارین سیکی مشه ترن. ئەو که سی (گه نج) نه کاریته نه یینی یین سیکی ل خواندنگه هی یان ژ دایابین خوه فیتر بیت، دی ژ هه قال و هه فری یین خوه یین کیم سه ربور فیتر بیت.

بیگۆمانه کو نفیسه ر ژی ئیکه ژ ئەندامین جفاکی، تیدا بوویه و مه زن بوویه، له وا نه شیایه یان نه قیایه کو ب به رفه هی به حسی ره وشه نبیری یا سیکی بکه ت. لی

ئیشارەتە کا بلەز دایە سیکیسی حەرام، دەمی ژنە کا جیرانا وان (کو ژنا پیرەمیڤه کی بو) کریارا سیکیسی دگەل دکەت و نقیسەر ب تەعدایی یا سیکیسی ل سەر پەهلەوانی حساب دکەت و پەهلەوان تۆشی هەستکرنا ب گونەهی دبیت و هەردەم ل مزگەفتی دوعا ژ خودی دکەت کو لی ببۆریت و ب زنال سەر حساب نەکەت.

لی تا راددەیه کی باش بەحسی رەفتارە کا سیکیسی دکەت کو ئاریشا پڕانیا گەنجین نوو گەهایینە. ئەو ژ ی پرسی دەستپەرییە، کو گەلەک ژ فەقە و ئۆلداران ب گونەهە کا مەزن د هەژمیڤن. بەهانە یا قی چەندی ژ ی ئەوە کو، "ئەو کەسی دەستپەرا بکەت، ل رۆژا قیامەتی دی هیت کو دەستی وی یی ئافزە... بپ ۹۳." هەلبەت ئەو تێگەهە، گەنجی موسلمان تۆشی هەقڕکییە کا دەروونی یا کوژەک دکەت، هەردەم دکەفتە دنایەرانا ل و بزمارادا، ئەری حەزا خوە یا سیکیسی (ئەو حەزا خودی دنای لەشی ویدا چاندی) تیرکەت، یان ژ ی تەپەسەر کەت؟ پڕانیا مەلا و کەسین سادە وەسا هزر دکەن کو تەپەسەر کون باشترە، ئوو هەندە کین دی ژ ی پێقە دچن و دبیزن کو فەرە تەپەسەر کون یا هەق دەم بیت ب تاعەتا خودی و نقیژ و رۆژی و ئاییردە یین دی یین ئایینیقە. لی سەرەرای قی چەندی ژ ی، "ل دەمی ئەژدەها د هەستافە، هیچ ریک ل پیش وی نەبوو، بەلی ل دەمی تەواو دبوو هەست ب گونەهە کا مەزن دکر... بپ ۹۳."

ل گورە ی ریبازا شروقه کاری یا دەروونی، تەپەسەر کون حەزین سیکیسی یین د ژیی سنیلاتییدا دبنە ئەگەری گەلەک ژ پیشیلبوونین رەفتاری و نە دوورە شیاین بەرەمەینانی ژ ی ل دەف مروقی لاوازتر لی بکەت. ئەقجا دەستپەری ب کریارە کا سروشتی یا قونایین وەرارا مروقی دادین و مینا تەجرووبەیه کا ساکار حساب دکەن کو مروق ب سەر کوئەندامی خوە یی سیکیسی هەل د بیت. لی د جفاکی مەدا ئەو بابەتە ب بەرفرەهی نە هاتییه و نا هیته قەبوولکون، هەتا دەمەکی نیژیک ژ ی ل وانە یا زیندەوەرزانیی، ماموستا یین پەسپۆر پشکا هەقەبەند ب کوئەندامی زاوژیقە ب ناخی شەرمی و زانینا فیتری، بو قوتابییان شروقه نەدکر.

نقیسه‌ری ب شیوه‌یه‌کی جفاکی سه‌ده‌ده‌ری دگهل فی بابه‌تی کریهه و هه‌ر ل گوره‌ی
 ئایینی ئیسلامی نه‌ گونه‌هکرنا ده‌سته‌ری یان کی‌مکرنا گونه‌ها وی خویا کریهه. ژبو
 به‌هانه‌کرنا فی کریاری هه‌رده‌م د گوت کو، "گونه‌هه‌کا بچیک چیتزه ل گونه‌هه‌کا
 مه‌زن... بپ ۹۲". لی دبیت هنده‌ک ئولدار بیژن کو گونه‌هه‌هه‌ر گونه‌هه‌هه، چ بچووک بیت
 یان مه‌زن، وه‌کو دزیی" مرؤف دزیه‌ه‌کا مه‌زن بکه‌ت یان ژی دزیه‌ه‌کا بچووک بکه‌ت،
 هه‌ر دی نا‌فی وی بیته‌ دز. لی نقیسه‌ری ب شاره‌زایی یا هۆستایه‌کی د واری جفاکیدا،
 هزر د به‌هانه‌یه‌کا دی یا به‌ره‌وزتردا کر کو جفاک و ئاین هه‌ردوو بکارن قه‌بوولکه‌ن. د
 فی بیافیدا، ل سه‌ر زاری هه‌قاله‌کی په‌هله‌وانی دیبژیت، "ئه‌فه‌ باشزه یان ژی گه‌ریان ل
 دوپف ژن و کچیت خه‌لکی یان چوونا جهیت خراب... بپ ۹۵".

ب راستی، بابه‌تی ره‌وشه‌نبیری یا سیکی ئیکه ژ بابه‌تین هه‌ره‌ گرنگ د ژایانا
 مرؤفیدا، هه‌روه‌سا مافی مرؤفیه‌ه‌ کو نه‌ینی بین ده‌رباره‌ی له‌ش و هه‌ز و شه‌هوه‌تا خوه
 بزانیته. د وه‌لاتین پیشکه‌فتی بین روژنا‌فاییدا، ل خواندنا نا‌نجیی ب دریژی و
 تیروته‌سه‌لی به‌حسی بابه‌تی ره‌وشه‌نبیری یا سیکی بو گه‌نجین خوه‌ دکه‌ن. ئوو فه‌ره‌ ئه‌م
 ژی جوداهیه‌کی بیخینه‌ دنا‌قه‌ه‌را نازراندنا سیکی و ره‌وشه‌نبیری یا سیکییدا. نازراندن
 دبیته‌ ئه‌ گه‌ری ده‌رکه‌فتن و هشیاربوونا هه‌زین سیکی ل ده‌ف مرؤفی، لی ره‌وشه‌نبیری
 یا سیکی دبیته‌ ئه‌ گه‌ری زیده‌بوونا پیزانین مرؤفی. ئه‌فجا ما دی بوچی ئه‌م گه‌نجین
 جفاکی خوه‌ ژان پیزانین هه‌قه‌بند ب غه‌ریزه‌یه‌کا گرنگا وانقه‌ زربه‌هر که‌ین.

پهله وانیّ خه مۆکی د رۆمانا "داویا شهرقانه کی" دا

ناڤهروكا رۆمانی

كوڤان.. قوتابيه كه، خوبشكهك ههيه و دگهل دايبين خوه د ژيت و ل خواندنكههه
ژی پهيوهنديه كا ئهڤينداریي دگهل كچه كي ب ناڤي ڤيان ههيه. كه لا كوردینیي خوه د
دل و مهژیي ويدا د لقینیت و ههلوسته كي پوزه تیڤ و مشت شهنازی و وردگریت.
دبیته ئه ندام دناڤ ریكخستنه كا نهییدا و پاشی دگهته ناڤ ریژین پیشمه رگه یی بزافا
رزگار یخوازی یا ملله تی كورددا، ل سهر چیا یین نازاد كری یین كوردستانی.

لی پشتی سهره لدا نا بوهارا ۱۹۹۱ی، خه باتكه ریڤن چیا هاتنه ناڤ باژیران و شیوازی
خه باتا چه كداریي بهر ب خه باتا سیاسی یا ناشتیانه ڤه هاته گوهارتن. ئوو چونكو د
كاری خوه یی رۆژانه دا هه مبهری هندهك شاشی و نه دادپه روهری یین سیاسی دبیت،
ئهڤجا تۆشی كۆمه كا ههڤر کی یین نافخویی و شهله ژانین هزری یین ههلوستی خوه یی
ئیدیالی دبیت.

ههروه سا بابی وی ژی ل كوچا ملیونی د مریت و خوبشكا وی دچینه سهر ناڤ و
رزقی خوه. ئهو دگهل پیره دایكا خوه ب تنی د ماله كا مشتی خهم و بیژاری و بیرهاتین
دلسۆژڤه د ژین. هه ردهم كهسه كي ب تنیه و كاری وی روونشتنا ل چایخانه و ڤه جوینا
خهم و ژانانه. زیده باری ڤی هه میی ژی ڤیانا دل بهرا وی یا كهڤن و هیشتا گهش د دلی
ويدا بهرزویه، مالا وان ل جهی خوه نه مایه و چ ژی نزانیت.

ئهڤه پوخته یا سهرهاتی یین په هله وانی رۆمانا "داویا شهرفانه کی" یه، كو ژ لایی
چیرۆكڤیسی هیژا عیسمهت محمهد به دهل هاتییه نفیسین و ل سالا ۲۰۰۵ی دگهل
وه شانین ئیکه تیا نفیسه ریڤن كورد/ دهوك هاتییه چاپكرن و به لافه كرن.

ئهڤ رۆمانه ژ دهه چاپته ران پیک دهیت و ۱۱۴ بهر په ریڤن قهباره ناڤنجی ب خوڤه
دگریت. ههژی گۆتنه كو جهی رۆمانی كوردستانا عیراڤیه و نه دووره باژیری دهوكی
بیت یان ههر باژیركه کی سهر ب پارێزگه ها دهوكیڤه بیت. دهمی رۆمانی پشتی

سەرھەلدانا بوھارا ۱۹۹۱یھ و ب فلاشباکین بەری سەرھەلدانیقھ بارکریه. ئانکو ئەم دکارین بیژین کو ھەردوو سەرھەمین راستەقینە و ئاشۆپی یین رۆمانی دنابقبەرا سالیین ۱۹۸۰ - ۱۹۹۵ دایه.

داوی یا شەرڤانەکی

ئەڤ ناڤونیشانە سەرڤانجا مروڤی بەر ب چارەنقیسی شەرڤانەکیقھ رادکیشت. لی چونکو ئەڤ شەرڤانی ژێ خەبەر ددەت، نە شەرڤانەکی بەرنیاسە، بەلکو شەرڤانەکە وە کو ھەمی شەرڤانیین دی یین شەر کریه پیشە و دۆزا خوہ. ئەڤجا فەرە ل سەر پەیفقا شەرڤان راوہستیین.

دەمی بەحسی شەرڤانان د ھینە کرن، نەمازە ئەگەر نە ییناسە کری بن، کۆمەکا گۆمان و ھزرین لایەلا یین دەربارەوی رەواتی و نە رەواتی یا شەرپی، میرخاسی و نە میرخاسی، باوہری و نە باوہری یا شەرڤانی ب خوہیی شەرپی د ھینە کرن. ئوو ھەر وەسا کۆمەکا پرسیارین دی ژێ د ھینە ئازراندن کو نە دوورە مە ژ بابەتی سەرەکی دوور بیخیت.

ھەرچەوا بیت و چەندین پرسیار خوہ د سەری خواندەڤانیدا ب ھەلاڤین، ھەمی پیکقھ ل ریژگەھا داویی د گەھنە ئیک کو فی شەرڤانی دۆزەک ھەبوویە و ژبو ب دەستقھ ئینانا سەرکەفتنی یان پاراستنا دەستکەفتی یین ھەبی شەر کریه. لی دەمی د چینە دناڤ بۆیەریین رۆمانیدا و ھەڤبەندی یین فی شەرڤانی ب دەستەلاتی و ھەڤریبازین نوکە بەرپرس و ریقەبەر دبیین، پراڤیا خواندەڤانان ھزر دکەن یان دی ھزر کەن کو ئەڤ شەرڤانە خوہدی دۆزەک رەوا بوویە و ژبو ئازادی و رزگاری یا مللەتی کورد شەر کریه. بیگۆمانە کو ئەڤ شەرە د تیگەھا مللەتی کورد دا، پیروژترین و رەواترین شەرە د ژیان و ھەلویتین مروڤیدا.

لی شەرقان ژ لایبی فەرھەنگیڤە ئەو کەسە یی شەری دکەت، چ شەر بیت و ل کێڤە
 بیت و دکەل کی بیت و ل دژی کی بیت. ھەرچەندە ئەم د کارین ب ساناهی بیژین کو
 فی شەرقانی ل شەری ئازادی، ل کوردستانا عیراقی، دناڤ ریزین شورەشیدا و ل دژی
 رژێما داگیرکەرا عیراقی شەر کرییە. ئوو سەدەمین فی چەندی ژ ی گەلەکن، رۆمان ل
 کوردستانا عیراقی ھاتییە چاپکرن، رۆمانقیسە کی کوردی نە دوور ژ رەوش و کاودانین
 شورەشا کوردی نفیسییە و ل سەردەمە کی مشت بیزاری و نە دادپەروەری و بارکری
 ب گازندە یین کەڤنە شەرقاننڤە ھاتییە وەشاندن. ب فی چەندی ژ ی خواندەفانی کورد
 کو عاشقی شورەشی و شەرقانین شورەشییە دی پی قاییل بیت؟! لی ئەری ئەڤ شرۆڤە کرنا
 لوژیکی کەڤلی پرسیری پر دکەت!؟

ھەلبەت ئەگەر ئەم ھزرا خوہ د پەیڤا شەرقاندا بکەین، دی کۆمە کا ئەرگومینتین
 ھەڤدژی رەوشا ئیکی پەیدا د بن: د شورەشین کوردستانیدا (چ ئیلونا مەزن بیت یان
 گولانا پیشکەفتخواز بیت)، پەیڤا شەرقان ژبو شەرکەر و خەباتکەران نە ھاتییە
 بکارئینان، لی ھەردەم پەیقین پیشمەرگە و لەشکەر ھاتینە بکار ئینان. ئەڤ پەیڤا شەرقان د
 سەردەمی بزافا نەتەوویی یا کوردستانا باکورد (ژ سالین ھەشتیان و ھیرڤە) ھاتییە بکار
 ئینان و ئەڤ کارئینانە ژ ی چوارچۆڤە کری بوو، چونکو دپرانیا جاراندا خەباتکەرین
 کوردستانا باکور، پەیڤا گەریلا بو شەرقانین خەباتا خوہ بکار د ئینن.

تیرمی شەرقان رامانە کا گشتیت ژ رامانا لەشکەری (خەباتکەری) شورەشی ددەت،
 چونکو لەشکەر و پیشمەرگە دوو تیرمین تاییەتمەندن ژبو فی مەرەمی. لی د شیاندایە کو
 پەیڤا شەرقان بو ھەر شەرە کی دی و ژبو ھەر مەرەمە کا دی بەیتە بکارئینان. بو نمونە
 شەری دناڤەرا دوو گوندان یان دوو عەشیرەتاندا، شەری دناڤەرا دوو کەسان یان دوو
 گروپان یان دوو حزباندا... ھتد!!

ئەم دی وەسا دانین کو مەرەم ژ ی داوی یا پیشمەرگە کییە یان داوی یا سەربازە کی
 دناڤ لەشکەری بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانیدا. لی دی پرسیارە کا دی
 سەرھەلدەت، مادەم مەرەم پی پیشمەرگە، پا بۆچی پەیڤا شەرقان بکار ئینایە؟! ئەری

هەردوو پەیف هەفکویفن یان نفیسەری گوھ نەدایە رمان و فەرئۆزین پەیفی، یان ژى نەزانییە؟! یان ژى مەرەمە کا دی یا فەشارتی پی ھەبە؟

عیسمەت محەمەد بە دەل، چیرۆکنفیسەکی بەرچافی دەفەرا بەھدینانە و ھەر ژ سالیین ھەشتییان خەباتا چیرۆکا ھونەری ددۆمینیت، ل گورەى دیتنن پراڤیا نفیسەر و ئەدیبن دەفەری (خو ئەگەر ئەفە رۆمانا وی یا ئیکى بیت ژى)، نفیسەری سەرپۆرە کا دەولەمەند و ھەژى د بیاقی چیرۆکیدا ھەبە. ئەفجا ئەز ل وی باوەریمە کو نفیسەری پەیفقا شەرقان ب زانیوون و مەرەم دانایە سەر تایتلی رۆمانا خو. نە دوورە مەرەم پی ئەو بیت کو دوماھی یا ھەمی شەرقانان ل ھەر جھ و سەردەمەکی ھەبی، مینا دوماھی یا پەھلەوانی فی رۆمانییە. ئەفجا ئەف شەرقانە ئەگەر پێشمەگە بیت یان گەریلا بیت یان ژى سەربازی لەشکەرەکی فەرمی بیت، دی ھەر گەھیتە فی دوماھی، ب نەمازەبی ئەگەر دگەل باپی شاشی ھەبی (ئەگەر ھەبیت!) نە دەتە ری. یان ژى دبیت پێشینیەك بیت ژبو دوماھی یا شەرقانین شۆرەشا باکور و پارچین دی یین کوردستانی. نە دوورە ژى ئیشارەتەك بیت ژبو داوی یا وان شەرقانین پیگیری و خزمەتکرە کا بەردەواما ب لەش و گیان د ھەمی شەرقان رەوا و نە رەوادا پێشکیشکرین، د بزاقین نەتەوہی و مەسەبی و دەفەرۆکیدا پێشکیشکرین.... ھتە. نە دوورە ژى رۆماننفیسی ب ھزرکرە کا رێژەبی ھزرکر بیت و ھسا دانا بیت کو مەرەج نینە ھەمی شەرقان پێشمەرگەى رەوا و پیروژ بن، ئەفجا تیرمی شەرقان بو بکار ئینا بیت کو کەسە کە ژبو ریبازە کا دیارکری ھەمی جوړین شەرقان کرینە و گەھشتییە فی داوی یا ژى خەبەردایی.

ھەرچەوا بیت، ئەف سەردا بلەزا دەربارەى تیرمی شەرقانی، ئیشارەتە کا فەشارتی یا بلەز ددەتە مە کو مەرەج نینە ئەو بابەت و دۆزین شەرقان (ھەر شەرقانەك بیت) شەری بو دکەت، ب ھەمان کوباری و پیروزی یا خو فەھتا داوی بمین. ئانکو فەرە شەرقان ژى وەکو ھەموو تەشت و بۆیەری، دی یین ژیانى دگەل گوھارتنا سەدەم و رێژگەھ و ئەنجامان بەیتە گوھورین.

ب کورتی، ئەم وەسا تی دگەهین کو نفیسەری دقیت بیژتە مە، راستی یا رەوا نە
 پرۆسەیه کا جھگیر و نەگۆرە، وەکو هەمی تشتین دی یین دجفاکیدا ل گورە
 بەرژەوهند و پیدفی یین لەحزەیا دیرۆکی د هیتە گۆهورین و دۆز د سەردەمێن جودا
 جودا دا سەمتین جودا جودا وەردگرت. فی شەرڤانی، مینا هەمی شەرڤانین دونیایی
 دۆزەک هەبوو، سەوداسەر و پیگیری دۆزا خووە بوو هەتا گەهشتینە ریژگەهی کو ئۆمید
 وی یا سەرەکە بوو. لی کا چەوا مەیدانا شەری هاتە گۆهورین، فەر بوو وی ژى خووە
 دگەل گۆهارت با و ئۆمید و سەمتە کا دی بو خووە دانا با. لی وی وە نەکر و ب بنەما
 یین کاروانی گەهشتییە بنەجهیڤه ما گریدایی.

ئەڤ بابەتە د پڕانیا شۆرەش و بزاقین رزگاربخوازی یین جیهانیدا د هیتە دیتن، کو
 پشتی گەهشتنا ئارمانجی و ژبو دانا ئارمانجە کا دی، شۆرەش دەست ژ پەهلەوان و
 مریدین خووە یین سەردەمی بۆری د شۆت و گرنگی و ستایشی ب هەندەک مرید و
 خەباتکەرین دی یین نوو دەت. لی پا ئەگەر ئەڤه راستبا یان ب کیمی شەرڤان و
 خەباتکەران باوەری پی ئینا با، کەسەکی بەردەوامی ب خەباتا خووە یا رەوا نەددا. راستە
 پڕانیا خەباتکەران (ئەوین گیانی وان ل سەر دەستان و هەردەم بەرئاتافی کۆشتنی) دبیژن
 کو ئەو ژبو پاشەرۆژ و ئاییندەیی زارۆک و مللەتی خووە دکەن. لی دەنگەک د کورراتی یا
 نەهۆشی یا وندا دبیژتی کو ئەو ب خووە ژى مفادارن، ئەگەر نە گەهن بەرەمی بخۆن،
 دی ناڤ و قەهرەمانی یا وان بو مینیت کو ئەڤه ژى تیرکنا غرۆر و غەریزە یا هەر
 کەسەکییە.

لی د ژيانا کەتواریدا، نەمازە ئەگەر کەسەک بگەهتە ریژگەهی (ئۆمیدی) و جەهی خووە
 دناڤ مفاراندا نە بینیت، فی هزری ناکەت. هەردەم دی گلهیی و گازندان ژ رەوشا
 هەیی کەت و نە دوورە وەکو پەهلەوانی فی رۆمانی تۆشی خەمۆکی و ڤەدەریی بیت.
 چونکو ئەو هزر دکەن وان یا کری و هەندەکین دی یین هاتینە سەر سفرا وان یا
 بەرەڤکری. ئەگەر ژ لایی کەتوارکی و پیدفی یین سیاسەتا سەردەمی لەحزەیا دیرۆکی
 رەوا بیت ژى، ژ لایی دلینی و دەروونی شەرڤانانڤه نە کریارە کا بالبەر و دروستە.

كى كى و كى خوار!

ئەڭ گۆتە د كوردەوارىيدا د ھىتە گۆتە دەمى كەسەك خوە ب كارە كىفە زەھمەت دەت و بو ماو ھىە كى درىژ خەباتى بو بكت، پاشى دەمى د گەھتە بەرھەمى، كەسە كى دى يان ھندەك كەسپى دى بىنە سەر سفرا حازر، ئەڭجا چ جھى وى بگرن يان ژى بىنە شەرىكىن وى.

پەھلەوانى رۆمانا "داوى يا شەرئانە كى" د قى كاودانىدا بۆرىيە و ھەلويستە كى نەرىنى خۆڧە كىشانى وەرگرتىيە. ئەڭ بابەتە ژى وى ھزرا كەڧن و نوو يا دەربارەى ھەمى سەرھەلدان و شۆرەشان د ھىتە بىرا مروڧى كو ژىرمەند و رەوشەنبىر و ئاقلەمەند پلانا شۆرەشى دادن، خورتمىر و پەھلەوان ب جھ د ھىنن و بەر ب رىژگەھا سەر كەڧتىڧە دەن، ل داوى ژى خۆپەرست و ڧىلباز و مشەخۆر بەرھەمى دخۆن. ل گورەى سەر بۆر و بىرەو ھەرى بىن پراىنا شۆرەشقان و خەباتكەران، ئەڭ بابەتە ھەبوويە و نە دوورە ل ئايندەى ژى ھەرى بى بەردەوام بىت. لى ئەرى ب قى رەھايى يا ژىگۆتتىيە يان زىدەرۆيىەك تىدا ھەيە؟

ب ھزرا من ئەگەر پشكىن ئىكى و دووى ژ قى گۆتە ئامازەپىكىرى سەدا سەد راست بن، پشكا داوى كو مشەخۆر و ھەلپەرست بەرھەمى دخۆن، زىدەرۆيىەكا ئاشكرا پىڧە ديارە. چونكو مەرج نىنە ھەمى بەرھەمخۆر ھەلپەرست بن. نە دوورە ل گورەى پىدڧى بىن لەھزە يا دىرۆكى و گوھارتنا شىوازىن خەباتى ھندەك لادان د بنەما بىن ئىدىالى بىن پەسەند كرىدا بەھىتە كرن و خەباتكەرىن ب كوورەى و رەھايى باو ھەرى ب نمونەى يا بنەما بىن شۆرەشى ئىناين، تۆشى ھندەك ھەلنگڧتىن دەروونى بىن سڧك يان دژوار بن.

ھەر ھەلنگڧتنەكا دەروونى ل سەر توندى يا بۆيەرى و بەرئاتاقى يا كەساتى يا مروڧى رادو ھستىت. ئەڭجا ھندەك كەس (نەمازە ئەوین مشت سەر بۆر و پىشتر ترۆمادار و

چا كېۋىنەڭ (چا كېۋىنەڭ) د كارن ب ساناهى خوه دگەل رەوشا نوو بگۇنچىن، لى ھندە كېن دى شيانين قى خۇگۇنجاندى نېنە. خۇنەگۇنجاندىن زى بەرى مۇقى ددەتە ھەلويستەكى پۇزەتېف (ھەڭرەكى) يان نېگەتېف (خۇڧە كېشان). لى چۇنكو مۇقى خەباتكەر وەسا ھزر دكەت كو گەھشتا ئارمانجى بەرھەمى خەباتا ويىە و وەكو زارۇكەكى خوه لى دىنيرت، دل ناھىلىت ھەلويستەكى ھەڭرەكى ل بەرانبەرى ھەڭرەپازىن خوه يىن دوھى بكەت. ~'قجا دى خۇگۇنجانا نېگەتېف كو خۇڧە كېشان و ڧەدەر كرنە بكار ئىنىت (ھەرچەندە مەرج نېنە ئەڧ ھەلويستە ژبو ھەمى كەس و ھەمى جفاك و د ھەمى سەردەماندا راست بن). لى ئەو راستى يا بى بەلگەنەويست ئەو ە كا چەند خۇڧە كېشان مەزنىر و دوورترىت، بى ھەبوونا رەڧتارە كا شۇنگر يان گەرەوتزىكرنە كا بالبەرانە يا ھەلنگفتى، رەوشا دەرۋونى يا مۇقى خرابتر لى د ھىت و نە دوورە بەر ب حالەتەكى دژوارترى دەرۋونىڧە بېت.

ئەڧ ھەڧۇكا نېڧترانەبى (كى كر و كى خوار)، رۇژانە دناڧ پراىا دام و دەزگەھىن مىرى و حزىيدا (چ حزب بىت) د ھىتە گۇتن. ئوو د كوردستانىدا پىشتى لىبۇرىنا گىشتى يا جەنابى سەروكى بو ھەمى چەتە و ھندەك پلە يىن حزبا بەعسا ھەلوەشايى، مشە جاران كەسانىن نە ھەژى ل ھندەك جھىن ھەژى د ھىنە دىتن، نە دوورە ھندەك ژى بىنە كاربەدەست ژى. ئەگەر ئەڧ رەوشە ژ لايى سىياسىڧە نۇرمال بىت و بەرژەو ھندىيە كا سىياسى يا ڧەشارتى پى ھەبىت، ھەرۋەكو مە ل دەسپىكى گۇتى“ ژ لايى دلنىڧە كارتيكرنە كا نېگەتېف د كەتە سەر دەرۋونى كەسانىن زەھمەتدىتى و تۇشى بىزارى د بن. ئوو چۇنكو رۇمانڧىس ئەندامەكى ڧى جفاكيبە و ئەڧ دىمەنە ب بەر چاڧىن وى ژى دكەڧن و ئەو ژى پى بىزار دىت. ئەڧ بابەتى جفاكى ب ھۇشى يان نەھۇشى دناڧ بۇيەرېن رۇمانا خوەدا تەوزىڧ كرىيە. ئەركى سەرەكە بى رۇمانڧىسى ئەو ەكو پىسېن ھەڧبەند ب ژيانا خەلكىڧە ب ئازرىنىت.

گوهارتنا رهفتارین پههلهوانی

نقیسه ره و هسا ددهته خویاکرن کو پههلهوانی رۆمانی ژیانه کا خوش و سروشتی دگهل دایاب و خویشکا خوه د بۆراند، ههقبهندییه کا ئەفینداریی دگهل ههقاله کا خوه یا خواندن هه بوو، ژیا نا وی خوشتر لی د کر و هیقییه کا ئایندهیی ددلی ویدا چاند بوو. لی وه کو هه کورده کی رهوشهنبیر و هشیار دۆزا گهل و وهلاتی د ناخی ویدا د لقی و گهرمییه کا دی ددا خواندن و ئەقینی و ژیا نا وی.

ئوو ژبو ب جهئینانا ههز و ههلویستین خوه یین وهلاتینی و مللهتینی ژی، پههلهوان دبیته ئەندام د ریکخستنه کا نهینیدا ل دژی رژیما داگیرکهه. کریارا ریکخستنا نهینی دناؤ باژیاندا کاریگهیرییه کا مهزن ل سهه هشیاری و پاراستنا تیگهه و کلتوری کوردی هه بوو. زیدهباری ههلویست و کوردپهروهی و وهلاتپاریزی یا قی کریاری، ههروهسا موغامه ره و خوه ئافاکرن و بلند راگرتنا سیلفستیما مروقی ب خوه ژی بوو، ب قی چهندی ژی کهسانی ریکخستی یان ب کیمی یی کوردپهروهه، ریزگرتنه کا تایهت ل دهف خه لکی هه بوو. ههروهسا دچاقین خه لکیدا ژی وه کو کهساتی یین ب هیژ و پههلهوان د هاتنه دیتن. ئوو ل هه می دونیایی و د هه می سهردهماندا "کچ ههز ژ کهسی پههلهوان د کهت (چ بیت و چهوا بیت): "کاری ته یی سیاسی، پز ئەقینا وی ددلی ته دا موکم و گهرمز لی کر بوو... بپ ۷۵".

ئهؤ رهفتارا سروشتی و کههی دناؤ جفاکی کوردی یی بهری سههه لدانیدا ل دهف پیرانیا گهنج و لاوین کورد ل کوردستانا عیراقی هه بوو. نه دووره ل پارچین دی یین کوردستانی و ل دهف هه می جفاکین خه باتکهه و شوره شقان هه بیت.

ئه گهر ئەم ژیا نا کۆفانی دناؤ خیزانا ویدا و ئەقینی یا وی یا دگهل دل بهرا وی (قیان) و بهردهوامی یا خواندنا وی ب رهفتاره کا جفاکی یا سروشتی دابنیین. دی بینین چوار جارن یی هه مبهری گوهارتنا رهفتارا خوه بووی، دوو جارین ئیکی بهر ب رهفتاره کا

پۆزه تیف (ژ لایه کلتوری و دهروونیه) هاتییه گوهارتن و جارا سیی ژی بهر ب رفتاره کا نه بالبهرفه هاتییه راکیشان. ئوو د گوهارتن رفتارا چواریدا بهر ب خوه نیاسینیقه فه دگهریت و دزانیت کو یی توشی حاله ته کی دهروونی بووی. نهفه ژی ل گورهی زانستی چاره سهری یا دهروونی ب رفتاره کا پۆزه تیف دهیته ل قهلهمدان.

په هلهوان دگهل خهون و هیقی یین خوه د ژیا و شهفه کی ژ شهفان، ژنشکه کیقه پۆلیسین رژی می نهو دهسته سهر کر و گرت، ههلبهت ده می بهحسی گرتنا کورده کی د کهین ژ لایه رژیما بهعسیقه، مه رهم پی نهوه کو نهو گرتنه یا بار کریه ب ئیهانه کرن و نهشکه نهجهدان و گهفین مرنیه. نهفجا فی بویه ری ترؤمادار بهری رفتارا وی دا ریخستین نهینی دگهل نیزیکترین ههفالی خوه یی خواندنی کو (سهربهست) بوو. ب فی چهندی ژی دهست ب ژیهانه کا نوو یا مشت ژ خهبات و کیفه راتال دژی رژی می کر. نهفه رفتاره ب پۆزه تیف د هیته ل قهلهمدان چونکو کریارا ههفرکیی گهرم دکهت و سیلفستیم (ریزگرتنا مروؤ ژبو خوهیی خوه دادنیت) په هلهوانی ب هیتر لی دکر. کو ما تیگهه و ههلو یستین ههفه بند ب فی رفتاریقه هیقی یین گشتیتر و بلندتر دئیخته د ریکا مروؤفیدا و خوه رازیبوونا مروؤفی ژ خوهیی خوه پی پهسهند د بیت.

گوهارتن دووی کو ته فاقکرنا رفتارا شونگرا ئیکیه، ده می خواندنا خوه د هیلیت و بهر ب ریژین شور هشا چه کدار یقه دچیت. فی گوهارتنی ژی هاندانه کا دی یا بالبهر دای کو دی ب پراکتیکی پشکداریی ل دژی وی رژی می کهت، نهوا مافی وهلات و چاره نفیسی ملله تی وی کهرافتی. ئوو ژ لایه دهروونیه، نهم دکارین بیژین کو خهباتی ژبو تولفه کرنا خوه یا که سوکی کهت، ده می د گرتیخانیقه هاتییه ئیهانه کرن. نهفه ههفگونجانا دوزا که سوکی ب دوزا گه لی ریه گری ددهت، هزا دو ماندن و خهباتی گهرم تر لی دکهت. ژ لایه کی دیه ژی، بابه تی نایابی یان چیتری د جفاکیدا، فاکتوره کی دی یی خوینگه رمی یا وی بوو. ههروه کو مه گو تی کو د پرانیا جفاکین دونیا ییدا که سی شور ه شگیر و پیگیر ب دوزه کا رهوا یا ملله تیقه، جهی ریژگرتن و پهسندانا جفاکیه. زیده باری فی چهندی ژی ب په هلهوان د هیته وهسفرن و هه می کچ هز ژ

په هله وانان دكهن. قى گوهارتنا دووى نه قينى يا قينى پتر ددلى ويدا جهگير كر و وهسا هزر كر كو ژبو رزگار كرن و خوشى يا قينى (نهوا هيقي و نوميدا وى) خه باتى دكهن. لهوا هزر دكهن كو: "كارى ته بى سياسى, پتر نه قينا وى ددلى ته دا موكم و گهرمتر لى كر بوو... بپ ۷۵".

هه رچهنده نفيسه رى خويا نه كريبه كا چهوا و بوچى و ژبه ر چ بريارا قى گوهارتنى هاتيبه دان, لى ناشكرايه كو دوو سه ده مين سهره كى هه نه ژبو گوهارتنا خه باتا نهينى بهر ب خه باتا چه كداريښه: ناشكرا بوونا شانه بين ريځخستنا نهينى, ئي كسه ر بهرى ريځخستيان دده ته ناؤ ريژين شوړه شى, چونكو نه گهر ب زووترين دم ژ باژيرى دهر نه كهفن, نه دووره بهينه گرتن و سيداره دان. سه ده مى دووى ژى نه وه كو خوينگه رمى يا كه سى ريځخستى بلندتر لى دهيت و ئيدى نه شيت خو ه ناشكرا نه كهن, يان هزه كا دژوار يا پشكداري كرنه كا پراكتيكي د رزگار كرنه وه لاتيدا بهرى ريځخستيان دده ته چي اى. نهؤ گوهارتنه ژى بالبه ره و كريا را هه فركيى ژ دوخه كى مت بهر ب دوخه كى دهن گدارفه دبهت. هه ژى گوته كو ستران و هه لبه ستين شوړه شگير و نافوده نكي يا په هله وانين پيشمه رگه سه ده مه كى دى بى دهر وونيبه كو خه باتكه ر بريارا خه باتا چه كدارى بدهت.

لى ل جارا سبى ره فتارا وى بهر هف خوځه كيشانه كا نيگه تيف د هيت ه گوهارتن كو په هله وان خو ه ژ وى خه باتا وى هه مى ژبى خو ه بو ته ر خانكرى فه د كيشيت و چ هه فركى بين شونگر ل شوينى نه نجام نادهت. ده سته لات دكه فته ده ستى شوړه شقانان و ئيداره يه كا خو ه سهر د هيت ه پيكنينان, لى نهؤ ئيداره كرنه ل گوره ي ديتنن په هله وانى مشت شاشيبه و نهو نه كاريت دگهل وان شاشيبان بهر دهوام بيت و سهره ده ريبه كا كاريگه ر و بالبه رانه دگهل بكهن.

- من هزر كر نه زل كووځه مه و نه ز كووځه دچم؟ من ديت نهو بيروباوهرين نه ز ل سهر هاتيمه په روه رده كرن و ل سهر بنياتى وان بيروباوهران من نهؤ ريبه هلبزارتى, ب راستى من ديت هه مى خه له ته.... بپ ۸۰.

- بەلكو وەسا نە بېت، لى ئەز وەسا دېنم... بپ ۸۰.

ئەۋ ھەلويست يان رەفتارا نېگەتېقا ھەقپكى يا خۆگونجانى (خۆڧە كېشان) وى تۆشى ھەلنگفتنە كا دى يا دەروونى دكەت. لى ل شوينا سەربۆرېن وى يېن چووبى بېنە ھارىكارېن خۆگونجاندىن و چاكبوونى، دېنە ئازرېنەرېن كووركنا ترومادارى يا پەھلەوانى. دا سەحكەينە فان بۆيەرېن بۆرى يېن ژيانا پەھلەوانى:

۱. بابى وى ل كۆچا مليونى وەغەر دكەت (بۆيەرەكى ترومايى يە- بەرزە كرن).

۲. خويشكا وى شوو دكەت و ژ مالى دەردكەڧيت (بۆيەرەكى ترومايى يە-

ژھەقدووربوون).

۳. دلبەرا وى (ڧيان) لى بەرزەيە و چ ژى نزانيت (بۆيەرەكى ترومايى يە -

ژيگفەقەتيان).

۴. بېھيڧيوون يان (خبيە امل) ژ ھەڧال و ريبازا خوه (ھەقپكيە كا دەروونىيە).

ھەرسى بۆيەرېن ترومايى يېن ئيكي د بىنە سەدەمى نە ئارامى و ھەلنگفتنا دەروونى، ئەڧجا نيشانېن پەستا پىشتى ترومايى ب ريكاهەلويستەكى نەريئىي ھەبوونا شاشى يېن ريباز و دوزا وى دەردكەڧن. ئەو ب خوه كەسەكى تروماداره و ئەۋ خۆڧە كېشانا وى رەوشا وى خرابتر لى دكەت، ھەتا دگەھتە وى راددەى كو ئەو ب خوه ب نەساخى يا خوه دەروونى بھەسييت. ڧى قوناغى (دەمى كەسى ترومادار ب پېشېلبوونا خوه يا دەروونى دخەسييت) رۆلەكى كاريگەر د چارەسەرى يا دەروونيدا ھەيە. چونكو ب پلان و زانيوون دى ل چارەسەرى گەرييت و دى ھندەك رەفتارېن شونگرېن بالبەر بو خوه بىنيت يان دى بو ھيئە ديتن. ئەۋ ژى ب گۆھورينا رەفتارى يا چوارى د ھيئە ھژمارتن، چونكو پىشتى ڧى پېحەسيانى، ئيدى ل شوينا رەفتارا خۆڧە كېشان و ڧەدەرىي دى تەركيزا وى كەڧتە سەر رەفتارا نەخۆشى:

"من خوه دنېڧ كۆميدا بوھژاند بوو، دگەل كۆمى بووم، د سەر واستيان و

نەخۆشى را لى ئەز ھەر پى شاد بووم، من چ ئارېشېن دەروونى نە بوون... بپ ۸۰."

د جفاکين کولله کتيفدا، مروؤ ژبو کومى و دناؤ کوميدا دژيت. ئەؤ پيکفه ژيانه ژى ناراميه کى ددهته دەر وونى مروؤفى و ههست ب ئيمناهيى دکهت. د قى پروسيدا مروؤ خوه ب مهزناهي و ههژيتى يا کومى ههژى و مهزن دبينيت، ئانکو گرنگيدان ب دهر دوران ئە گهره کى سهره که يى دو ماندا ژيانيه.

دهمى په هله وان خوه دناؤ کوميدا د بوهرينيت، مهره م پى ئەوه کو ژيانه کا جفاکى يا نارام بژيت و ژ لايى جفاکى دهر دورقه قه بولکرى بيت. چونکو ل گورهى ديتنا جفاکى کولله کتيف، مروؤ ژبو کومى د ژيت و دهستهلاتا کومى ژى ژبو پاراستنا بهر ژه وهندى بين که سانن.

ل داوبى ژى په هله وان هه مبهرى رهفتارا خوه يا داوبى دبیت کو دگهل نيشانين خه مۆکى و ترؤ مادارى رادهيت و هزر دکهت چ مه فهر بو نينن. لى چونکو مروؤ گيانه وهره کى جفاکيه (ههروه کو گه له ک جفاکناس ديژن)، لهوا دى بينن کو دگهل قى رهفتارا وى يا داوبى، رهفتاره کا دى يا سيکسى ههيه. ئەؤ رهفتاره ژ ئە گهرى بيئوميدى و بيژارى يا خوه ژ ههردوو جه مسهرين بابهتى (جفاک) و خوهيى (دهروونى که سوکى) پهيدا دبیت کو پشتى نه مانا پالدهر و ههزا دو ماندا ژيانى مروؤ بهر ب خوه رسک و غهريزه بين خوه بين نازهلېقه د هيتنه هاژوتن. لى نقيسهرى ههولدايه کو قى رهفتارى وه کو ئە له ميئته کى چاره سهريى بکار بينيت.

تورا جفاکى يا په هله وانى ب خيزان و دهر دورقه ههولدهن کو ريگه چارهيه کى بو ترؤ مادارى يا وى بينن و وهسا دبينن کو ژنيان (سيکس) باشتين چارهيه، چونکو دى يهک ژ غهريزه بين مروؤفانى يا وى (ژلايى دهر وونېقه) هيتنه تيرکرن. ههروهسا دى هه مبهرى بهر پرسيارى يا خيزانى بيت (ژ لايى جفاکيه) کو نه دووره بيته پالدهرک ژبو فه گهرا وى يا ئە کتيف بو ناؤ جفاک و تورا خوه يا جفاکى.

خه مۆكى و په هله وانى خه مگين

خه مۆكى يا هه لچوو يينى (الكابه الانفعاليه) و ئالۆزى دوو حاله تين هه لچوونا وژدانا مروڤينه ژ ئه گهرى په ستين دهر وونى يين دهرڤه يى و هه ڤر كى يين هه مه جورين نافخو يى پهيدا د بن. مشه جاران دهر ووناس دده نه خو يا كرن كو ئالۆزى كليلا دهر گه هى خه مۆكييه و خه مۆكى چيكرى يا ئالۆزييه. هه له بت ترؤ مادارى وه كو شيوازه كى ئالۆزى، رۆله كى كاريگهر و مه زن د چيكرنا خه مۆكى يا هه لچوو يينيدا دبيني ت.

ئهو حاله تين دبنه ئه گهرى ترؤ مادارى ب شيويه كى راسته و خو يان نه راسته و خو دبنه پالده رين چيكرنا نيشانين خه مگينى و خه مۆكى. گه له ك جاران ژى تيكه ه ليه كا بهر چاڤ دناقبه را نيشانين خه مگينى و ترؤ مادارىيدا هه نه و ئه گهر سه ره دهر ييه كا بالبه رانه ژ لايى جفاكى و دهر دؤران دگه ل نه هينه كرن، نه خو شى بهر ب نيشانين خه مۆكييه دبه ن (خه مگينى حاله ته كى هه لچوونا گيوليه و خه مۆكى نه خو شيه كا دهر وونيه).

دهمى ئه م به حسى خه مۆكى دكه ين فه ره ئه م خه مۆكى يا هه لچوو يينى و خه مۆكى يا زوهانى ژيك ڤاڤيرين. خه مۆكى يا هه لچوو يينى بهر به لاقه، ژ ئه گهرى هه ڤر كى يين دهر وونى يين نافخو يى و په ستين دهرڤه كارى پهيدا دبيت، رۆلى بوما وه يى تيدا كي مه، توشى هه مى ته مه نان دبيت، نه خو ش د كاريت د تشتان بگه هيت و كه ساتيه كا لۆزى كى و تا رادده يه كى نورمال (ژبلى گيولى خه مگين) هه يه، ئوو ده مى دچيته دناق خه لكيدا ره وشا وى باشت لى ده يت، نه گه له ك دژواره و دشياندايه ب چاره سه رى يا دهر وونى و رينمايكرين جفاكى يين خيزانى و دهر دؤران چاك بيته ڤه. لى خه مۆكى يا زوهانى، دژوارتره، بهر به لاقى يا وى كي مزه، ره ين بوما وه يى و قنيتى رۆله كى مه زن د پهيدا كرنا ويدا هه يه، پشتى ژى سيه سالى پهيدا دبيت، گيولى نه خو شى ده مه دميه دناقبه را خه مگينى و دلخوشيدا، ژبه ر كي مخوارنى زه عيف دبيت، نه خو شى وه هم و هنده ك جورين هه لوه سه يان هه نه، چهند پتر بچيته دناق خه لكيدا ره وشا وى خرابتر لى

دهیت و ئەگەر ب دەرمانان و کارەبکرنی نه بیت، چارهسەری یا دەروونی و هاریکاری یا دەردۆران رۆلەکی کاربگەر د چارهسەرییدا نینە.

ئەم وەسا هزر دکەین کو پههلهوانی فی رۆمانا ل بهر دەستی خواندەشان خەمۆکی یا هەلچووینی ل دەف هەیه. نهخۆشی خەمۆکی هەردەم خەمگینە، گیۆلهکی رەشبین هەیه، ژ پڕانیا بۆیەر و تشتان نه رازییه، بێن تەنگه و هەدارا وی ل چ جهان نا هیت، وەسا هەست دکەت کو شیانی خوه بێن جاران ژ دەستداینه یان گیۆلی کارکرنی نینە، هەست ب گونەهباریی دکەت، ترسه کا نه دیار ژ کریارین هەنۆکهیی و پاشەرۆژی هەیه، چ پویته ب بۆیەر و ئەنجامان نادەت، ل داوی باوهری یا ب شیانی وی لاواز دبیت و باوهری ب خوه نا مینیت. ئەڤ نیشانه هەمی ل دەف کۆقانی هەنه و دەمی سەربەستی هەقالی وی و خیزان و تۆرا وی یا جفاکی هاریکاری وی دکەن و بو د ناخفن، رهوشا وی بی باشتر لی دهیت.

ل دەستیکی (بهری دەستیوهردانین تۆرا وی یا جفاکی) نفیسەر رهوشا گیۆلی وی بی خەمگین خویا دکەت کو هەردەم بی خەمگین و ب تنیه، چ هەقالی باوهری نه ماینه:

- ما تو نه گەهشتیه وی باوهری کو هیقی ته هەموو ب ئافیدا چوون و توژی بی هیقی بووی؟ ما ته هەقالهك ژی ل فی دری مایه؟... بپ ۹.

- دی هەرە و سی بەرکان پشت خوه را بهافیزه، ما ته چ مایه ته ب فی عەردی ویرانقه گری بدەت؟... بپ ۸-۹.

لی د فی رهوشا مشت رهشاتی و خەمگینیدا، نفیسەر هەولددەت هەدارا وی ب هندەك فلاشباکین سەردەمی ئەقینی یا وی دگەل قیانی یان سەردەمی پیشمەرگاتی و خەباتی بینیت. بو نمونە کهیفا کۆقانی ب بارانی د هات و هەمی حەزا وی ئەو بوو کو رۆژەکی ل بهر بارانی دەستی یارا خوه بگریت و پیاسا بکەن، د هەمان دەمدا ژی فلاشباکین پیشمەرگاتی د هینه بیری کو رۆژین بارانی باشترین دەرفهتین هیرش و کریارین لەشکەری بوون. ئەڤ فلاشباکه دبنه جهی ئارامی یا وی، چونکو ل دەف وی جهی دلدانەوی دگریت. ژبلی ئارامی یا دەروونی ژی ئەڤ دلدانەوه دبیتە پالدهرهك کو

دووباره هزری د رهوشا خوه دا بکته و شیرته و ریتمایکرنین خیزان و ههقالین خوه
ههلسهنگینیت:

- ما ته چ مایه ژ بلی هندی وی ئاگری جاران خوهش بکی و بشارینی....
بپ ۲۶.

- ههروه کو تو ژ هندی پشت راست بپوی کو د فی کاودانی تو تپدا دژی....
د فی رهوشا پری شکهستن و بی هیفیوون و خهم و بیزاریدا چ تشت نین ته راکه نه فه
سه ر پین ته، گهرماتیه کی بده نه ژیا نا ته یا سار ژبلی فیانی (فیانا دلبره را وی)... بپ ۱۵.
ههروه سا نه فه فلاشباکانه بهری وی دده نه هه فه بر کرنا دنا فه را ژیا نا نه فه رو که و
به ری دا. ئانکو هه ولدانه که ل گوره ی میکانیزما بهرگری یا مهژی کو فه گهریته فه
سه رده می نارام و ته نا.

میکانیزما بهرگری یا مهژی سیستمه کی سرۆشتی مهژی مرۆقیه، هه رده می مرۆف
به رئاتافی نه رهحه تیه کی یان پهسته کا دهروونی یا دهرفه کاری یان نافخوی دبیت، ب
شیوهیه کی ئوتوماتیکی مهژی و دهروونی مرۆفی ب ریکا هنده ک ئالافین بهرگری کرنی
هه ولدده ت کو که ساتی هه فه سه نگ که ت و فه گهریته فه سه ر دوخی جاران. یه ک ژ فان
ئالافان ژی پاشفه زفرینه Regression کو مرۆفی فه دگهریته فه سه ر دوخه کی بهری
رهوشا هه نو که یی یا ژیا نا مرۆفی و مرۆف پی نارام دبیت. د پرا نیا جاراندا نه فه ئالافه
مرۆفی فه دگهریته فه بهری سه رده می هه فرکی، وه کو وی چه ندی کو فه گهریته فه سه ر
رهفترین ژیی سنیه یی یان گه نجاتی یان هنده ک جاران بو سه رده می زارۆکینی. لی د
رۆمانیدا هه رده م فه دگهریته فه سه رده می خورتی یا هه لو یست و باوه ری یین خوه.

- بوچی ژیا نا مه یا بهری ب تامتر بو؟ هه رچه نده ب ترس ژی بو... بپ ۴۲.
- هه تا رۆژا هم ره فینه چیا ی ژی، ل ویری ژی هه ر ژ فی گافی خوه شتر بو، مه
خوه ل بهر هه موو کاودانان دگرت... بپ ۴۲.

- مه خوه به رئاتافی کوشتنی دکر.. سه ر هندپرا مه گه له ک پی خوهش بو،
..... به لی نه و نه ز گه له ک هه ست ب بیزاریی دکم، نزا تو ژی پی دحه سی؟... بپ ۴۲.

- دەمی ل ناۋ شورەشی لەشین مە یین هینگی بوون و هزرین مە یین ئەفرۆکە بوون، لی نھۆ لەشین مە یین ل ئەفرۆ دژین و هزرین مە بەر ب بەرئقە دچن... بپ ۴۵.

ئەگەر ئەم ب هووری سەحکەینە ھەشەندی یا دناقبەرا ھزر و ھەلوئیستین نقیسەری و بۆیەری زینا پەھلەوانی رۆمانی، نە دوورە ھندەک پەيامین شەرمینین قەشارتی (یان ترسیایی) دناقدا ببین. ھاندانا پەھلەوانی کو ئاگری جارن بشارینیت و خۆشکەتەقە، دبیت ئیشارەتەکا بەرھەلستی یا رەوشا ھەبی بیت و بەری پەھلەوانی بدەتە کاردانەوویەکا ئەکتیتر ژ خۆقەکیشانا ھەبی: "ما تە چ مایە ژ بلی ھندی وی ئاگری جارن خوەش بکی و بشارینی... بپ ۲۶." ئەقە ژی ھەر قەگەرەکا بەر ب ھەلوئیستی وی یی بەرئقە (ئەو قەگەرین ھەردەم نقیسەر ب فلاشباکان دکەتە د ریکا پەھلەوانیدا)، ما نە وی خەباتا خوە یا نھینی ب خەباتا چەکداری گوھارت، پا بۆچی نۆکە ژی خۆگونجانندا خوە یا نینگەتیش (کو خۆقەکیشانا ژ جفاکی) ب خۆگونجانندنەکا دی یا پۆزەتیش ناگوھوریت (کو دی ھەفرکییەکا ئاشکرا و چکداری بیت!!).

پەسنادانا دەمی بۆری یی مشت نەخۆشی و شەر و ھەفرکی و بەرخودان، ب دەمی خۆش و تەنا، خەریبی و تامەزرۆویەکا قەشارتییە بەر چیکرنا شورەشەکا دی یا ل دژی نەدادپەرۆھری و نە حەقی، خۆ ئەگەر ئەقە شورەشە ل دژی ھەفریبازین سەردەمی بۆری بیت ژی:

"بۆچی زینا مە یا بەری ب تامت بوو؟ ھەرچەندە ب ترس ژی بوو.. بپ ۴۲."

"دەمی ل ناۋ شورەشی لەشین مە یین هینگی بوون و هزرین مە یین ئەفرۆکە بوون، لی نھۆ لەشین مە یین ل ئەفرۆ دژین و هزرین مە بەر ب بەرئقە دچن... بپ ۴۵."

لی ھەرۆھکو مە ل دەسپیککی دایە خویاکرن کو ھەولەکا شەرمین یا ترسیایی یا نقیسەرییە، شەرمین ژ ھەقالین ریباز و دۆزی و ترسیان ژ ئەنجامین نە دیارین فی ھەفرکی یا نافخۆیی کو نە دوورە تەر و ھشکان پیکفە بسۆزیت و بەری فی بەرھەمی ساقا بدەتە دۆزەھەکا نە چاھەرپکری. ب راستی ژی، دبیت یا ب ساناهی نەبیت کو مروژ خانیی خوە یی ب خوە و خوینی ئافاکری بەرئاتافی ھەرفاندن و پاشقەزفرینەفی بکەت. لی ئەقە

په هله وانه چيکړي د هسټي نقيسه رييه و فهره ريگه چاره يه کي بو خه م و خه فته و نالوژي بين وي بين د هرووني بينيت. نه فجا مينا چاره سه رکاره کي د هرووني، هه ولد دت شو نگره کي گونجايي و قه بولکري د جفا کيدا بو بينته فه: "ههروه کو تو ژ هندي پشت راست بيووي کو د في کاوداني تو تيدا دژي... د في رهوشا پري شکه ستن و بي هيقيوون و خه م و بيزاريدا چ تشت نين ته راکه نه فه سه ر پين ته، گه رماتيه کي بدنه ژيانا ته يا سار ژبلي فياني (فيانا دلبره وي)... بپ ۱۵".

هه لبت نه د رومانه نه گو تاره کا زانستيه کو ب هووري سه ره ده ري د گه ل ره فتار و هه لويستين هه لچووي بکه ين، لي ده قه کي نه ده بييه و نقيسه ري هه ولد ايه کو خو شيه کي و مفايه کي نه پستمي و په يامه کا ديار کري بدته خوانده فانان. لهوا هه رده م هه ولد دت کو خوانده فاني ژ باز نه يي هه فبه رکنا هه ر دوو سه ر ده ماندا دهر نه نيخيت، نه دووره نقيسه ر ژ وي چهندي بترسيت کو خوانده فاني وي ژي وه کو په هله واني وي بکه فته دناؤ خه ونروژک و خه ونين بو ريدا، نهو خه ونين نه ب دلي نقيسه ري، چونکو نقيسه ر وه سا خويا دکه ت کو خه ونين که فن يان فلا شباکين نارامي و ته نابوونا په هله واني دي وي به رف مرنې و پيتيووني فه بهن.

نه د هه لويستې نوو يي نقيسه ري، پشتي وي چاره سه رکنا جفا کي يا قه بولکري بو په هله واني ديتي، خويا ديتي. ل ده سپيکي دا کو کي ل سه ر ته نابوون و هاو يش بوونا ب فالاشباکين چووي دکر کو په هله واني ژ نالوژي و که فتنې پاريزيت، نوکه ژي برياري دده ت کو خه ونين که فن مروفي بهر ب مرنې و پيتيووني فه دبهن: "خه ونين که فن ته بهر ب مرنې و پيتيووني، رزيووني دبن، ده ست ب ژيانه کا نوو بکه، ل فياني بگه ره... بپ ۶۲".

نه د هه لويسته ته داخوله کا راسته و خو يا نقيسه رييه بو ناؤ جيهانا په هله واني، نهو جيهانا وي ب فلا شباک و خه ونين که فن بو خوه خو شکري. لي نقيسه ر نه تني مايي خوه د ره فتارين په هله واني دا دکه ت، به لکو هه ولد دت کو بهر ب ديتين خو فه ناراسته که ت: "ل فياني بگه ره... بپ ۶۲".

ب ڦي ڇهندي ڙي ٺهڻ دي ڪهڻه همبهرى نڦيسهرى و پهلههوانى هردووان .
 چونكو نڦيسهر پهلههوانى ڙ زنجيرين هزرڪرنا خواه نازاد ناکهت ڪو ب سهر بهستى
 به حسى خه موڪي و خه مگيني و رهوشا خواه بکهت . نه دووره پهياما ڦهشارتى يا
 نڦيسهرى ٺهڻو بيت ڪو فهره مرڙڦي خه مگين دهست ڙ خه ما خواه بهردهت و ڙيانه ڪا نوو
 دهست پي بکهت . ٺه گهر هزا نڦيسهرى ٺهڻو بيت ڪو پهلههوانى وي ڙيانه ڪا نوو
 دهست پي بکهت (ڙ سفرى دهست پي بکهت) ، بيگومانه ڪو پهلههوانى نه ڦيٽ ڙ
 سفرى دهست پي بکهت ، چونكو نه شيٽ يان نه ڦيٽ سهر پورا خواه يا پوري ب ٿيراده يا
 خواه بنگور ڪهت و ڙيانه ڪا دي ڙنوو دهست پي بکهت . چي د بيت خه ما وي يا
 سهره ڪه ههر ٺهڻو بيت ڪو نه ڦيٽ ڙيانا خواه يا پوري پشتگوه پاڦيٽ و ڙيانه ڪا دي بڙيٽ ،
 لهوا هه ولدانا وي دي چاڪرنا ڙيان و سهر پورا هه بي بيت ، نه ڙ سفرى دهست پي ڪرڻ .
 ٺه گهر ٺهڻه هه لويستى پهلههوانى بيت ، پا هه لويستى ديڪتاتورانه يي نڦيسهرى دي چ
 مهره م هه بيت؟

ب هزرا من نڦيسهر ب شيويه ڪي رههائي موه عاتوفه دگهل پهلههوانى هه تا وي
 راددهى ڪو بکهته پشڪه ڙ هه بوون و خه وين خواه . نه دووره ڪومه ڪا ههست و
 باوهري يين خواه ڙي هافيٽ بنه سهر ڪه ساتي يا وي يا خواه سهر . هه ولدانا وي يا
 ٿيلغاڪرنا خه وين ڪه ڦنين پهلههوانى و دانانا ڙيانه ڪا نوو يا مينا بهر پهره ڪي سبي ،
 هزه ڪه يان پلانه ڪه د نه هوشي يا نڦيسهريدا ڙبو دانانا پرورهي رومانه ڪا دي و ٺاڦاڪرنا
 ڙيانه ڪا دي . ڊاڪو هه ردهم د ڪه تواري خواه ڊا پلان و پرورهي يين داهاتي دانيت ،
 هه ڦساري موغامره يين پهلههوانى دناڦ رابردوويدا بهرنادهت و نا ڪهته ڪوله يي ديتين
 خواه ڙي . راگرتنا ڦي هه ڦسهنگي يا دنابهرا نوڪه و بهريدا د هه ڦبهرڪرڻ و ماخولياني
 يين هه نوڪه يي يين پهلههوانيدا بهلى دڪهت .

د هه مان دهمدان ڙي هزر و هه لويستين بهرگومانڪري ڙبو نازادى و ته عاتوفا دگهل
 پهلههوانى ددهته خوانده ڦانان ڊاڪو وه ڪو ٺاڦرنده ڪي پهلههوانان بجيٽه دناڦ ديتنا
 خوانده ڦانيدا“ وي ٺهڻ پهلههوانه يي چيڪري (ڪو د هه مان دهمدان نازاده و نه نازاده

ژی)، د کاریت یان ل بهره هندهك په هله وانین دی ژی د هندهك رومان و چیرۆكین دیدا
چیکهت: "ته دقیت ژ هه تشتی رزگار بی، ژ بیره اتنان، ژ هه موو هه قبه ندی و سۆزا،
ئه ری ما تو نا ترسی ژ مرو فینی بی به هر بی.. ما مرو فینی چیه؟ ما نه نه هه تشته نه؟...
بپ ۶۱."

پاشی به هانه کرنا فی رهفتارا خوه یا زالدوست ب نه راسته و خوی و ب ریكا
سیسته می ئالاقین نه هوشی بین بهرگری یا میشکی خویا دکهت کو غرورا نفیسنی پی
تیر بیت: "ما فرنده سه ره به ستن؟ نهو ژی ئیخسیرین مشه ختوونی و وهرزین سالی و
سه قایی دنیا بی نه... بپ ۶۱."

نیشانه کا دی یا خه مۆکی ئه وه کو هه ردهم نه خوش ی بین تهنگ و بیه ه داره، سه برا
وی ل چ جهان نا هیت و ههست دکهت کو ژیا نا وی مینا گۆره کییه و ل هه ر چوار
دهورین وی ره شاتی و تاریستانه. هه ردهم ههست ب وه ستیان و بیتاقه تی دکهت. ئوو
باوه ری یا وی ب شیانین وی بین ژبو نه نجامدانا ئه رك و کارین روژانه نینه یان کی مته ژ
به ری نۆکه، ئوو ره شینییه کا کوور ل دهف پهیدا دبیت:

- دیوارین ژوورا ته دهینه ئیک، بان دنخیت، دبه گۆر، بیهنا ته تهنگ دبیت...
بپ ۲۲.

- ته خیره؟! ما ته چ ل بهره؟ تو واستیایی یان ته چ بهرۆك فی نهمان تیدا دریزی
ب شه ره نیخا خوه بدهی... بپ ۲۴.

خاله کا دی یا هه ره گرنگ ئه وه کو کهسی خه مگین و خه مۆکی ههست ب
گونه هباری دکهت. نه ههست کرنا ب گونه هباری ده رئه نجامی تیکچوونا سیسته می
ریزگرنا خوه بی خوه یه. مرو ه وه سا هزر دکهت کو ئوبالا هه می رهوشین نه خوش و
شاش د ستووی مرو فی ب خوه دانه. هه رچه نده نه ههسته ژ نه گه ری ره شینی و
بیئومیدی دهردکه قیت، لی ههروه سا ههست کرنا ب بچووک و کیمدیتنی ژی به ری
مرو فی دده ته خوگونه هبار کرنی: "دبت ته ههست ب گونه هه کی دده ره قی وی دا دکر

و ته هزر دکر ب فان ناخفتین وی و هلیفرینا خه مین ته یین په چنی دی گون هین ته
غه فرن ... پ ۳۵-۳۶.

هه رچهنده مه رج نینه کو خوه گون هبار کون ب خوه کیم دیتنیقه هه فبه ند بیت. لی
هه ردوو د ناسته کی دهر وونی دیار کیدا هه ژ دگرن. خوه کیم دیتن حالته کی دهر وونیه,
ژ سه رده می زار و کینی پیدا دبیت و نه گهر نه هاته چاره کون, نه دووره بیته گریه کا
دهر وونی. ل گوره ی هزرا یونگی یا دهر باره ی نه هوشی یا کومی, نه دووره وه کو
دیار دیه کا جفاکی دناؤ پرانیا خه لکیدال هه مبه ر جفاکه کی دی به لاؤ بیت. ده می مروؤ
خوه کیم دبیت, هه می دهر دور و کلتور و به ره مین خوه ژی کیم دبیت. ل هه مبه ر
قی چهن دی ژی هه می عورف و ترادیسوون و هزرین دهر فیه ی ژی ب چاقه کی مه زن و
پربها دبیت.

ل گوره ی لیکولینین دهر وونی هاتیبه خویا کون کو خوه گون هبار کون د حالته ی
نالوزی و ترؤ ماییدا دژوار تره, د فان حاله تاندا نه خوش په نایی دبه ته بهر خوه سزادانی و
ریکین جودا جودا ژبو قی سزادان و خوه هه لوه شانندی هه لدبژیریت. نه دووره
جگاره کیشان و بکارینانا زیده روپی یا کحول و ماده یین بیهوشکهر بهر به لاؤترین
ریکین خوه سزادانی بیت. هه رچهنده ژ نالی قالیکیفه نه خوش فان ماده یان وه کو
نارامکهر و کیم کرنا ئیشانی بکار دئینیت لی د گوهه ری خوه دا سزادان و خو کوشتنه کا
هیدی هیدیبه. مشه جاران ژی که سی خه موی هزر د خوه کوشتنیدا دکه ت. لی د
خه موی یا زوهانیدا بهر به لاؤتره.

ههروه سا خهوا که سی خه مگین و نالوز نا هیته و نه گهر بنقیت ژی خه ونین ب ترس
و کابووسان دبیت. نه ژ خه ونه ل ده ستپیکا شه قی بو پهیدا دبن, لی ل دو ماهی یا شه قی
و بهری سپیدی نارامت و ره حه تره. گه له ک جاران ژی وه هم و نیشانین زیده هشیاری و
ره شه ژی Illusion ل ده ف په هله وانی دیار دبن کو دبنه کوکا خوه دا ژ نه گه ری نالوزی
(ترؤ ماداری) پهیدا بووینه. لی ههروه کو مه گوتی کو خه موی یا هه لچووینی
پهروه ده کری یا دهستی نالوزییه:

- دبن لحيقكى فە دمايه هسيار, سههمه كى تو دگرتى و ته هزر دكر دهه
گافه كى دا دى عفريتهك لحيقكى ژ سهه ته هاقيت و دى خوه دته وهركهت.. هه
دهنگه كى ژ ههوشى دهات تو دبزداندى... بپ ۳۰.

- ههموو تشت ل بهر چاقين ته دبونه رهشه... بپ ۳۰.

- ههردهم كابووسان دبينيت... لى دپرانيا جاراندا خهوا وى ناهيت... بپ ۲۳.

تۆرا جفاكى

مهردم ژ تۆرا جفاكى كۆما وان كهس و كار و خزم و ههفال و ههفپيشه يين دهردؤرا
مروڤينه. ههه كهسه كى تۆرا خوه يا جفاكى يا تايهت ههيه. چهند نهؤ تۆره پتر مروڤان
ب خوڤه بگريت, دهوله مهندتر و گرنگتره ژبو پاراستنا مروڤى ژ پهستين دهروونى و
قهدهرى يا جفاكى. فى تۆرى ژى رۆله كى كارىگهه د چاره سههركرنا دهروونى و
ئاراسته كرنا كه ساتى و جفاكيوونيدا ههيه.

ههه كهسه كى د ناؤ جفاكيدا بژيت يان كاره كى بكهت, بيگۆمانه كو رۆژه كى ژ
رۆژان دى تۆشى پهست و ههه لنگفتين دهروونى بيت. نه جفا كهس ينى فى تۆرا جفاكى
(چ ب پلان بيت يان عهفهوى بيت), دى بنه هاريكار و پشته فانين وى كهسى و د
نه نجامدا بى بى ب ههسييت دى ههست ب ئارامى و چاكبوونه فى كهت. نهؤ پروسه يه
رۆژانه روو ددهت و دبته پشهكه ژ پيگهاته و كلتورى جفاكى كوله كتيڤ. ئوو
مادهم پشهكه كه ژ كلتورى, ههه مى كهس ژ دل فى كرىارى نه نجامددهن و ههه كهسه كى
خه مسارى بكهت يان خوه ژ هاريكارى كرنى قه دزيت, دى ب شهرم و فهيتى هيت ل
قه لهمدان. چهند مروڤ پتر هاريكار بيت, جفاك پتر ريزى لى دگريت.

په هله وانى فى رۆمانا ل بهر دهستى خوانده فانى هيژا ژى دناؤ جفاكى كورديدا دژيت
و د بن ئاكاما فى جفاكيڤه گه شه دكهت. ل دهه مى تۆشى خه مگينى و هندهك نيشانين
خه مگينى بووى, تۆرا وى يا جفاكى كو ژ دايك و خويشك و زاڤا و كۆمه كا هه فالين
وى يين نۆكه كادرين كاربه دهست پيك دهيت, ب ئهركى خوه بى هاريكار رادبن و

هەر كەسەك ژ لایى خوڤه هەولددەت كو كۆفانى فەگەرىننەڤه وه كو بهرى: "تو ئەڤ كادرى دلسۆز و خەم خوهر، سەرا ھندەك خەلەتییان، كو ھندەكان كرى وەسا بو ته كاردانەڤەك چى بوو، دلى ته ژ ھەمى تشتى سار كر و ئەو رۆژ ئىك و ئەڤرۆ دوو، ھىشتا پى ته ب وارا نه كەڤىيە... بپ ۶۵."

ھەلبەت ئەڤه نمونە كە ژ وان نمونە يىن بارەبوو كرى ژبو ھارىكارى و دلدانەوھيا پەھلەوانى. د قى پەرەگرافال سەلالدا دوو ستايلىن ھەلوپستان بەرچاڤ دبن" ھەلوپستى پەھلەوانى، دەمى زانى كو نەشيت چەوتى يىن ھەيى راستكەتەڤه يان كەسانين چەوت دووركەت، بربارا خوھ دوورخستى دا و خوھ ژ ھەموو پرۆسا سىياسى ڤە كىشا. ئوو چونكو قى ھەلوپستى چ ئاريشە چارە نه كرن، تنى زەرگەھين دەروونى يىن كوور و مەزن ب خودانى ھەلوپستى ئىخستن و رۆژ بو رۆژى بەر ب خرابترىڤه بر. لەوا ئەڤ خوڤە كىشانە ب ھەلوپستە كى نەرىنى د ھىتە ل قەلەمدان. ھەلوپستى دووى، رەفتارا ھەڤال و ھەڤچەپەرىن ويە كو ھەر ئىك ژ لایى خوڤە ھەولددەت ھارىكارى يا وى بكەت و بەھانە كرنين (لۆژىكى يان نه لۆژىكى) ژبو چەوتى يىن ھەيى دئینن: "تو ل مروڤان نا نىرى وەكو مروڤ، بەلكو وەكو فرىشتە، ئەڤه ژى نه دىتتە كا واقعيە، بەلكو خەيالە و تو د خەونان دا د ژى... بپ ۸۱."

ل ڤىرە مەرج نینە كو كۆفانى باوهرى ب بەھانە كرنين ھەڤالين خوھ ھەبیت، لى كرىارا گرنگ ئەوھ كو ھەڤالين وى ھەردەم بەرھەڤن دەستى ھارىكارى بو درىژكەن. ئەگەر كۆفانى خوھ بەردا بىتە عەردى و دەستين خوھ ژ دۆزى و جفاكى شوپشت بن ژى، ھەڤال و تورا وى يا جفاكى ئەو پشتگۆھ نه ھاڤىتییە و د دويفچوونە كا بەردەواما رەوشا ويدانە. ژ لایە كى دىڤه ژى خىرانا وى كو داىك و خویشك و زاڤايى وینە، ھەردەم دكارى لى دكەن كو بو خوھ ل ژنە كى بگەرىت و ژيانا خوھ جھگىر كەت.

ھەروھ كو مە د بابەتى رەفتارا سىكسىدا بەحسكرى كو ژنئینان بەرپرسىارىيە و وەسا ھزر دكرن كو ھەردەمى كۆفان بكەڤىتە بەرانبەر بەرپرسىارىيە، دى رەوشا وى باشتر لى ھىت. ئەڤه ژى تەكنىكە كا زانستى چارەسەرى يا دەروونییە ژبو جفاكىكرنا كەسانين

فهدەر و نه جفاكى. لى قهشارتنا خه بهرى شوو كرنا قيانى و هيلانا په هله وانى دناؤ خه ون و خه ياليدا، نه دگهل زانستى د گونجيت و نه زى دگهل په يامين نقيسه رى رومانى دگونجيت، نه وين د ناؤ په ره گرافين بويه راندا خويا كرين.

هه رچهنده پشتى وى چاقه ريكردا دريژ ل هيفى يا قيانى خه بهرى شوو كرنا وى گه لك ب سارى هاته وه رگرتن، هه روه كو كو فان نه نهو كو فانه يى فهدەر و خو فه كيشايى و خه موكى لى. نهو ب خوه ديتن و به رسقا قيانى د كو كا خوه دا تر و مائه كا دى بوو، فهر بوو په هله وان توش ببايى، لى نقيسه رى چاقين خوه لى نقاندى و له زه كا چيكردى د ده سنيشان كرنا چاره نقيسى په هله وانيدا كر. قى له زه هه زى شاشيبه كا زانستى نيخسته دناؤ پي قازويا ژيانا په هله وانى و سنسله يا بويه رين تر و مائه يين رومانيدا. لى نه گهر نه م ب چاقه كى جفاكى لى بنيرين، نه ف ر هفتاره زى ساخله ته كى كلتورى كورديه (خو شاش بيت زى). د كورده واريدا ده مى بويه ره كى دلته زين د قوميت ئيكسه ر نا بيژنه كه سى شوله زى، چونكو ل وى باوره رينه دا توشى هه لنگفتنى نه بيت. د نوژداريدا زى هه تا ده مه كى نه دوور، نوژداران راستى يا نه خوشيى نه د گوتنه نه ساخى داكو خه مبار و دلसार نه بيت ژيانى. ل گوروى پيرانيين نوو يين جفاكى و ده روونى فهره راستى (چهنديا ته حل بيت زى) بو كه سى شوله زى بهيته گوتن.

د فان نمونه يين پيشكيش كريدا، نقيسه رى دقيت هندهك ژ ساخله تين جفاكى كوردستانى بو خوانده فانان خويا كهت و بيژيت كو ههر كه سانه كى دناؤ جفاكى كوردستانيدا توره كا جفاكى يا ب هيز و كاريگه ر ههيه. هه روه سا دياره كو نقيسه رى ب خوه زى باوره رى ب قى چهندي ههيه و په ياما وى نهوه كو پتر گرنگى پى بهيته دان. باشترين گر و قى قى چهندي زى نهوه كو ل داويى كو فان قه دگه ريته قه دناؤ جفاكيدا (نانكو مينا هه مى چيروك و حيكايه تين فولكلورى، دوماهيه كا دلخوشكه ر دده ته چيروكى)، نهفه زى رهنگدانه قه يا پاشخانا كلتورى يا نقيسه رى خويا دكهت.

سه ربه ست هندهك پارا دده تى كو بو خوه كاره كى پى بكهت و نهو ب خوه زى داخوازا غوربه تى دكهت كو شوى پى بكهت. نانكو ب دوماهى ئينانه كا دلخوشكه ر

چاره نقيسى پهلوانى دهستنيشان دكته. سه رهاي هندی كو فيانى دبنييت يا شووكرى و خهونا ههتا نوكه بو د ژيا و پي د ژيا وهكو بهرفا بوهاران حهليا و مينا خوناشي، خوهه كا هوور ب روومه تي ويدا د هاته خوار، لي هه ر ژنه كي د ئينييت و كاره كي ل كه رتي تاييهت بو خوه دكته.

ديسا ل فيره ژي ئه م دي كه فينه بهرانبه ر ته داخولا راسته وخو يا نقيسه ري د ژيانا په هله وانيدا. نقيسه ري نه هيا په هله وان ب به هانه كرني هه قالان قايل بيت و ههروه سا ژ هه لويستي خو فقه كيشاني ژي لي فقه نه كر، بهلكو فقه گه رانده دنا ف تورا جفا كيدا. ئه فقه ژي رامانا وي ئه وه كو نقيسه ري فيايه بيژته مه كو جفاك ب هزر و هه لويستين هه مه رهنك جوانه، كا چهوا به خچه ب گولين رهنكين و رهنكاورهنك جوانتر لي دهيت، جفاك ژي ب هزرين خوه يين ژ هه فجودا جزانتره. ئوميدا نقيسه ري ژي ئه وه كو هزر و هه لويستين هه مه جوور و جودا جودا دنا ف جفا كيدا هه بن يان په يدا بن.

ل داويي ژي دبيژين كو كه كي عيسمهت د قي بهر هه ميده هه ولدايه كو خوه به رده ته نا ف كووراتي يا دهرووني په هله وانى خوه و ب ريكا وه سفكرنا ساخله تين كه سو كي و هه فبه ندي يين جفاكي يين په هله وانى، هه ولدايه كو كومه كا ساخلهت و هه لويستين جفاكي كوردي بهر چا فكهت. ئوو ب ريكا گوهار تين به رده و امين رهفتارا په هله وانى روماني، هه ولدايه ئيشاره ته كي بده ته خوانده فاني هيژا كو رهفتارين مروفي ل گوره ري رهوش و كاودانين ژيارا مروفي دهينه گوهورين و هه رهفتاره ك ده ربريني ژ هه لويسته كي ديار كرى و سه رده مي خوه دكته.

ب قي چهندي ژي خويا دبيت كو هه لويست و رهفتارين مروفي نه جيگرن (وه كو گهله ك خهلك هزر دكهن)، لي ل گوره ري رهوشا دهرووني يا نافخويي و كاودانين كه توارى يين دهرفه يي دهينه ئاراسته كرن. ئه گه ر نقيسه ري خوه ب كوورى به ردا بيته دنا ف ههست و نهستين نافخويي يين په هله وانيدا، ل سه ر فه ر بوويه كو گرنگيه كي بده ته بهر ژه وهندي يين وي يين كه سو كي دنا ف جفا كيدا ژي كو هه فكيشا خوه يي و بابه تي يا په هله وانى د رومانيدا هه فسه نك بيت.

لیّ وه کو ههمی رۆماننقیسیڻ کورد ب دیتنه کا ئیدیالی و نموونهیی سه ره ده ری دگهل جفاکی کرییه. نه دووره ئه فه زی رهنگدانه فه یا مه نزومه یا خو هییی هزرا وی ب خوه بیت و نهو زی د ژيانا خوه دا ب ئاوايه کی ئیدیالی هزر بکته. هه رچه ند نقیسه ر هه ولده ت کو بیلايه نی یا خوه پاریزیت, لیّ دیّ هه ر هنده ک ساخله ت و تیگه هیڻ وی بیڻ هزری (چ ب ئاگه ه بیت یان بیئاگه ه بیت) که فنه سه ر که ساتی بیڻ رۆمانیّ و دیّ سه ره ده ری بیڻ جفاکی و هه قبه ندی بیڻ به ره مه یڻانیّ زی ب هه مان سه مته هزر کرن و دیتنا نقیسه ریقه هیڻه بادان.

ئالاقين هشیار کرنا جفاکی د روماننا
"نهو ناشی دهر اقلی وهر گیرای" دا

ئەو ئاشى دەراڧلى ۋە رگىراى

ئەو ئاشى دەراڧلى ۋە رگىراى، رۆمانەكە ژ لايى كاك ناجى تاھا بەروارىقە ھاتىيە نقيسین و ب ھارىكارى يا ئىكەتى يا نقيسەرین كورد/ دەۋك ل سالا ۲۰۰۲ى ھاتىيە چاپكرن. ئەۋ رۆمانە شەش چاپتەرین پىكقە گرىداىى دناۋ ۱۰۵ لاپەرەيىن قەبارە نافجيدا ب خوڧە دگريت.

ئەۋ رۆمانە ۋەكو پراىيا رۆمانىن دەقەرى داكۆكىلى ل سەر خەباتا مللەتى كورد و دوكمومىنتكرنا رەوش و بۆيەرین جفاكى كوردستانا باشور دكەت. لى نقيسەرى ھەولدايە كو زىدەبارى رەوشا ھەيى يا جفاكى كوردى چافخشاندىنە كا بلەز بدەتە دىرۆكا ھەشچاخ و نوو يا كوردستانى و ل گورەى تىگھە و ھەقبەندى يىن بەرھەمھيىنا تاكى كورد سەرەدەرىي دگەل بۆيەر و پەھلەوانىن رۆمانى بكەت. چونكو نقيسەرى قى رۆمانى د كۆكا خوۋدا ھەلبەستقانە و ئەقە سەربۆرا وى يا ئىكى يا نقيسينا رۆمانىيە، كۆمە كا ئىسقاتاتىن شەركى بەرداينە سەر قەگىرانا بۆيەران و چونكو ۋەكو ھەر نقيسەرەكى دى دناۋ جفاكيدا دژىت، ب ھزرىن خوۋە يىن ۋەعزكارى و ئاراستەكار، كار دكەتە سەر جفاكى و ب ژيانا جفاكى يا كەتواركى ئاكامدار دىت. ئوو دناۋ فان ھەردوو حالەتىن داخباربوون و ھەولىن ئاراستەكارىدا، پاشخانا خوۋە يا كلتورى، جفاكى، سىياسى و رەوشەنبىرى دئىختە دخزمەتا ھشياركرنا ۋە رگىرى يان مللەتىدا.

پراىيا حيوار و قەگىرانىن رۆمانى د چوارچوڧى تىگھەيىن فولكلور و كلتورى كوردىدا د ھىنە كرن. بەرچاقتىن چقى فولكلورى د قى رۆمانىدا گۆتىن مەزنانە كو ب شىۋەيەكى راستەوخو كرىنە دناۋ حيواراندا. ئەۋ چەندە ژى شىۋازى قەگىرانە كا رىپورتاژكرنا ھونەرى ددەتە رۆمانى. ئەم د بىژىن رىپورتاژكرن چونكو خواندەفان ھەۋجەى ھزركرنە كا كوور نا بيت كو گۆتىن مەزنان دناۋ رۆمانىدا خويا كەت.

کەلواشی گشتیی رۆمانی

ئەڤ رۆمانە ل سەر شەش چاپتەرین سنسلەیی ھاتییە دابەشکرن. ھەر چاپتەرەك مینا جوکە کییە ژ سەرۆکانییە کا ئیکگرتیفە دەین و بەر ب ریژگەھە کا ئیکگرتیفە دچن کو ھەلویستی نقیسەرییە، ئەڤ ھەلویستە ژى ژ ئەگەری خواندن و شرۆڤە کرن و دیتین نقیسەری ژبو بۆیەران پەیدا بوویە. ھەرچەندە شەش چاپتەرن، لی ب شیۆیەکی گشتی ژ دوو پشکین سەرەکی پیک دەیت” پشکا پیناسە کرنا دیتن و بوچوونین نقیسەری کو ب چاپتەری ئیکى ب نافی پیناسە دەربړینی ژى دکەت. ئوو پشکا دووی ژى ھەمی چاپتەرین دی یین رۆمانینە کو پەھلەوان فەدگەریتەڤە رەھوریشالین دەسپیکا ھەست پیکرنی و ھشیاربوونی و بەرخودانی.

ب فان ھەردوو پشکان رۆمان مینا دوو رۆمانان دەیتە پيش چاڤ: رۆمانا ئیکى بیافەکی بەرفرەھ و مەزنە، رەوشا سیاسی و جفاکی یا ھەرچوار پارچین کوردستانی ب خوڤە دگريت. لی رۆمانا دووی چیرۆکا پەھلەوانەکی خودان دۆز فەدگیریت کا دی چەوا بەری گەل و وەلاتی دەتە ژیانە کا خوڤ و خوەسەر و سەربەست. ب فی چەندی ژى ئەم دکارین بیژین کو ئەگەر پشکا ئیکى ژ رۆمانی فەکەین ژى، چ زەرگەھین مەزن ب روخسار و ناڤەرۆکا رۆمانی ناکەڤن و خوڤی و مفاداری یا خواندەڤانی ژى پى لەنگ نا بیت.

ئەڤ شیۆازی ھشیار کرنا مللەتی و ھەولدان ئاراستە کرنا وی بەر ب سەمتین ھزرا نقیسەریڤە، شیۆازەکی دەسپیکى رۆمانا عیراقییە کو ب نافی کەتواری یا جفاکی و رەخنە یا ریالیستی ھاتینە دناڤ قادا رەخنە گرتنا کوردیدا. ئوو چونکو رۆماننقیس ھشیار کرنا مللەتی ب ئەرکی خوە یی سەرەکی دزانیت و وەسا ھزر دکەت کو وەزیڤەیا ویژەى ھشیار کرن و ئاراستە کرنا جفاکییە بەر ب سەمتین پيشکەفتی و شورەشگیرڤە، لەوا دی بینین کو رۆمان مشتە ژ شیرەت و ئاراستە کرن و نەزەعە یین

رۆمانسی یین کەسۆکی و ... هتد. ب ئی چەندی ژێ رۆمان مینا گۆتارە کا ئیدیولۆژی یا پیشقەبرنا جفاکی لی دەیت و رۆماننقیس ژێ دبیتە لیدەرە کی جفاکی شورەشقان.

۱. پشکا ئیکی: پیناسە

د چاپتەری ئیکیدا کو ب ناخی پیناسە دانایە، نقیسەر هەولددەت کو کلیلا قە کرنا دەرگەهی رۆمانی بکەتە ددەستی خواندەقانیدا دا کو ب ساناهی تی بگەهیت و سەرەدەری دگەل گۆتارا سیاسی و ئیدیولۆژی یا نقیسەری بکەت. هەلبەت پراپا نقیسەری رۆمانی هەولددەن کو رەوشا سیاسی و جفاکی و ئابوری یا گەل و وەلاتی بەرچاڤکەن و ژبو رفیشتی بەین بکەنە دو کیومینتی دیرۆکی، ب مەرەما وی چەندی کو ئەق دو کیومینتە بنە هیقینی بەردەوامی یا خەباتی و دیتنا پاشەرۆژە کا گەشت.

پەهلەوانە کی خەمگین و خودان دۆز ل راستی یا تشتان و وەلاتینی د گەرییت. بەری هەر تشتە کی یان هەر کریارە کا دۆماندنا خەباتی یان پەقاندنا بۆیەرە کی، هیق دکەتە باکگراوند و رەوشا هەیی یا دۆزی:

— خەمرەقین: سەرکیشە کە... سەری وی راکەن، سەحکەنە مەژی وی، بەردەوام دلغینی دایە، شیرینی مینا هەلی ژێ دفریت، کانیه کا بوشە و گەلەک جوو و دەرآ ژێ دچن.... بپ ۲.

— ئەو جوپا بەری وی ل باکۆری، ئاڤا بوش مینا روینی ل چلی زڤستانی ب لیقائفە دجەمسیت، برایی من "سەرور" کەراخە... هەرو سی جار ل سەر دەرآقی دەیتە پاشقە برن، هەفتیی دو جار سەری وی دەیتە شکاندن، بەلی هیشتا پاشقە ناچیت... بپ ۲-۳.

— ئەوا بەری وی ل رۆژەلاتی، "شقان" ی برایی ل کاملانا بەاری پەزی خو لی بەراڤ دکەت.... ئەقرو ماگوری دی نوبەداری یا تەرشی برپووی کەت، بیرەوهریا دلتهزینا باپیری مەزن دکومبوونیدا بۆ قەگیریت.... بپ ۳.

— ئەوا بەری وی ل باشوری، دو تا ژێ دچن، رزگاری برایی من نیچیری دکەت، جار شوکفانە، شوکا وی ب زیو و زینەتین باش بازرگانان، مارین ئافی دگرت. جار

ژی کهوگیرفانه، دهرپین وی ل بن پین وی دشهقن.... چهند جار دمريت، دو قات دگريت، بهلی هەر باوهری ب خو ههیه.... بپ ۴.

بیگومانه ئەڤ پیناسه پین کورت و پوختکری، شرۆڤه کرنه کا پيشوهختا ههمی نافهروک و گوتارا سیاسی یا رۆمانییه، ئەو گوتارا بوویه کرمی لقاندنا مهژیی وی کهسی "نافی" وی ژ تپا (ک) دهست پیدکەت و ب (و) بدوماهی دهیت... بپ ۲. "ب راستی ههبوونا فی" باکگراوندی زه مینه خو شکرنه کا ب پیته ژبو دۆماندن و بهردهوامی یا پهلهوانی دناڤ ژیانه کا پيشبینکریدا.

جویا بهری وی ل باکووری، ب هزرا من ئیشارهته کا مژهوییه ژبو کوردستانا باکوور، لی دهمی شرۆڤه دکەت کو ئاقه کا بوش و سهروهی برا د هیته پاشقه برن و ههفتیی دوو جارن سهری وی د هیته شکاندن و ههری یی بهردهوامه، فی نه راسته وخویی، راسته وخۆ دکەت و چ گۆمان تیدا نا مینن کو بهحسی خهبات و بهرخودانا کوردستانا باکووره.

ههلبژارتنا ناڤین ههرسی برا پین ل سهر فان ههرسی جوو پین ئافی (ئاڤ تههارهت و پاڤژی و ژیانه)، دهلالهته کا خویاکرنا پيشینی و ههلوستی نفیسهرییه، سهروه ژبو کوردستانا باکور دانایه کو خهباتکارین ریازا کوردینی ل باکوور سهروهی یا ههمی کوردستان و کوردین باکوور دکەن. ئەو شقانی بیرهوهی پین باپیری مهزن د کومبووناندا شه دگيریت، ئیشارهته کا سهرییه بو خهباتا قازی محمەد و ئەوین ل دويف شوپا وی دچن. ل داویی ژی ئافی رزگار ژبو پشکا رزگارکری ژ کوردستانی ههلبژیریت. لی فی جووکی دوو تا ژی دچن: جار شوکفانه و جار کهوگیرفانه، ئەڤه ژی دهلالهتا رهوشا ههیی یا ههریما کوردستانی ل گورهی دیتین نفیسهری.

شوگقان ئیشارهتا ههلهپرست و کهییسکار و مشهخۆرین بهرههمی خهباتینه و ئینانا ئافی بازرگانان باشترین گروڤی فی چهندییه. ل گورهی ههلوستین سوشیالیستی پین پرانیا نفیسهری کوردستانی ل سهر پهروهده بووین، ههردهم بازرگان جهڤهنگی ههلهپرستی و میژتتا خوینا دۆماندا خهباتینه. ههرحهنده پشتی جیهانگیری و دروستبوونا

جیهانا نوو، قی جہننگی ئەو درەخشانا جاران نەمایە، لی هیشتا د نەهۆشی یا ھندەك
 نقیسەرانداندا (نە دوورە ئەز ژى ئىك ژ وان بىم) زەنگە کا بلند ھەبە. سەرەرای قى
 بەریخودانا نیگەتیش بو شوکفانی، لی ھەر وەسا ئیشارەتە کا دی یا ھەقدژ ھەبە کو
 وەلات بەر ب پیشکەفتن و وەراریقە د ھیتە ھاژۆتن، ئەو ژى ب ریکا سوخرە کرنا ھەمی
 پیرینە یین ل بەر دەست ژبو ئاڤا کرنا جفاکە کى مودیرن.

تایی کەوگیرفانی ژى ئیشارەتە کا بلەزە ژبو شەری براکوژی، چونکو کەوگیرفان
 کەوی ژبو گرتن و زیندان کرنا کەو کى دی بکار دەھیت. ھەردەم کورد ب کەوی
 ھاتینە شوبھاندن! د ھەردوو رامانین شوبھاندنیدا“ چ وە کو وە کەھڤکرن یان ژى شوبھەیا
 گۆمان کرنی.

۲. پشکا دووی: تیکست

ئەڤ پشکا ژ پینج چاپتەرەن پیک دەھیت کو ب شیوہیە کى سنسلەبى دەبرینی ژ
 دیرۆکا مللەتە کورد دکەت و قوناغ ب قوناغ مینا ماموستایە کى خواندنگەھا ئامادەبى
 ژبو خواندەفانان شروڤە دکەت. نە دوورە ئەڤ شیوازی راجاندنی ژ ئەگەری ئاکاما کارى
 نقیسەری بیت کو ئەو ب خوە ماموستایە. سەیدایى ھێژا عبدالرحمن مزوری د دیدارە کا
 خوەدا دبیزیت کو ئەدیبى کارى ماموستایى کرى دکاریت ب ساناهیت مەرەم و ئارمانجا
 نقیسینا خوە بگەھینتە خواندەفانى.

ئارمانجا قى نقیسینی ژى (ب ھزرا من) نقیسینا دیرۆکا کورد و کوردستانیە ب
 ئاواہە کى ویزەبى، ئەڤجا ما دەم ئارمانجا سەرە کى نافەرۆکا بابەتییە، بیگۆمانە کو دى ل
 سەر حسییا روخسارى بیت و ھەمی تەرکیزا خواندەفانى دى ل سەر ھەلوستین ھزرى
 و لەحزە یا دیرۆکی و پیتاژویا بۆیەرەن بیت. ژبو قى مەرەمى ژى نقیسەر ب ریکوپیکى
 چاپتەر داناینە بەر ئیک: (ھەست پیکرن، ھشیار بوون، سەرھەلدان، بەردەوامى، ئوو
 بەرەف خوەسەری).

کوردستانا باشۆر یەك ب یەك د فان ھەر پینج قوناغین سنسلەبیدا بۆریبە و نوکە ل
 قوناغا پینجى کار بو دروست کرنا دەولەتا کوردستانی دکەت. لەوا ژ لایى قالیکیفە د

کارین بیژین کو پشکا دووی یا رۆمانی ڤه گێرانا دیرۆکا بزافا رزگارینخوازی یا کوردستانا باشۆره. لی چونکو مللهتی کورد زمان و ئاخ و دیرۆکه کا ههڤشک ههیه و ب زالدهستی یا بیانیان هاتییه دابهشکرن، دناڤ درێژی یا ڤه گێرانییدا ههموو پارچه ههڤ دگرن و نفیسه ب ئاگههی یان بیئاگههی سه ره ده ری ڤه دگهل دیرۆکا کوردستانا مهزن دکهت و مژدارییه کا چیکری یا وێژهی دایه ڤی تیکستی کو ژ خانا راستی یین رویتین دیرۆکی بهر ب دهڤه کی هونه ریڤه بحیت.

بابه تی گشتیی رۆمانی دۆزا خوه سه ر و رزگار کرنا ملله ته کییه. داخو از کرنا خوه سه ری ژ نه گه ری بندهستی و ههست پیکرنا ب زۆرداری و سته ملیکرنی پهیدا دبیت. چیرۆکا ڤی بابه تی ژی ب ههست پیکرنی دهست پی دکهت. هه تا کو بکارین ههستا خه لکی ژبو هه ر کار و ئارمانجه کی بلقینین، فه ره ل ره هوریشال و پاشخانان ڤه گه رین. نفیسه ب شاره زایی یا ماموستایه کی دیرۆکی چیرۆکا دهوله تا میدی دکه ته ده سپیک بو چاڤ ڤه کرنا قوتابی یین گوهدار (خوانده ڤان):

"ل ڤان دهڤه ران، ئیمپراتۆریه تهک ب ناڤی ئیمپراتۆریه تا میدی هه بوو، پایته ختی وی ئه کباتانا-هه مه دان" بوو، ملله ته کی ئازا و چاڤ نه ترس بوو... ل سالا ۶۱۲ پ. ز ب سه روکاتیا که ی ئه خساری دوپی ب سه ر ئاشۆرییاندا زال بوو... به لی گه لهک نه کیشا و ل سالا ۵۵۰ پ. ز ب دهستی پاشایی فارسی کۆرشی دوپی هاته روخاندن، ئانکو ئه خینی ب سه ر میدیا دا زال بون... بپ ۱۳."

ئوو پشتی ڤی ڤه گێرانا که تواری یا دیرۆکی، دده ته خویاکرن کو کورد دبنیاتدا میدینه. بیگۆمانه ئه ڤ پیزانینه ههسته کا دلینی بو مروڤی پهیدا دکهن. ڤی ده سپیکرنا سه رنجراکیش به ری نفیسه ری دا ڤه گێرانا چیرۆکا داستانا که لا دمدم و جهژنا نه ورۆژی و خیا نه تکاری یا ههڤالان و گریدانا ڤی روودانا دیرۆکی ب که وه کی رباد در که هیدا.

- ئه ری سهیدا ئه ڤه چ که وه د ڤی ره کی دا؟!

- ئه ڤه که وی رباده، که وی راڤ و نیچیری یه.

- باشه سهیدا، کهو بچو هاریکاره بو گرتن و کوشتنا ههڤالین خو... بپ ۱۸.

سهره رای فئی پیته گریدانا چیرۆکه کا دیروکی ب تایی که و گیرفانیی د پیناسه یا ده سپیکیدا، ههروه سا ژبیر نه کریهه کو مه لای بکه ته ری نیشانده ری سهره که یی فئی ههست پیکرنی. مروئی کورد ب سروشتی خوه یی چیا یی و گشتو کالیقه پتر سهره ده ریی دگهل دلینیی دکه ت و مه ژبیی وی پتر ب قوناغا غه یب و میتافیزیکیقه هه قبه نده. بوویه مه لایه کی ئاسایی دشی ت ههستا خه لکی ب ئازرینیت و بهر ب وهرگرنا هه لویستین ده سنیشان کریقه بهت.

پشتی ئەو ههست پیکرنه دچیته دناؤ ناخی ملله تیدا و دبیته پشکه ک ژ دلینی و هزر و رهفتارین وی یین روژانه، دو را هشیار کرنی د هیت. هشیار کرن ب ریکا وه لاتینی و زمانی و خیزانا ئیکگرتی د هیته کرن. ژبو ئەنجامدانا فئی کریاری ژی باشتین نافگین یان میدیا دیوانا مه لای و کوچکا ئاغای و سترانین کوچک دیوانانه. هه ولدانا په هله وان ی ژبو ته جنید کرنا ئاغای و ئاراسته کرنا مه لای راستیه کا دیروکیه و ل ههر چوار پارچین کوردستانی هه بوویه. ئینانا نمونه یین زولم و سته ما داگیر که ران و رزینا له شین نازک د کونجین زیندانانقه، دلینییه کا ساکار و ساویلکه یا هه یی بهر ب هشیاری و هزر کرنه کا کوورترقه دبهت:

" ئەو رهنگین رویدانین دلته زین، ههر روژه کی میفانین گونده کینه، ماله کینه، ئەو دیوی رهش، ههرو چهند گهنج و لاوین ملله تی مه دادعویریت، دیمی نازکی بهارا وهلاتی دچرمسینیت... بپ ۳۴."

زیده باری فه گیرانا کاره سات و ده رده سه ری یین ژ ئە گه ری ساویلکه یی و نه زانینا کوردان ب سه ری ملله تی هاتین، کومه کا نمونه یین هه لبه ستین جزیری و خانی و نالی دکه ته گروؤ ژبو هه بوونا فئی چه زا رزگاریی و راکیشانا سه رنجا خه لکی هه چکوهه یی کو بی داخبار بن. ب فان نمونه و گروؤ فین پیشکی شکر ی، نفیسه ری هه می نافگینین به رده ستین سه رده می روودانین رو مان ی ژبو هشیار کرنی بکارئینانیه و ب شاره زایی یا ماموستاییی فان بویره و کاره ساتین نه خوش به هانه دکه ت: "ئه گهر نه خوشی نه بن، مروؤ چ ژ تاما خوشیا نزانیت... بپ ۱۴." ئەو به هانه کرنه زه مینه خوشکرنه کا ئاشکرایه ژبو

هندی کو بهحسی گلهك بویهرین نهخوش بهیته کرن و نهؤ نهخوشیینه نه بووینه پالدهرین سهرههلدانى و بهردهوامی و ژيانه كا نازاد و خوهسهر.

د چاپتهرى سهرههلدانیدا، ب ماخولیانى یین خهمرهقینی و ویرانکرنا گوندان دهست پی دکهت. ل گورهى ریرهوا رومانی خواندهقان وهسا هزر دکهت کو د قى چاپتهریدا دى بهحسی سهرههلدان و بهرخودان و خوراگری هیته کرن، دى وهسفا خوشترین لهزه یین ههلكیشانا بای نازادی و رزگاری هیته کرن. لی نهؤ چاپتهره مشته ژ فلاشباك و بیرهوهرى و کارهساتان، تنی وهکو حز و خهون و دلخوشکرن بهحسی سهرههلدانى دکهت، نهمازه دهمی خهمرهقین سهرهدانا برای خوه دکهت:

" هیشتا د سهر قى حالى را برای من یی پرسیارا دهنگ و باسان دکهت، یی هزر دکهت، ههما سوبههى سپیدی دى ژ زیندانى دهرکهفیت و دى سهرکیشیا شورهشا هشیاری و سهرههلدانان کهت، دى گازی کهت، سهرههلدانه، بهرخودانه، شورهشه... پ ۵۲."

ژبلی قى ئیشارهتی و هندهك ئیشارهتین دى یین گلهك کورت، چ بهحسی خوهی و گهوههرى سهرههلدانى ناکهت. د تیگههین کوردهواریدا، دهمی کهیفهك بو مروقى چی دبیت، دى ههولدهن قهشیرن و دگهل بویهرین دلتهزین ههقهبر کهن، چونکول وى باوهرینه کو "فهره ل دهمی خوشیان، مروؤ نهخوشیان ژبیر نه کهت" و ههردهم بینته ببرا خوه. نهفه ژى ب هزرا من ژبو ترسیانا ژ چاقینکرنی دهیت، دهمی بویهرهکی خوش ب سهری کهسى کورد دهیت، داکو چاقین نهبیت، ئیکسهر دى بهحسی نهخوشی یین بوری و دهردهسهری یین ههیی کهت. نه دووره نهفه بیت سهدهمی وى چهندى کورد ب دلی خوه نه کهنه کهنی و نهگهر هات و جارهکی ب دلخوشی کهنی، ئیکسهر دى بیژیت، "خودی خیرکهت." چونکول باوهریه کو پشتی کهنی دى خهمگینییهك ههبیت.

د قى رومانیدا، زیدهباری بهلیکرنا ههلویستین سیاسى و گوتارا شیرهتکاری یا ههردهم نفیسهر ناراستهى دهستهلایى دکهن، نفیسهری "نهو ناشی دهر او لی وهرگیرایى"

به حسی ژيانا كه سوکي و ژنياناي دکهت. پيك ئينانا خيزاني ته مامکرنا نيغه کا ئاييني مروفييه (ههروه کو ئولدارين موسلمان ديژن). ل گورهي في هزري، نفيسه ر ل سه زاري په هله واني ههولدهت کو ژيانا مروفي بکته ته سي قوناغ:

"ژيان د سي قوناغين گرنگ دا دبوريت" بوون، ژنيان و مرن..... بپ ۵۶.

نه گه ر ئه م ب چاقه کي جهغهنگي زي سه حکهينه فان هه رسي قوناغان، چ هه قبهندي دگه ل ئارمانج و ئاراسته بين روماني به لي نا کهن. لي ب هزرا من نفيسه ري فايه بيهن قه دانه کي بده ته خوانده فاني دا بشيت هزرا خوه د گوتارين ئاراسته کري بين بوريدا بکته و ههولده کا ساڤا و فالیکيه ژبو پيکفه گریدانا تاك و کومي دناؤ هه لويسته کي ئيديولوژيدا. ژ لايه کي ديقه زي دقيت دا کوکي ل سه ر گرنگي يا خيزاني د تيگه هي ئيسلامه تييدا بکته، چونکو نه هه رسي قوناغين ژيانا مروفي کو بوون و ژنيان و مرنه، ب به ريخودانين ئاييني ئيسلاميقه هه قبهندن، چونکو د ئيسلامه تييدا مروفي ژبو تا عهت و پيگيري کرنا فه رمانين خودي ها تيبه دان و هه ر کاره کي دي يي ژبلي تا عهتا خودي به يته کرن يان هات بيته کرن، ب زک و بنزکين مروفيقه هه قبهنده و پاداشتي ژ هه ميا مه زنتر دي ل به هه شتي بيت.

ب هه مان مژداري يا بابه تي سه ره هلداني، چاپته ري به رده وامي ژي، پتر به حسکرنا ره Qin و شکه ستن و سي داره دانا قازي محمه د و خيانه تکاری يا د داستانا خاني له پ زي ريندا چي بويي و خه م و کاره ساتانه: " نه فروکه، خه به ره کي بالکيش و ب سه م من به يستی يه، نه گه ر وه سا بيت، مينا ريژا ديواري، دي هه ر روزه کي گه را ئيکي بيت، ب في چه ندي، دي توفی مه ل دونيايي بره يت.... بپ ۶۹. " ئو هه ر ب في رهنگي له تم و قه کولاندا برينين بوري، دريژي ب چاپته ري به ره ف خوه سه رييقه زي ددهت و مينا ريپورتاژه کا روظنامه فاني ئيشاره تين پچرپچر ددهته نه نفال و سيانیدی و سه ره هلداني و ره فيني و هه بوونا پشکه کا نازاد ژ هه ر چوار پارچين کوردستاني.

بيگومانه کو نفيسه ري ب مجدي هه ولدايه في چيروکا راسته قينه يا کاره ساتين ملله تي کورد دناؤ رومانه کا هونه ري دا دوکيو ميئت بکته. لي مژداري يا چيکري و

حه شوکړنا بویه ران ب هندهک فلاشباکین دووباره کریفه و هه ولدانا گشتاندنا هه مان چیروکی بو هه رسی پارچین ناماژه پیگیری د رومانیدا (کو نه دووره مه رهم پی ئیکگرتنا کوردستانی بیت)، چیروکی بهر ب ناراسته یه کا نه دیار و مژدارفه دبهت و سه ری به ندکی ژ دهستی خوانده فانی دهر دکه فیت. ب فی چهندی ژی خوانده فانی ژ خوشی یا لایه نی جوانی و هونه ری دوور دکهت و ههروه سا ب ژده ستدانا چیژا جوانی، مفاداری یا وهرگرتنا پیژانین دهر باره ی دیروکا کوردستانی ژی دئیخته بهر گومانی.

هه لبهت نقیسه ری ژبو نقیسه نا فی رومانی، که رهسته کی خافی مه زن هه بوویه و زه خیره یه کی زور ژ بویه رین دیروکا هه رسی پارچین سه ره کی بین کوردستانی کومکرینه. لی کریارا راجاندن و هوناندنا په روزه کی جوان و نامانه کی موکم ژبو همیژکړنا فان که رهسته بین په رفه کری و مشت بهراد و فه ریژ، ریبازا په هله وان و بویه ران هه ردووان شهله ژان و نالوز کریه. ئوو چونکو به ره مه کی ناراسته کریه ژبو هشیارکړنا ملله تی، ب هزرا من، دا مفادارتر و به ره مدارتر بیت، نه گه ر ب شیوه یه کی ناشکراتر و فه کریتر هاتبا نقیسن.

بکارئینانا گوتنن مه زنان د رومانیدا

تشی سه رنجراکیش د فی رومانیدا، بکارئینانا به ربه لاقا گوتنن مه زنانه. گوتنن مه زنان وه کو چقه کی گرنگ ژ فولکلوری کوردی ناکامه کا کاریگه ر ل سه ر دانوستاندن و سه ره دهریکړنا روژانه یا خه لکی هه یه. ئوو ژبه ر کو ویره خودیکا خه ون و خه م و کیشه و هیقی و جوانی بین جفاکینه، لهوا پرانیا نه دیبین جیهانی ژبو هوناندنا به ره مه بین خوه بین ویره یی، مفایه کی مه زن ژ فولکلوری وه لاتین خوه وهر دگرن. ئوو یهک ژ چقین گرنگین فولکلوری“ گوتنن مه زنان، چونکو گه له نپه ری و ساده نه و هه می خه لک ب هه می ته خ و ناستین خوځه سه ره دهری دگه ل دکه ن و تی دگه ن.

نقیسه‌ری ب دوو شیوازان گۆتین مەزنان بکارئیناینه“ شیوه‌یی نه راسته‌وخۆ کو مروؤ دکاریت ژ رامانا پشت ریژکین حیواراندا گۆتته‌کا مەزنان ژی دەر بیخیت و ب هزرا من ئەف شیوه‌یه جوانتر و پایه‌دارتره ژ لایه هونه‌ری ده‌قیقه. شیوه‌یی دووی ئەوه کو گۆتته‌کا مەزنان وه‌کو ئیقتباس ژ جفاکی ب راسته‌وخۆیی بهیته بکار ئینان، ئانکو گۆتتا مەزنان دی وه‌کو خوه هیته وەرگرتن، تی دی کورد دیژن یان وه‌کو باپیرین مه‌گۆتی ل پیشی یا گۆتی هیته زیده‌کرن.

د فی نقیسه‌ینیدا تی دی به‌حسی شیوه‌یی راسته‌وخۆیی بکارئینانا گۆتین مەزنان که‌ین. چونکو ئەف شیوه‌یه دگهل گۆتار و ئاراسته یا گشتی یا رۆمانی دگونجیت، ژ لایه‌کی دیقه ژی شیوه‌یی هونه‌ری یان نه راسته‌وخۆ کیمتز هاتینه بکارئینان. نه‌دوووره ژ ئەگه‌ری کلتوری رپساندی دناؤ ناخی نقیسه‌ریدا و ب ئاوايه‌کی نه ئاگاهی ئەف گۆتته‌کا دناؤ ریژکین هه‌فۆکین حیواراندا هاتینه فه‌شارتن و پاشی ژ لایه خوانده‌فانی دووربینقه هاتینه دیتن. لی شیوه‌یی راسته‌وخۆ، ب ئاگاهی و زانیوون هاتینه بکارئینان، ل هه‌ر جهه‌کی بکارئینانی نقیسه‌ری مه‌ره‌مه‌کا دیارکری پی هه‌بوویه و هه‌روه‌سا ژی ژبو ساناهیکرن و دهره‌هیکرنا مه‌ره‌مین ئاشکرا و فه‌شارتی بین هزران بکار ئیناینه.

ب گشتی پتر ژ ۳۸ گۆتین مەزنان، ئەوین به‌ربه‌لاؤ ل هه‌می ده‌قه‌رین کوردستانی بکارئیناینه و تی چوار گۆتن ژی دووباره‌دین. هه‌لبه‌ت ئەف چه‌نداتی یا زۆر ژ گۆتین مەزنان نیشانا هه‌بوونا پاشخانه‌کا ده‌وله‌مه‌ندا فولکلورییه د ناخی نقیسه‌ریدا.

هه‌می به‌ره‌مه‌ین و یژه‌یی ب ئاگاهی یان بیئاگاهی یا نقیسه‌ری ره‌نگدانه‌فه‌یا پاشخانا هزری و کلتوری یا نقیسه‌رییه. ب فی چه‌ندی ژی ئەم دکارین بیژین کو نقیسه‌ری پاشخانه‌کا فولکلوری یا ده‌وله‌مه‌ند هه‌یه و ب شاره‌زایی ژبو جوانکرن و به‌لیکرنا مه‌ره‌مین ده‌قی خوه پی هونه‌ری ته‌رخانگرییه.

د پرانیا جاراندا، ئەف گۆتین مەزنان یان بین پیشینان ئامانی هه‌لگرتنا فه‌لسه‌فه و به‌ریخوداین کلتوری ملله‌تینه، ئانکو ئەم دکارین بیژین فه‌لسه‌فه‌یه‌کا گه‌لیری یا هه‌می ملله‌تییه ژ لایه‌که‌سه‌کی مه‌زنقه (کو حه‌کیمه یان ده‌سته‌لاتداره یان ژی ئاقله‌منده)

هاڻيٽيه دنائت خه لڪي هه چڪوهه بييدا و سه ردههري دگهل هاتييه ڪرن هه تاڪو بوويه
 گوتنه ڪا گهليري يا هه مي جفاڪي. هه ر ل دهسپيڪي مهزن ديٽن: "گوتنين مهزنان
 نه خشه ل بهرانه." ڪو ئيشاره ته ڪا ئاشڪرايه ژبو گرنگي و ڪاريگهري يا فان گوتنان ل
 سه ر هزر و رهفتار و تيگههشتنا خه لڪي, ژ لايه ڪي ديغه ژي ئيشاره ته ڪه ژبو پيروزي يان
 نه مري يا فان گوتنان ڪو هه تا ب نه بهد هه ر دي مينن.

د ريڪا ديراسه تڪرن و شروقه ڪرنا فان گوتناندا, د ڪارين شيوازي هزر ڪرن و
 رهفتارين ملله تي ڪورد بزائين, ههروهسا د هه مان ده مدا د ڪارين ژبو گوهارتن و
 ئاراسته ڪرنا خه لڪي بڪار بينين و مشه جارن ژي د شياندايه ڪو ژبو ئارامڪرنا دهرووني
 و خونگه رميي و هانداني ژي بهينه بڪار ئينان.

هه مي گوتن د هه ر هوش و بويه ره ڪيدا بوويي رهوشا هه يي و هه قبه ندي يين
 له حزهيه ڪا ديار ڪري يا سه ردهه مي قهومينا بويه ري جفاڪينه, لهوا نه دووره هنده ڪ گوتن
 بو هه مي رهوش و بويه ران نه دروست بن, يان ژي ژبو هه ر رهوشه ڪي رامانه ڪا جودا
 هه بن. هنده ڪ ژ وان نمونه يين دنائت ريٽڪين رومانيدا هاتينه بڪار ئينان و هيٺه ڪ دايه
 حيواران نه ڦين ل خوارينه:

- توبه.. توبا دار ڪوڪه ي بيت.. بپ ۳.
- نه زماني دريٽ دار ڪوڪي سهري خودانيه.. بپ ۴.
- هه تا ناڦا دهستي رهش نه بيت, تاما دهڦي خوش نا بيت.. بپ ۵.
- روڙا خوش نه دهه ب يا نه خوش.. بپ ۵, بپ ۲۹.
- مار گهزتي ژ وهريسي دترسيت.. بپ ۶.
- ژنا نه بڙيره نه سل خير.. بپ ۶.
- گوتنين مهزنان نه خشه ل بهرانه.. بپ ۸.
- دهوي جهر باندی باشتره ژ ماستي نه جهر باندی.. بپ ۱۰.
- چ نشيقي د بي نه فرازي نينن.. بپ ۱۱.
- سهري نه ئيشيت هه وجهي چ ده رسوڪا نينه.. بپ ۱۲.

- چ ئاگر بى دويكىل نينن .. بپ ۱۶ , بپ ۳۳ .
- چەم بى چەقل نا بن .. بپ ۱۸ .
- تىتتهك د بن كولاڧى ويڧه ههيه .. بپ ۲۳ .
- بېھنا شاعېرا بى ستران ناھىت .. بپ ۲۳ .
- جهرك ب رىكا ئاڧىڧه دشكىت .. بپ ۲۴ .
- ئەگەر كەر كەتە كۆرى خودان ب خو بەدەلى سەدايه .. بپ ۳۰ .
- ئەگەر مروڧ نەخوشىي نە بينىت , چ ژ تاما خوشىي نزانىت .. بپ ۳۰ .
- ئەگەر ئاڧ د گولاڧه ما دى گەنى بيت .. بپ ۳۰ .
- پرسىار بكة ژ دنى گوھى خو بدە خو بتنى .. بپ ۳۳ .
- چ دويكىل بى ئاگر نينن .. بپ ۳۳ , بپ ۱۶ .
- دىكىلى روژەكى بە , نە مرىشكا سەد سالان .. بپ ۳۴ .
- مالال مالخوى حەرامە .. بپ ۳۵ .
- سەيى وەفادار ژ براى چىترە .. بپ ۳۶ .
- گەلەكى نەدە ب پىچەكى .. بپ ۵۶ .
- پرسىارا جىرانى باشى يا هەڧگىيانى .. بپ ۵۷ .
- ئاگرى مروڧى ژ دەھمەنا مروڧى بەردبىتە مروڧى .. بپ ۵۷ , بپ ۸۷ .
- بمرە بو ژىنى , نە ژى بو مرنى .. بپ ۶۱ .
- سىارى خەلكى ھەر بى پەيايه .. بپ ۶۱ .
- دونيا دبىت بەھوست , دوژمن نا بىتە دوست .. بپ ۶۷ .
- مروڧ چەند بى زانا بىت , ژ مروڧى زاناتر ھەنە .. بپ ۷۷ .
- قوچال كەڧرىيه .. بپ ۸۶ .
- ئەگەر ئاگر بەر بوو رىلى , تەر و ھشك پىكڧە د سوژن .. بپ ۹۰ .
- تڧا سەر ئەڧرازە .. بپ ۹۱ .
- سوتم ناھىتە گۆتن .. ۹۱ .

- بایئ بھرین بھراثشا دھت، ئھم یئ بھحسی کھنگر پھرا دکھین.. بپ ۹۳.
 - رھشو ب دھستیت خو ئھگھر دی ئاؤ تھ بھت.. بپ ۱۰۰..... ھد.
- ھھلبھت ھھر گۆتھنك ژ فان گۆتین ل سھلال دیارکری، د رھوشھ کا تایبھت و ھھلوپستھ کئ دھسینشانکریدا ھاتینھ گرتن. ھندھك جارن ژبو رھنگدانھقھیا رھوشا ھھیی د جفاکیدا، یاریکرن ب ھھقو کا گۆتنئ کریبھ کو دگھل ھزر و ھھلوپستئ پھھلھوانئ رۆمانئ بگونجن، بو نمونھ "چ ئاگر بی دوپکئل نینن.. بپ ۱۶." کو ھھر کریارھ کئ بھرژھنگ و سھربارکین خوھ ھھنھ و ھھر کریارھ کا مروؤ بکھت (خو ئھگھر بچووک بیت ژئ) دی ھھر ئاکامھ کئ کھتھ سھر رھوش و رپرھوا جفاکی. لئ ھھمان گۆتن ب شیوازھ کئ دی ژئ د ھیتھ گۆتن: "چ دوپکئل بی ئاگر نینن.. بپ ۳۳." کو ھھمان پھیف و ھھقو و نافھرؤکھ، لئ رامانا وی د ھیتھ گوھارتن. ل فیرھ ب مھرھ ما وی چھندی د ئینیت کو ھھر گۆتگۆتک یان غھلبھ غھلبھ کا دناؤ جفاکیدا د ھیتھ کرن دھرئھنجامئ ھھلوپست یان کریارھ کئیھ (خو ئھگھر نھ دیار و نھ ئاشکرا بیت ژئ).
- ھھژی گۆتنھ کو بکارئینانا فولکلوری، نھمازھ گۆتین مھزنان، رۆمان زھنگین کریبھ و ھیزھک دایھ ئھرگومینت و حیوارین د ناؤ قھگیړانا بویھراندا. لئ ھھبوونا مژداربھ کا چیکری و ژیکقھقھتیانا بویھران و بازدانین ل سھر بویھرین مشتئ دیروؤ کا جفاکئ کوردئ، رۆمان ژ مھرھما وی یا ھشیارکرن و دوکیومینت کرنا دیروؤ کا کوردئ (ئھوا ژ شیوازئ نفیسینئ خوھ فھرز کری) بھرگومانکریبھ و بھری وی دایھ قھگیړانھ کا وھسفی یا جفاکئ کوردئ یئ بارکری ب خھما دۆزھ کا بۆری و ھھنۆکھیی و ئایندهیی ژئ. ژبو قئ مھرھمی ژئ گۆتین مھزنان کو قھرپژ و بھرھمی ھزر و تیھزرینا جفاکیبھ بکار ئیناینھ. ئانکو دقئت بیژتھ وھرگری، ئھؤ دۆزا من کریبھ ریژگھھا سھفھر و بھرئخودانین جفاکی و بھری وھ ددھمی، دگھل قھرپژ و رھنجا وھ یا ھزری دگونجیت و ژ وھ بو وھبھ.
- ل داوی یا قئ پھرھگرافی د کارین ب شیوھبھ کئ گشتئ بیژین کو بکارئینانا گۆتین مھزنان دناؤ حیوار و قھگیړانین رۆمانیدا مفا و ھیزھ کا مھزنتر دایھ بویھر و ھھلوپست و خویا کرنا رھوش و کاودانین ھھیی یین جفاکی. ب قئ چھندی ژئ ئھم د کارین بیژین

کو نفیسەر شیایه فولکلوری ب ئاوایه کی پۆزه تیف دناؤ رۆمانا خوه دا بکار بینیت و هیژه کا مهزنتز و کاریگه رتر دایه حیواران.

رۆلی رۆمانی د رهوشه نیر کرن و هشیار کرنا ملله تیدا

ئهؤ رۆمانه فه گیرانا سه ربۆرین خهباتا ملله تی کورده ل ههر چوار پارچین کوردستانی. فه گیرانا بیره وهری یین رۆژانین خهباتی و کاره سات و ده رده سهری یین ب سهری ملله تی کورد هاتین، خویا دکهت.

نفیسهری ب ههمی شیان و شاره زایی یین خوه یین نفیسینا ههلبهستی ههولدایه کو ههلویت و ئیدیولوژی یا ملله تی کورد ل هه مبهری داگیر کهران بو رفیشیتین بهین دوکیۆمیت بکهت و بکهته هیقینی به رده وامی یا خهباتا ژبو خوه سهری د هیته کرن. هه رچه نده ئهؤ رۆمانه مینا رۆمانه کا دیروکی (دیروکا هه فچه رخوا ملله تی کورد) د هیته بهرچاؤ، لی د کوکا خوه دا وه کو ریپورتاژه کا رامیاریه. کو ب ئه رکی هشیار کرن و ئاراسته کرنا ملله تی رادبیت و د ههمان ده مدا ژی ئاماژه یین رهوشه نیر کرنا جفاکی ب زانیوون و ژ سه ربۆرا ماموستایه کی شارهزا د کریارا فی کریندا تیدا دیار دبن.

پروسا فی کرن و رهوشه نیر کرنی ب ریکا به رهه مین و یژه یی و نه مازه رۆمانی، هنده ك جفاکاندا، وه کو جو ره کی و یژه یی سه ره ده ری دگه ل دکه ن، نه مازه ئه و جفاکین پاشکفته یی یان ئه وین ژ نوو پیش دکه فن. بو نمونه د و یژه یی عه ره بیدا جو ره کی و یژه یی هه یه دیبژنی و یژه یی پهروه ده یی “ وه زیغه یا فی و یژه یی ئه وه کو ب ریکا و یژه یی، نه مازه ههلبهست و چیرۆکی، پروسا پهروه ده یی یا جفاکی ل گوره ی سیسته می هه یی و دانایی د مه ژیی و هه رگراندا بچینیت و جهگیر کهت.

ههروه سا تیرمه کی دی یی و یژه یی هه یه دیبژنی، و یژه یی پیگیر کو و یژه فان پیگیری ب سیسته م و تیگه هین هه یی دکهت، یان ژی ب کیمی ب دۆزه کا دیار کریغه گریدایی و پیگیره. هه رچه نده ئهؤ تیرمی پیگیری ل گوره ی دۆزا هه یی د هیته گوهورین و سه متین

جودا جودا وهر دگریت، لی د جفاکی مه دا ب دؤزا شوره شگیری و رزگار بوونا ملله تی کورد و هشیار کرن و رهوشه نبیر کرنا خه لکی هه چکوهه بیفته گریدايه.

هه قکیشا کا ویزه ژبو ویزه یه یان ژبو خه لکی جفاکیه (هونه ر ژبو هونه ری یان ژبو جفاکی)، بو سه رده مین دوور و دریزه بابه تی دان و ستان دین نا فگینین ویزه یی و رامیاری و رهوشه نبیری بوو. د جفاکه کی وه کو جفاکی کوردیدا، کو پرانیا شوره شگیر و ئیدیولوزیستین دؤزی ژ سیاستمه دار و رهوشه نبیرین جفاکی پیک د هین، بیگومانه کو دی هه می هیژ و شیانین مرو فان و به ره می وان یی رهوشه نبیری و هنری که نه د خزمه تا دؤزا رهوا یا رزگار یخوازی و شوره شگیریدا، نه فجا سرؤشتیه کو درووشی ویزه ژبو هشیار کرنا گهل بلند کهن و هه ر ویزه فانه کی ژ خه تی دهر که فیت، ب لادایی یان نه پیگیر ل قه له م بدهن. د هه مان دهمدا ژی نه وین د خزمه تا دؤزا دیار کری یا به رته نگدا کار دکهن ب وه لاتپاریژ و پیگیر و کورد په روه ر ل قه له م بدهن. ئوول گوره ی که ساتی یا جفاکی یا هه ر که سه کی ل هه می جه و سه رده مان، کو ب رازیوون و به ریخودانین خه لکی جفاکی دهیته پیقان و هه لسه نگاندن، بیگومانه کو هه ر رهوشه نبیره ک دی هه ولده ت کو لبه یه کی دانته سه ر ئافاهیی ئافا کرنا جفاکی (نهوی ب پیگیری یا دؤزه کا ده سنیشان کری هاتییه پیناسه کرن)، ئووب فی چهن دی ژی دی نافی خوه دنا ف تیهرین و دیتین جفاکیدا نه مر که ت.

فی وه زیغه یا ده سنیشان کری یا ویزه یی به ری پرانیا ویزه فانین کورد دایه هن دی کو پشکداریی د شوره شیدا بکه ن و به ره می خوه یین ویزه یی بیخنه د خزمه تا سه ر که فتنا شوره شیدا. شوره ش ژی ب سه ر ناکه فیت هه تا کو خه لکی هه چکوهه یی تی نه گه هیت و باوه رییه کا ره های پی نه ئینیت.

د سه ربورین گه له ک ملله تاندا، فی شیوازی پیگیریی سه ر که فتن ب ده ستفه ئینایه و ویزه فانین فی ریبازی ژی د چاقین ملله تیدا، نؤلا ری نیشانده ر و رابه رین جفاکی لی هاتینه. لی نه فقه دبیته پشکه ک ژ ویزه یی، چونکو وه کو نه له میته کی سه ر که فتنا دؤزی هاتییه بکار ئینان و سه ر که فتنا هه ر دؤزه کی پیدفی ب کومه کا نه له میته یین خوه یی و

بابه تی ههیه، وئزهیی پیگیر ژی فاکتوره که د ناؤ کومه کا فاکتوراندا، خو ئه گهر کاریگهترین فاکتور بیت، ههر دی مینیت پشکهک ژ کومی. ژ لایه کی د یقه ژی، نه دوره د هه مان جفاکدا، کومه کا خه لکی دی هه بن، نه دگهل دوزا دهسینشان کری بن و ئه و ژی پشکهکن ژ جفاکی. ل فیره ئه م دی گه هینه وی پرسیاری کا ئه ری وئزه خودیکا ژيانا جفاکیه یان ژی خودیکا دوزه کا جفاکیه؟

ب هزرا من وئزه ژ پیگیر کرنا ب دوزه کا دهسینشانکریقه بهرفره هتر مهزنتره، خو ئه گهر ئه و دوز پیروترین و گرنگترین دوزا چاره نقیسی ملله ته کی بیت ژی. وئزه پروسهیه کا مروفانتهیه و سه ره ده ری دگهل هه می مروفانتهیه و هه ست و هزر و ره فتارین هه می مروفان دکهت. ئه ججا ده می ئه م دبیزین کو فهره وئزه ژبو ملله تی یی ئاراسته کری بیت، مه ره م پی ئه و نینه کول سه ر حسیبا خوهی هونهری بیت، ههروه سا ژی ده می دبیزین فهره وئزه ساخله تین خوه یین هونهری ب پاریزیت و ب هونهره کی هه ژی و پایه بهرز بهیه هوناندا، مه ره م پی ئه و نینه کو مینا فیلسوفین کهفن ب هندهک هزرین ره های دناؤ بورجین خوه یین بلند و دووره جفاکفه بژین و حهز و خواست و هه لچوونین خوشی و نه خوشی یین مروفانتهیه پشتگوه پافین. وئزهیی کاریگهر و پیگیر (ب هزرا من)، ئه و وئزهیه یی بکاریت ب هه قسهنگی سه ره ده ری دگهل خوهی هونهری و پرسا مروفینی یا جفاکی بکهت، مینا بابتهی روخسار و نافهروکی، زیده پویته دانا ههر لایه کی دی ل سه ر حسیبا لایه نی دی بیت.

نقیسه ری رومان "ئه و ئاشی ده راؤ لی وهرگی رای" ب هه می شیان و سه ربور و شاره زایی یین خوه یین د واری فیوکر و ره وشه نبیر کرنیدا هه ولدایه کو خه لکی ب دوزا نه ته واکورد هه شیار کهت و ره وشه نبیره کا نه ته وهی پیشکیشی ملله تی بکهت، ئوو د فی بیافیدا یی سه رکه فتی بوویه، چونکو ئه و ب خوه ماموستایه و دزانیت کا دی چه و سه رنجا قوتابیان بهر ب بابتهی خو قه کیشت.

ب فی چه ندی ژی، ئه م دکارین بیژین کو نقیسه ری هه ولدایه سه مته کا دیار کری بو خوه قوتابی یین خوه دانیت و بهری وان بده تی. ئه و سه مته ژی دوزه کا پیروز و گرنه

د ژيانا جفاکي کورديد، کو نه ته وه پاريزی و رزگاری يا وه لاتیيه. لی داکو خواندنا مه يا بیلايهن و ههسهنگر بیت، فهره ئیشاره تی بدینه سهر بؤرا هونه ری یا نفیسه ری کو شیايه فی دۆزی ب هندهك میناکین هونه ری یین جوان و ههلبهستکی دهر بریت و فی به رهه می ژ گوتاره کا دیروکی یان رامیاری جودا که ت. لی ههروه کو مه ل دهسپیکا فی پهره گرافی گۆتی، کو چوارچوڤه کرنا مینا و بابه تی هونه ری دناڤ سه مته کا دیار کری یا بابه ته کی دیروکی و رامیاریدا، کو ته رکیزه کا زیده تر دکه فته سهر ناڤه روکی و پیگیری یا ب دۆزی، نهڤه ژی تا راددهیه کی میناکی چيروکه کا ریپورتاژی دده ته رۆمانی.

نهڤه شیوازی چيروکین ریپورتاژی، ههروه کو ره خنه فانی عیراقی عه باس عه بد جاسم دبیزیت کو ل سهرده می سالین ۱۹۵۰ - ۱۹۷۰ ل عیراقی به ره لاقبوو.

ل گوره ی خویا کرنا ره خنه فانی ناڤبری، گه لهك ژ چيروکنفیس و رۆمانفیسین پیشه نگی عیراقی ل سهرده می هشیار کرنی و فه گیرانا په هله وان یی خه باتا ژبو رزگاری نهڤه شیوازه بکار ئیناینه. نهڤه ژی دکه فته دهن خانه یا چيروکین وه سفی یین شوڤه کاردا، کو نفیسه ره وشه کا هه بی په سن دکه ت و پاشی ل گوره ی تیگه ه و مه نزومه یا خوه یا هزری و ئیدیولۆژی شوڤه کرنه کا رامیاری یان جفاکی یان ژی ره وشه نبیری دده تی. پرا نیا ساخله تی فی جوړی چيروکی دگه ل ساخله تی ریپورتاژه کا رامیاری یا سهر که فنی د چه سپن. لی جوداه ی یا فی رۆمانی و ههر چيروکه کا دی یا وه سفی یا شوڤه کاری دگه ل ریپورتاژی نه وه کو چيروک ب شیوازه کی جوان و مشتی میناکین هونه ری دهیته هوناندن، وه کو مه رجه کی سهره کی سهر که فتن چيروکی، لی د ریپورتاژیدا ته رکیزا سهره کی ل سهر بابه تی و دۆزا پیشکیشکریه (وه کو مه رجه کی سهره کی سهر که فتن ریپورتاژی) و نه گرنگیدان ب میناکین هونه ری کو تنی ژبو جوان کرنی دکه فته دناڤ ده قیدا. نهڤه ژا هم دکارین بیژین کو چيروکا ریپورتاژی، وه سفکرنا دۆزه کا رامیاری و جفاکیه دناڤ په روازی چيروکه کا هونه رییدا.

هه رچه وا بیت، نفیسه ری ره نج و زه حه ته کا مه زن ب فی رۆمانیڤه دیتییه، هه تا کو شیا یی ههڤسه نگیه کی (خو نه گه ر تا رادده کی ئالیسه نگ بیت ژی) بیخته دناڤه را په یاما

خوه يا ئيدىولۆژى و بهرهمى خوهى هونهريدا، كوب جوانى ئىخستىيه بهر دهستى
خواندهقانان. ل داويى ژى دىيژم كو نهؤ رۆمانه ههژى ل سهر راوهستانى و خواندنييه.

ٺهٺيني د سهردهمي شهريدا
خوانه د نه كا شروقه كاري يا دهروونجفاكي د رومانا "رهٺين
بهرف نه دياريي" دا

ناڤهروکا چيروکی

پنج گهڻين کچ، قوتابی بين زانينگهها مووسلن، ل ژووره کا ب کري گهشتينه نیک. ژوورا خوه ب ناڤي بههشتا هه پينج کچکا ب ناڤکرييه. ژيانه کا خوش و مшти کهيف و شادی ل زانينگههي د بهنه سهر و نیک ژ وان کو پهلههوانا سهره کی يا ڤي رومانیه د گفته دناڤ داڤين نهڤيني يا ههڤاله کی خوه يي د هه مان زانينگههيڊا. لي ژ نهگهري رهوشا نا لهبارا سياسي يا عيراقی و ليدانا دهولا شهری کهنداڤي دووی ژيکفه دبن و هه نیک بهر ب مال و کهس و کارين خوڤه دچيت.

د کوچا مليونيدا نارين و براي خوه يي شهش سالی ژ دايباين خوه ڤهڊقه تيين و ب تني پينڅاژويا مшти نهخوشي و برس و سهرا و نهساخي ددنه ري هه تا دگههنه کهمپه کا ل سهر توخيبي تورکيا.

د ڤي ريپيڤانا دريژدا، هه می هيڤي و نوميدين ناريني نهو بوون کو براي خوه ب سهلامه تي بگههينته دايباين خوه و خوشتڤي خوه ل سهر توخيبي بينيت.

پشتي کومه کا دهردهسهری و ليگهريان و چاقهرييه کا کوژهک دايباين خوه دينيت، لي چ دهنگوباسان ژ کارواني خوشهڤي و هيڤيان نزانيت (کو پهلههوانی ڤهشارتي يان لاوه کيي رومانیه)، هه تا کو ڤهڊگهريتهڤه دهوکی. نارين ل دهوکی دزانيت کو خوشتڤي وي ل شهری بهرگريکرنا باژيري شههيد بوويه و پشتي ڤي چيروکا مشت ههز و پالينهري چاقهريکرنی و بهردهوامکرنا ژيانی، نارين برياری ددهت کو ژيانا خوه ژبو هشارکرنا نافرته کورد تهرخانکهت و دگهل بيرهوهري و بيرهاتنين خوشتڤي خوه بڤيت.

نهڤه پوختهيا بابته تي ناڤهروکا رومانه کييه، ب ناڤي رهڤين بهرهڤ نهدياريي. نڤيسهرا دووره وهلات ڤهشهم عهلي بالهتهبي ب زماني نينگليزي ل نه ميړيکا نڤيسييه و ل وهشاخانا بيسايدبووکس ل سالا ۲۰۱۰ ي چاپ و بهلاڤکرييه. نهڤ رومانه ۲۷۰ بهرپهريين

قەبارە ئافئىجى ب خۆڧە دگريت و ل سەر شەش چاپتەرىن وە کو سنسلەيى پىڭقە گريدايى ھاتىيە دابەشكرن و چاپتەرى دوماھيى ژبو چارەنقىسى پەھلەوانين دەسپىكا رۆمانى تەرخانكريبە. ھەر وەسا پىشگۆتەك دەر بارەى رەوشا كوردستانى و سەردەمى بۆيەرىن رۆمانى نقىسىيە. چونكو بۆيەرىن رۆمانى سەردەمى كۆچا مليۆنى يا بوھارا ۱۹۹۱ى قەدگىرن، ئىشارەتەك دايە وى چەندى كو ئەۋ رۆمانە ژ خەيالا نقىسەرىيە و ھەر وەكھەڧىە كا دگەل ھەر پەھلەوانە كى رۆمانى بەيئە كرن دى چىتە دخانا سودفەيىدا.

سەرنافۇ يان تايئىلى رۆمانى

مشە جاران ئافئونىشان يان سەرنافۇ دەقى، كلىلا قە كرنا دەرگەھى گرتىيى بابەتتە و ئايەتا شروڧە كرنا تەلىسمىن ئافەرۆكئىيە، پىناسەيە كا پۆخت و كورتكرى يا بابەتى دەقىيە. پىرانيا نقىسەران ب ھىشارىيە كا زىدە سەردەرىيى دگەل ئافونىشانان دكەن، چونكو فەرە د ھەمان دەمدا سەرنجراكىش و راماندار بن و دەرپرېنى ژ ئافەرۆك و روخسارا رۆمانى بكت. گەلەك جاران سەرنافۇ سەرنجا مروڧى رادكىشيت و مەرەقە كى د ھزرا مروڧىدا دروست دكەت كو دەقى بخوينيت و سەحكەتە تىرۆتەسەلى يا بابەتى داكو ب سەر قەرئىژ و بەراد و رامانين قەشارتى يىن دنافۇ رىزكىن دەبراندىدا ھەلبىت. رەڧىن بەرەف نەدىارىيى، دەستەواژەيەكە ژ دوو پەيڧىن سەرەكى پىك دەيىت و ب پەيڧە كا ئاراستە كرنى كو ل جەيى ئامرازى پىڭقەلكاندنى، رستەيە كا كاملان و راماندار دروست كريبە.

ئەۋ رستەيە ژ دوو جەمسەرىن سەرەكى و باركرى پىك دەيىت: (رەڧىن - نەدىارى). رەڧىن وەكو پەيڧە كا فەرھەنگى ب خۆڧە كىشانە كا نىگەتيفقە ھەڧبەندە، كو مروڧ نەكاريت بەرسىنگى ھەڧر كىيە كا دياركرى بگريت و ب شىوہەيە كى فىترى پەنا يى د بەتە بەر خوە دوور كرنى. لىگەريانە ل ئارامگەھە كى كو ترس و ئالۆزى يا مروڧى ھەڧسەنگ كەت و كەساتى و ھىمنى يا وى پپارئىزىت.

د دەر وونزانییدا“ رهځین وه کو میکانیزمه کا راهاتن و گونجانی دگهل رهوشه کا ناله بار یان پهستدار دهیته دیتن. د جفاکیدا ب رهفتاره کا نیگه تیڤ و خوه څه کیسانی ژ قادا ههڅر کیی یان خوه ته سلیم کرنی د هیته هژمارتن، ل وی دهمی کو پیدفی ب بهرسینگ گرتن و بهر خودانی هه ی. د پرانیا جاراندا رهځین ب ترسینو کیڅه هه څبه نده و ترسینو کی د جفاکیدا نا هیته قه بوولکرن، چونکو ئیشاره ته کا لاوازی و بیهیزی یا که ساتی یا مروڅیسه. هه ر مروڅه ک د جفاکیدا هز د که ت هیژ و شیانین خوه خویا که ت، نه بوونا هیژی ژی هه ستا خوه کیمدیتنی ل ده ف مروڅی چی دکه ت. هه ر هه ست پیکر نه کا ب کیمی ژی بهری مروڅی دده ته کومه کا ناریشه و گری یین دهر وونی کو نه و ژی ب ریکا خوه کار دکه نه سهر هه څسه نگی یا که ساتی یا جفاکی. ل جه م سیاسه تڅانان خوه څه کیشان هه لویسته که ژبو خویا کرنا نه رازیوونی یان ژبو څه گهره کا خورتتر د هیته بکار هینان. هه روه سا د بیافی له شکه ریدا ژی هنده ک جار ان رهځین ته کتیکه کا هه څر کییه وه کو ته کتیکین هیژشکرنی. سهر کردین له شکه ری رهځین و خوه څه کیسانی ژبو ریڅخستنا ریژین له شکه ری یان وه هماندا دوژمنی کو ژبو ده سپیکا جهوله کا دی یا هه څر کیی نه انجامددهن. ب هزرا من نفیسه را فی رومانی ژی ل گوره ی بویره و حیوار و څه گیرانین پیڅکیڅشکری، ب شیوهیه کی ناگاهی یان بیئاگاهی، راسته و خو یان نه راسته و خو سهره دهری دگهل هه می لایه نین دهر وونی و جفاکی و سیاسی و له شکه ری یی مهفهومی رهځینی کریه.

– ژ لایي دهر وونیه ژبو خو گونجاندن و راهاتنا خهلکی هه چکوهه یی دگهل په ست و ترس و نالوژی یا گه فین شه ری د ناخی جفاکیدا چاندین، هاتییه بکار ئینان.

– ژ لایي جفاکیڅه خویا کرنا ترس و توقینه وه یا خهلکیه ل هه مبه ری دوژمنه کی درنده کو ب دریژاهی یا دیروکا نوو ژیرده ست و ته په سهر کری بوویه و هه ست ب خوه کیمدیتنی کریه ل بهر انبه ری دوژمنی داگیر که ر.

– ژ لایي سیاسیه هه لویسته کی نه رازیوونیه ژ سیستم و رژیما هه یی و پلانه کا نه هوشی بوو ژبو څه گهره کا خورتتر و سه لامه تر.

– ژ لایى له شکه ریفه ژى ژبو ریځخستنا ریژین پېشمه رگه و گه نجین خوینگهرم هاتییه بکار ئینان کو جاره کا دی بزافا رزگار یخوازیی څه ژیننه څه و څه گهرنه څه دناؤ قادا څه باتیدا.

لی ژبلی فان ههمی دیتن و بوچوونین شروڅه کاری ژبو کریارا رهڅینی، نه دووره مه رهم پی رهنگدانه څه یا ژین و ژیارا ملله تی کورد بیت کو دیرۆکه کا دوور و دریژ ژ رهڅینی ههیه. ل سهردهمی بویه ریڼ رومانى بیرا من ل ناخفتنا پیره میره کی د هیئت ددهمی رهڅینیدا ب شیوهیه کی هیستیری دگوت: "هندی بیرا من هیئت، پشتیکى من یی ب پشتا منځه و زارۆکین من یین ب دویف منځه و ئەزى د رهځم.. ههر ژ بچوو کاتی هه تا څی ته مه نی ئەز یی د رهڅینه کا بهرده و امدا...!!"

هه لبت ئەزا څی پیره میری ب ئەزا کومیتځه هه څه بنده، چونکو دهمی ملله تی کورد ب بسته هی به حسی رهڅینی دکهت، مه رهم پی رهڅینا ب کومه.

په یفا دی یا ته مامکه ر یان هه څکویفا په یفا رهڅینی، نه دیارییه.

نه دیاری ب راما نا هه بوونا جههک یان ده مه کی مژدار و نه که هی و نه ناسراو. ههر ژ ئەزه لدا مروڅ ژ نه دیاریی و مژداری یا تیگه هشتنا بویه ران ترسیایه. ژبو زالبوونا ل سهر څی ترسیانی ئەفسانه یین هودوزی و شروڅه کاری و پیکهاته یی چیکرینه و ل گوره ی قوناغین تیگه هشتن و خویاکرن و څه ریژا هزرین مروڅایه تی، ئەفسانه یین ملله تان ژى وهرار کرییه و گوهورین ب سهردا هاتینه. بیگومانه کو ژبو زالبوونا ل سهر څی ترسیانا ژ نه دیاری یا ریژگه ها رهڅینی ژى، فهره داستانه کا هودوزی و شروڅه کاری بهیته هوناندن کو زارۆک پی بنځن و دهروونین وهستیایى پی نارام بن.

ئه گهر رهڅین بکاریت هندهک بهرادیڼ دی یین ژ دهرفه ی ترسیان و بهرزه بوونى ب خوڅه بگریت، لی نه دیاریی ئەو بیاڅه نینه و مروڅی د ئیخته دناؤ گیزه فانکه کا بهرزه بوونیدا. ئوو ئەڅ ههست و پېشینی یین ب بهرزه بوونى و ترسیان ژ ئایندهیه کی مژدار ب ئالافى پیکفه لکاندن (بهره ف)، د بیته که تواره کی بهر ههست و ره شینییه کا ئاشکرا خویا دکهت. ب څی چهندی ژى راما ترس و ئالوزی و مژداری و بهرزه بوونى

ددهته ههڤۆکی. لی چونکو سه‌رناڤ یان تایتلی به‌ره‌می پیناسه‌کرنه‌کا پوخت و سه‌رنجراکیشا بابه‌تی ده‌قییه (ل گوره‌ی هزرین گه‌له‌ک نفیسه‌ر و ره‌خنه‌فانان), نه‌فجا نه‌م د کارین بیژین کو نه‌ڤ تایتله ئیشاره‌ته‌کی ددهته مه‌ کو دی چینه‌ دناڤ کومه‌کا بویه‌رین کاره‌ساتاوی یین مشت ژ توندوتیژی یا هزری و خیزانی و کلتوری, مشت ژ ژیکه‌ه‌بوون و به‌رزه‌بوونی و بار کری ب‌ه‌زین فه‌شارتی و خه‌ونین هه‌لاویستی و نه‌ڤینی یین ب‌ریقه‌مای.

نانکو ریخۆش‌کرنه‌که ژبو خوانده‌فانی کو یی به‌ره‌ه‌ڤ بیت داکو سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل ره‌وشه‌کا تیکه‌ه‌له ژ له‌زه‌ت و ئیشانی بکه‌ت. دیژن ره‌هین ئیشانی دناڤ له‌زه‌تیدانه و ره‌هین له‌زه‌تی دناڤ ئیشانیدانه, لی خوشیی چ ره‌ه‌نین و بی نه‌دره‌سه. ژبو پاراستنا ئیروسی هه‌لگرتی دناڤ نه‌هۆشی یا خوه‌دا, مرۆڤ سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل تاناتۆسی دکه‌ت و ژبو فه‌شارتتا هه‌ز و نه‌زه‌یا تاناتۆسی ژی خوه‌ ب ئیروسیقه‌ دکه‌ته نۆز.

نه‌ڤینی د سه‌رده‌می شه‌رپیدا

جفاکی کوردی مشتته ژ چیرۆک و داستانی ئه‌ڤینداریی, هه‌بوونا چه‌یرانوک و شه‌ڤه‌رۆک و پاییزۆک و ستراین لیریکی یین مشت دلینی و ئه‌یونین گه‌رمین هیجران و چافه‌ریکرن و ڤیکگه‌هشتنی, فولکلۆره‌کی بارکری ب نه‌ڤینی و خه‌ونین هه‌لاویستی و هه‌زین فه‌شارتی دایه‌ کلتوری کوردی. نه‌ دووره‌ نه‌ڤ ته‌رکیزا زیده‌رویی ل سه‌ر نه‌ڤینی یا دناڤه‌را کچ و کوراندا ژ نه‌گه‌ری مه‌حرۆمییه‌تا گه‌نجین کوردان بیت ژ نه‌ڤینی یا ئاشکرا. نه‌ڤینی وه‌کو بابه‌ته‌کی مرۆفانتیی, پیدڤیه‌کا فه‌را هه‌بوونییه و چ ده‌سته‌لات نه‌ کارن قه‌ده‌غه‌که‌ن یان فه‌شیرن.

هه می هه ولدانی د هسه لاتا نیرسالاری و عورف و عده تین هسکین جفا که کی گشتو کالی گرتی و بهرته نگ نه شین دهر گه هی نه فینی ب دهر گه هه کی ئاسنین, ب دو مدریژی قفلکه ن و هه ستین گهرمین نه فینداری سهر ژیکه ن.

دنا فی هه رایا باوه ری و عورف و ترادیسوین پاشقه روپی بین بهرته نگ, چیرو کا نه فینییه کا پاقر و مشتی هه ست و دلینی بین که لین ته بگرتی دناقه را دوو قوتابی بین زانینگه ها مووسلدا چی دبیت.

هه لبت, هه رده م زانینگه هه جهی نه فینی یا کچ و کورین کوردانه, ماده م نه فینی ل مال و وارگه هین وان حه رامه, نه چار د بن کو د هه ر فرسه ته کا نازادیدا فی هه ستا پر مروقاتنی تا قی بکه ن: "فرسه تا مه ل فی ره پزه ژ باژیرین مه, چونکو ل ویری د پرانیا جاراندا نه فینی و شوو کرن ژبو پسمامیه, نهو که سی ب دریزا هیا ژبی خوه دنیاسن و دبین و چ بیافین دیتنا که سه کی دی نینه... بپ ۲۹."

هه ر ل ده سپیک نفیسه ر ئیشاره تی دده ته چیرو که کا نه فینی کو دی رویده ت یان یا روودایی, ده می نارین زانینگه ها خوه د گوهوریت ژ به غدا و بهر ب مووسلغه د هی ت, ژبه ر وی چه ندی چونکو کاروان ل زانینگه ها مووسل هاتییه قه بوولکرن. هه بوونا نارینی و کاروانی ل هه مان زانینگه هه بیافی هه قدیتن و دو ماندا نه فینی یا وان یا ئیدیالی پتر لی دکه ت. نه ؤ زه مینه خو شکر نه ل زانینگه هه خویا دبیت ده می چیرو کا نه فینی یا نارین و کاروانی خویا دبیت. هه رچه نده هه ردو ل هه مان کولیژی دهوامی ناکه ن, لی بیره وه ری و ئاهه نگین زانینگه هه که فیلن کو بیافه کی باش ژبو هه قدیتن نه فینداران بره خسینن. روژا نه ورۆزی و روژا زانینگه هه مه زنتین و باشترین بیره وه ری بین هه قدیتن نه فیندارانه: " نه ورۆز روژا نازادی یا کوردانه, ئاگری هه لدکه ن و هه می خه لک جلیکین کوردی دکه نه بهر خوه... هه رچه نده هه ر دکه ن کو نه فسانه یه, ژبه ر کو گه له ک یا که فنه, لی کورد ئاهه نگان بو دگیرن هه روه کو روژا نازادی یا وان... بپ ۲۴."

نه ؤ روژه هه روه کو هه لبه ستفانی مه زنی کورد نه هه دی خانی دبیریت کو روژا دیدار و هه قدیتن نه فیندارانه. د فی روژیدا نارین و کاروان خو شترین روژین نه فینداری یا خوه

د بۆرین. زیدهباری قی روژی ژى کو روژه کا دیروکی یا ئەقیندارانه (ژبلی جهقهنگین وى یین نهتهوهی), ئەقیندارین ل زانیگههی هەر روژ ههڤه دینن. لی دهمی قهدهگرنهقه باژیرین خوه ب هندهك ریگین دی یین نه راستهوخو یان ب هاریکاری یا لایه نه کی دی یی سیی ههلددهن ههڤه بئینن, چونکو ل گورهی عورف و عهدهتین جفاکی, ههقدیننا گهنجین کچ و کور حهرامه یان نه یا قهبولکریه. چونکو ئەقینی حهرامه و ئەگه ربیت ژى فهره ب زووترین دهم بیته جووتبون: "دهمی ل دهوکی بان.. بهیانی تهلهفونا نارینی ذکر و پاشی دا دهته ف کاروانی... پ ۲۷."

نقیسه رب دریتی بهحسی ئەقینی یا ل زانیگههی و خهونین ئەقینداران دکهت. ههر دوو ئەقیندارین قی رومانی ژى, ل زانیگههی پلانی دهوات و شاهی و جووتبونا خوه دادن و ناشی زاروکی خوه یین هاتی ژى پیشیاز دکهن: "سایکولوژیست دیژن ئەگه مروڤه هزرین خوش بکته دی دلخوش و بهختهوه ربیت, لی ئەگه هزرین نهخوش بکته دی دلتهنگ و خهنگین بیت... پ ۴۱."

گهنجین زانیگههی, ههردهم هزرین خوش دکهن و ههردهم گهشینن کو پترتین روژین دلخوشی دگهل دلدارین خوه ببۆرینن. لی دهنکی دههولا شهرى و بهرزه بونا خه لکی دناڤه پیشینی یین ههمه جوردا خهونین ئەقینداران ژى دکه قنه دبن گه فیدا. وهسا یا باوه کو ههردهم د رهوشین خوش و بهرفره هییدا پروسه یا ئەقینی دهیته کرن. لی رومانقیسی جیهانی گابرییل گارسیا مارکیز د رهوشه کاله باردا گهرمترین و جوانترین چیرۆکا ئەقینی و ئەختوباریی نقیساند (ئەقینی د سهردهمی کولیراییدا), ئانکو ئەقینی ههسته کا مروڤانتی یا پوخته و نه ههقه بنده ب چ سهردهم و جه و رهوشین دیار کریشه. لهوا نقیسه ری ژى قیایه کو چیرۆکا ئەقینییه کا پوخت و بیکهرد ل سهردهمی شهرى بنقیست, کو ئەڤه چیرۆکه ژى سهرپهاتی یا په هله وانا رومانییه.

دهمی ههڤالی وى د بیژتی کو خوه ب خواندنا کتیبه کیڤه مژوولکته داکو هزرین شهرى ژى دوور کهڤن:

— من چ کتیبین نوی ل مال نینن کو بخوینم.

- هه کو تو دهییه مالا مه ب سهره دان, دی کتیبه کا خوش دهمه ف ته, نهز تازه ژ خواندنا وی ته فاؤ بویمه, نافی وی "نه فینی د سهرده می کولیر اییدا" یه.

- باشزه نه گهر نافی وی نه فینی یا د سهرده می شهر ی دا با... بپ ۴۸.

هه لبت نه ف تایتلی دووی چیرۆکا نفیسه را رۆمانییه کو د کووراتی یا دلی خواهدا ههز د کر چیرۆکه کا نه فینداریی د سهرده می شهریدا بنفیسیت. فی چهندی ژ ی د هروونزانییدا دبیزنی (هزر کرنا ههز کری وخواستی - Wishful Thinking), نفیسه ری ههز دکر وهسا بیت و وهسا هزر کریه هه تا کو باوه ری پی ئینایی و کریه که تواره کی راسته قینه د ناؤ بهرپهرین رۆمانییدا.

نه گهر نه م عورف و عهدهت و شیوازی پهروه دهیی په هله وانا رۆمانی ل سهر مهزنبویی هه قبه ری وان بویه رین نه فینی یا وی و کاروانی بکهین, دی هه مبه ری هه قذزیه کا هزری و رهفتاری و دلینی بین, چونکو نهوا گوتی و نهوا کری دگهل هه ف ناگونج. نه فجا یه ک ژ ههردوو جه مسه رین فی هاوکیشی ئیسقاتا نفیسه رییه و جه مسه ری دی فه گیرانه کا دارشتییه یان ژ ی هزر کرنه کا ههز کریه. لی چونکو نفیسه ر شیایه جه مسه ری کلتوری و عورف و عهدهت و تابو بین جفاکی ب شیوهیه کی که هی و بسته ه و ب تیروته سه لی وه سفکهت, نه م د کارین بیژین کو نه دووره جه مسه ری نه فینی د رۆمانییدا هزر کرنه کا ههز کریه و نفیسه ری ژبو جوان کرن و خوشی ل گوره ی ههزا خوه هاقتییه سهر بویه رین رۆمانی کو هیقیه کی بدهته خوانده فانی و بیته خودیکا جفاکی ب خوشی و نه خوشی بین خو فیه. مه رهم ژ هزر کرنا ههز کری نه وه ده می مرو ف ههز ژ تشته کی یان بویه ره کی د کهت و هه رده م د ههزا مرو فیدا بیت و هزری تیدا بکهت (لی د که تواریدا نه ف بویه ره ب وی کاملانی یا ههزا ههز کری نینه), نه فجا دی ب مشیه به حسکهت و وهسا دهته خویا کرن کو ههز ره که, بویه ره که, یان رهفتاره که یا قهومی یان د قهومیت, یان ژ ی دی قهومیت.

که له ک جار ان ژ ی نه ف هزر کرنه د چیه د کووراتی یا ناخی مرو فیدا و مرو ف باوه ر دکهت کو یا قهومی و ب پشتراستی بو خه لکی و گوهداران (خوانده فانا ن) فه دگیریت.

نه دووره كهسهك بيژيت، كه كو نهفه رومانه و مافي نقيسهريه كو هزرين خوه يين
حهزكري بدادهته سهر كههسته يين راستهقينه يين دهقي پيشكيشكري. د بهرسقيدا دي
بيژم راسته، لي فهره نهفه هزرين ههزكري دگهل فهزايي گشتيي روماني بگونجن و كويني
هزرين خوه يين ههزكري ل گورهي كههستهيان و زه مينهيه كا خوشكري دادهتي.

مشه جاران نقيسهري ههولدايه كو نهفيني يا ههردوو پههلهوانين خوه بكهته دناؤه
پهروازي مهفهومي نهفيني يا دناؤه كورداندا و ب شيوهيهكي ريزهبي و بهرگومانكري
سههدهريي دگهل هندهك بويهان بكهت" "تيگههشتنا كوردان ژبو نهفيني نهوه كو
زهلام وي ژني نه ئينيت يا ههز ژي كري، چونكو سومعهتا ژنا نهفيندار دناؤه جفاكيدا
لهكه دار دبیت... بپ ۶۳. لي د واري ههقهبندي يا ناريني و كاروانيدا ههولدايه كو في
چيروكي بكهته دناؤه چوارچوغي پوختي و بيگهردي يا داستانين نهفينداري يا كلتوري
كورديدا.

ما چيهه نهگهر داستانه كا دي يا نهفينداري ب ناغي داستانا كاروان و ناريني ل سهر
فولكلوري كوردي بهيته زيدهكرن. في ههولدانا رهوا و دلغهكه بهري نقيسهري دايه
هندي كو دناؤه چيروكيذا بژيت و ب هندهك نهيونين گهرمين ههسته كا فيرهابي ل سهر
زاري پههلهواني بيژيت: " ناخفن دگهل كارواني ههردهم باشترين دلخوشكرنه د
جيهانيدا... بپ ۴۹."

ئوو ههر نهفه هزره بوويه بهري نقيسهري دايه وي چهندي كو ب راستهوخوي بيژته
خواندهفاني نهفه چيروكه كا راستهقينه ژ كلتوري كوردي و نه تني فهريژا خه يالا منه:
" ناريني ژ نهميلي خواست كو ل كهمه كا دي، ل كارواني بگهرييت و خه بهره كي بو
بينيت. نهميلي گوت: نهز ههز ژ چيروكين نهفيني دكه، نهمازه چيروكين
راستهقينه... بپ ۲۲۷."

نهفه خوياكرنا ب راستهقينهبي يا في چيروكا نهفينداري دناؤه رهوشه كا ژ ههمي تشتان
دوور، ژبلي مرن، بهري مه ددهته كومه كا خواندين دي يين دهرووني. نه دووره
نقيسهري فيا بيت بيژيت كو مروفي گهلهك شيانين فهشارتي ژبو بهردهوامي يا ژياني

هه‌نه و د نه‌خۆشترین ره‌وشدا د کاریت هه‌ستین خوه یین ئەفیندارییَ پپارێزیت. یان بیژیت کو ئەفینی ب چ جم و سه‌رده‌م و ره‌وشانقه (خۆ ئەگه‌ر نه‌خۆش بن ژێ)، نه هه‌قه‌نده. نفیسه‌ر د پهره‌گرافه‌کی‌دا خویا دکه‌ت: "ئهمیلییَ ره‌سه‌مک بو گرت و گۆتیَ کو دیَ ره‌سمیَ ویَ دانته‌ سه‌ر جلدیَ کۆفارا خوه و دیَ نفیسیت: ئەف کچه‌ سه‌ره‌رای ژیا نا نه‌خۆشا ل ناؤ که‌مپیَ، دلیَ ویَ مشتی ئەفینی بو... بپ ۲۳۴." یان ژێ نه‌دووره ئیشاره‌ته‌ک بیت کول وی چاخییَ چ ئومید و پالده‌ر و هانده‌رین ژیا نیَ نه‌ماین، ئەفینی ب هیژترین ئارامکه‌ر و دلخۆشکه‌را ده‌روونیَ مروّقیه‌.

- ئەز چ بکه‌م دیَ باشتر لیَ هی‌م؟!

- هه‌رده‌میَ ته‌ هه‌قاله‌کا خوه دیت، به‌حسیَ کاروانی بو بکه‌، هه‌ولده هه‌می ده‌مین خۆشین ته‌ دگه‌ل بۆراندين بینیه‌ بپرا خوه... بپ ۹۵.

ئەفینی هه‌سته‌کا ب کاملانی و خۆشییَ دده‌ته مروّقی، هه‌ستا به‌خشیینیَ ل ده‌ف مروّقی ب هیژتر لیَ دکه‌ت و هه‌قه‌نده‌ی یا وی/ وی ب ئاخییَ و ئاسمانی و مروّقانقه موکمه‌تر و مجدتر لیَ دکه‌ت. په‌رین ئەفینداران هه‌رده‌م فه‌کرینه ژبو فرینه‌کا بلند و دادانین خۆش کو هه‌می مه‌خلوقاتی فه‌گریت. ئەفینی هه‌سته‌کرنا ب خۆشییه‌ و هه‌زا به‌لا فکرا فیَ خۆشییه‌. د پیرانیا جاراندا دلخۆشییَ، پیدقی ب ده‌برینیَ نینه، چونکو هه‌می ماسۆلکه‌ یین دیم و چاؤ و له‌شیَ مروّقی سه‌مایییَ دکه‌ن.

- وی دقیا بیژته هه‌می خه‌لکیَ ل سه‌ر جاددیَ کو یا دلخۆشه و هه‌ز دکه‌ت هه‌می خه‌لک ژێ دلخۆش بن... بپ ۷۴.

- ده‌میَ فه‌گه‌ره‌یا فه‌ ژوورا خوه، دیت کو ته‌خت و چارچه‌ف و نفینین وی گه‌له‌ک جوانن.. (هه‌رچه‌نده هه‌ر ئەو بوون یین ژ داپیرا وی بو ماین)، لیَ چونکو ئەفروکه دلخۆشه، تستان ژێ جوانتر دینیت... بپ ۷۴.

ئەفینی پرۆسه‌یه‌کا کاملانی و هه‌سه‌نگی یا که‌ساتی یا مروّقیه‌. نه‌ تنیَ هه‌زه‌کا گوهنیلی یا خوه‌رسکیه‌ کو نیر و مییان به‌ر ب هه‌قفه‌ رادکی‌شیت. لیَ کریاره‌کا تی‌کره‌سه دگه‌ل ژیا نا رۆژانه و سیسته‌میَ په‌روه‌رده‌ییَ مروّقی گه‌شه دکه‌ت. هه‌ر ژ

دهسپيكي نقيسه ر پهله وانا خوه دده ته نياسين كو مشته ژ ئه ئيني بو براي خوه يي
بچووك (صالح) و ژبو دايبين خوه و هه قالين خوه و وه لاتي خوه. هه بوونا هه قاله كا نه
د ئاستي وي يي ره وشه نبيريدا گرؤفي ئه ئينداريه كا پوخت و بيگه رده. ئه وي بكاريت ب
پيشكيش كرنا ئه ئيني دليين خهلكي خو شكهت, بيگومانه كو دي شيت ب ئه ئيني خوه
ئارامكهت و هيژ و فه ژهني ژي, ژي وه رگريت:

- هندهك جاران دهنگي كارواني دهاتي ده مي دگوتي كو فه ره يا ب هيژ بيت و
تين و فه ژهني ژ ئه ئيني يا خوه وه رگريت... بپ ۱۴۴.

- ل ناؤ سر و سه قه ما سه رمايي و ل بهر كوچكي تاگري كو پي گهرم نه دبوو...
بيروه ري بين كارواني ل سه يرانا زانينگه هي گهرماتي ددا لهش و مه ژي وي...
بپ ۱۴۶.

وه كو هه موو چيروك و داستاين ئه ئينداريي كو مشتن ژ ژيكفه قه تيان و هيجراني,
ئاسته نكين سرؤشتي يان مروچي كهر دكه فنه دريدا و ل داويي ژي سه ره راي هه مي
ئه له مينتين هاريكار (چ هه قال بن يان كاله پيرين سه ري سي ريانان بن) هه ردوو ئه ئيندار نا
گه هنه ئيك... نه دووره گه لهك چيروكين گهرم و مه زين ئه ئينداريي هه بن, لي ب
گه هشتنا وان و داوي بين دلخوشكه ر چيروك ژي ب داوي د هين.

ناريني د ثيا دوماهيه كا دلخوشكه ر بو في چيروكي دانيت: "ما چيه ده مي ئه ز
دايبين خوه دئيمه بن خيفه تا خوه يا بچووك... ب ريفه كارواني ژي بينم.. خودي
وو خو شي يا من كاملان بكه و في روژي بكه خو شترين روژ د ژيانا مندا... بپ ۲۰۷."
لي ژبو داستان كرنا في چيروكي, وه كو هه مي داستاين دي بين كورده واريي, فه ره
هه ردوو ئه ئيندار نه گه هنه ئيك. هه رچهنده نقيسه ري ب هه مي شيانين خوه هه ولدايه, چ
ب كريار يان ب چه زين مشت مالخولياني كو بگه هنه ئيك, لي هه مي هه وليين وي ب
به رئا ئيدا د چن و نارين ب ده ست قالايي ژ وه غه را خوه يا ئه ئينداريي فه دگه ريت, تني
بيره اتين چيروكه كي كو بيته به نيشتي سر ده في خوانده فان و خه لك هيژ و
راسته قينه يي يا هه ستين خوه پي وه سفكه ت.

ژبو کاملانکرنا قی داستانی و مانا وی دناؤ خه لکیدا، نقیسه ری ژبیر نه کریه کو قوربانیدانی ژی بکه ته جه مسره کی چیرۆکی. سهره رای هه می هه ز و خه ونین نارینی ب زه گینیقه دیتین، ئەڤ رۆمانه مشتە ژ گۆتین نارینی، ئەوین ب به ژن بالا زهنگینی و ژیانە کا ته نا و هیسانه گۆتین. لی ده می فرسه ته ک بو هه لکه فتی کو شوو ب ئیکی زهنگین بکه ت، ره تکر و ژبه ر کاروانی شوو پی نه کر.

گه له ک دهروونزان و نقیسه ر وه سا دده نه خویا کرن کو زهواج پرۆژه یه کی دانانا خیزانه کییه، لهوا فه ره مرۆڤ ب عه قلی و که توار کیانه سهره ده ری دگه ل بکه ت، لی ئەقینی ههسته کا خودایی یه و چ هه قبه ندی ب چ تشت و بویه ر و ره فتارین که توار کیفه نینه. چیتزاندنا ههستین خوه یین خودایی یین مشت ئەقینی ل سهر پرۆژه یه کی دابینکرنا ژیانە کا خوش و هیسان قوربانیدانه. ههروه سا کاروانی ژی خوه کره قوربانی وه لاتی ژبو دابینکرنا ژیانە کا خوه سه ر و نازاد کو نارین تیدا سهر فه راز بژیت. پاراستنا بیهن و بیره اتنا ئەقینی یا کاروانی کو مینا نه خشی ل سهر که قران مایه ددی نارینیدا کو جهی چ که سین دی تیدا نه بیت، قوربانیدانا دووی یا نارینی یه.

لی ما کی نا بیژیت کو نارین وه لاته و کاروانی خوه ژبو پاراستن و رزگاری یا وی را کره قوربان. وه لات وه کو مه عشوق هه ر ژ ئەزه لدا تا ب ئەبه د یی ساخه و هه رده م عاشق ژیرا د بنه قوربان.

دیاره یین جفاکی د رۆمانیدا

گه له ک ره خنه فان دبیزن کو رۆمان خۆدیکا دهروونی نقیسه ری و به ره مه یین جفاکیه د سهرده مه کی دیروکی ده سنیشانکریدا، یان ژی سنسله یه کا سهرده م و له حزه یین قهریژ و هزرین جفاکه کی دیار کرینه. نقیسه ر ژبو به ریخودانین خوه یین هه لسه نگاندنهی و شرۆقه کاری د نازرینیت.

مه‌ره‌ما سه‌ره‌کي ژي ټه‌وه کو ره‌فتار و که‌ساتي يا په‌هله‌وانان پي شروقه‌کته و تيلين ره‌خنه و هه‌لسه‌نگاندني ټاراسته‌ي ديارده بين نه گونجايي دگه‌ل هه‌ز و سه‌رده‌مي هه‌يي بکه‌ت کو ببه‌ه که‌ره‌سته‌يين خاڅ ژبو چيکرنا جفاکه‌کي ل دويف هه‌ز و خواستين سه‌رده‌مه‌کي نوو يي ديروکي. هه‌لبه‌ت ټه‌ډ بابه‌ته ژ ده‌سپيکي، ل سه‌ر ټاستي که‌سوکي نقيسه‌ري ده‌ست پي دکته و پاشي ب ريکا ميناک و بويه‌ر و هه‌قبه‌ندي بين به‌ره‌مه‌ينانا به‌ره‌مي ب شيويه‌کي راسته‌وخو يان نه راسته‌وخو به‌ر ب جفاکيڅه د هيته ټاراسته‌کرن.

هه‌مي گوه‌ورين ب دريژاهي يا ديروکي ل سه‌ر فان هه‌ردوو ټاستان هاتينه ټه‌نجامدان " ل سه‌ر ټاستي که‌سوکي د هينه ټافاکرن و گوگراندن و گه‌لاله‌کرن، پاشي ده‌مي دکه‌فته دناډ بازنه‌يي کو ميډا (جفاک)، هينگي کريارا ټه‌نجامداني ده‌ست پي دکته و سه‌ر که‌فتن و داکه‌فتنا ديارده بين گريمانکي بين دانايي ژبو گوه‌وريني ل سه‌ر دوو فاکتورين سه‌ره‌کي رادوه‌ستين " يي ټيکي جواني و هيزا ده‌براندنا بابه‌تي ب شيويه‌کي کو دگه‌ل هزر و ره‌فتارين خه‌لکي هه‌چکوهه‌يي بگونجيت و بکارن قه‌بوولکه‌ن و سه‌ره‌ده‌ريي دگه‌ل بکه‌ن. فاکتوري دووي ژي ټه‌وه کا هه‌تا چ رادده ټه‌ډ گوه‌وراننده ب به‌رژه‌وه‌ندا که‌سوکي و ژيانا روژانه يا خه‌لکيڅه هه‌قبه‌نده.

ژ که‌فتنا هاتيه گوتن کو پيدفياتي دايکا داهيناييه، له‌وا فه‌ره بابه‌تي پيشکيشکري ژبو گوه‌وراندي هنده‌ک ژ پيدفي بين سه‌رده‌مانه بين خه‌لکي (چ تاک بن يان کوم) تير بکه‌ت و ده‌ربريني ژ هه‌ز و خواست و خوه‌رسک و غه‌ريزه بين وان بکه‌ت.

هه‌لبه‌ت گوه‌ورين پروسه‌يه کا به‌رده‌وامه، "هه‌مي تشت د گوه‌ورينيډانه، ياسا گوه‌وريني ب خوه نه‌بيت". ټوو ټه‌قه ياسا يا سروشتي يا ژيانيه، جفاکان و مروقان دټيخته د وه‌راره‌کا به‌رده‌وام و ټه‌زه‌ليدا. لي هيواشي و له‌زاتي يا في گوه‌وريني ل سه‌ر خوه‌يي ټاستي تيگه‌هشتنا هه‌لسه‌نگاندني و ره‌خه‌يي يا تاكين جفاکي رادوه‌ستيت. ټوو چونکو نقيسه‌ر يان ويژه‌فان تاکه‌کي جفاکيه و به‌ري خه‌لکي شيايه خوه بگوه‌وريت، له‌وا دي بيهه پيشه‌نگي کريارا له‌زاتي يا گوه‌وراندي.

رۆمان پېرينه‌يه‌كا كارىگه‌ره ژبو ده‌سپېشخه‌رى يا ده‌ست پېكرنا پرۆسه‌يا ب
سه‌ره‌له‌بوون و گوهورىنى.

هه‌رچه‌نده د پړانیا جاراندا، رۆمانين ده‌فه‌را مه‌ مشتق ژ كه‌توارى يا جفاكى و
هه‌لسه‌نگاندى و ره‌خه‌يا كه‌تواركى كو باركرينه ب ئاراسته‌كرنا شيره‌تان و چاكسازى
بين جفاكى. لى د رۆمانا "ره‌فين به‌ره‌ف نه‌ديارى" دا، رۆمانقىسى و سه‌فا ديارده و
عورف و ئاييرده بين جفاكى كرينه و هه‌لسه‌نگاندى و بريارا ره‌خه‌گرتنى ژبو
خوانده‌فانى هيلينه.

ب ئاوايه‌كى گشتى نقيسه‌رى هه‌ولدايه كو تنى و هه‌كو كاميره‌فانه‌ك بيت و ره‌سى
جفاكى كوردى ژبو خه‌لكى بيانى خوياكه‌ت. لى و هه‌كو هه‌ر تاكه‌كا دى يا فى جفاكى
كو ب فان بويه‌ران داخبار بوويه و كار كريبه سه‌ر شيوازى هزركرنا وى يا تېكه‌هله ژ
پاشخانه‌كا كلتورى يا كوردى و ژيانا ل وه‌لاته‌كى رۆژئاڤى، مشه جارن بى بى
بجه‌سىت و ب شيوه بين نه راسته‌وخو بين ته‌هه‌كومى و ترانه‌پېكرنه هنده‌ك ديارده بين
نه‌ڤيايى ره‌تكرينه و ره‌ت دكه‌ت.

هه‌ر كه‌سه‌كى فى رۆمانى بخوينيت، نه‌مازه بيانى، تا رادده‌كى زور دى شيت د
جفاكى كوردى گه‌هيت و ل سه‌ر شه‌نگستى فى تېگه‌هشتى دى شيت كه‌ساتى يا تاكى
كورد شوڤه‌كه‌ت. هنده‌ك ژ به‌رچاڤترين وان ديارده بين د رۆمانيدا هاتينه به‌حسكرن،
دگه‌ل تىبىنى و به‌ريخودانين مه بين هه‌لسه‌نگانده‌بى، نه‌ڤين ل خوارينه:

۱. دىكتاتورى يا بابى دخپزانيدا

خپزانان كوردى ب سروشتى خوه بى گشتوكاليفه، خپزانه‌كا به‌رفره و مه‌زنه، كور
و كچ و بويك و داير و باير، جارنا خويشكىن مېرى ژى پېكفه د ماله‌كېفه د ژين.
سه‌ركرده و رېڤه‌به‌رى فى خپزانى بابه. هه‌لبه‌ت ژبو دابىنكرن و چاره‌سه‌ركرنا ئارىشه
بين فى كۆمه‌لگه‌ها بچووك زه‌مه‌ته‌كا مه‌زن ب بابى دكه‌ڤيت و د نه‌نجامدا هه‌رده‌م بى
توره و فه‌ده‌ره، چونكو پړانیا ده‌مى خوه ل كاربيه يان دناؤ هه‌ڤالاندايه.

ههلبهت ئەفه نه ههلبژارتنا بابییه کو فی رۆلی وهرگريت، لی عورفه کی جفاکیه و هه ربابه کی د مالا خوه دا بی دهستهلالات بیت یان کیم دهستهلالات بیت، جفاک ب چافه کی کیماسیی لی دنیریت. ئەف بهریخودانا جفاکی بوویه ئەگه ری وی چهندی کو باب (خو ئەگه نه ل ئاستی پیدفی بیت ژی) بیته بریارده ری هه می پرسین هه فبه ند ب ژيانا خیزانی و تاکین دناؤ خیزانیدا.

بیگومانه کو بابی رۆله کی گرنگ د هه می جفاکاندا هه یه و بی بابی کومه کا کیشه بین دهروونی و جفاکی د خیزانیدا پهیدا بکهت، لی جوداهی نه وه کو د جفاکی کوردیدا باب چاقلیکرنا حاکمه کی دکتاتور دکهت و حکمه تا خوه ل گوره ی پاشخان و تیگه هشتنا خوه ب ریقه دبهت (خو ئەگه سه رده م و جه گوهارتی بن ژی). ژبو پاراستنا فی دهستهلالاتی هه رده م کورد پیکفه ژيانا خیزانان دچیزین: "خیزانا باش نه و خیزانه یا ژیکفه نه بیت... پ ۶۶." هه بوونا فی جو ری خیزانی دی پیدفی ب کارکه ران هه بیت و چونکو کار تنی ژبو زهلامییه و ژن تنی ژبو چوونا نک نوژداری، یان بازاری یان ژی خواندنگه می (ئه گه ر بابی هیلا بچيته خواندنگه می) ده رده کفیت. "ئه و ژنا بی کاره کی فهر ژ مالا خوه ده رده کفیت، دی سومعه تا وی له که دار بیت... پ ۲۹." له وا کورد حه ز ژ کوران دکهن و هه رده م کور پالپشتی بابییه و می ری تۆل و به ده لانه. د خیزانا کوردیدا جوداهیییه کا بهرچاؤ دناقه را کور و کچاندا دهیته کرن، خو د واری خوارن و فه خوارن و جلکاندا ژی بهه را شیر ی بو کورییه. نفیسه ر ژی کو ئافره ته، ئەف بابه ته ب مجدی و ب دریزاهی یا رۆمانی به حسکرییه "هه ر ژ رۆژا بوونا صالح (برایی نارینی) یا خوه پیقه مژوولکری و هه تا ب سه لامه تی گه هاندییه دایابین خوه ل که می، هه می ژبه ر هندی بوو کو کوره، ئوو خه ون و ئومیدا چهندين سالی ن دایابین وی بوو کو کوره ک هه بیت.

ل گوره ی تیگه هشتنا جفاکی کورده واری، کور نافی بابی د پاریزن و کچ مالی خه لکینه، کور هاریکاری یا خیزانا خوه دکهن و کچ دبنه ئەندامین خیزانه کا دی یا بیانی، کور هاریکاری یا بابی دکهت و کچ د باشترین حاله تدا (ئه گه ر سومعه تا وی له که دار نه بیت) هاریکاری یا بابی ئیکی دی دکهت. ئوو ل داویی ژی هه رده م کچه

(ژبهر بابەتین شەرەفا خیزانی) دبیتە ئەگەری دوژمنکاری و کوشتنا نیرین خیزانی. د کوردەواریددا شەرەفا هەمی خیزانی یا د کوشا ژنیدا!!... ئەقجا نەبوونا کچی بی سەرگیژیتە و هەبوونا کوری هیژە بو خیزانی و خەلک حەسوودی ب خیزانە کا مشتی کور دبەت، لی دلی خەلکی د مینتە ب بابی کچانقە. دەمی کورد دوغایە کا خیری بو ژنەکی یان زەلامەکی دخوازان دی بیژنی ئینشاللا بییە بابی کورا یان دایکا کوران.. خۆ هە کو کچ ژی د بن و خەلک پیروژباھی ل سەلامەتی یا دایکی دکەن، دی بیژنی ب دایاب مەزن بیت و بیته خویشکا برا!!...

ئەقەنە ئەو سەدەمین سەرەکی یین بووینە ئەگەری چیتراندنا نیری (خۆ ئەگەر ساویلکە بیت ژی) ل سەر کچی (خۆ ئەگەر ژیرمەند بیت ژی). لی ئەقە راما نا وی ئەو نینە کو هەمی خەلک مینا سککەیی ترینی وە کەهفن د فی پرسیدا، هەروە کو مە ل دەسپیکی گۆتی کو گوهورین پرۆسەیه کا بەردەوامە و گەلەک خیزانین کوردی هەنە کو جوداھی نا ئیخنە دناقەرا کچ و کوراندا. یەک ژ نمونە یین نقیسەری خویا کرین، پەهلەوانا وییە کو نارین گەلەک نیریکی بابی خوە بوو (بەر و فاژی هەمی دەردۆر و هەقالین خوە)، لی بابەتی چیتراندنا کوری هەمی مەژی و بیافی دیتنا نقیسەری ل سەر زاری پەهلەوانا خوە قەگرتییە و هەمی هەولا وی ئەووە کو دیتنی بگوهوریت: "گەلەک ب دلی نارینی نەبوو دەمی بابی وی دگۆتی خۆزی تو کور بای..... بپ ٤٦."

هەروەسا ب دووربینییە کا شارەزایانە ل داوی یا رۆمانی ئیشارەتی ددەتە جەگیربوونا رەهوریشالین دکتاتۆری و دەستەلاتا بابینی دەمی بابی عەیشی بەرزە دبیت و تەرمی وی نە هیته دیتن و وە کو هەموو کەسین مری نە هیته قەشارتن. ئەگەر چاخی قەگەری ب سەردەمەکی نوو یی نازاد بەیته وەسفکرن، لی نە قەشارتنا تەرمی بابی دەستەلاتدار ئیشارەتە کە ژبو مانا ئاکام و بەرژەنگین فی دەستەلاتی. ئەقە ژی راما نا وی ئەووە کو دەستەلات و دیکتاتۆری یا بابینی دناق کورراتی یا مەفھۆمین جفاکیدا چاندینە و بووینە پشکەک ژ کەساتی و رەفتارین تاکی کورد.

٢. تۆلقە کرن

ههروه کو کورد دبیژن: "قازی لهو قازییه، کو ههر کهسهک ژ خوه رازییه" ئەڤ گوتنا مهزنان وی رامانی ددهته مه کو ههر کهسهک ژ ههژیته و ژیرمهندی یا خوه رازییه، ئەگەر هندهک کهس ههبن ب رهوشا خوه یا دارایی و پایه‌داری یا پیشکیشگری نه رازی بن زی، لی د بیافی هیژ و شیان و شاره‌زایییدا، ههر کهسهک ژ خوه رازییه و کهسهک خوه ب کهسهکی دی نادهت. بابه‌تی نه رازییونا رهوشا دارایی و پایه‌داری زی، ژبه‌ر وی چه‌ندییه کو ب دانیقه هه‌قه‌بنده، ده‌ست‌ل‌ل گوره‌ی خزمه‌ت و مفاداری و شیانیین خه‌لکی ددهته وانف، لی چونکو کهسهک خوه ژ کهسهکی کی‌متر نا بیت، له‌وا هه‌می هزر دکهن کو هه‌ژی باشترین ریژگرتن و پترترین خه‌لاتن.

هه‌می هه‌ق‌رکی و شه‌رین دنا‌قه‌را که‌سان و خیزاناندا چی‌ووین ل سهر شه‌نگستی وی چه‌ندییه کو ههر ئیک خوه ژیی دی شه‌ریفتر و به‌ه‌ادارتر و پایه‌دارتر و راستتر دادنیته. ئەگەر ئەڤه شیوازی سروشتیی هه‌ق‌رکی یا هه‌می جفاکان و گروپان و ئایینان بیت، شیوازی هه‌ق‌رکی یین عه‌شایه‌ری و بنه‌مالان دناڤ جفاکه‌کی پاشکه‌فتیدا شیوازه‌کی دی یی نه ره‌وا و نه سروشتی وه‌ردگریته. د کلتوری عه‌ره‌یین کۆچه‌ردا هاتییه: "پشته‌فانی برای خوه به، چ سته‌مکار بیت یان سته‌م‌لیکری بیت!!" هه‌لبه‌ت ئەڤ گوتنه ژ بوشاییی نه هاتییه، لی نه دووره کریاره‌کا خوه‌پاراستنی بیت، چونکو ماده‌م د عورفین عه‌شایه‌ری و پاشقه‌روڤدا هه‌می خه‌لکی بنه‌مالی، گوندی، عه‌شیره‌تی ب گونه‌ها گونه‌ه‌باره‌کی گونه‌ه‌بار دبن، ئەڤجا بیگو‌مانه کو ئەڤ هه‌لوسته دی بیته ئەگه‌ری هه‌ق‌گرتنه‌کا به‌رتنه‌نگ د چوارچۆفی بنه‌مالی و عه‌شیره‌تییدا.

جفاکی کوردی وه کو ههر جفاکه‌کی دی یی گشتوکالی و کولله‌کتیف، ژ فی یاسا یا عورفین جفاکی نه فه‌ده‌ره. د کورده‌واریییدا کریارا خوینداریی ل سهر ئاستی بنه‌مالان چی دبیت و بنه‌مال خیزانه‌کا به‌ر فره‌ه و ژیکفه‌گری ب خوڤه‌ دگریته کو هه‌می پسمامن و خوین وان دگه‌هینته ئیک. کورد دبیژنی خوینداری، ژبه‌ر لایه‌نه‌کی خوینه‌کی یان خوین ریژتنه‌ک ل سهر لایه‌نه‌کی دی هه‌یه و هه‌رده‌می خوینا لایه‌نه‌کی هاته ریژتن، لایه‌نی دی دی بیته خودانی خوینی و ب فی چه‌ندی ژی کریارا خوینداریی د بازنه‌کیدا د زفریت و

تهڦاڦ نا بيت ههتا نهڦي و نهڦيچرکان ژي ڦهڦگريت. د روڦمانيدا بهحسي ټولڦه کړني هاتييه کړن دهڦي ددهته خوياکړن کو "مامي بوهارى کهسهک کوشتبوو، ئينا مروڦين کهسي کوشي بابي بوهارى کوشتن وهکو ټولڦه کړن... ئهڦه نه سزايه کي ياسايي به، لي کوشتنا ژبو خويني به... پ ۱۵."

نه دووره بابي بوهارى دگهل وي کوشتنى نه بيت، لي چونکو برايى وي گونههباره، نهو ژي پي گونههبار دبیت. ل ڦيره بابته کي دي يي ههڦه بند ب خالا ئيکيڦه خويا دبیت کو دهڦي بابته د مریت يان د هيته کوشتن، زارو کين هيتم بو مالا بابي دزڦرن، چونکو خوينا وانه بيى کو ههز و ڦيانا زاروکان ل بهر چاڦ وهرگرن. ههلبهت ئهڦه ژي "نه بريارا دادگههي، لي ياسا يا چيايه، ياسا يا شهرفييه... پ ۱۶." ب هه مان شيوه ژي دهڦي برايى عهيشى د هيته سيداره دان و ژنبرا يا وي شوو دکهت، ههردوو زارو کين وي د ميننه ل دهڦ بابي وي: "خهزيرى وي ههردوو زارو کين وي ژي ستاندين و نه د هيلا بينيت، لي وي ب دزيکيڦه ل خواندنگههي دديتن... پ ۶۵." ئهڦه ژي ئيشاره ته که ژبو کيشه يا بيژنان د کورده وارييدا. چونکو ژن وهکو هه رتشته کي دي مولکي زهلامى و بنهمالى و نامووسى و خويني به، ئهڦجا چهند ژنا بيژن بمينته ل سهر زارو کين خواه و شوو نه کهت، دي ب قهڦر و قيمهت بيت ل نک مالا خهزيرى (بنهمالى). لي ههردهڦي شوو کهت، ل گورهى عورف و عهدهتین عهشايهري زارو ک دي ميننه ل مالا بابي، چونکو خوينا وانن.

بابه تي خويني د جفاکي کورديدا، بابته کي گرچن و فرهچقه. خواه د بابه تي شوو کړنيڦا ژي، کورد ڦي بابته تي دناڦ بنهماليدا دچيترين (دهڦي ئهڦ بهحسي بنهمالى دکهين، مهريم پي مامن و د بياڦي شوو کړنيڦا پسمام و دوتمان). مشه جاران قهومييه دهڦي ئيک بو خواه کچکه کا بياني دخوازيت، بابي کچکي دي پرسيارا پسمامين وي کهت کا کهسه کي دل تي نينه (ههروه کو دي پارچه کا زهڦي يان هندهک کهل و په لان دهته ئيکي دي يي بياني!)، ئه گهر کهسه کي نهڦيا ژنوي دي دهنه وي کهسي بياني. ئهڦه ژي نه دووره ژبو هندي بيت کو خيترانه کا بيگهر د ل بنهمالى زيده بيت و ههڦي زارو ک

دی بنه مولکی بنه مالی و چهند بنه مال مهزنتز بیت، ب هیتر و پایه دار تره دناؤ جفاکیدا. لهوا ژنما بوهاری حهز دکر بوهاری ل کوری مامی وی ماره کت، هه چهنده بوهاری نه د فیا ژی، لی "پسمامی وی گوت بوو ههمی خه لکی کو ههر کهسی بوهاری بخوازیت دی وی کهسی کوژیت.. لی دسه ر هندی را ژی بوهاری هه قاله ک ب نافی ناراز ل کولیژی هه بوو... بپ ۳۰".

لی هه ژی گوته کو جوانترین و دلسوزترین چیرۆکین نه فینداریی دجفاکی کوردیدا نهون، بین دناقهه را پسمام و دوتماماندا. نهفه میهره بانا بهرواری ل سهر خاترا نه فینی یا پسمامی خوه، داخوازی یا میری نامیدی ره تکر و شوو پی نر کر. فی چهندی ژی دبیت هنده ک ره هوریشالین دهروونی بو هه بن" چونکو تی کهه لی کچ و کوران دکورده واریدا یالا چوارچوئه کرییه، نه فجا نیژیکترین و که هیترین کهس ل دهف پسمامی دوتمامه و ل دهف دوتمامی پسمامه. پیکفه مهزن د بن و د ههمی خوشی و نه خوشی بین ژیا نا بنه مالیدا پشکدار د بن. هه ر ئیک خالی، پوزه تیف و نیگه تی فین یی بهرانبه ر د زانیت، ب فی چهندی ژی دی شین خیزانه کا خوش و بهخته وهر دانن. هه چهنده گه له ک کهس وهسا هزر دکهن کو نهفه ئولفه تا دناقهه را دوتمام و پسماماندا پهیدا دبیت، ههسته کا خویشک و براینی ل دهف پهیدا دکت، لی ب هزرا من، نهفه گه له ک ژ راستی نیژیک نینه چونکو ل گوره ی عورف و عده تین کورده واری، پسمام و دوتمام هه تا رادده بی نیژیکبونا خویشک و بریا ن ژ ههفه نیژیک نابن کو نهفه ههسته بو پهیدا ببیت. لی نه دووره نهفه بههانه یه ک بیت ژبو بریارین دایابان کو هندهم مه ره مین دیتز ل بهر بن.

ههروهسا ده می په هله وان به حسی ژیا نا دایکا خوه ژی دکت، کیشا هه لگرنا کچکی بو پسمامی د هیته بهر خه بهر کرن. لی ل فی ره دیارده کا دی یا گرنگ د جفاکی کوردیدا د هیته به حس کرن، نهو ژی ره فاندنه. ده می کچک و کوره ک حهز ژ ههفه بکه ن و بنه مال ریگر بن د ریکیدا، زه لام دی ژنی ره فینیت و به ته جه م سه روک عه شیره ته کی دی یان دی چنه جهه کی دی. هه له بت نهفه کریاره جودایه ژ کریارا سه بیکرنی یان ره فاندنا ب زوری، لی نهفه کریاره ب ره زامه ندی و دلخوشی یا هه ردوو لا د هیته کرن،

ئو ئو كچكا د هيتته رهفاندن د بېژنى يا خو ه دايه رهفاندن, ئانكو ب دلى خو ه يا دگهل مېرى چوويى. كړيارا رهفاندنى و خو ه دانه رهفانى ب مشه يى د كلتورى كورديدا هه بوو بوو, لى دگهل مشه ختېوونا بهر هف باژيران و نه نجامين خوینداری و گوهارتنا هندهك ژ عورف و عده تان و بهر هه بوونا بياقى خواندنا كچان, نه ؤ ديارده كيمتر لى هاتيه: فاما خویشكا سى برا و چوار خویشكا بوو, هز ژ زه لامه كى دكته د بېژنى نه همد. لى بابى وى ناده ته نه همدى, چونكو بو پسمامى وى هپلا بوو. فاما لى خو ه دگهل نه همدى دا رهفاندن و كچهك ژى بوو دگوتنى به سنا (دايكا نارينى). لى بابى فاما لى دگه هتى و هردووا دكوژيت و به سنا ژى دناؤ مالين گوندياندا دهپته ب خوانكرن هه تاكو مهزن دبیت. حه سنا به سنا لى گوندى د بينيت, دخوازيت و مالا خو ه دئينه دهوكى... پ ۵۶.

ژبه ران هه مى نه گهران و بابه تى تېكره س و گرچنى خوینى, كورد د بېژن: "خوین نا بيته ناؤ". تول د هيتته فه كرن خو ه نه گهر پشتى چه ندين سالين دوور و دريژ بيت ژى. نفيسه رى ب كوشتنا مامى بوهارى ئيشاره ته كا ئاشكرا دايه فى چه ندى كول داوى يا رومانى مامى بوهارى ژى ل غوربه ت و غه ربى يا ب ده ستين دوژمنى وى د هيتته كوشتن. كورد د بېژن "خوینداری ب دار و بهران نه كه قيت".

۳. كچينى و قه پره بوونا كچى د مالبايدا

د پهره گرافى نه فنييدا, مه ب دريژى به حسى نه فينى يا هردوو په هله وانين رومانى كر. ههروه سا مه هندهك ئيشاره تين بله ز بهردانه سهر رهوشا نه فينى د ناؤ جفاكى كورديدا.

كچينى خالا هه ره گرنگه د ژيانا هه مى خيزانين كورديدا, د شه فا بوو كينييدا كارى سهره كى سهرسپى نه وه كو گروقى كچينى نيشا هردوو بنه مالان بدهت. هه رده مى كچه كى كچينى يا خو ه ژ ده ستدا بيت يان زده ست بدهت, شه ره فا هه مى خيزانى دكه فته د بن گه فيدا و بنه مال ب مهزن و بچووكفه پى شه رمه زار د بن. ده مى نارينى زانى كو كاروان شه هيد بوويه و توشى هيستيريابى بووى, هه مى خه ما دايكا وى ژ

دهستدانا كچينيى بوو. ههلبهت ئەڤ ههلويسى دايكى يى بهرچاڤ و ئاشكرايه ل دهف ههمى جفاكى، لهوال شوينا نارين خوه د همبيرا دايكا خوه وهركهت و چيروكا يارى خوه بو فهگيرت، ئيكسهرب كاردانهوهيه كا هيستيري و مشتى ههلهچوون بهربوو سهروچاڤين وي: "ئهوا تو ژى دترسى، نه بوويه.. ئەز كچه كا كچينم... بپ ۲۵۳".

خوه ددهمى ئەڤينييدا ژى ههردهم ل سهر كچى فهره كو خوه پپاريزت، چونكو كرياتا سيكسى د كوردهواريدا كهفتنا ژنييه و سهركهفتنا زهلاميه! "ههردهم كاروانى د گوت كو فهره ژن خوه پپاريزت ژ وان كهسين چ بنهما و باوهري نهبن، چونكو ئەو كهسى چ باوهري نهبن دى ژنى ئيستغلالكهت و دى شهرف و سومعهتا وي له كه داركهت... بپ ۳۲".

خاله كا دى يا گرنگ د فى واريدا ههيه، دهمى ئەڤيني يا كچهكى ئاشكرا د بيت، بنهمالا وان وي كچى نادهنه خوشتيى وي داكو خهلك هزر نه كهن كو نه كچه كا كچينه، لهوا دى ب تهعدايى دهنه ئيكى دى كو گروڤى كچيني يا وان بو ههمى خهلكى خويا بيت.

لهوا ههردهم خهونا كچكا ميړه، ههروه كو كورد ديژن. كا چهوا داياب ههز دكهن كچين وان زوو شوو كهن، ههروهسا كچ ژى ههز دكهن زوو شوو كهن كو ژبن كونترول و ديوارين دهستهلالاتا بابى و بنهمالى دهركهفن و ژيانا خوه دگهل ههڤينه كى بدومينن. دهمى دهنكى دههولا شهري ههمى بهروبياف فهگرتين زهينه بى د گوت: "بوچى بهختى مه هويه... ههمى هيڤى يا من ئەو بوو كو دهر بچم و هيڤيانى خوه بينم و شوو پى بكهم... بپ ۲۸". ئەڤ لهزا شوو كرنى بابهتهكى دى ژى ب خوڤه دگريت كو قهيره بوونه.

قهيره بوون رامانا وي ئەوه كو كچهك ژ سيه و شەش ساليى ببوريت و شوو نه كهت. هههچهنده تشتهكى سرۆشتيه، لى دجفاكى كورديدا ههسته كا ب كيماسى و نه رهحه تى بو كچكى پهيدا دكهن و ههروهسا خهلكى دهر دور ژى ب چافه كى كيم و دلپيڤه مانى لى د نيرن. زيده بارى فان پهستين دهروونى ژى، نه دووره خهلك وهسا هزر كهت كو نه

دووره کچا قهیره نهویریت شوو کهت ژبهړ کو نه کچینه. ئەڅ هزرکرنه ب تنی بهسه کو کچی و دایکی و ههمی بنهمالی بیخته د گومانه کا کوژه کدا. پراپا کچان (نهوین نه خویندهوار) د ژبی پیگه هشتنیدا شوو دکهن، لی نهوین ل بهر خواندنی، دگهل ته فاقبوونی ههمی خهون و هیفی و پلانیان وان یین ژیانی شوو کرنه کو ژ ستیگمایا قهیره بوونی پاراستی بن. نقیسه ر ئیشاره ته کا بلهز دده ته قهیره یی: "وی نه د فیا بجیته مالا کاروانی ژبهړ دایک و سهیرانا خویشکا وی، ئەوا قهیره، بلند فری و ههمی نهوین ئەو د خواست نه ب دلی بوون، ئینا مال مال و بریار دا کو شوو نه کهت... بپ ۲۷".

ل قیره رهوشا دهروونی یا سهیرانا قهیره ب نه راسته و خوئی خویا دبیت، ژبو نه دیتنا سهیرانی قوربانی ب دیتنا کاروانی ژی دا. ئەڅه ژی رامانا وی ئەوه کو کچین قهیره بوویی د پهسته کا دهروونی یا کوژه کدا د ژین و ئەڅ پهسته ژی کار دکه ته سهر نه نورمالکرنا رهفتار و سرۆشتی سهره ده ریکرنین وان کو د ئەنجامدا دبیته ئەگه ری بیزار بوونا هه قال و میقان و دهر دوران ژی.

۴. نهخت و پیگوهورکانی

نهخت ئەو داخوازییه ئەوا بابی کچکی ژ بنهمالا زافای دخوایت بهرانبه ری رازیبوونا زهواجا کچا خوه، د پراپا جاراندا نهخت پارهیه، لی ههروه سا هندهک جاران ژی زیده باری پارا تشتین دی ژی د هینه خواستن. بابه تی نهختی د ئاینی ئیسلامیدا ژی قهبولکرییه و چونکو ملله تی کورد ب سرۆشتی خوه یی ساکار ب ئاینیقه گریدایه. دگهل دهمی نهخت بوویه عورفهک ژ عورفین جفاکی و ل گوره ی هزرا نهختخوران، چهند نهخت پتر بیت، بهاداری و قه درگرتنا بویکی ژی پتره! ههلبهت ئەڅه بههانه کرنه کا دهروونییه ژبو رهواکرنا خوارنا نهختی و داخوازکرنا نهختین گران. هندهک جاران ژی ئەگه زافا بیانی بیت و ب دلی بنهمالی نه بیت، دی نهخته کی گران ژی خوازن کو پیقه نه هیت. جارنا ژی ژبو دابینکرنا نهختی برایی بویکی یان پسمامی وی، باری زافای گرانتر لی د کهن.

ب ڦي ڇهندي ڙي ڪريارا زهواجي ل دهف هه ڙاران ب زهجهتر دکه ڦيٽ. لي ڇونڪو ڪريارا جووتبون و پيڪ ٿينانا خيڙانه کي ڙي سنهه و ٺهرکه کي جفاکيه. ٺه ڦجا نه چار د بن کو ب ڪرياره کا دي يا نه شهه رستاني ڦي ڦالاهي پي پرکهن. ڦي ڪرياري ڙي ديڙني پيگهور کاني“ مههم پي ٺهوه کو مالک کچا خواه بدهته ماله کا دي و ٺهوه مال ڙي کچا خواه بدهتي، ٺانکو گه ٺجهک دي خويشکا خواه دهته گه ٺجهکي دي ل بهرانبهري خويشکا وي. هه ڇهنده ٺهه ڪرياره چاره سهريه کا لوڙيکيانه يا بابه تي هه ڙاري و نه ختي گرانه، لي فهره ب ره زامهندي يا هه ردوه کچکانقه يا هه ڦبهند بيت. د پرائيا جاراندا کچ هه ز ناکهت شوو ب ٺيکي نه ديتي و نه نياس بکهت، لي ههروه کو کورد ديڙن به ختي ويه. ٺوه مادهم بريارا وي ددهستي نيڙي ماليدياه (ههروه کو د بهر گرافين چوويده مه به حسکري)، باب يان برا وي برياري پيشقه ددهت و ٺهوه ڙي چ ب خوشي يان نه خوشي رازي دبيت.

دگهل وه ختي و شاش بڪارئينانا دهسته لاتا خواه، بابي دهسته لاتدار و ديکتاتور ل گوره ي بهر ڙهوهند و هه زين خواه بين تايهت ٺهه هه ردوه ديارده بهر ب ٺا قاره کي دي بي دوور ڙ چاره سهه ڪاري يا جفاکي بڪارئينانه و بوينه دوو ديارده بين مشتي شهرم و فهيتي. ده مي باب نه ختي زيده دخوازيت و بريارا وي ب زيده هي يا نه ختيقه دهيت هه سنه شان ڪر، کچا وي يان خويشکا وي وه کو هه ر تشته کي دي د هيت بهر ڪرين و فروتنی:

"باب هه ز دکه ڪچين خواه بين بچووک بدهنه زهلامين پير ڙ بهر نه ختي، باب کچا خواه دفروشيت... بپ ۵۶."

ٺهه فروتنه ڙي ل گوره ي هه موو عورف و عدهت و بنه ما بين خيڙاني نا هيت هه قه بولڪرن، لي هه بوونا به هانه بين ٺايني و عورفي جفاکي وهر گرتنا نه ختي، زه مينه بو دايبان خوشڪريه کو ڦي ڪريارا ب شهرم و مشت ٺيهانه ٺه ٺجامدهن.

ب هه مان شيوه ڙي ڪريارا پيگهور کاني هاتييه شيواندن. ٺقيسه ر ٺيشاره تي ددهته هه ردوه جيرانين خواه بين که مي“ "مه يان و بيڙيقان کو هه دوو د ڙي ۱۷ و ۱۸

سالییدانه و هەر ئێکی یا شوو ب بابی ئەوا دی کری. هەر ئێکی ژ وان ۵-۶ نەفسی
بین بچووک هەنە و ژيانا خوە دگەل پیرەمیرەکی دبورینن... بپ ۱۸۱.

دوو زەلامین هەژار, هەر ئێکی پتر ژ پینج زارۆکین بچووک هەنە و سیوینە, ژبو
سەخبیر کرنا زارۆکان و مالین وان بریار دان کو هەر ئێک کچا خوە بدەتە یی دی.
هەلبەت ئەگەر هەردوو زەنگین بان, نە دوورە ل دوویف دلین خوە ژنەکا نوو بو خوە
ئینابان و کربانە دایک بو زارۆکین پیدفی دلسۆزی یا دایکی, لی هەژاری یا هەردوو
بابین ژمیری بەری وان دا فی ریکا ژ نەچاری کرین. لی قوربانی بین سەرەکی بین فی
پیکگوهورینی هەردوو کچن, ما گونەها وان چیه کو هەر ئێک شوو ب کەسەکی د
ژیی بابی خوەدا بکەت.

ئەو دیارده ژى, نەمازە دەمی جوداهی یا تەمەنی گەلەك مەزن بیت, جهی فهیتی و
شەرمییه د جفاکیدا. رەتکرنا فان هەردوو دیاردهیان ب فی شیوازی هەیی دناؤ جفاکیدا,
نە ئەرکی سەر شانی نفیسەری فی رۆمانی ب تینییه, لی ئەرکی هەر کەسەکی کوردە.

۵. خەسی و بویک

بابەتی کیشە و هەفرکی بین خەسی و بویکی, د کوردەواریدا ب نافودەنگن. نە
دوورە هەفرکی یا دەستەلاتا نافمالی بیت, یان ئیرەیی یا خەسیی بیت ژ بویکی, کو پتر
جهی پویته پیکرنا کوری وییه, یان هەستکرن ب پیراتیی بیت, یان ژى هەر سەدەمەکی
دی بیت. ئەفە د باشترین و خوشترین حالەتدا, لی ئەگەر بویک ب دلی خەسیی نە هاتیته
نافمالی, هەر ژ رۆژا ئێکی یا هاتنا بویکی دی پیلان و هیجەت و شەر و هەفرکی دەست
پی کەن: "پشتی هەفتییه کی ژ دەهواتا بەسنایی خەزیری وی مر.. مریه ما خەسیا وی هزر
دکر کو وی شەیتان دگەل خوە یی ئینایە دمالدا... بپ ۵." ئەو هیجەتە دەسپیکا هەمی
هەفرکی بین ددویفدانه. هەروەسا بەسنایی ژى حەز ژ خەسوویا خوە نەد کر, ژبەر کو
"هەردەم خەسیا وی دگۆتە کوری خوە ژنەکا دی بینیت داکو کورەك
هەبیت... بپ ۵."

د بههانه کرنا شهرین خهسی و بویکیډا ههردهم هیجهت ههنه و بهردهستن. ههلبهت نفیسه ری ب قی ئیشاره تدانی قیایه بیژیت کو نه هه فرکی یین دناؤ ماله کیډا ناکامه کا نیگه تیف د کهنه سهر زاروځ و وه رارا سرؤشتی یا خیزانی. په هله وانا رومانی د مونولوگه کا خوه یا فه کریدا، بيرا خوه ل سهردهمی داپیرا خوه دئینته فه: "دهمی نارین دگهل داپیرا خوه، ههر روژ ب سهدوم و بی سهدوم ژ لایی دایکا خوڤه دهاته قوتان، لی داپیرا وی گهلهك هز ژی دکر.. پشتی داپیر مری دایکا وی ژی یا رحهت بووی و ئیدی نارینی نا قوتیت، ما تو بیژی ژ کهربین داپیریدا کچا خوه دقوتا.... بپ ۵۸". ههلبهت هودوزیه کا لوژیکیه، دایک ژبه ر میوی خوه نه د شیا، یان نه د قیا، دلی خهسو یا خوه بهیلت، نه قجا ب ریکا قوتانا کچا خوه زهرگهین دهروونی د گه هاندنی.

۶. ژنا دووی

د ئایینی ئیسلامه تییدا بو زهلامی حهلاله ههتا چوار ژنان ژی بینیت، لی ب مهرجه کی کو ب وه کهه قی سهره ده ری دگهل هه میا بکهت. لی پرانیا ملله تین موسلمان قی ئایه تا قورئانی بو خوه دکهنه بههانه کو ژنین نوی و گه نجر بو خوه بینن. نه دووره سهدومی سهره کی قی حهلال کرنی نهو بیت کو ژنا بی میر بهینه ستاره کرن و ب خودان کرن، نه مازه د جفاکین روژه لاتیدا زهلام پیدقی یین ژيانا خیزانی دابین دکهن و ژن کاروبارین نافمالی دکهت و زاروکان پهروه ده دکهت. نه قجا نهو کهسی بکاریت ژنه کی یان دووان د سهر ژنا خوه را بهینیت، گروقی زهنگینی و پیچیبوونا وییه، زیده باری قی چهندی ژی ئیشاره ته که ژبو گه نجاتی یا وی یا بهردهوام.

بیگومانه کو نه فه پیشیلکرنه کا ئاشکرا یا مافی ژنییه، چونکو نهو ژنا هه می ژيانا هه ژاری و کیفه راتی دگهل میوی بوراندی، هز دکهت د سهردهمی تهناهی و زهنگینییدا ژی ههر نهو شهریک و هه فریازا میوی خوه بیت. لی زهلام وهسا هنر ناکهن، دیژن کو ژبه ر زارو کبون و کارین گرانین نافمالی ژن زووتر پیر دبیت و بوویه کلتورهك کو ههر کهسی شیانین ب خودانکرنا ژنه کا دی هه بن فهره بینیت: "دهمی کورمانج ب پاره

دکهن، یان دی میړه کی کوږیت یان دی ژنه کی رهږیت... بپ ۵۲. "نه ژ گوتنا مه زنان
 گروږه کی ب هیږه ژبو شیوازی هزر کرن و رهفتارا جفاکی. لی چونکو بابه تی ژنا دووی
 ب نایینی ئیسلامیږه هه ږه نده و ملله تی کورد ب سر وشتی خو هی گشتو کالی ب نایینی
 و بابه تی غهیی و گیانیږه پابه نده، بابه تی ژنا دووی ب هیږه تی هه مه جوړ د هیته به هانه
 کرن: "ماده م سیتوی زاروک نین، مافی ویه ژنه کا دی بینیت... بپ ۶۵."

بابه تی زاروک و نه بوونا زاروکین کور ب هیږترین هیږه تا زه لایمی هه کو ژنه کا دی
 بینیت، نوو چونکو ژن ژی ئیکه ژ فی جفاکی و د زانیت و باور د کت کو زاروک و
 کوران گرنگیه کا مه زن بو مالی هه یه، لهوا نهو ب خوه ژی فی مافی دده ته زه لایمی.
 ده می نفیسه ر به حسی ژیا نا په هله وانی دکت، نه ژ بابه ته ژی ئیکه ژ سه ده مین هه ږکی
 یین دنافمالدا: "هه رده م خه سیا وی د گوته کوری خوه ژنه کا دی بینیت دا کو کوره ک
 هه بیت... بپ ۵۴."

لی د راستیدا چ ژن حه ز ناکه ن، ل بن چ په رده و هیږه ته کا هه بیت کو ژنه کا دی
 ب سه ر بهیته. نفیسه ر ژنه و فی ههستی ژنی ب باشی د زانیت، لهوا ته رکیزی دکته
 سه ر ناکامین نیگه تیږین ئینا نا ژنا دووی: "هه کو ژنا دووی د هیته کچا ژنا ئیکه شو
 ناکت، چونکو دی کهرین وی ژ هه می زه لایمان ږه بن، کور دی خواندنی هیلیت و
 شولکت دا کو دایکا خوه ژ ژنابی جودا کت و ته نا بژین.. زاروکین بچووک د ره و شا
 هه یی ناگه ن و دی بیژنه دایکا خوه کا بوچی نا کته کهنی، یان نه ژنا بیانی ل مالا مه
 چ دکت.... بپ ۵۳."

بیگومانه کو زه لایمان دیننه کا دی هه یه و نولدارین ئیسلامی یین زه لام ژی کومه کا
 ناکامین پوزه تیږ هه نه ژبو به هانه کرنا ژنا دووی. لی وه کو خوانده ږانه کی بیلیه ن د فی
 پرسیدا دیژم کو ژنا دووی ب چ هیږه ت و به هانه یا هه بیت پیشیلکرنا مافی ژنا
 ئیکه یه. نوو کا چهوا زه لام حه ز دکه ن ریژ ل مافین وان بهیته گرتن، فهره ریژ ل مافین
 ژنی ژی بهیته گرتن.

۷. نایر ده یین شاهی و بهی

وه کو هونه رهنده کا شیوه کاری، نفیسه ری هه ولدایه کو ههمی قولاج و کونجین جفاکی کوردی ره سمکهت. د ههمی جفاکاندا شاهی و به هییان ئایر ده یین تاییهت ههنه و نه ؤ ئایر ده یه پشکه کن ژ کلتوری جفاکی. د بابه تی شه هیانادا به حسی چهواتی یا هه لبرارتنی و نهختی و زیران دکهت، لی وه کو عده تین کوردان دبیژت کو "نیشانی ل مالا بوو کییه و دهوات ل مالا زاقایه.. هندهک کهس هولان کری دکهن و هنده کین دی ژل ههوشین بهر مالین خوه دکهن... بپ ۶۸".

ههمی داخواز کری، دهواتی دکهن و ژن جلکین کوردی یین رهنگاورهنگ دکهنه بهر خوه. ل روژین پشتی روژا دهواتی ههر مالهک ل گورهی پیچیبوونا خوه، دی دیار ییه کی یان هندهک پارا بو زاقای بهت کو زاقا بکاریت ژيانا خوه یا نوو پی ب ریقه بیهت.

لی ژبو به هیی ب دریژتر وه سف د کهت کا چهوا ژن دکهنه گری و خوه د قوتن و ب کهسی مری دبیژن، ل رهخی زه لمان ژی ههمی کهس و کار و دهر دور د هیته نک خودانی تازی و فاتخی د خوینن: "ژن ب رهخ ئیکفه ب دهنگه کی بلند دکهنه گری، عهیشی و خویشکا خوه سینگی خوه دقوتان و پرچین خوه فه دکیشان و دنالین، ههر چهنده هندهک ژنان هه ولدان وان پیدهنگ کهن لی بی مفا بوو... بپ ۸۳".

د لاپه ره یین ۸۴ - ۸۵ دا، نفیسه ر ل سهر زاری نارینی ب شیوه یه کی شروقه کاری و تیرامانی به حسی ئایر ده یین به هیی دکهت:

- پیگوتن: د پرانیا جاراندا نهوی ب مری دبیژیت هه قاله یان کهسه کی نیزیکی ره همه تییه و دهنگه کی خوش و کومه کا سترانین پیگوتنی ژبه رن. نه ؤ سترانین پیگوتنی پشکه کن ژ فولکلوری کوردی، د ههمی به هییاندا دووباره د بن و خه لک دبه ر را دکهته گری. پیگوتن بیرا به هیقانان ل خه مین وان یین تاییهت د هیته فه و ههر ئیک بو دوردی دلی خوه دکهته گری.

- هندهک ژن ههرسی روژان ل تازی به رهه ؤ د بن کو بو کورین خوه یان براین خوه ل ژنان بگه ریین. راستی یا جوانی و دهسته لی و مه عریفه تا ژنی ل تازی دیار دبیت،

چونکو ههمی نه کار کرینه و بی مکیاژن، ئوو ههڤکاری یا ههڤدکهن د خوارن لیټانی و دانانی و شووشتنا ئاماناندا، ئهڤه ژی بیافهکی پتر ددهته ژنان کو د کچین چاڤکری بگههن و دهسنيشان کهن.

– د کوردهواریدا ههمی کهسوکار و دهروجیران و خهلکی دهردور ژی د هینه بههی. سی رۆژا ڤه دکیشیت. لی ژبو بنه مالی یان خزمین نیړیک ههتا ههفت رۆژان ل مالا بههی بهرههڤ د بن.

– وه کو عورڤه کی جفاکییه کو ههمی جیران پشکداریی د بهرههڤکرنا خوارنا بههییدا بکهن. ههر رۆژ مالهک لیټانا خوارنی ب ستوویی خۆڤه د گریټ، چونکو هندهک بههیفان ژ جهین دوور د هین و بههیدار نه شین خوارنا ههمیا بهرههڤکهن، ئه گهر هاریکاری یا خزم و نیاس و جیرانان نه بیت.

ئهڤه ژی ئیکه ژ سهدهمین پیکڤه گریدان و کولله کتیڤی یا ملله تی کورد.

۸. گیانی هاریکاری ل دهف کوردان

ههروه کو مه د خالا ئایبرده یین بههییدا خویاکری، ملله تی کورد د جفاکه کی کولله کتیڤدا د ژیت و د خوشی و نه خوشییاندا ههڤکاری یا ههڤ دکهن. دناڤ چاپته رین ڤه گیرانیدا کومه کا حالت و بویه رین هاریکاری د هینه دیتن کو پشکه کن ژ تیگهه و کلتوری کوردی.

– دهمی مهتا نارینی کارهک ههبا، نارینی هاریکاری یا وی دکر د سهخبیری یا زارۆکین ویدا.

– دهمی کاده چیکرنی و شاهی و بههیا بی گوتن ههمی کهس هاریکاری یا ههڤ دکهن.

– د سهفهره خوه یا دریژدا، مشه جاران خهلکی ل سهر ریکی هاریکاری یا نارینی کرییه.

– دهمی گههشتییه کهمی، مالا خالهتا سینهم بی بهرانهر هاریکاری بو پیشکیش

کر "وهسا هزر د کر کو مالا خالهتا سینهم مالا وی یا دووییه.. بپ ۲۲۹."

- دهمی خیفهت وەرگرتی دەر و جیرانان ههمی کارین نارینی بو ب بهر یگه ئینان.
- هەر چهنده مالا مهیانی یا بوش بوو، لی هیلا کو نارین و برایی خوه تهوالیتنا وان بکار بینن.

- مهیان و شوکریایی ب ههفرا هاریکاری یا نارینی د کر دئینانا ئافی و چیکرنا کوچکیدا.

- مالا هاقینی نارین داخواز کره مال و گوئی کو ههمی تشتین وان بکار بینن.
ئه گەر ل باژی و دناؤ کهس و خزمین خوهدا هاریکاری کریاره کا سروشتی بیت، ب ریقه و ل کهمپی کهسه کی نارین نه دنیاسی و کهسه کی چ ژی نه دزانی (کچه کا ۲۳ سالی و کوره کی شهس سالی ب تنی). لهوا ئهم د کارین بیژین کو ئه ژ گیانی هاریکاری ساخله ته کی پوزه تیف و بالبهری جفاکی کوردیه کو نه دووره ژ بهرمایکی کلتوری گونداتی بیت.

لی د سهر فی گیانی هاریکاری را ژی، حاله ته کی نه هاریکاری و کریت ل کهمپی بهر چاؤ دکهت دهمی ئیبراهیمی بهر پرسی به لاقکرنا ئهین خوارنی دزی ژ خه لکی د کر و کهسه کی نه د زانی کا چ ل ئهرزاقی دزی دکر. هەر چهنده کریاره کا کریته د رهوشه کا مان و نه مانیدا کهسه ک دزی ژ خه لکی خوه بکهت، لی ئهفه ره سمکرنا که تواره کی راسته قینه به د ههمی جفاکاندا.

ژبلی فان خالین مه گوئین کو ب دریزی به حسکرینه و ب مه ره ما دانه نیاسینا دیارده بین جفاکی کوردی کرینه هیقینی فه گیرانا چیرۆکه کا ئه قینداریی. زیده باری وه سفکرنا ژيانا گوندان و جلك و خوارنین کورده واریی، ههروهسا هندهك ئیشاره تین بلهز داینه هندهك دیارده بین دی بین وه کو:

- به لاقکرنا نانی گهرم ل سهر دەر و جیرانان ژبو پاراستنا خیزانی و سه لامه تی یا کهسه کی دوور یان نه ساخه کی.

- دهمی ئەندامه کی مالی ژ باژی ره کی دی فه دگه ریته فه فره خه لاته کی بو زارۆکین بچووک بینیت، "نارین یا خه مگین بوو کو نه شیا بوو چ دیاری یا بو صالح بینیت... بپ ۴۵."
- سنه تکرنا کوران ل دهف کوردین موسلمان سنه ته، "ژنا وی نه هاته فه گوهاستن هه تا کو بری سنه تکر، چونکو ب زارۆکینی نه هاتبوو سنه تکر..."
- سه ره دانین دنا فه را مالین هه قدهر و خزماندا عه ده ته کی جفاکیه.
- روونشتنا ژنان ل بهر ده رازینکین مالان و فه گوهاستنا دهنگو باسان.
- برنا خه لاتان بو سه ره دانا نه خویشان و پشت خانیا و پشت لاندکان و سه ری زاقا و بووکان، "به سنایی گۆته حه سه نی کو چ تشت ل بازاری نینه بهینه سه ره دانا کوری جیرانی، ئینا حه سه نی گۆتی هندهک پارا بو بکه دناؤه زه رفه کیدا و بدانه بن بالیفکا وی... بپ ۶۶."

شیر شیره چ ژنه چ میره!

نقیسه را رۆمانی ژنه، په هله وانا سه ره کی یا رۆمانی ژنه و پرانیا په هله واین لاهه کی ژنی ژن. ئەو حاله تی سه ره وری یا ژنان د چیرۆکه کا که تواری یا مینا فه گیرانا سه ربوراندا، ئیشاره ته که ژبو باوه ری یا ب دۆزا ژنی و خویاکرنا شیاین وی بین فه شارتی. د جفاکه کیدا کو زه لامی هه می به رو بیافین ژیان کونترۆل کرین، بیگۆمانه کو رۆلی ژنی دناؤه کریارین زه لامیدا دی به رزه بن، لی قه شه م باله ته یی د قی رۆمانا خوه دا هه ولدده ت کو شیاین ژنی بهرچا قکه ت و ب دهنگه کی بلند بیژیت شیاین ژنی نه کیمترن ژیین زه لامی و ههروه کو کورد دیژن: "شیر شیره، چ ژنه ژ میره".

چیرۆک ب فه گیرانا ژیان پینج کچکان دهست پی دکه ت و خه ونین وان بین خزمه تکرنا وه لاتی و دۆماندا ژیان بهرچاؤه دکه ت.

ئیکه مین پرسا نفیسه ری د قی دۆزیدا خوه لیدای، پرسا ئەفیندارییە. ل گورە ی عورفین جفاکی کوردی، د پرائیا جاراندا کور دەسپیشخەری یا خویا کرنا ئەفینی یا خوه بو کچکی دکەت. لی نفیسه ری باوهری ب وه کههشی یا هەردوو جەمسەرین ئەفینی هەیه و ل سەر زاری پەهلەوانە کا لاوهرکی هەولدهت کو قی ئایەتی بەره‌فاژکەت و کچکی دەسپیشخەرکەت: "بوهارێ دل دگەل پسمامی خوه نه بوو، ئارازی هۆگری خواندنی سەرنجا وی یا راکیشایی. لی ئارازی هیشتا نه گۆتی.. ئینا بوهارێ بریار دا کو ئەو دەسپیشخەر بیت و موصارەحا ئارازی بکەت... بپ ۳۱."

هەلبەت ئەفە جورئەتە که ژبو سەر ژنوو دانانا خەریتەیا هەفبەندی یین دنابەرە کچ و کوراندا. دەمی نارین قی بریاری بو خوشتقی خوه خویا دکەت، ب شیوهرکی دیپلوماسی نه رازیوونا خوه یا فەشارتی خویا دکەت: "لی هەردەمی ژنی دەسپیشخەری یا ئەفینی کر، فەرە یا بەرهه‌ف بیت بو رەتکونی ژی... بپ ۳۲." ئانکو ب نه راستەوخویی د بیژتی کو زەلامان شیاین تەقبەولا رەتکونی هەنە، لی نه یی پشتراستە کو ژنان ژی هەمان شیان هەبن.

د چیرۆکا نارینیدا ژی، وەسا خویا دکەت کو هەردەم نارین هەولا دیتنا کاروانی دەت و تیلەفۆنا بو دکەت. ژبلی دەمی کاروان ژ گوندی هاتییه سەرەدانا وان و سەبەتکە کا هیکا بو ئینای، چ جارین دی دەسپیشخەر نه بوویه ژبو هەولدانین دیتنا نارینی. ل وی سەرەدانی ژی "دەمی چووویه بەر دەرگەهی، دیت کو دیمی کاروانی ب تەحلاتی دنالی، چ جاران کاروان هۆسا ترسیایی نه دیتی یه... بپ ۱۲۲." هەردەم ژن د ترسن و زەلام دلەکی دلەکی ژنان ددەن (ئەگەر ئەف گۆتە، نه رهایی بیت ژی، ب کیمی د جفاکی کوردیدا وەسا د هیته خویا کرن). خوه ل رۆژا قوتابی یین کوردین زانینگەهی ژی بریارا فەگەریانی بو مالین خوه داین، نارین دچیتە دەف کاروانی ل کولێژا وی. ئەگەر ئەفە ئیشارەتین دەسپیشخەری و زیرەکی و جورئەتا ژنا کورد بن، د هەمان دەمدا ژی ئەم دکارین بیژین کو نه دووره نفیسه ری د ژيانا خوه یا کەسۆکیدا هەمان کیشە دگەل زەلامان هەبیت کو کەسەکی (یان ب کیمی ئەو کەسی وی دقیت)

د خوهره نه دیت بیت موصارہحا وی بکته و ل گورہی حز و ثیانا وی، وی بنازینیت. لی دبیت نهو کهسی ب دلی وی نه هات بیت و گهلهک کهسین دی یین نه ب دلی وی نهثینا خوه بو خویا کر بیت. نهو ژی هر ما بیته ل هیفی یا هیقیانی خوه و نه ناخفتنا هیقیانی وی توشی بیزاری و بی تومیدی کر بیت، د نهنجامدا ژی بیته نه گهری وی چندی کو باوهری پتر ب شیانی نافرتهی بینیت و ب فی شیوازی زهق دهربرینی ژی بکته. نوو نه دووره ژی ژ نه گهری رهوشا ههیی یا جفاکی کوردستانی کو شهرمه کچ دهسپیشخه بیت، نه ههلوستی بهرانهر بو پهیدا بیت و ددی خوه دا گوت بیت ما دی چ بیت نه گهر کچ موصارہحا کوری بکته، خو دونیا خراب نا بیت.

د روژانین سهرههلدانیدا ژی، پشکداری یا ژنی مل ب ملی زهلامی شهرقان دیار دکته. جیهان دگهل زهلامان دچپته سهر باره گایی نه منا رژیما ههرفتی و کومه کا فایلین ناسایشی ژی دهردئیخیت و ب دلگهرمی دبیزته نارینی: "ههرچهنده نهز وه کو ههمی خهلکی گهلهک دلخوشم، لی من نه دقیا نه هه سهرههلدانه ب هاریکاری یا جاشا هاتبا کرن... بپ ۱۱۷. ئینانا فایلان ئیشارهته که ژبو دووربینی و هشیری یا سیاسی یا ژنا کورد.

فی ههستکرنا ب زیره کی و شیانی ژنی ل سهر ههمی ژنن جفاکی د گشتینیت و وهسا ددهته دیار کرن کو زیره کی یا ژنی ب دریزاهی یا دیروکا کوردان هر ههبوویه: "ژنن کوردان ژ ههمی ژنن جیهانی پتر کار دکهن... نانی دیژن، دچنه دارا، شیری ددوشن و ژنن دسهر پینجی سالییدا کاری ژنن بیست سالی دکهن... بپ ۱۰۲."

بهرچا فکرنا شیان و خوړاگری یا ژنی د دهمی رهقیدا ناشکراتر لی دکته. نهو ب تنی ل بودی یا لورییه کی سوار دبیت و زاروکه کی شهش سالیی برسی و ترسیایی ددهستاندا، بی دایاب و بی (کاروان!) بهر خودانی دکته. ل کومه لگهه کی دهمی کومه کا ژن و زهلامان د ژووره کا بچوو کفه ترسیایی و برسی ماین، ژنه کا بهژن بلند ب ریکخستنا خیزانه کا هه هه ته مامکهر د وی شهقیدا رادبیت و نهرک و کاران ل سهر زهلام و ژنان به لاؤ دکته کو خوارنه کی چیکهن و روژا پاشتر ب زکی برسی نه دهنه ری:

"ئەفە گوندینە، ھەردەم ئاھین ھشکین ھەلگرتی یین خوارنی ھەنە، ھلون لی بگھریین و بینن کو ژن خوارنەکی بو مە ھەمیا چیکەن.... بپ ۱۳۶. " پشتی ھەمی کەسین د وی ژووریتھە (دگەل زەلامان ژی) خوارن خوارین، ب چاڤی سوپاسیی و مەزنیی سەح دکرنە وی ژنا بو ماوی چەند دەمژمیرە کا خوە کریبە سەرکیش و ری نیشانەرا وی کۆما بچوو کا خەلکی و سەرکەفتن ب دەسڤە ئینای.

زیدەباری کارین گرانین ژنی، ھەروەسا کریارا بوون و نووبوونی ژی ل سەر ملین وییە. ژنەکی ل گوندەکی نیریک ئامیدی جیمکەکی زارۆکان بوو، پاشی ئیکا دی د کۆلکە کیفە، ل سەر توخیی تورکی زارۆکەک بوو. ئەڤ بۆیەرە تەحەمول و بەرخۆدانا ژنی بەرچاڤ دکەت و ژ لایەکی دیتھە ژی ئیشارەتە کە ژبو بەردەوامی یا ژیانی. دگەل ھەبوونا مرنا بەردەوام ھەروەسا بوونە کا بەردەوام ژی ھەیە، ئەگەر پیرەمیرەکی ب ناسالڤە چوویی بمریت، زارۆکەکی نووبوویی ل جھی وی دبیت و ژیان پی ھەڤسەنگ دبیت. ئەڤ ھەمی نمونەییە بوچوونا مە یا دەروونی دەربارە ی کەساتی یا کەتوارکی یا نقیسەرا رۆمانی د پەژرینن، کو ئەو ب خوە ژ ئەڤینە کا راستەڤینە یا مەحرووم بوویە و حەز د کر ھیفییانی دلی وی بهیت و گولە کا جوان دناڤ بەخچەیی ژیان ویدا بچینیت. لی وەسا دیارە نە ھاتییە و وی بریارا دۆماندنا ژیانە کا مشت ب باوهری ب خوەبوونی دگەل خوە دایە.

حالتی دی یی سەرنجراکیشی زیرەکی یا ژنی ئەو دەمی نقیسەری بۆیەرەکی قەھرەمانیی دانایە د ریکا پەھلەوانا خوەدا و نارینی وەکو ھیرۆیە کا ئەفسانەیی سەردەری دگەل بۆیەری کری. زارۆکەکی نە سرۆشتی ما بوو ل بن تراشەکی و دایابین وی ھیلا بوو، یان ھاڤیتبوو. لی سەرەرای برس و ترس و وەستیان و نەساخی یا نارینی کەفتە د ھەڤرکییە کا دەروونی یا کوزە کدا کا دی چەواڤی زارۆکی ب تنی ھیلتە ل ئاقاری: "ئەگەر ئەز ڤی زارۆکی ل ڤیرە بهیلم، دی چەوا دناڤ ھەڤالین خوەدا رابمەڤە و بەحسی بنەما و بەھیان کەم.. دی چەوا سەحکەمە چاڤین کاروانی، دی چەوا باوهری یا صالح ب من ھیتەڤە کو یی ب چاڤین خوە دبینیت... ل داویی بریاری ددەت کو ڤی

زارۆکی دگهل خوه ببهت و پاشی چ ب قهومیت بلا بقهومیت... بپ ۱۵۹. " زیدهباری ههلویستی مروفانتیی مشت دلینی، ههستکرن ب بهرپرسیاریی ژی د فی ههلویستیدا خویا دبیت، د کوکا خوه دا ههستکرن ب بهرپرسیاریی جورئتهت و شیان پی د فیین. دهمی بریارا خوه یا داویی دای "ههمی وهستیان زهحهتا خوه یا درپژ ژبیر کر و ههست ب رهحهتهکی کر... بپ ۱۶۰."

ژبلی فی ههلویستی جفاکیی مروفپهروهه، ههروهسا ئیشارهته کا دهروونی تیدا ههیه " ناخی وی کوری ئومید بوو، دایابین وی ب ریقه هیلا بوو، لی پشتی دهههکی کورت باب لی دزفپیت و ئومیدا خوه فه دگهرینهته فه و چافین وی ژ ههستکرن ب گونههی یان ژ که یفادا مشتی روندک د بن. فه گه رانا ئومیدی بو نا فه دهستین بابی یان دایابین وی ئیشارهته که کو نیژیکه ئومیدا ملله تی کورد ژی دی بو فه گهریت. ب ههرا من، نه فه ب هیزترین ئیشارهتا نه راسته وخو یا دیزاینکرن چاره نفیسی خه لکی ره فیایی بوو. سه ره رای هه می سر و برس و ده رده سه ری و ئاسته نگین ریکی، هه ر ئومیده کا گه ش د چافین واندا د برسقی.

به ری چاره نفیسی هه می هه فالین خوه بین کچ (ژن) ب سه رکه فتیانه خویاکه ت کو هه می د بنه که سانین بهرپرس و بهر هه مهینه ر د جفاکیدا، ئیشاره تی دده ته بریارا بو هاری کو د فییت ل که مپا سلوی بجنیت و ده رکه فیه ته ژ ده رفه ی وه لاتی. نه فه بریاره بریارا بو هارییه (نه وا هیشتا کچ و تازه مامی وی هاتییه کوشتن). شیانین خوه سه ری یا بریاردانی زیره کی و شاره زایه که ژ شاره زایی بین ژیانی و نیشانا هیزداری یا که ساتی یا مرو فییه.

سه رده می دیروکی و جفاکیی رۆمانی

سه رده می رۆمانی ده سپیکا سالا ۱۹۹۱ ییه کو گه فین ده هولا شه ری عیراقی و هیزین ئیکگرتی ژبو ده ریخستنا وی ژ کویتی هه می وه لاتی عیراقی فه گرتبوو.

جهی روودانین رۆمانی زانینگهها مووسل, باژیروی دهۆکی و ریکا کۆچا ملیونی گرتی هەر ژ ئامیدی و گهلیی بالندا, ههتا دگههته کهمپه کا پهناهندهیان سهر توخییین وهلاتی تورکیی بوو.

د فی پیقازویا دریژ و مشتی کارهساتدا, ب تیروتهسهلی تیروژکیین رۆناهیی بهرددهته سهر ههمی لایهینن ژيانا کوردان و کوردستانی کو دبته دوکیومیتهته کا دیروکی ژبو وهسفکرنا له حزهیه کا دیروکا کهتواری یا جفاکی د ژيانا مللهتی کورد دا.

ژلایی سیاسیه ئیشارهتین راسته وخۆ و نه راسته وخۆ بهرددهته سهر خهباتا مللهتی کورد ژبو رزگاری و نازادیی. ب وهسفکرنه کا هووربینی بهحسی ژيانا جفاکی یا گوند و باژیپین کوردان د کهت و ههروهسا ئیشارهتی ددهته ههلوپستی نهتهوهییی مللهتی کورد ل ههمبهری داگیرکه و دوژمینن وهلاتی. د فلاشباکه کا پهلهوانیدا, نارین چیرۆکا خوه ل گوندی فه دگیریت: "دهمی بابی وی ل سالا ۱۹۷۴ی دایک و داپیر و مهتا وی ب تنی هیلاین و چوویی, ههمیا بیی زهلام ب مجدی کار دکر... بپ ۳۵." ئوو ب دریژی بهحسی سوپا دارا و دلۆپین ئاڤا دکهفنه نیقه کا مهزهلی و گیرانا باگوردانی... هتد دکهت. ب فان فلاشباکین بلهز ئیشارهتی ددهته دهردور و ژینگهها گوندین کوردان کو چریسکین شوهرشا ئهڤرو گهنج و لاوین کورد ددۆمینن: "دهمی نارین مهزنبوویی, زانی کو بابی وی ژبو پاراستنا زمان و کلتور و ناسناما کوردان, ل دژی رژیما بهغداد خهبات دکر... بپ ۳۵."

ئه ههست و خهیری یا روژین بوری و سهردهمی شوهرشی و خهباتا بهربه لاقا مللهتی کورد, خالا پالدانا قوتابی یین زانینگههی بوو کو فی خهباتی ب شیوهیه کی دی بی نه چه کداری ب دۆمینن و بهردهوامیی ب دۆزا رهوا یا نهتهواتیی بدهن. "روژا نهوورۆزی نازاد ئاکرهیی ئینابوون, لی دهمی دهست ب سترانگوتنی کری, کاره ب هاته برین... کاروانی گۆته نارینی هلو دا بچین, ئهڤه ئهمن رژیمییه ناهیلیت ئهه ئاههنگا خوه بکهین.... بپ ۲۵."

ههلبهت ئەڤ شىوازى دەر وونى دژاتيكرنا قوتابيان، پەردەيه كا د سەردابرنىيه ژبو
فەشارتە رووى دىرندەيه رژیمی ل هەمبەر رهیا گشتى يا جیهانى، چونكو سالانه
هژماره كا زور ژ قوتابى يین ژ وهلاتین جوداجودا ل زانینگههین عیراقى د هاتنه
وهرگرتن. ئەڤجا ژبو رووسپیکرنا (رووى خوه یی رهش) ل هەمبەر خەلكى نه عیراقى
ئەڤ ریکین فیلباز ل دژى قوتابى يین كورد بكار دئینان.

پاشى د هیتە سەر بابەتى سەرهلدانى و ئامازە يین بلەز ب پشكدارى يا جاشان د
ڤى كریارا دىروكى يا مشت شهەنازیدا دكەت. جاش ناڤه كه ژبو وان كهسان د هیتە
گۆتن يین چه كى ل دژى مللهتى خوه رادكەن و مینا كرى گرتى يین دوژمنان رهفتارى
دكەن. ب دريژاهى يا دىروكا بزاقین رزگاربخوازی يا كوردى، فهوجین جاشا زهره رین
مەزن گه هاندینه ریزین شورەشى، چونكو جاش ب نه ته وه كوردن و هەمان جلك و
كلتور و زمان و شارەزایى يین جفاكى كوردى هەنه، لى دژى كوردانن و داردهستین
دوژمنینه. ب ڤى چەندى ژى پراڤا نقیسەر و رهوشەنبران كهوى دكەنه سیمبولا
مللهتى كورد، چونكو ههروه كو كورد دبیژن كهو دوژمنى سەرى خوهیه.

كاروان د نامە يین خوهدا بو نارینى، بهحسى ژيانا گوندان و رهوشا گوندیان
دكەت، د نامە كیدا بهحسى چوونا نیچیرا كهوان دكەت و خویا دكەت كو "وى روژى
دلى وى نه چوووى گوشتى كهوى بخۆت... بپ ۱۰۴". ژبەر كو د ناخى خوهدا وهسا هزر
دكر كو ئەڤ كهوى ب دەستى كهوى د هیتە گرتن ههژى ته عاتوف و پشتەفانییه، نه
ههژى سەر برینیه. ب هزرا من هەر ژبەر ڤى ئەگەرى بوویه كو نارینى و جیهانا ههڤالا
وى چهز ژ پشكدارى يا جاشان د سەرهلدانیدا نه دكر. وه كو هەر بابەته كى دى یی
دلینى و ژبەر كو جاشان گهلهك زهرگهه گه هاند بوونه پیشمه رگه و شورەشى، لهوا
پراڤا خەلكى ستهمدیتى و زهره رمنه چهز دكرن سەر كرايه تى ل جاشان نه بۆریا و
وان تۆلین خوه و لاوین خوه يین سیداره دایى و بهرزەبووى و ئەنفالكرى ژى ڤه كرابان.
لى ههروه كو دبیژن چ جاران خوشى نه كاملانە، ههردەم دارهك ژ په ییسكى كیمه.

ژ لایه کی دیکه ژی ئیشاره ته کا ئاشکرا دده ته رهوشا ئازاوهیی یا سه رهه لدانئ. نارین د بیژته هه لیمایی و ئاخفتنا خوه ئاراسته ی هه می جفاتی دکه ت:

– ئەز دگهل وه دا مه, سه رهه لدان نه هپسانه, بویه ره کی مه زنه و ره نجه کا مه زن بو هاتییه کپشان, لی ئەز به حسی لایه نی مرو فانیی دکه م, خه لک یی د هپته کوشتن, ژ مالین خوه د ره فن, هه می که س چه کدارن, چ یاسا نینن و مرو ف نزانیت کی بهر پرسی فی باژی ریه... بپ ۱۱۹.

– هنده ک زه لامین رژیمی خوه د مالین کوردانقه فه شارت بوون... بپ ۱۱۹.
– ژن و زاروک و په ککه فتی نه هاتنه کوشتن, چونکو وه کو مورال و سنجی ملله تی کورد نه یا قه بولکرییه کو ئەف جو ره که سانه بهینه کوشتن, خو ئە گهر دوژمن بن ژ... بپ ۱۱۹.

ئەفه چهند له قته یین وه سفکرنا هه ستین فیرهای و راسته قینه یین هه ر که سه کی کورد بوون د له حزه یین سه رهه لدانیدا. هه رچه نده خه لک هه می دلخوش و ئازاد و خوه سه ر بوون, لی د هه مان دهمدا ژی هه ر پینگا فین ددو یفدا د هاته کرن و خه لک پیندقی یاسایه کی بوو کو باژی ری کونترۆ لکه ت و کریارین تالانکرن و فه رهو دکرنا مخازه و باره گا یین رژیمی راوه ستینیت. ده می خه لکی ئه یین خوارنی ژ کوگا یین رژیمی دهر یخستین و ب بار به ری ئه رزاق ل سه ر هه می مالان به لاکرین. ژنوی خه لکی ئا گه ژ هه بوونا هه می تشتان هه بوو, نارینی گوت: "چ حکومه ته کا زالم بوو, هه می تشت هه یه و ه لگرتیه, خه لک ژی ژ کیم خوارنی دنالین و ب زکی برسی د نفسن... بپ ۱۲۰."

وه سفه کا هووربین ژبو هه می روژین سه رهه لدانئ دکه ت, هه ستین خوشی یا ئازادی و دل قه رفینا فه رهو دکرنا باره گا یین حکومه تی تیکهه ل د بوون. لی ئەف هه می گرنژین و تنگژینه ب داخویانییه کا رادیویی که فتنه بهر ترس و ئالۆزی و گو مانان, "ده می جورج بوش دایه خویاکرن کو پرسا کوردان پرسه کا نافخویی یا عیراقیه و وان شوله ژی نینه... بپ ۱۲۱." فی داخویانیی مینا ئاگری بهر بوویه کایی, هه می مال فه گرتن و خه لکی خوه ژبو ره قینی به رهه ژ دکر. هه له بت په هله وان ئیخسته د بن باری دا که فتنه کا

مهزندا، چونكو هەر ئەو پەهلەوانە بوو كو چ جارەن پيشيني يا قى هەلويستى ئەميرىكى
نه كرى، د بەرسقا هزره كا گوماناوى يا كاروانيدا دبئريت:

"ئەو چ جارە نا بيت، بوش سەرۆكى وىلايه تين ئىكگرتى بين ئەميرىكايە و چ جارەن
خيانه تى ل ملله ته كى هەزارى وەك كوردان ناكەت... بپ ۱۱۲."

ئەو داكەفتنا وى ژ هەلويستى ئەميرىكى، بەرهم و ئەنجامى هزره كا كلتورى يا
رههائى يا تپهزرينا جفاكى كوردىيه، كو باشى و جوانميرى ميناكه كى رههائى ب خوڤه
دگريت و نا بيت چ پەرمووچكىن خرابى پيڤه هەبن. ئەو هزر كرنا مينا هزرا لوژيكا
فيلوسوفى يا كهفن، چ جفاكى خوه يى گوندياتى و گشتوكالى عەشيركى وەرگرتيه.
د عەشيره تپيدا ئەگەر ئىكى يان لايه نه كى برياره ك يان سۆزهك دا فەرە هەتا دو ماهى ل
سەر سۆزا خوه بيت و ليڤه نه بيت. لى ژبەر دلخوشى يا خوه يا ب سەرهلدان و نازادى
ژبىر كر كو د سىاسه تپيدا سۆز و پەيمان و داخويانى بين سىاسى ژبو پاراستنا بەرژه وەندىن
ستراتيژى د هينه دان. ئەو ژى وى گوتنا كهفن و بەردەوام د ئينته بىرا مه كو چ هەڤال
و چ دوژمنين بەردەوام نين، لى هەردەم پاراستنا بەرژه وەنديان بەردەوامه.

ئەڤجا دەمى بەرژه وەندا (ويلايه تين ئىكگرتى بين ئەميرىكا!) خواستى كو دەست ژ
كورد و سەرهلدانا رزگاربخوازي يا كوردستانى بەردەن، تى پيدقى ب داخويانيه كا
پينج ده قيقه يى دبن و بو وان نه خەمه كا چ ب سەرى خەلكى هەزارى كوردستانى
بهيت يان كا دى چ ب سەرى وان هيت، يا گرنگ ل نك وان ئەوه كو بەرژه وەندا وان
يا ستراتىژى بهينه پاراستن. پرۆسه يا مافين مروڤى و ديموكراسى ژى وەرە قيه كه ل
گورەى سەمتا پاراستنا بەرژه وەندى بين وەلاتى خوه بكار دئين. لى رامانا قى چەندى
ئەو نينه كو تىگه هين مافين مروڤى و پرۆسه يا ديموكراسى ل دەف وان دره وه كه ل خوه
و پاشى ل خەلكى جيهانى هەمى د كەن. بەلكو مەرەما مه پى ئەوه كو فەرە مللهت ب
خوه سەرەدەرى دگەل چاره نقيسى خوه بكەت و دگەل سەمتا بەرژه وەندىن وەلاتين زلهيز
بگونجىنيت، بى كو ئاكامه كا نيگه تيف بكەتە سەر بەرژه وەندا مللهت خەباتكەر. ئانكو

یا فەر بوو سەرهلدايي بين کوردستاني هزرا هندی کر با ئە گەر ئەمیریکا دەست ژى بەر دەت و ب تنى بمینه ل قادی.

هەلبەت، ئە گەر ئەڤ هزره هاتبا کرن و بەر ههڤیهك بو ههبا، ئەو داكهفتن و ئازاوهیى یا خهلك كهفتیه تیدا، نه د بوو، یان دبیت سفکتر با. نقیسه ری ب ئاگه دهركا فی چهندی کر و ل دهف وی مینا هه لنگفتنه کا دهروونی بوو. لهوا ب درێژی و تیروته سهلی وهسفا تیک هاتنوچوونا خهلكی ژبو رهڤینی د کر، پاشی ژ نشکه کیتفه ب هیستیریایی ل هه مبهری بابی خوه رادوهستیت و دبیتژی:

"مه چ ههڤال نین، ههسه نی گۆت: راسته، مه چ جار ان ههڤال نه بووینه، تنى چیا بین مه بو چه ندين سالان ئەم ژ دوژمنین مه پاراستینه... بپ ۱۲۱."

ژ لایی جفاکیتفه ئیشاره تی ددهته کومه کا عورف و عهدهت و دیارده بین جفاکی کوردی و مشه جار ان ژى ب شیوهیه کی نه راسته وخوی رهخنی ل هندهك دیارده بین نیگه تیف دگريت و شهنازی ب هندهك دیارده بین مینا هاریکاری و باربهری و شه هامة تا کهسی کورد دکهت. ئەڤ بابته ب درێژی د په ره گرافه کی بو ریدا هاتییه به حسکر ن.

زیده باری فان بویهر و مینا کین ئامازه پیکری، ههروه سا دوو چیرۆکین فولکلوری کوردی د ئینته دناڤ رۆمانیدا "چیرۆکا زهنگ و بهنگا و چیرۆکین پیره ههڤیان، لی د ههردوو چیرۆکاندا گوهورینی د ئیخته دناڤه رۆکا واندا، ههولدهت کو لایه نی توندوتیژی د ههردوو چیرۆکاندا پشتگو ه پافیت و دو ماهی بین خوش بو بدانیت. ئەڤه ژى ههولدهت کا ژبو چاکرنا خالین نیگه تیفین فولکلوری کوردی (ب هزرا نقیسه را رۆمانی). یان ژى دبیت مینا کار دانه وهیه کا ماندلائی بیت ل هه مبهر توندوتیژی یا ههیی. ئەو ب خوه ژى، ل گوره ی زانستی نووی دهروونی، فه ره چیرۆکین زارۆکان فالان بن ژ توندوتیژی و کریارین نه بالبه ر.

ژ لایی ئابوریقه ژى وهسفا جفاکی کوردی د سهرده می ئابولقا ئابوریدا دکهت. هیزین ئیکگرتی ژبو میژتنا هیزین عیراقی و مهعنه ویاتین لهشکه ری وی، سزا بین ئابوری

ل سەر سه پاند بوون. ژ ئه نجامی قی ئابلوقا ئابوری، بازارین عیراقی و ب نه مازهیی، یین کوردستانی قالا بیوون ژ ئه یین خوارنی و ههمی پیدقی یین دی یین ژیا نا روژانه. نارین ب بیزاریفه د بیژیت: "کاره ساته، تی چه ند هه یفه کن نه ته وین ئیکگرتی سزا داناینه سهر عیراقی، چ ل ههمی تشتین ناؤ بازاری هات، ب جاره کی بازار یی قالا بووی، ما چ قهومیه ل قی خه لکی... بپ ۴۷." خه لک نه چار بوو کو ئابوری د ههمی تشتاندا بکه ت، نه مازه ئابوری د گاز و نه فتا سپی و خوارنیدا د کر. زیده باری قی رهوشا ناله بار ژی هیرشین ئاسمانی ده ست پیکرن و "ههمی خه لک نه چار دبوون کو دده می لیدانا زهنگا ئاگه هدار کرنیدا بچنه د سهر داؤه کیفه هه تا کو هیرشا فرۆکه یان ب دو ماهی د هی ت. خه مین ژیا نا ههر روژ" خوارن کی مه، سهر داؤ مشتی بیه نا جگاران، ئا فا گهر م نینه و نه فتا سپی ژی نه مایه... دایکا وی کوچکه ک دانا بوو مه ته خی، بیه نا دو یکی لی ههمی خانی فه گرت بوو... بپ ۸۹."

لی له مبه ری قی رهوشا پر کاره ساتاوی یا خه لکی هه ژار ژی، مالین دهوله مهن دان یان نهوین په یوهندی دگه ل رژیمی هه ی، چ تشت ژی کی مه نه بوو: "ده می گه هشتییه مالا به فرینی، گه له ک حییه تی ما ژ مالا پاقر و دهوله مهن دی یا وان... بپ ۹۷." ههروه سا مالا مه تا وی ژی چ کی ماسی لی نه بوون و گه له ک جارن هزر د کر کا بوچی داخوازا هاریکاری ژ سافیا یا مه تا خوه ناکه ن، لی دایکا وی ب رژدی لی فه دگه راند کو "د ههمی ژیا نا خوه دا مه خواستن نه کریه، پاشی حالی مه ژی ب حالی قی خه لکی ههمی... بپ ۹۱." نه فه ژی عورفه کی کوردان و پرانیا جفاکین گشتو کالییه کو ژ خوه ناگرن خواستنی بکه ن، چونکو خواستن که ساتی یا مروقی کی متر لی د که ت و نهو سه ربلندی یا هه بی نا مینیت.

ههروه سا د قی واریدا ته رکیزه کا ئاشکرا و سه رنجراکیش د ئیخته سه ر جوداهی یا دناقهه را هه ژار و زهنگیناندا. هه له بت نه فه هه سترنا ب هه ژاری، ژ نه گه ری هه قبه ر کرنا ژیا نا خوه یان یا په هله وانی دگه ل ژیا نا زهنگینان هاتییه کرن و ب ژیا نا روژانه یا وانقه هه قبه نده:

"چەند خۆشە مەرۆڧى زەنگىن بىت، چ جاران سار نا بىت، تە چ بڧىت دى خۆى،
داىكا من راست دىبىت، ئابلۇقا ئابۇرى كار ناكەتە سەر زەنگىن و كەسپىن
دەستەلاتى... بپ ۷۶."

ئەۋ خۆزىكىن زەنگىنى ل گورەى پىدڧى يىن ژيانى د ھىنە خويا كرن. ل دەمى ئابلۇقا
ئابۇرى و نە بوونا خوارنى، زەنگىنى ژبو دابىنكرنا خوارنى و پىدڧى يىن مالى دھىتە
داخواز كرن. د رەوشىن نۆرمالدا زەنگىنى ژبو مەرەمە كا دى د ھىتە داخواز كرن.
دەمى ل زانىنگەھى، زەنگىنى ژبو بابەتپن كەمالىيات و بۆراندنا دەمپن خۆش دەھاتە
خواستن:

"نارىنى ھزر كر ئەگەر ئەو پارپن بو پىشت پەرى و پىشت لاندكىن زارۇكان و پىشت
خانىيان... ھەد، ھەمى دابانە وى دا ژيانە كا خۆش ل زانىنگەھى بۆرىنىت... بپ ۶۷."
ئوول دەمى ھزرا ئەڧىنى و پاشەرۇژا شووكرنا خوە دكەت، زەنگىنى ژبو جودابوون
ژ مالا خەسووبى و پىكئىنانا مالە كا خوەسەر د ھىتە داخواز كرن. ھەمى كچ ھز ژ
موغامرە يىن ئەڧىنى و چىرۆكىن مشت دلپنى يىن ئەڧىنداران دكەن. لى دەمى بابەت د
ھىتە سەر زەواجى ھىنگى ھزرىن مجد د زەنگىنى و شىانپن خوەسەرپن زاقايدا دكەن.
مشە جاران كچك پى ل ئەڧىنى يا دلى خوە دادنىت ژبو دابىنكرنا ژيانە كا خۆش و تەنا
بو خوە. ئەو ب خوە ل گورەى ئاماژە يا مە يا پىشوخەت مافى كچپى ل ژيانە كا تەنا
بگەرىت، چونكو زەواج پرۇژەيەكى ئولفەت و پىكڧە ژيان و دانانا خىزانە كا
قەبوولكرىبە دناۋ جفاكيدا.

لى ئەڧىنى كرىارە كا پوخت و بىگەردا ھەستپن فىرھايى و بوھژىنپن سوڧىياتى و نىرىنپن
خودايى و باوهرى يىن موكم و راستەڧىنەيە. نە دوورە نڧىسەرا رۆمانى ژى ھەمان
ھەلوپىست ھەبوو بىت، لەوا ئەڧىنى يا نارىنى ھىلا دناۋ بىرەوهرى يىن خۆشدا ل جھى وى
كو ژيانە كا خۆشا خىزانى بو بەرھەڧكەت. ھەرچەندە ب شارەزايى خوە ژڧى گۆمانى
رزگار كرىبە، دەمى داخوازى يىن سامانى تى مەتا خوە صافىايى رەت دكەت و زەنگىنى
يا وى ل بەر چاۋ وەرناگرىت. لى شروڧەكارى يا دەرۋونى يا بۆيەران، ب گرېمانان

روهنتز لی د هیټ و ئەڤ بوجوونه ژی گریمانه که کو نفیسه‌ری ب هووری هزرا خوه د ئەڤینی و کریارا جووتیوونیدا کری. ئوو هوسا ئەم د کارین بیژین کو ئەڤینی و زهواج دبنه دوو بابەتین ژ هه‌ڤجودا، ئوو نفیسه‌ری ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ یان نه راسته‌وخۆ، د گه‌له‌ک پهره‌گرافاندا ئیشاره‌ت دایه‌ ڤی جوداهی. د ڤه‌گیرانین خوه‌دا په‌هله‌وان گه‌له‌ک به‌حسی زاقایی زه‌نگین دکه‌ت: "زاقایی زه‌نگین شیانین دانانا ماله‌کا نوو هه‌نه، شیان هه‌نه زی‌رال دویف دلی بویکی چیکه‌ت... بپ ۶۸."

هه‌روه‌سا د به‌حسی هه‌زا بویکاندا دیسا ئیشاره‌تی دده‌ته زاقایی زه‌نگین کو د کاریت هه‌زین بویکی ب جه‌ بینیت: "هه‌زا هه‌می بویکا جودا بوونه ژ مالا خه‌سی.. بپ ۷۵." ئوو ده‌می مه‌تا نارینی بابەتی هه‌زا سامانی تی خوه بو خویاکری، ئیکسه‌ر گۆتی کو زه‌نگینه و دی ته جودا که‌ت و "ئەڤینی پستی شوو کرنی د هیټ، ب پیکه‌هه ژیانی به‌ره‌به‌ره دی هه‌ژیکه‌ی... بپ ۷۸."

ل گوره‌ی وان دیتن و داخویانی بین نفیسه‌ری ل سه‌ر زاری په‌هله‌وانا خوه داین، یا لوژیکیتز ئەو بوو کو نارین ب سامانی ده‌وله‌مه‌ند رازی بییت و خیزانه‌کا ئیدبالی دگهل چیکه‌ت. لی چونکو نفیسه‌ری ڤیایه‌ چیرۆکه‌کا ئەڤینی راجینیت و بیخته د ئاستی داستانین ئەڤیندارییدا، یان ل گوره‌ی wishful thinking یا نفیسه‌ری بو په‌هله‌وانا خوه دانایی، کو فه‌ره ئەڤینی هوسا بییت. نارین هه‌می پیشیازین مه‌تا خوه ره‌ت دکه‌ت و دیژتی: "باوه‌ر بکه‌ مه‌تی، ئەوه‌ی من کاروان نیاسی ئەز یا بوومه‌ که‌سه‌کا دی، ئەڤینی یا وی، باوه‌ری و هیژ و دلخۆشی یا دایه‌ من... بپ ۸۱."

ئەڤ ئەڤینی یا په‌هله‌وانی بو خوه چیکری و وه‌کو ریموت کونترۆله‌کی دده‌ستی نفیسه‌ریدا، نه کرییه‌ بابەتی سه‌ره‌کیی رۆمانی، هه‌رچه‌نده‌ گرنگی و بیاقه‌کی مه‌زن یی دایی. چونکو (ب هزرا من) مه‌ره‌م و ئارمانجا سه‌ره‌کی یا رۆمانی دوکیۆمیتکرنا له‌حزه یا دیروکی یا سه‌رده‌می سه‌ره‌لدانی و کوچا ملیۆنییه. ژ لایه‌کی دیقه‌ ژی، ل گوره‌ی هزر و هه‌زین په‌هله‌وانی ده‌راره‌ی زه‌نگینی یا زاقای و دانانا خیزانه‌کا خوه‌سه‌ر ژ مالا خه‌سی و خه‌زیری، خه‌ونه‌که‌ ب سانه‌ی د جفاکی کوردیدا (خول مالین ده‌وله‌مه‌ندان

ژی) ب جه نا هیئت. لهوا ئەز د کارم بیژم کو ئەو ئەقینی یا دناؤ لاپەرین رۆمانیدا،
خەونە که نقیسەری د فیا ب ریکا پەهلەوانا خوە بینیت.

ئوو هەر ئەو خەونەیه وه ل نقیسەری کری کو د بابەتی نامە یین کاروانیدا تۆشی
سەرداچوونەکی بیت "پشتی رۆژا شەشی ئیکسەر رۆژا یازدی د هیئت. دا کریارە کا
هەربەتی بیت ئەگەر ل رۆژا یازدی بەحسی رویدانین رۆژا شەشی نه هاتبا کرن. چونکو
نه دووره وەرگری وەسا هزر کر با کو نقیسەر یا ئابوریی د نامەیان دکەت و مەرەم پی
ئەوه کو یازده نامە یین بو هنارتین، ئوو هندەك ژئی وه کەهفن. لی دەمی د رۆژا یازدی
بەحسی هەمان رویدانین رۆژا شەشی دکەت، هینگی ئەم د کارین ب شیوهیهکی د
سەرداچوونا سنسلەیا بۆیەران و حەشویی دانین. هەرچەندە ئەو تەکا بچووک چ کار نا
کەتە سەر ناقەرۆک و روخسارا رۆمانی لی وەسا ددەتە خویاکرن کو هەمی تەرکیزا
نقیسەری ل سەر بابەتی کۆچا ملیونی و دوکیۆمیتتکرنا دیروکا نوو یا جفاکی کوردی و
بۆیەری سەرهلدانی بوو، "کورئی من هەرە بنقە، هیشتا تو یی وەستیایی ژبەر ئەوا دوھی
ل تە قەومی... بپ ۱۰۶."

رامبویی ئەمیریکی

نقیسەرا رۆمانی ل ئەمیریکا د ژیت و خواندنا خوە یا بلند ل ئەمیریکا خواندییه.
هەر وەسا ئەمیریکا دەولەتە کا زهیزه ل جیهانی و نه دووره ب هیژترین دەولەتا جیهانی
بیت، نەمازە پشتی هەلوەشیانا بلۆکا سۆشیا لیستی یا رۆسیا و هەقالبەندی و. ژ لای
لەشکەری و ئابوریقە هەمی جیهانی کونترۆل دکەت. نقیسەر وه کو پرانیا خەلکی جیهانا
فی سەردەمی ب ئەمیریکا داخبار بوویه و پی داخبارە.

چەند ئەگەرین لۆژیکی و کەتواری هەنە کو مروؤب لایەنی بەرانبەر داخبار بیت،
ژ فان ئەگەران ئەوه کو لایەنی بەرانبەر د کۆکا خوەدا هەبیەت و نافودەنگ و
کاریزمایە کا هەژی ریزگرتنی هەبیت. ئەگەری دووی ئەوه کو وی لایەنی هندەك عورف

و عهدهتین جفاکی یین قهبولکری ههبن، یان یاسایهك ههبت کو مروژ د ناخی خواهدا،
 خهوان پیغه بینیت و حهز بکهت ل وهلاتی وی/ وی ژی ههبن. نه گهری سبی ژی نه وه
 کو نهو لایه نه هاریکار بیت و بهرژه وهندا مروژی پپاریزیت. ههردهم پاراستنا بهرژه وهندی
 یین تایهت، دهرازینکا پاراستنا بهرژه وهندی یین گشتیه و نهفه ژی نهفینی و ئولفهت و
 قهبولکرنا لایه نی بهرانبهر موکتر لی دکهت.

* دهرباره ی نه گهری ئیکی“ د دریزاهی یا دیروکییدا، مروژ ب سروشتی خوه حهز ژ
 لایه نی زیرهك دکهت و حهز دکهت دگهل لایه نی ب هیژ و زیرهك بیت. نهفه باوهری یا
 ب ئهمیریکا وه ل نفیسه ری کریه کول سهر زاری پهله وانا رۆمانی باوهری ب
 سهر کرده و که ساتی یین ئهمیریکی ژی ههبت. د پهره گرافه کییدا کو ب عهقله کی
 گوندیکانیی بارکری ب باوهری و سۆز و عههد و دلینی یین ساکار، نارین دیبژیت:
 "نهو چ جارا نا بیت، بوش سهروکی ویلایه تین ئیکگرتی یین ئهمیریکیه و چ جاران
 خیانه تی ل ملله ته کی ههژاری وهك کوردان ناکهت... بپ ۱۱۲. " ئانکو نهو که سی دبیته
 سهروکی ئهمیریکا، فهره هه مان هه بیهت و هیژ و رژدی یا وهلاتی خوه هه بیت. ل
 گوره ی عهقلی کوردی بی گوندیکانیی، مروژی بهیژ ژ گوتنن خوه لیقه نابیت، خو
 نه گهر دژی بهرژه وهندا وی بیت ژی.

* نه گهری دووی بی سهرسۆرمان و نهفینی یا ل هه مبهر وهلاتی ئهمیریکا نه وه کو
 هه می خه لکی جیهانی هزر دکهت کو ئهمیریکا وهلاته کی نازاد و نازادی یین
 که سوکیه. هه رچهنده هه مان نازادی و ریزگرتنا مافی مروژی ل وهلاتین دی یین
 رۆژنآفایی ژی هه نه، لی هه بوونا ئهمیریکا وه کو وهلاتی مشه ختین هه می جیهانی و نه
 بوونا (یان نه مانا) که سین بنه جهین فی وهلاتی، ئهمیریکا کریه مولکی هه می جیهانی.
 نه فجا هه می کهس و گروپ و مه سهب و ئاین ل بهرانبهر یاسایی وه کههفن و نهفه ژی
 ژییاتی یا مروژی خورتت لی دکهت. د هه می ده ماندا هه بوونا ژییاتی یا ب هیژ ئارامیه کا
 دهروونی و ئومیدین پیشکهفتنی د مه ژیی مروژیدا دچینیت. ب فی چهندی ژی نه تنی
 مروژ حهز دکهت نه ندامه کی فی وهلاتی بیت، بهلکو نه دووره حه سوودی ب وهلاتی

بین ئەمیریکی بېن: ئەفە ژى ديار دبیت دەمی نارین دگەل روژنامه‌فانه‌کا ئەمیریکی د ئاخفیت: "نارینی ب گرنیڤه گۆتی، وه‌غەرا ته یا خیری بیت، ما نه یا خوشه مروؤ ژنه‌کا ئەمیریکی بیت؟! تو ل هەمی جیهانی دگه‌ریی و کار دکەى، ته چ دقیت تو وی دکەى!!... بپ ۲۲۲."

ل قیره ئیشارەتی دده‌ته سەدەمی ئەفینی یا خوه بو وه‌لاتی ئەمیریکا، چونکو وه‌لاته‌کی ئازاده و مروؤ ل دویف حەز و زهوق و هزرین خوه بین تاییه‌ت، بی قەید و زنجیرین خیرانی و جفاکی د ژیت. ئەف سەدەمه د کۆکا خوه‌دا پالده‌ره‌کی گرنه‌گه ژبو مشتەختیوونا پرایا ئەو کەسین وه‌لاتی خوه د هیلن و ل جی پینگا‌فه‌کا فره‌تر د گه‌ریین کو پیتاژویا حەز و ویستین خوه بی بدۆمین.

* خالا سیی ژ ئەگه‌رین فی ئەفینی و سەرسۆرمانا ب وه‌لاتی ئەمیریکا، هاریکاری یا ئەمیریکیانه بو هەمی خەلکی جیهانی. د دەروونزانییدا ئەوی نه شیت هاریکاریی پیشکیش کەت، بیگۆمانه کو نه شیت داخووا هاریکاریی بکەت یان وه‌رگیت. چونکو جفاکی کوردی ب سرۆشتی خوه‌بی چیاپی و گشتۆکالیی پابه‌نده ب هاریکاریکرنیڤه و هەردەم د چوارچۆفی گوندی و عەشیره‌تی و بنه‌مالیدا هاریکاری پیشکیش کرینه، ئەفجا هەر هاریکارییه‌کا بو بهیتە پیشکیش کون دی بیتە جهی ریز و شه‌هنازی پیکرنی.

زیدەباری ئەو پەره‌شۆتین خواری، ئەوین د نه‌خۆشترین و پیدفیتزین دەمدا ب فرۆکه بین ئەمیریکی (ل گورەى فه‌گیرانا رۆمانی) گه‌هشتینه سەر توخیبی و پرایا خەلکی ره‌قیایی ژ مرنا برسیوونی رزگارکرین، هەروەسا ل سەر ئاستین کەسۆکی ژى ئەف هاریکارییه به‌رچاؤ د بن. روژنامه‌فانه‌کا ژن ژ ئەمیریکا د هیتە ناؤفی کارەساتی کو فان بۆیه‌رین دلته‌زین ژبو خەلکی دونیایی فه‌گوه‌زیت: "تو چ کەسه‌کا هیزایی ئەمیلی، ته مالا خوه یا هیمن و ژیا نا خوه یا خوش ل وه‌لاتی خوه هیلا و تو هاتییه دناؤ مه‌دا کو ل فی کەمپا پيس و مشتی کارەساتدا بژی... بپ ۲۲۴." ئوو ئەف تیگه‌هشتنا ژبو هەلو‌یستی کەسه‌کا ئەمیریکی (روژنامه‌فان)، پەهلەوانا رۆمانی پالده‌ت کو داخووا هاریکارییه‌کا کەسۆکی ژى بکەت: "تو خودیکەى ئەگەر تو چوو‌یه کەمپه‌کا دی، بو من

ل کاروانی بگه ری و زور حهز دکهم خه به ره کی ژ رهوشا وی بزخم کا ل کیفه یه....
ئه میلی گوتی کو ئه حهز ژ چیرۆکین ئه فینی دکهت, نه مازه ئه گهر راسته قینه بن....
بپ ۲۲۷."

ئه گهر ئه هه رسی ئه گهرین ژینگوتی تا رادده یه کی رهوا و لوژیکی بن کو مروؤ حهز
ژ وه لاته کی دی یان لایه نه کی دی بکهت, لی خوه بو هژاندن و خوه پیقه گریدانا ب
لایه نی دیقه نیشانا لاوازی و باوه ری ب خوه نه بوونییه. باوه ری ب خوه نه بوون ژ
کومه کا ئه گهرین دهروونی و جفاکی و دیرۆکی و کهتواری پهیدا دبن (فیره نه جهی
شروقه کرنا فی بابه تییه). د گه له ک پهره گرافین رو مانیدا نفیسه ر وه سا دده ته خویاکرن
کو ئه میریکا ئه م پالدینه سه ره هلدانی, ئه م هیلینه ددهستی دوژمنیدا و ئه گهر هه ر ئه و د
هه وارا مه نه هات با, دا قرکا ملله تی کورد رابیت:

- ده می وی گوتییه مه سه ره هلدانی بکهن, مه سه ره هلدان ل سه ر زالمه کی وه کی
سه ددام حسین کر.... بپ ۱۴۹.

- ئه و چ جارا نا بیت, بوش سه رۆکی ویلایه تین ئیکگرتی بین ئه میریکایه و چ
جاران خیانه تی ل ملله ته کی هه ژاری وه ک کوردان ناکهت... بپ ۱۱۲.

- ده می جورج بوش دایه خویاکرن کو پرسا کوردان پرسه کا نافخوی یا
عیراقیه و وان شوله ژئی نینه, ئه ه کاره ساتا هوون دینن ب سه ری مه هات... بپ ۱۲۱.
- لی مه هزر نه ذکر کو بوش دی مه ب تنی هیلته ددهستی سه ددامدا...
بپ ۱۴۹.

- مه چ هه فال نینن, حه سه نی گوت: راسته, مه چ جاران هه فال نه بوینه, تنی
چیا بین مه بو چه ندین سالان ئه م ژ دوژمنین مه پاراستینه... بپ ۱۲۱.

گه له ک هزر مه ند و سیاسه تمه دار وه سا هزر دکهن کو داگیر کرنا کویتی و شه ری
عیراقی و سه ره هلدان و کوچا ملیونی و فه گهر و دانانا ده فه را ئیمن, هه می ژ چیکرنا
سیاسه تمه دارین ئه میریکییه و ئه ه ملله تین ب خوویستی یان خو نه ویستی که فتینه دناؤ

جغزا بویه راندا وه کو بهر کین شه تره نچی د دهستی ئەمیری کادا د هیته لغاندن. ئەگەر ژ لایێ فالیکیی پراکتیکیه وهسا بیت ژێ، ژ لایێ دلینی و ئەپستمی و کلتوریفه وهسا نا هیته خواندن. چونکو بو هەر بویه ره کی قهومی یان دی قهومیت، زه مینه خوشکر نه ک پی دقیت و ئەو زه مینه خوشکرنا کوردان ژێ خهباتا بهردهوام و درێژا ملله تی کورد بوویه کو د له حزه یه کا دیرو کیدا هه قبه ره ژه وهند بوویه دگهل پلان و ستراتژی یین سیاسه تا ئەمیریکی.

مشه جاران بابه تین سیاسی ب شیوه یی بابه تین غه یی یان که تواری د هیته شروقه کرن. هنده ک کهس هه نه وهسا هزر دکهن کو دهسته لاتا ئەمیریکا مینا دهسته لاته کا خودایی به ل سهر عهردی و ب فه رمانین (کن فیکون) فه گریده دن، یان ژێ مینا دهسته لاتا بابی د خیزانه کا گونیدا د هیته شروقه کرن کو هه می کریار و پلان ب بریارا بابیقه هه قبه نندن. ئەگەر ئەفه به ریخودانین که سانین فالیکی و هه چکوهه یی بن، بیگومانه کو ره وشه نبیر و نفیسه ر ب شیوه یه کی لوژیکیتر سه ره ده ریی دگهل بابه ت و کریارین سیاسی و دیروکی دکهن. هه ر بویه ره کی سه ده م و پاشخان و سه ربارکین خوه یین سیاسی و جفاکی و ئابوری و هزری و که تواری هه نه. لی نفیسه ری ل سهر زاری په هله وانا رومانی پیشینی یین قورتالبوونا خه لکی د بن گه فا مرنیدا ب دیتنا که سه کا روژنامه ئانا ئەمیریکیفه گریدا یه. هه ر ل ده سپیکی زه مینه کی بو خوانده ئانی خوش دکه ت کو ئەو ئەمیریکا یا بوویه سه ده می سه ره کیی فی کاره ساتی هه ر ئەوه دی بیته رزگار که ر ژێ، نارین ژ روژنامه ئانا ئەمیریکی د پرسیت:

– تو خه لکی کیفه یی؟

– ئەز ژ ئەمیریکا مه ..

– ما نه وه لاتی وه یی ئازاده؟

– به لی وه یه ..

– ئەگەر زه حه مت نه بیت، بیژه سه روکی خوه (بوش) ی کو فی تراژیدی

راوه ستینیت.

– ئەز تى ناگەھم، دى شېي پتر رۆھنكەي؟!

– دەمى وى گۆتییە مە سەرھەلدانى بکەن، مە سەرھەلدان ل سەر زالمەكى وەكى
سەددام حسین کر، لى مە ھزر نە کر کو بوش دى مە ب تى ھیلته ددەستین
سەددامدا... بپ ۱۴۹.

ب ھزرا من نفیسەرى یى ھەولداى کو نیرینین خەلکى ھەچکۆھەبى یى جفاکى
کوردى بو خواندەقانى ئەمیریکی خویاکەت کو ئەقە ژى د کۆکا خوەدا بابەتەكى
دلینى یە و کەیفە خواندەقانى ئەمیریکی دى پى ھیت و نە دوورە بیتە ئەگەرى زیدەتر
فرۆشتنا رۆمانى. چونکو ھەردەم بینەر و خواندەقانى ئەمیریکی فیڕە سەرەدەرى دگەل
رامبۆى یان رامبۆیە کى بکەت (رامبۆ ئەو پەھلەوانى سینەماى یە کو د ھەمى بۆیەر و
کارەساتاندا قورتالکەر و پارێزەرى بەرژەووندا بلند و کلتورى ئەپستمى ئەمیریکیە).
ژبو شى مەرەمى ژى نفیسەرى سیناریۆ یا فى فلمى رامبۆى د سى قوناغاندا
بۆراندییە:

۱. سەرۆکى ئەمیریکا ژ کوردان (عیراقیان) خواست کو سەرھەلدانى بکەن و
وہ کو پینگىری یا سەربازە کى ھەر سەربازگەھەکا ئەمیریکی، ل سەرانسەرى عیراقى
سەرھەلدان چیبوو.

۲. سەرۆکى ئەمیریکا پشتا خوە دا خەلکى سەرھەلدایى و مەزنترین کارەساتا
مروڤچیکەرا سەردەمى نوو، ل سەر دەستى رژىما عیراقى بو مللەتى کورد و عیراقیان
چیبوو.

۳. د رەوشەکا مان و نەمانا مللەتى کورد دا، لەشکەرى ئەمیریکی د ھەوارا
خەلکى ھەزار ھات و ژ قەربوون و نەمانى رزگار کرن.

وہ کو ھەمى چیرۆکین دویمایهیه کا خوش ھەین، خەلک ب دلگەرمى و خوشیقە
قەدگەرنەقە مال و باژیرین خوە یین ئافا. ئوو وەکو ھەمى فلمین ھولیوودى رامبۆ وەکو
ھەر کەسە کى ژ نەرکە کى ھەربەتى و رۆژانە تەقابووی قەدگەریتەقە سەر کارى خوە یى
سروشتى یان ژى وەکو خزمەتکارە کى خەلکى قورتالبووی رەفتارى دکەت. د دەمى

ڦه گه ریډا، مالا په هله وانا رومانی دگهل کومه کا مالین دی دگه هنه زالگه هه کا
نهمیریکیان کو تنی دوو سه رباز لی بوون (ژنه کا رهش و زهلامه کی سپی) و د خزمهت و
رهحه تکرنا خه لکی ڦه گه راییدا بوون:

- نهم دخوشن کو هوون زفرینه ڦه مالین خوه...

- سوپاس، نه گهر هوون ل ڦیره نه بان، نهم نه دکارین ڦه گه ریینه ڦه.... بپ ۲۴۳.

پیشگوتن و پاشگوتن

بهروڦاژی پرانیا رومانان، ڦی رومانی وه کو هر کتیه کا دی یا دوکیومینتی
پیشگوتن و پاشگوته کا شروڦه کاری یا نه هونه ری هه یه. ههروه کو روماننقیس ب خوه
ل دوماهی یا رومانی ددهته خویاکرن کو نه ڦه ئیکه مین به ره می ویره یی نقیسه رییه د
هیته چاپکرن. لهوا هه ولدایه وه کو ماموستایه کا خواندنگه هی، هه می سه ربور و
شاره زایی بین خوه بین هه یی ژبو گه هاندنا مه رما خوه یا سه ره کی بکار بینیت. نه گهر
نه ڦه رومانه ب کوردی هاتا نقیسین، پیشگوتن دا هه شوکرنه کا زیده بیت و نه دووره ژ
بهایی ناهه روک و روخسارا به ره می کیم کربا. لی چونکو رومان ژبو خوانده ڦانه کی
بیانی و ب زمانه کی بیانی ناراسته کرییه. پیزانین پیشگوتنی دی د هاریکاری یا
خوانده ڦانی نهمیریکیدا بن کو پتر و باشتر د بویه رین رومانی بگه هیت. شاره زایی یا
کریارا نقیسینا بابه تین ئینشایی ل دهف نقیسه ری، د نقیسینا پیشگوتنیډا ب ناشکرایي
دیار دبیت کو نه ڦه رومانه نه تنی به ره می ئیکیه، لی نه دووره به ره می ئیکانه بیت زی
(ب کیمی هه تا نقیسینا ڦی گو تاری). چونکو نقیسینا پیشگوتنی ب شاره زایی یا
نقیسه ره کی خودان سه ربور د نقیسینا بابه تین ئینشایی و فیرکاریدا هاتییه نقیسین، لی د
دهقی رومانیدا گه لهک جارن شیوه بین ویره یی و دارشتنا ئینشایی و ڦه گیرانین
سه ریپهاتییان تیکه هلی هه ڦبوینه.

د پېشگوتنیدا هندهك ئىشارهتېن بلەز داينه دىروكا كوردستانا عىراقى، ھەر ژ پشتى شەرى جىھانىي ئىكى بگرە و ھەتا دگەھتە سەرھەلدانا بوھارا ۱۹۹۱ى كو دىتە سەردەمى نڧىسنا رۆمانى. ل داوى يا پېشگوتنى ژى، ب كورتى بەحسى رۆمانى دكەت كو چىروكا ئەڧىندارىيەكا بىگەرد و دلسۆژە دناڧبەرا كاروانى و نارىنیدا. ل جلدى پشتا كتېبى ژى داكوكى ل سەر ھندى كرىيە كو ئەڧ رۆمانە چىروكەكا ئەڧىندارىيە.

ب ھزرا من ئەڧ داكوكىكرنە ژبو ھندىيە كو گەنجى ئەمىرىكى يان ھەر گەنجەكى زمانى ئىنگلىزى بكار د ئىنيت، ڧى رۆمانى بڧونىت. ئەڧجا ب رىكا ڧى چىروكا ئەڧىندارىيى (كو پراىيا گەنجى جىھانى چىروكىن ئەڧىندارىيى ل سەر بابەتېن سىياسى و ھزرى د چىتېزىن)، دۆزا وەلات و مللەتى خوە بى ستم لىكرى ژى ب ھەمى جىھانى را بگەھىنيت.

ھەروەسا د پاشگوتنیدا ژى چارەنڧىسى ھەر پىنج پەھلەوانىن دەسپىكى بىن رۆمانى (كو پىنج قوتابى بىن كچىن زانىنگەھا مووسل بوون) دەسنىشان دكەت و وەكو ھەمى چىروكىن فولكلورى كوردى ب دویمایىيەكا خۆش ب دویمایى دئىنيت. ھەر پىنج كچ د بنە كەسانىن سەرکەفتى و بەرھەمەپنەر د جڧا كىدا، ھەر ئىكى كارى خوە بى تايبەت و ژيانا خوە يا تايبەت ھەيە. لى ھەمى ب ھەڧرا ل سەنتەرەكى رەوشەنپىر كونا ژنىن كوردستانى كار دكەن. ھەروەسا ئىشارەتەكا مەرەمدار ددەتە ھەبوونا ئازادىيى و ھەلبژارتىن پەرلەمانى كوردستانى و دامەزراندنا زانىنگەھا دھوكى كو ب ھزرا من داخووزنامەيەكا ڧەكرىيە ژبو ھەمى كوردىن مشەخت و دوورە وەلات، دا ڧەگەرنەڧە وەلاتى و پشكدارىيى د ئاڧەدانكرنا كوردستانا نوو ئازاد بوويدا بگەن.

تېبىنى: كوردىكرنا پەرەگرافىن ئامازەپىكرى د ڧى نڧىسىنیدا، ب شىوازى وەرگىرانا ھەڧوك و رامانا وى يا كوردى ھاتىيە كرن.

پیرست

بهر پهر	بایهت
۵	پیشگوتن
۱۵	پانوراما ژيانی و چیبوونا كهونی د چیرۆكا "يان ئەز يان هيچ" دا
۵۷	خۆديكا ژيانی د رۆمانا "گولستان و شهؤ" دا
۹۹	گهريان ل دهسته لاتة كا بهرزه يان پرۆژهيهك ژبو چيكرنا خهونه كي
۱۷۵	دوودلی د رۆمانا "دهراقی تهنگ" دا
۱۹۹	قین و ههژاری د رۆمانا "بوهرژین" دا
۲۴۳	پههلهوانی خهموکی د رۆمانا "داوی یا شهرقانه کی" دا

٢٦٩ نالافین هشیار کرنا جفاکی د "نهو ناشی دهراف لی وهرگیرای" دا

نهفینی د سهردهمی شهردا...

٢٨٩ خواندنهك د روماننا "رهفین بهرف نه دیاریبی" دا